

શ્રી મનનારાયણ

આલેખન કાર્યાલય,
જાનચકા, વડોદરા
અથવા મસાહ (મુનઈ નજીક)

આમ આ કુના પુરક ૧૨ આના
વાર્ષિક સવાજમ રા. ૭)
દિદ જલાર વાર્ષિક રૂ. ૪)

મનમતા ભાતભાતના આખે ઠીક વળે એવા

શુદ્ધ સોનાના બરોસાદાર અલકારો

સીઓ, બાજકો, ને પુરો માટે, ખીનદેહ્યતે ખરીદવાનું બરોસાદાર

મુજબની પ્રજાનું માનીતું અને બજારીનું ધામ

એમ. જોધાભાઈની કું., અવેરીઓ

સોના, ચાંદી ને અવેરાતના દાગીનાના મગહૂર વેપારીઓ

મુજબ જોધા મારફીટ, મુંબઈ, ન. ૩

ટેલીફોન નં.-૨૧૮૧૫

એક જ વાર અમારી દુકાનપર પહોંચો, અને તમે અમારા કાચમના

માહુક થવાના, એમ અમને સંપૂર્ણ વિશ્વાસ છે.

તમારે માટે, તમારા કુટુંબ માટે તમારા બાળકોમાળ માટે !

ગદ્ય, શાભા, અને સૌંદર્યનું વિશ્વમાન સાધન

સોના ચાંદી અને અવેરાતના દાગીના છે.

તે ખરીદવાનું મુજબનું પકાયલું લોકપ્રિય મથક

ચોકસી દેવચંદ મુજબ

સોના ચાંદી અને અવેરાતના દાગીનાના બજારીતા વેપારી

શેખમેમણુ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ

ભાતભાતના નવીન દાગીના,

જ્યાં અને સૌંદર્યની અપૂર્વ ગમજદ

હેસ્ટામાં હેસ્ટી દબની મરીનીંગ

વિશ્વાસપાત્ર ચોક્કસો ને મેળવે

વગરનો કુશળ દારીમીરીવળે

બાળખી મજૂરીએ તૈયાર થતો મા

“માહુકોને સત્યા એ જ અમારી મુદી” એ અમારો મુદાલેખ છે

આજે જ આવો ને કામ પાત્રી ખાતી કરે.

પ્રભુ પ્રાર્થના

નમિયે નમિયે નાથ ! નેહથી નમિયે નમિયે નાથ,
ગુણગાન કરી સદુ રમિયે રમિયે ખોળે વૃજને નાથ.

વર્ષ ૬
અંક ૧

દિવાળી અંક

નવેમ્બર. ૧૯૨૫
કાન્તા ૧૯૮૨

બાલ-પ્રાર્થના

નમિયે, નમિયે. નાથ! નેહથી. નમિયે નમિયે નાથ
ગુણગાન કરી સદે સમિયે, સમિયે યોગેતુજને નાથ.

છિંમે રમતા માતાસાથ,
છિંમે રમતા પિતાસાથ
અમે નોઆળક રમતા નાથ
નેહથી નમિયે નમિયે નાથ.

સૂરજ તારા ચન્દ્ર ઘડયા તે,
અવનિ તે આકાશ,
કુદરતની આ કુજ બનાવી,
કળકે પ્રેમ-પ્રદાતા,
અધુકે નિર્મળ પ્રેમ-પ્રદાતા,

“પો સદે જીતે રમતા સાથ”-નમિયે-૧

ખાવા ધાણી, પીવા પળી, ગહેવાને લગ્નખાન,
હુણદેવા બાગ બગીચા, દીધા તે જગ-તાર,
જીવન તે આપ્યું સહ કિંતવ્ય

નેહથી, નમિયે નમિયે નાથ -નમિયે—૨

ઝાડ પાન ને ફૂલ ફળાદિ વાડીના ઠંનાર,
લીલાકમ હરિયાળા ખેતર ધાન્ય-ધને ભગનાર,
પ્રભુ 'તુ લીલા સૌ કરનાર

અમે સૌ બાળક રમતા સાથ -નમિયે—૩

નાના નાના ઇંરજા જગના જગ મીઠું કરનાર,
કાંઠે બેઝી પળી માથે વાતો ફેં કરનાર,
અમે સહ વાતો ફેં કરનાર

નેહથી, નમિયે નમિયે નાથ -નમિયે—૪

દહાડે હવા માળે સૂધ્યા, ખેલે અમની સાથ,
રાતે મીઠી નિદ્રા લેતા દુઃખડા શુલિયે નાથ,
સ્વપ્નમા તમને અમરતા નાથ !

અમે મહં બાળક રમતા સાથ -નમિયે—૫

મિતા પાપક ખાર અનાજ્યા, ગાતા તારો ગાન,
મેયલ બુલબુલ પળીગત મહિ, ધનતા તારૂં પ્યાન,
ધરતી એક જ તારૂં ધાન

નેહથી નમિયે નમિયે નાથ -નમિયે—૬

દેવળ મંદિરમા ઘડારવ, જમએ પ્રભુ તુજ ધામ,
પ્રેમબર્યાં બે હાથ જોડીને કળ્યા ગેજ પ્રભુમ,
કરીશુ સદન્યાવાગ પ્રભુમ

અમે મહં બાળક રમતાં સાથ -નમિયે—૭

મનગમતી રાગા તે આપી, બાહ્યમિત્ર પલ્લુ સાગ,
 ગુરુ સારી વિદ્યા દે છે, મધ્યયર્થના તાજ,
 અને એ રમવા દે છે સાથ
 નેહથી, નમિયે નમિયે નાથ નમિયે.—૮

ગાય ભેસ દુધાળા દોરે, આપ્યા પય પાનાર,
 મારસ પીતા ફળતુ જીવન, બળ બુદ્ધિ હાતાર,
 જગતમા ઉત્તમ ગોરસ-સાર
 અમે સઉ બાળક રમતા સાથ નમિયે.—૯

સોનેથી શિખરો મહિયાં છે, એવા પર્વતરાજ,
 આકાશ પહોંચી ગએ છે, મુકરમજીબર તાજ,
 અગ્નિને અથળ સિદ્ધાસન સાજ
 નેહથી, નમિયે નમિયે નાથ નમિયે.—૧૦

સૂર્ય સુ હસરવ આ દરેતી, સરિતા દોડે પાસ,
 નવસ નવસ રત્નો હલકાતા, રમતા જળ-આવાસ
 રમીશુ આપણ સઉ એ સાથ
 અમે મઉ બાળક રમતા સાથ નમિયે.—૧૧

વિશ્વવીણના અણુ અણુમાં પશુ 'તુજ રૂપ દેખાય,
 મોહન ' તારી મધુર મોરલી દિવ્ય મૃગિલી વાય,
 રમીશુ થનગન ચનગન ત્યાય
 નેહથી, નમિયે નમિયે નાથ નમિયે.—૧૨

નમિયે, નમિયે, નાથ ! નેહથી, નમિયે ! નમિયે ! નાથ !
 ગુણ ગાન કરી સઉ રમિયે, રમિયે બોલે તુજને નાથ !
 ઉછળે રમતા માત્ર ગાય
 ઉછળે રમતા પિતા સાથ
 અમે સઉ બાળક રમતા સાથ
 નેહથી, નમિયે નમિયે નાથ.

મોહિનીયત્ર

નૂતન વર્ષ હો જયજયકાર

પ્રભાતમાયો સગરસ કરા, નૂતન દિને કઈ ગ્રન્થ સુખાય,
શુકન કરાવે સર્વ જગતને, વર્ષ આપુ આ સુખમાં બાપ.
સૌને મન આનંદ અપાર,
નૂતન વર્ષ હો જયજયકાર !

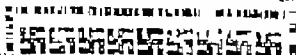
સૂર્યોદય પશુ આજ અનેરો, લાગે બંધે ભાવ બર્યો
હેથા સૌના નિર્મળ કરતો, છગી સૌને હૃદય કર્યો
આખા વષ તણો આધાર,
નૂતન વર્ષ હો જયજયકાર !

નાનાથી માહી સદુ આજે, વડિલોડેરા પાય પડે,
વૃદ્ધ હૃદયની આર્પણ પામી, મન આનંદ હિ ટોળ મહે,
ચન્ન તણો આ જીવન મારે,
નૂતન વર્ષ હો જય જયકાર !

પ્રભુતણા દારો તો આજે, અન્નદૂટથી ઉભરઈ જાય,
જાલ પખાજ મુઠગ ચકી તો, આજતણો ઉત્સવ ઉજવાય,
ફળફુલ ફીરો અપરપાર,
નૂતન વર્ષ હો જય જયકાર !

નવુ વર્ષ તે નિર્મળતા છે, નવુ વર્ષ સૌનું કલ્યાણ,
શાન પુણ્ય તે નવુ વર્ષ હા, નવુ વા જીવનની જ્ઞાણ
નવસ વર્ષ, નેરાનો સાર,
નૂતન વષ હો જયજયકાર !

રાજક સ

સત્યવાદી સત્યકામ

રોડશ

સત્ય પાઠ સમજાવતો, કરતો હૃદય-વિકાસ;

સત્યકામનો સત્યમય, કહુ પૂર્વ ઇતિહાસ

સત્યકામ એ નામનો,

બા બા હા નો બાલ,

વિદ્યા લાલુવાની ચર્ધ

લગની ઉર તત્કાલ

આઠ વરસનો બાલુડો અબુધાયો પરદેશ

નમી માતને નીકળ્યો બીક ન મનમા લેશ

નદીતટે પાવન વસ્ત્રા

પૂર્યમૂર્તિ કષિરાય,

શિષ્યો જેના સ્વરુપમાં

વિદ્યા લાલુવા બામ

કરી પ્રણામ ઉભો રહ્યો બાલ વિનય અશીર,

બોલ્યા કષિવર પ્રેમથી વચન શાત મતિ ધીર.

કષિ— ક્યાથી આવ્યો બાળ ! તુ,

શુ છે તારું નામ ?

પિતા કાણ ને ગોત્ર શુ ?

ક્યા છે તારું ઠામ ?

સત્યકામ—સત્યકામ બાબાલ હું પૂર્વ દેશ મુજ ઠામ,

નથી બાલુતો તાતજી અને ગોત્રનું નામ.

વચન વિલક્ષણ સામળી

બોલ્યા કષિવર એમ,

“ નામ-ગોત્ર બપુયા વિના

વિદ્યા આપુ કેમ ? ”

સત્યકામ પાછો ફર્યો આવ્યો જનની પાસ,

પામ લાગી પૂછ્યો પછી નિજ કુળનો ઇતિહાસ

શીલવતી માતા 'સતી',
બાળી મુતની આશ,
ઠહી બધી ઘટના પછી,
ઉર રાખી અભિલાષ.

માતા-યૌવનમા મુજને તણુ ગયા પતિ પરદેશ,
નથી પુત્ર હુ બાલુવી તત્ત નામ લવલેશ.

બાલાનો પુત્ર છે,
સત્યકામ તુજ નામ,
ઠહી દેને ગુરને બધુ,
પ્રેમે કરી પ્રણામ.

ફરી આળ્યો ગુરવાસમા ગયો ગુરની પાસ,
માતા મુખથી સાંભળ્યો ઠહી ફોંપો ઇતિહાસ.

બાલમા ઋષિવર પ્રેમથી
ધન્ય ધન્ય તુજ માત!
ધર્મમૂર્તિ શ્રિયજવતી
દેવી ખાસ સાક્ષાત.

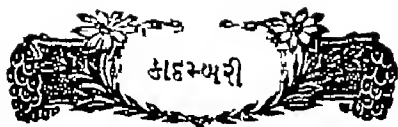
સત્ય વધો તુ સ્નેહથી ધરી ન મનમા બીક,
એ લક્ષણથી યોગ્ય તુ વિગ્ર ગણાયો ઠીક

વિદ્યા, ચિન્તન, વિવેક ને
ગુણ બીજા વખણાય,
કિંતુ સત્ય એ વિગ્રનુ
લક્ષણ ખાસ ગણાય.

મુખે વગી ગુર વાતમા ધરને પ્રભુનુ ધ્યાન,
પ્રેમ કરી તુજને બધુ આપીશ વિદ્યા-દાન.

એ રીતે ગુર વાસમા
સત્યકામ વસી વાસ,
કરી ગયો નિગ્ર સત્યથી
પુણ્યશયો ઇતિહાસ

કવિ પોપલકાલ સમા

લખનાર શ્રી. રણછોડજી હરિવલ્લભ શાસ્ત્રી, બી. એ

સંસ્કૃત ભાષામાં બાણભટ્ટ નામે મહાન્ સુમર્થ કવિ ને લેખક ધર્મજવા કાલિદાસ, ભવભૂતિ વિગેરે કવિઓની જેમ બાણભટ્ટ પણ તેમના સંસ્કૃત ગ્રંથોવડે અમર થઈ ગયા છે તે ગ્રંથો પૈકી “ કાદમ્બરી ” અને “ હર્ષ ચરિત્ ” સર્વોત્તમ ગ્રંથો ગણાયા છે તેમનાં એક ગ્રંથ “ કાદમ્બરી ” તો જગતભરમાં પ્રગણાઈ પામ્યો છે કાદમ્બરીમાં વાર્તાનાં ઠરતો તેનાં રસીક વર્ણનો અને ભાષાની મીઠાશ અતિશય ઉત્તમ છે સંસ્કૃત ગદ્ય સાહિત્યનો “ કાદમ્બરી ” એ સર્વોત્કૃષ્ટ નમુનો છે અત્રે તેની ભાષા કે મધુરતાનો આપણે વિચાર કરવાનો નથી બાળકો મોટા થઈને એ અમર ગ્રંથ પોતે જ વાંચી લેશે એમ અને ઇચ્છીશું અત્રે તો એ સુપ્રસિદ્ધ ગ્રંથની મૂળ વાર્તાને દુકાણમાં વાર્તારૂપે બાળકો સમક્ષ રજુ કરી છે છેક દુકી કરવા છતાં પણ વાર્તા બાલજીવનના ઠંડના પ્રમાણમાં અતિશય લાગી થઈ ગઈ છે આ કાણ્ણને લીધે વાર્તાના ભાગલા કરીને તે આ અઠધી આપવી ચડી કરી છે આશા છે કે સુંદર ચિત્રોસહિતની આ અતિશય રસમય વાર્તાને બાળકો ઉમંગથી વાંચશે.

—તત્ત્વી બાલજીવન

૬૦ નામનો એક ચકવર્તી રાજા હતો. તેની રાજધાનીનું નામ નિશિથા હતું. આ રાજા સર્વગુણ સંપન્ન અને મહા પરાક્રમી હતો. એક દિવસ રાજા મહા સરીને બેઠો હતો, તેવાના હામીએ પાસે આવી બજાવ્યું, “ મહા-

રાજા ! બહાર એક ચંડાળ કન્યા એક પોપટને પાજરામાં લઇને આવી છે અને તે આપને મળવા માગે છે ” રાજાએ તેને અદર આવવા અપમાનગી આપી.

થોડી વારમાં જ તે ચંડાળ કન્યા સભામંડપમાં હાજર થઇ તેની આજ્ઞા એક વૃદ્ધ પુરુષ અને પાછળ એક ચંડાળ બાતનો છોકરો હાથમાં સોનાનું પાજરું લઇને આવ્યો. રાજા આ ચંડાળ કન્યાનું રૂપ તથા પોપટનું તેજ જોઈ વિસ્મય પામ્યો.

ચંડાળ કન્યાએ વિનયથી રાજાને નમસ્કાર કર્યા એટલે પેલા વૃદ્ધ પુરુષે છોકરાના હાથમાંથી પોપટનું પાજરું લઇને રાજાની સામે મૂક્યું અને કહ્યું, “ રાજાધિરાજા ! આ પોપટ સર્વ શાસ્ત્રો બજેલો છે. સર્વ પ્રકારની કળા અને લક્ષણો તે સમજે છે. આખી દુનિયાનું આ ઉત્તમ રત્ન છે એનું નામ વૈશંપાયન છે. આવું પ્રાણી આપ જેવા નરેશને ત્યાં જ શોધે એમ ધારી અમારા શેઠની કન્યા તેને આપની પાસે લઇ આવી છે ”

વૃદ્ધનું બોલવું પુરું થયું એટલે પોપટે એક પગ ઊંચો કરી શુદ્ધ શબ્દો વડે અપ્પટ શ્લોક બોલવા માડ્યો. રાજાને આ સાંભળી આનંદ તથા આશ્ચર્ય થયું. વૈશંપાયનને અંત પુરમાં લઇ જવાનો તથા ચંડાળ કન્યાને તથા તેની સાથેના માણસોને યોગ્ય ઉતારો આપવાનો રાજાએ એક હાસીને હુકમ કર્યો. ચાર પછી વખત થવાથી રાજા સભામાંથી ઉઠીને મહેલમાં ગયો.

જયેરે જમી પરવારી રાજા પોપટ પાસે આઠ્યો. હામી-
ઓએ ખબર આપી કે વૈશ પાયનને સ્નાન કરાવી સુદર મેવા ખવ-
હાવ્યા છે રાજાએ પોપટને પૂછ્યું, “કેમ, તમને જમાડું સોજન
લાગ્યું કે ?” ત્યારે પોપટે જવાબ આપ્યો, “હે રાજા, મેં હાલમના
હાણા ખાધા છે અને જાણુનો રસ ધરાઈને પીધો છે તમારી રાણી-
ઓએ મને અમૃત જેવું સોજન કરાવ્યું ” વૈશ પાયનના જવાબથી
અતોષ પામી રાજાએ પૂછ્યું “તમારું સર્વ વૃત્તાત અમારે સાંભ-
ળવું છે માટે તમે કોણ છો, ક્યાંથી આવ્યા, કેવી રીતે આવ્યા, અથા
જન્મે તમે કોણ હતા અને તમે પાજરામા કેમ પુરાયા એ સર્વ
હકીકત અમને સંભળાવેલ ”

રાજાનો પ્રશ્ન સાંભળી પોપટે પોતાની કથા કહેવા માંડી
પોપટની વાત

વિંધ્યાવતી નામે એક વનબૂમિ છે ત્યા અગસ્ત્ય ઋષિના
આશ્રમ પાસે પમ્પા નામનું મૃગેવર છે તે સરોવરની પાસે
એક ઘણું જ જૂનું શીમળાનું ઝાડ છે એ ઝાડ એવડું મોટું છે કે
તેની ળખોલમા હજારો પક્ષીઓ પોતાના ઘોળા બાંધીને રાત્રે આ-
રામ કરે છે હું પણ એ જ ઝાડની ળખોલમા મારા વૃદ્ધ પિતાની
સાથે રહેતો હતો મારી મા તો મારો જન્મ થતા જ મરણ પામી
હતી. મારા પિતા અનેક લાડથી મને શુવના જોખમે ઉછેરી મોટો
કરવા લાગ્યા.

એક દિવસ સવાળના પહોરમા અમે રહેતા હતા તે તરફ
શિકારીઓનું એક મોટું ટોળું આવી પહોંચ્યું શિકારી લોકોની
બુમોથી હું ઘણો જ ગભરાવા લાગ્યો મારા પિતાએ પાખો પહોળી
દરી મને છુપાવી દીધો. શીકારી લોકો બરાબર ઝાડની નીચે આવીને
ઉભા એટલે મારા પિતા પણ ધ્રુજવા લાગ્યા તેમણે ઝાડપર ચઢી
અનેક પોપટના ટોકા મરડી તેમને નીચે નાખ્યા મારા પિતાની
પણ એ જ દશા થઈ મારો આવરદા લાંગો ફોવાથી હું મારા
બાપની પાખોમા શરાઈ નીચે પડ્યો અને જમીનપર પડેલું સૂકા

પાટકાની તળે સૂતાઇ ગયો શિકારીઓના જયા પછી ડેટલીક વારે
બહાર આવીને એયુ તો મને જણાયુ કે તેઓ બધા મરેલા
પોપટને ઉપાડી ગયા છે હું મારા પિતાના મરણના ચોક્કસી દિલ્લીર
જની રડવા લાગ્યો. મારામા ચાલવાની શક્તિ ન હતી એટલે જેમ
તેમ કરી હું ત્યા પહોંચ્યો રહ્યો.

એટલામા જ જાળાસિ મુનિને પુત્ર હારીત તેના સોબ-
વીઓ સાથે ત્યા આવી પહોંચ્યો. તેણે મને ઉચ્છ્રી લીધો અને
સરોવર પાસે લાવી મારા મુખમા પાણીના ટીપા રેડયા હું જરા
ટટાર થયો એટલે મને લાગે તેઓ આશ્રમમા આઠ્યા. આશ્રમમા
જાળાસિ મુનિના દર્શન થતા જ મારા મનમાથી બય જતો રહ્યો.
હારીતે મારી સર્વ હક્કિત મુનિને ઠહી સભળાવી એટલે મુનિ
મારા તરફ એઇ બોલ્યા, “ આ તો એના પાપનુ ફળ લોગવતો
જણાય છે ” ઋષિ કુમારે જાળાસિ મુનિના શબ્દોથી આશ્ચર્ય
પામ્યા તેમણે કહ્યું, “ દેવ ! આ પોપટ કોણ છે ? અમને તેની
હક્કિત સભળાવો. ” મુનિએ કિવસનું સર્વ કામકાજ પરવાર્યા પછી
રાત્રે પોપટનું વૃત્તાંત સભળાવવા જણાવ્યું.

રાત્રે સભળાવેલ જાળાસિ મુનિની આસપાસ પોપટનું
વૃત્તાંત સાંભળવા એક ચિત્તે બેઠી ગયા. મુનિએ પણ શિષ્યોની
આતુરતા શ્રાવ કરવા માટે નીચે સુજળ કંઠા કહેવા માંડી.

મુનિ પોપટનું વૃત્તાંત કહે છે

અવન્તિમા ઉજ્જિની નામે એક નગરી છે એ નગરીમા
તારાપીટ નામનો એક સ્વર્થ વિદ્વાન રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને
શુકનામ નામે એક પ્રાણી જાતિનો પ્રધાન હતો. તારાપીટ રાજાએ
શુકનામને મિત્રસ્માન ગણી રાજ્યનો સંભળો ભાર
સોંપ્યો હતો. શુકનામે પણ પોતાના બુદ્ધિ બળથી રાજા તથા પ્રજા
બન્ને તરફથી સંતોષ મેળવ્યો હતો. સંઘળી પ્રજા આ રાજાના
રાજ્યમા શાંતિમા રહેતી હતી. સર્વ શત્રુઓનો રાજાએ પરાજય
કર્યો હતો એટલે શત્રુ તરફનો તો બય હતો જ નહિ. રાજા થયો.

હાથ પગ ધોઈ પવિત્ર મઠ રાજા વિદ્યાસવતીના પ્રસુતિગૃહમાં પેટા ત્યા તેણે સુવાવડથી દુબળી પડી ગયેલી દેહવાળી રાણીના પાસામાં પોટેલો એક અઠોઠિક ઠાન્તિવાળો પુત્ર જોયેલ રાજા આખોને સ્થિર કરી પુત્રના દર્શન કરવા લાગ્યો. તેની આખમા આનંદના આસુ આવી જયા આજ રાજાના ધણા દિવસના મનોરથ પૂર્ણ થયા હતા. પ્રધાને પણ રાજકુમાર તરફ નજર કરીને કહ્યું, “જીએ, મહારાજ ! હજી તો રાજપુત્રના અવસરોની શોભા જોઈએ તેટલી ઝાકખી જણાવી નથી તો પણ તેના અગર ચક્રવર્તિપણીની ધણી નિશાનીઓ જણાય છે આ બાળક પોતાના તેજથી આખા ગૃહને અજવાળી નાખતો હોય એમ લાગે છે ”

આવી રીતે તેઓ વાતો કરતા હતા એવામાં મંજલ નામનો એક સેવક ઉતાવળે ઉતાવળે ત્યા આંચે અને કહેવા લાગ્યો કે, “પ્રભુ કૃપાથી શુકનાસ મહારાજને ત્યા મનોરમા ડેવીને એક દિવ્ય પુત્રનો જન્મ થયો છે ”

મંજલના આ અમૃતસમા વાક્યો સાંભળી રાજા તથા પ્રધાન બન્ને હથેલો બની ગયા. રાજાએ કહ્યું, “હું ખની પાછળ દુઃખ અને સુખની પાછળ સુખ આવે છે, એ લોકવાયકા આજ આપણા હાથલા ઉપરથી ખરી પડી છે ” આદરુ બોલી રાજાએ શુકનાસના શરિર ઉપરનું અગવચ્છ લઇ લીધું અને મંજલને તે શિરપાવમા આપી દીધું

ત્યાથી ઉડીને રાજા શુકનાસની સાથે તેને ઘેર ગયેલ ત્યા પણ મોટો ઉત્સવ કરવામાં આંચેલ. છઠ્ઠીનું બાગરણ સુખરૂપ પૂર્ણ થયા બાદ દસમેા વાસો આંચેલ. તે દિવસે રાજાએ હબારો ગાયો અને સોના મોહોરોનું બ્રાહ્મણને ઠાન આપ્યું રાજા તારાપીટે સ્વપ્નમાં રાણીના સુખમાં ચક્ર પેસતા જોયેલો હોવાથી તેણે પુત્રનું નામ ચક્રાપીઠ રાખ્યું શુકનાસે પણ રાજાનો મત લઇ બ્રાહ્મણને શોભે એવું પોતાના પુત્રનું નામ વૈશંપાયન રાખ્યું આ બન્ને બાળકો દિવસે દિવસે મોટા થવા લાગ્યા

[આ સંક્ષિપ્ત વાતોનો અગ્રગતો ભાગ સુદર ચિત્રો સાથે આવતા અંકમાં આવશે]

હોડીનું ગીત

હાથમાં હોડીનો ખાદ્ય પકીને મધવા થોડીના આશર વચ્ચે ઉભા
 રહીને બે હાથમાં બાળકો ગુલતા હાથે હાથ જાવ સાથે માથ યો છે
 બધા સાથે-હાક હોડી ખલાત્રી, તું હાક, મહારા બાઈ !
 ખલાત્રી-મારો હલેસા ઝહેલી ચાલી જાય.
 ૧ લી હાર-જુઓની ફગ ખડક પેલો રેખાય,
 ૨ લ હાર-જો જો અચડાશે તો અટ્ટ બાગી જાય,
 ખલાત્રી-ફેરવુ મુઠાન જુઓ મારગ બહલાય,
 બધા-હાક હોડી ખલાત્રી તું હાક મહારા બાઈ !
 ખલાત્રી-મારો હલેસા ઝહેલી ચાલી જાય.
 ૧ લી હાર-જુઓ દીવાદાડી પેલી જણાય;
 ૨ લ હાર-જમડી જણાવે ના અધિયા અવાય;
 ખલાત્રી-ઘોડોની સહ જુઓ વાયુ સવા વાય;
 બધા-હાક હોડી ખલાત્રી તું હાક મહારા બાઈ !
 ખલાત્રી-મારો હલેસા ઝહેલી ચાલી જાય.
 ૧ લી હાર-ફૂલ્યા સરો ને હોડી અડપેલી જાય.
 ૨ લ હાર-ઠરે મુઘવાટ ઠેવો આ સિધુરાય;
 ૧ લી હાર-મોબા મા હોડી ઠેવી ઠોલા ખાય,
 ખલાત્રી-અદગ આબુ હવે લગર કરાય,
 બધા-ધીમે ધીમેથી કિનારે ઉતરાય.
 હાક હોડી ખલાત્રી તું હાક મહારા બાઈ !
 ખલાત્રી-મારો હલેસા ઝહેલી ચાલી જાય.

ઈસ્લામી મુલકી ગીત

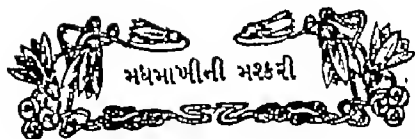
૪૮. સર “ઈસ્લામ”ના અસલ શુદ્ધ બીવરો વસતુઓ

બસલ

- જમત ભરમા આ હિન્દ-મારો દેશ-સૌથી સેષ્ટ છે;
બુલબુલ અમે એ બાગના, એ બાગ મારો હિન્દ છે ૧
- પરદેશમા વસીએ સહે, પણ વતનમાં અમ દિલ રહે,
તો ભણુએ રહીએ અમે, આ દિલ અમારું બધા વસે ૨
- ગિરિવર ઉચે, ગિરિ સમુદ્રમા, વાહણ ઘણી વાતો કરે,
સત્રી સદાનો, રાત દિન રક્ષા અમારી એ કરે ૩
- એ હિંમ ઠેરા અઠમા અગણિત નહી ખળખળ વહે,
ઉભડમા ઉઘાન પ્રકટી, સ્વર્ગની સ્પર્ધા કરે ૪
- અમ મગ મૈયાં યાદ છે એ દિવસો તુજને, ઠહે-
બ્યારે અમારો કાફરો હત્યો કિનારે તાહરે ૫
- ઈસ્લામ ના કહિ શીખવે કે વેર રાખો અતરે,
મુસ્લિમ છતાં, હિન્દી અમે, ને હિન્દ જનની વંદિયે ૬
- મીસ, રોમ, મીસર ક્યા ગયાં?—સામ્રાજ્ય મોટાએ હતા!
ને હિન્દની હસ્તિ હજી ઇતિહાસથી મટવી નથી! ૭
- હસ્તિ અમારી ના મટે, કુદરતલેણો ચો લેહ છે? !
દુશ્મન ઘણે દુનિયા ખધી, ને ધા ક્યાં શા અમ પરે! ૮
- હિસા અદુલા એકલા, જમભર સહે હાગી કરે,
પરવા નથી એ જમતની, કિરતાશ સૌનો એક છે ૯

કરીમ મહમદ આસ્તર
એમ એ એલએન. બી.

મધમાખીની મશ્કરી

મધમાખીઓ લેગી મળી જમત ઠરી રહી હતી એક મધમાખી એકે બીજી મધમાખીઓને લડાઈ થઈ તેમણે ખીજવાઈ રમવાનો પગલો એરથી પેલી મધમાખીપર માર્યો તે ખુબ પાછી હતી (જુઓ ઉપરના ભાગનું ચિત્ર ૧) તેણે પેલી મધમાખીઓ સામે ઢાંત કચકચવ્યા (જુઓ ચિત્ર ૨) એક છરી લાવી તેવવી પેલો પગલો તેણે કાપી નાખ્યો અને (જુઓ ચિત્ર ૩) પગલોના અરધીયાની ટોપી બનાવી મઝાથી તેણે તે પોતાના માથે પહેરી લીધી (જુઓ ઉપરના ભાગનું ચિત્ર ૪) બિચારી મધમાખીઓ સામાની મશ્કરી કરવા જતા પોતે જ બની ગઈ

તે દહાડાથી જ મધમાખીઓમાં એ તડ પડ્યા એક વખત પેલી મશ્કરી કરનારી મધમાખીઓને ત્યાં ચાહપાણી હતી તેઓએ પેલી મધમાખીનું નાક કાપી તેને ચીકવવા તેને નોતડું ન દીધું પેલી મધમાખી કાંઈ ઓછી જ કાચી હતી । ચાહની કીટલી બારીને મેજ પર મૂકી (જુઓ નીચેના ભાગનું ચિત્ર ૧) પેલી મધમાખીઓ જોરડામાં બંધાને બોલાવવા ગઈ ત્યારે છાનામાના તેની બારીએ ચડી પેલી રીસાયલી મધમાખીના છોકરાઓએ એક પીચકાગીમાં ધીમેધીમે બધી ચાહ કાલવી લીધી (જુઓ ચિત્ર ૨-નીચેનું) પેણ વાસણ પોતાને ત્યાં મૂકી આવ્યા બાદ બારીએ સતાઈને તમાસો એવા એ છોકરા ઉભા રહ્યા બધારે પેલી મશ્કરી કરનાર મધમાખીઓ અંદર આવી અને કીટલીમાં નજર કરી તો અંદર કશુંય ન મળે । (જુઓ ચિત્ર ૩) તેમની કળેલીનો પાર જ ન રહ્યો મહેમાનની આગળ તેઓ મોં બતાવી ચક્કાં નહિ પેલા છોકરા હસતા હસતાં ઘેર જઈને પોતાના રકાબી ખાલામાં પેલી ચાહ કાલવી લઈ તે મઝાથી પી ગયા । (જુઓ ચિત્ર ૪)

અલાદીનનું જાદુ શનસ

અરેખિયન નામદૂસનો જગપ્રસિધ્ધ
અમર ધીરસો

છબતાર ભાગ

ના જમાનામા ચીન દેશમા એક ગરિજ દરજી
તેની સ્ત્રી અને છોકરા સાથે રહેતો હતો. તે
સવારથી સાજ સુધી વૈતરૂ કરતો તો પણ તે
તથા તેનું કુટુંબ પેટપુર રોટલા પણ દેખતું

નહી. છેવટે સામ્રાટ મહેનતને પરિણામે દરજી માંદો પડી મરણ પામ્યો.

આ છોકરાનું નામ અલાદીન હતું. બાપના મરી ગયા પછી
તે વધારે ને વધારે રમતીયાળ થતો ગયો. તેની મા દળણા દળીને
તેનું તથા તેના છોકરાનું પેટ ભરતી. તેમને ઘણી વાર તો ઉપવાસ
પણ કરવા પડતા.

એક વખત અલાદીન ચેરીમાં રમતો હતો. એવામા એક અબજવા
માણસે ત્યાં આવી તેને પુછ્યું—“ છોકરા, તારો બાપ દરજી હતો
ને ? ” અલાદીને જવાબ આપ્યો, “ હા ! તમે કોણ છો ? ”
અબજવા માણસે કહ્યું, “ હું તારો કાકો થાઉં તું તારી માને કહેશે
કે કાકા આવ્યા છે, તે વને કાલે મળવા આવશે. ” એમ કહી તેણે
પોતાના ગજવામાંથી મુઠ્ઠી બરીને સોના મહેરો કાઢી અલાદીનના
હાથમા મૂકી. અલાદીન મહેરો મળવાથી ખુશી થતો ઘેર ગયો અને
તેની માને બધી વાત કરી. અલાદીનની માને આ વાત સાંભળી

ધણી નવાઈ ઘાગી તેને ખાત્રિ હતી કે અલાદીનને ઠોકો છે જ નહીં. તેઓ બીજે દિવસે ઠાકાની વાટ બેતા બેઠા એવામા જ ઠાકા આવ્યા. ઠાકાએ ઘરનાં બધાની ખબર પુછી અને બ્યારે અલાદીનની માએ ઇરજુના મરણની વાત કહી ત્યારે તે પોકેપોક મૂંઝીને શેવા બેઠા થોડી જાર પછી અલાદીનની માએ અલાદીનના રમતીરાળ સ્વભાવની વાત કરી. આથી ઠાકાએ તેને વહેપાર કરવાનું કહ્યું. અલાદીને વહેપાર કરવા માટે પોતાની ખુશી બતાવી એટલે ઠાકાએ કહ્યું, “હું તને એક મોટી દુકાન માડી આપીશ.” બીજે દિવસે ઠાકાએ અલાદીનને સપકાદાર સુગઠા અપાવ્યા. તેની આ સલામતથી અલાદીનની માને પાછી ખાત્રી થઇ કે તે અલાદીનનો ઠોકો હશે.

આ માણસ અલાદીનનો ખરો ઠોકો હતો નહિ. તે એક દુષ્ટ ને બદમાશ બહુજર હતો. અલાદીનના ગામની નજીક એક ધન્યમદહારી દિવો શેવા તે આવ્યો. કુનો અને તે કામ અલાદીનની મદદ વિના થાય તેમ નહોતું. જેની પાસે આ દિવો હોય તે ખૂબ દોલત મેળવી શકે એમ હતું. આ કારણથી જ તેણે અલાદીન સાથે બોળખાણુ કાઢ્યું હતું.

એક દિવસ બહુજર અલાદીનને ગામ બહાર એક પર્વતની જુડી ખીણ આગળ લઇ ગયો અને ત્યાં તાપણુ કરવા કહ્યું. અલાદીને આજ્ઞાપાસથી થોડી ઘાસ લેવી કરી એટલે બહુજરે તે સળગાવી અને તેમા બહુઈ લુકી નાખી. આ લુકી પકવાથી પૃથ્વી ઠપી, છઠી અને તાપણુની જગ્યાએ એક ઠકાવાળું ઢાકણું નીકળ્યું. બહુજરે કહ્યું, “આ ઢાકણું ઉઘાડ. હોયરામાં છેક નીચે જઇ એક તાકામા દિવો બળે છે. આ દિવો હોલવી નાખી તેમાથી તેલ દોળી નાખી તે અહિં લઇ આવ. પણ તેમ કરતા કેઈ જગ્યાએ અકસીશ નહીં.” પછી તેણે પોતાની આગળીએથી કાઢીને એક વીંટી અલાદીનને આપી અને કહ્યું, “આ વીંટી તને સદત વખતે મદદ કરશે.” અલાદીને બહુજરના કહેવા પ્રમાણે કમું. તેણે તાકામાથી હીવો લઇ તેને ઓલવી નાખ્યો, તેલ દોળી હીવું, અને બહાર આવ

વા નીકળ્યો. બહાર નીકળતા રસ્તામા પડેલા મોટા મોટા ઝવેરાતના ઢગલાઓને પત્થર સમજી રમવાને માટે તેણે ગલ્લવામા ભરી લીધા અને ગુફાના મોઆગળ આંચ્યો. અલાદીનને જોઈને બહુગરે તેની પાસેથી દીવો માગ્યો. અલાદીને કહ્યું, “ મને બહાર કાઢો. બહાર નીકળીને તમને દીવો આપીશ. ” અલાદીને દીવો ન આપ્યો તેથી બહુગર ઘણો ગુસ્સે થયો. તેણે બહુ મત્ર બોલીને મત્રેલી બૂઠી ગુફાના બારણા ઉપર નાખી એટલે ગુફા ઉપર પેણ પત્થરનું ઢાંકણ સખત બેસી ગયું અને અલાદીન અહર પુરાઈ રહ્યો ! અલાદીન આથી ઘણો જ બભરાયો. તે પોતાના બધાં માટે પરમેશ્વરની પ્રાર્થના કરવા લાગ્યો. જેવો તે બે હાથ જોડી પગે લાગવા જતો હતો તેવીજ બહુગરે આપેલી વીંટી તેની આગળી એ હતી તે ધસાઈ અને અંદરથી એક ભયંકર રાક્ષસ બહાર આંચ્યો. તે અલાદીનને પગે પડી બોલ્યો, “ હે નામદાર આપનો શો હુકમ છે ? હું વીંટીનો ગુલામ છું. આપની સેવા બબલવાને તૈયાર છું. ” અલાદીન પહેલાં તો ઘણો ચમક્યો. પણ પાછળથી હિંમત લાવી બોલ્યો, “ મને આ ગુફાની બહાર કાઢ. ” તે બોલ્યો કે તરત જ રાક્ષસે ઢાંકણ ઉઘાડી નાખ્યું અને અલાદીન સહીસલામત બહાર આંચ્યો. બહાર તેણે આરે બાલુ નજર કરી પણ તેનો કાંકો દેખાયો નહીં. તેથી તે ઉઠાસ ચહેરે ધરતરફ વળ્યો.

ઘેર આવી અલાદીને તેની માને બનેલી વિગત કહી. આમા હહાડાની મહેનતથી ચાકી ગયેલા હોવાથી તે ઘસઘસાટ ઉઘી ગયો. બીજે દિવસે ધરમા કાંઈ આવવાનું નહીં હોવાથી અલાદીનને તેની માએ પેલા દીવો વેચી આવવા કહ્યું. દીવો મેલો હોવાથી અલાદી નનીમ્મ તેને છુગડાથી સાફ કરવા લાગી. જેવો દીવો ધસાયો કે તરત જ તેમાથી એક રાક્ષસ બહાર આંચ્યો અને બોલ્યો, “ મારો આપને શો ખપ પડ્યો છે ? હું આપનો હુકમ બબલવા તૈયાર છું. હું કાનસનો ગુલામ છું. ”

આ ભયંકર રાક્ષસને જોઈને અલાદીનની નાનાં તો હાંબાં જ ગંજડી ગયા, અને તે તરત જ આઈ નીચે પડી પણ અલાદીને

પહેલા રાક્ષસ જોયેલો એટલે તેણે હીમતથી તેની મા પાસેથી હીપે લઈ લીધો અને બેઠ્યો, “ મને શુભ લાગી છે મારે માટે ખાવાનું લઈ આવ ” એક પળમાં રાક્ષસ પકવાનથી બરેલી ૧૦ થાળીઓ વાળો એક મોટો ટાટ લાવ્યો અને અલાદાનના પગ આગળ તે મૂકી અલોપ થઈ ગયો. અલાદાન અને તેની માએ પેટ ભરીને ખાધું અને તે દિવસ આનંદમાં કાઢ્યો. બીજે દિવસે તે એક માદુહી વહેપારીને ત્યાં એક મહોરમાં રકાબી વેચી આવ્યો. એમ ઠસ દિવસમાં ઠસે રકાબી વેચી આવ્યો. અગીઆરમે દિવસે તે ઠસ મહોરોમાં મોટો ટાટ વેચી આવ્યો. તેના પૈસા કેટલાક દિવસ ચાલ્યા અને તે ખલાસ થઈ ગયા એટલે તેણે ફરીથી પહેલાની માફક દીવાનો ઉપયોગ કર્યો. આ વખતે પણ રાક્ષસ પહેલાના જેવી જ પકવાનથી બરેલી ઠસ રકાબીઓ વાળું ટાટ લાવ્યો. ખાવાનું થઈ રહ્યા પછી અલાદાને રકાબીઓ વેચવાનું થઈ ગયું એક વખત તે વેચવા જતો હતો તેવામાં તેને એક સોની મહાજને બોલાવ્યો ને કહ્યું, “ છેલ્લા, તું રાજ પેલા માદુહી વહેપારીને ત્યાં કશું વેચવા જાય છે તે તો મણો છુટ્ટો માણસ છે તું મને તે વસ્તુ વેચીશ તો હું તને પુરી કિંમત આપીશ. ” અલાદાને તેને રકાબી ખતાવી તે તપાસતા આદીની માધ્યમ પછી તેથી જોખી જોઈ અને તેની કીંમતની તેણે તેને સાક રૂપ મહોરો આપી. અલાદાને તેનો આભાર માન્યો અને ફરેક વસ્તુ તેને ન્યા વેચવાનું વચન આપ્યું. આ પ્રમાણે અલાદાને દીવાની મહાજથી ગામમાં સૌથી વધારે માલ ધાર થઈ પડ્યા.

એક વખત ગામમાં હઠતાળ પડેલી જોઈ અલાદાને એક જણને તેનું કારણ પૂછ્યું તે માણસે કહ્યું, “ રાજકુવરી આ રસ્તે થઈને આજે નહાવા જવાની છે, માટે હઠતાળ પડી છે અલાદાને ને આ કુવરી જોવાનું મન થયું, તેથી બધા રાજકુવરીને નહાવાનો હોજ હતો ત્યાં તે હુપાઈ રહ્યો. રાજકુવરી પોતાની સાહેલીઓ સાથે બધારે નહાવાને નીસરી ત્યારે રાજકુવરીના પાશવગણ રૂપ બેઠા તેની સાથે પરણવાનું તેને મન થયું, તેણે પોતાની માને બધી વાત

કરી. અલાદીનની મા આ સામળી ઘણી હીલગીર થઇ તેણે તેને
 ઘણું સમજાવ્યું. પણ અલાદીનને તેથી કાંઈ અસર થઇ નહીં. તેણે
 તેની માને કહ્યું, “ હું ગુફામાંથી ને રત્નો લાવ્યો છું તે મહારાજા
 ને બેટ કરી આવશે અને તેની છોકરીનું માગ્યું કરશે ”

અલાદીનની માએ તેના કદા પ્રમાણે રત્નો રાખને બેટ
 કર્યા અને તેની છોકરીની મામણી કરી. રાજા હીરા, માણેક, મોતી
 મિંગેરે જવાહીર જોઇને જાંડો ગાંઠો થઇ ગયો અને તેણે અલાદીન
 ની માને ત્રણ મહીના પછી આવવાનું કહ્યું. અલાદીનની મા ખુશ
 થતી ઘેર ગઇ અને અલાદીનને બધી વાત કરી. અલાદીન આ સામ-
 લી ધણું ખુશી થયો.

આ રાજાનો પ્રધાન ધણો ખટપટીઓ હતો. તેણે રાજાને
 આકૃષ્ટ અવશ્ય સમજાવી તેની છોકરીનું લગ્ન પોતાના છોકરાની
 સાથે નક્કી કરાવ્યું, અને લગ્નનો દિવસ પણ નક્કી કર્યો. લગ્નને
 આગલે દિવસે અલાદીનને આ વાતની ખબર પડી. તેથી તેણે
 પોતાનો દીવો વસ્યો. વસવાની વારમાં રાક્ષસ આવીને ખડો થઇ
 બેઠો. અલાદીને રાજકુવરી અને પ્રધાનના છોકરાને તેની પાસે
 લઇ આવવાને હુકમ કર્યો. રાક્ષસ તરત જ ઉપડ્યો અને ને પલગ
 ઉપર તે બન્ને મુતા હતા તેને અલાદીન પાસે લઇ ગયો. અલા-

હીને વજીરના છોકરાને જોરડીમા પુરી મૂકવાનું કહ્યું પછી રાજકુવરીને તેણે કહ્યું, “ તારા બાપે તેને મારી સાથે પવણાવવાનું વચન આપ્યું છે “ આટલું કહી તેને પોતાના ખડમાં પસગપર સુવાડી વચમા આડી તરવાર મૂકી પોતે દૂર ખુદ ગયે. બહેલી સવારે તેમની મુળ જાગ્યાએ જાગેને પહેચતાં ક્યાં સવારે રાજા તેમને મળવા ગયો ત્યારે કુવરીએ બનેલી વાત કહી. રાજા આથી ગમરાયો અને હસ બધ રાખ્યા

ત્રણ માસ પુરા થતાં અલાહીનની મા રાજા પાસે જઈ રાજાને પોતે પડી અને બોલી, “ નેક નામદાર બાહશાહ ! આપના કહેવા મુજબ ત્રણ મહીને હું અહીં આવી છું.” રાજાએ કહ્યું “તું પહેલાં ઝંબેરાવની થાળી લાવી હવી એવી ચાળીસ ચાળીએ ચાળીસ સીંદીએ પાસે ઉચકાવ અને તે દરેકને એક પોળો ગુલામ દોરે એવી રીતે અહીં લાવીને કુવરીને લેટ આપ. ત્યારે મારી ખાત્રી થાય કે તારો છોકરો મારી છોકરીને અમન અમનમાં રાખી શકશે.” અલાહીનની માએ આ વાત તેના છોકરાને કહી. તેણે તરત જ દાનસ પચી તેના ગુલામ રાક્ષસને બોલાવ્યો અને રાજાના કદા પ્રમાણે કરવાનો દુકમ કર્યો. રાક્ષસે તે એક પળમા બધું તૈયાર કર્યું અને એ મોટું એથી ગુલામોનું બંધ સરઘસ રાજમહેલ તરફ આણું રાજમહેલમા જઈ બધી ચાળીએ રાજા આગળ મૂકી અલાહીનપાસે અણુટ દ્રવ્ય હોવાની ખાત્ર થયાથી રાજાએ પોતાની કુવરી અલાહીનને પરણાવી. અલાહીને રાક્ષસ પાસે રાજમહેલ નજીક જ મોટો સુદર જગદો બંધાવ્યો અને તે અને રાજકુવરી આનંદમાં રહેવા લાગ્યા

હવે આપણે બહુગરનું શું થયું તે જોઈએ ત્યારે અલાહીન રાજા થયાની બધી વાત તેના બાલુવામા આવી ત્યારે તે, તે ગામમા આવ્યો અને બજારમાથી કેટલાક ઠોડીઆં ખરીદી રસ્તામા,

“વેચાએ છીએ રૂ, વેચાએ છીએ

‘ ભૂના કોડીયાં લઈને તે નવાં વેચાએ છીએ ”

એમ બુમો પાડતો અણાદીનના ઘરતરફ ચાલવા લાગ્યો. રસ્તામાં
બધા લોકો તેને જાણે ! જાણે ! કહી ખીજવવા લાગ્યા, કારણ
કે તેમણે કાંઈ પણ દિવસ ભૂના કોડીયાં લઈ નવા કોડીયાં આપતો
વહેપારી બેચેલો જ નહોતો. સખ્યાબધ લોકોએ ભૂના કોડીયાં
આપી નવા ખરીદ્યા ત્યારે તે અણાદીનના ઘર પાસે આવ્યો ત્યારે
અણાદીન ચિઠ્ઠા કરવા ગયો હતો. રાજકુવરીએ ગમ્મતખાતર પેલો
બહુલ ભૂનો દીવો આપી નવો નકામો દીવો લીધો. પેલા બહુગરે તે
દીવો સાચવીને પોતાની પાસે મૂક્યો, અને રાત પડી ત્યારે તેણે તે
દીવો વચ્ચે વસતા જ રાક્ષસ બહાર આવીને ઉભો રહ્યો. બહુગરે

તેને કહ્યું, “ આ બાધેટો મહેલ અહીંથી ઉપાડી આક્રિમાં ફું ફું
ત્યા મૂક ” રાક્ષસ તરત જ મહેલ લઈ આકાશ માર્ગે સડસડાટ
કરતો ઉડ્યો અને પલક વારમા આક્રિમાં જઈ પહોંચ્યો.

બીજે દિવસે બાદશાહ પોતાની કુવરોને મળવા જવા નીકળ્યો,
ત્યારે મહેલ દીકામા જ ન આંચ્યો. આથી તેને ઘણી નવાઈ લાગી
અને તેના પ્રધાનને તે વાત કરી પ્રધાનને તો અલાદીન ગમતો જ
નહોતો, કારણ કે તે તેના છોકરાની જમ્યા લઈ બેઠો હતો તેણે
રાજાને કહ્યું, “ મહારાજ સાહેબ, આ મહેલ કાંઈ ખરેખર નહોતો.
એ તો અલાદીને બાદથી બાધ્યો હતો નાટે તેને કેદમાં પુરવો
જોઈએ. ” રાજાએ તે વાત કળુલ કરી અને અલાદીનને કેદમાં પુર
વાનો તેના નોકરોને દુકમ કર્યો. અલાદીનને કેદ ડરવામાં આંચ્યો
પણ થોડા જ વખતમા તેને છુટો કર્યો અને તે આળીસ દિવસમા
રાજકુવરીસહિત મહેલ પાછો ન લાવે તો તેનો શિરચ્છેદ કરવો
એવો દુકમ કર્યો.

એક વખત અલાદીન મહેલની શોધમા કરતો હતો, તેવામાં
તે લપસી પડ્યો, અને લપસી પડવાથી તેના હાથે પહેરેલી બાદુજર-
વાળી વીંટી ધસાઈ ધસાતા જ તેમાથી શુક્રાવાળો રાક્ષસ બહાર
નીકળ્યો. અલાદીને તેને કહ્યું, “ પેલો મહેલ જ્યાં હોય ત્યાંથી અહીં
લઈ આવ. ” રાક્ષસે કહ્યું, “ તે મહેલ લાવવા બેઠો બળ આરામા
નથી. દિવાનો શુદ્ધામ તે કામ કરી શકે ” અલાદીને ત્યાર પછી તેને
જ્યાં મહેલ હોય ત્યાં લઈ જવા કહ્યું રાક્ષસ તરત જ તેને જ્યાં મહેલ
હતો ત્યાં આક્રિમાં લઈ ગયો. અલાદીન મહેલમા ગયો અને રાજ-
કુવરીને મળ્યો. રાજકુવરી પણ તેના પતિને જોઈ ઘણી રાજી
યઈ, અને બનેલી બીના કહી. વળી તેણે એમ પણ કહ્યું કે બાદુજર
દિવો પોતાના જખામા છાતી પાસે રાખે છે અલાદીને તેને એક
ભાતની ઢેરી ભૂંડી આપી અને કહ્યું, “ આ ભૂંડી બાદુજર ખાવા બેસે

ત્યારે હાડમા નાખી તેને આપ્યો" રાજકુવરીએ તેમ કહ્યું અને એરે પેટમાં જવાલી રાક્ષસ ત્યાજ બેભાન થઈ ઢળી પડ્યો, અને મરણ પામ્યો.

અસાદીને પછી તેના જન્મભાગ્યે દીવો કાઢી લીધો અને તે ઘસી રાક્ષસને બોલાવી તે દીવાના રાક્ષસને મહેલ હતો ત્યાં લઈ જવા હુકમ કર્યો. રાક્ષસ ઉડ્યો અને એક ખગમાં તેની મૂળ જગ્યાએ મહેલને મૂકી દીધો. રાજાને ત્યારે મહેલ આગ્યાની ખબર પડી ત્યારે તે ઘણા આનંદથી તેની પુત્રીને મળ્યો.

અસાદીને દીવાની બધી વાત રાજાને કહી અને દીવો ઢેવી રીતે ગયો તે પછી કહ્યું.

ઘોડા વર્ષમાં રાજા મરણ પામ્યો અને અસાદીને આખા રાજ્યનો રાજા થયો. તે પછી અસાદીને અને રાજકુવરીએ સાળા વખત મુખી મુખથી રાજ્ય કમું.

અસાદીનનું બાકુક શાનસ

તે ઘણા આનંદથી તેની પુત્રીને મળ્યો.
'ભુઓ પાન ૩૫'

મોતીની માળા

સ્વામી વિવેકાનંદનાં
વચ્ચ ના મૃતો
૨ કિલો પચ્ચેશી પ્રજા
ઓનો તિરસ્કાર, તેમજ
ખુલ્લે હરવાની નીચ
ર્થત્ત, પારકા ઉપર આધાર
ચખવાની પામગતા, તદ્દ
દાસત્વ, તારી નિર્બળતા,
અદર અદરનો દેશ,
મિથ્યા અભિમાન, અને
ફુલતા-જાપીઆવી સામ-
ગ્રીને સામે બંધને શુદ્ધ
સમૃત્તિના ઉચ્ચામાં ઉચ્ચા
શિખરપર જ્ઞાની ઉમેદ

રાખે છે ? જાવા પ્રકારની જ તૈવારી કરીને શુદ્ધ બળવાન બનવાનો
અભિધાન રાખે છે ? ને સ્વાતંત્ર્ય માત્ર શુરવીર અને નિહર પ્રજાઓ
જ મોગવી શકે તે શુદ્ધ તારી શરમભરેલી બીરતા વડે મેળવવાની
આશા રાખે છે ? જો કિદુસ્તાન ! સીતા, સાવિત્રી અને હમવતી એ
તારી સ્ત્રી બલિતો આદર્શ છે એ શુદ્ધ શુદ્ધો નહિ, અત્યંતે આત્માની
ઓ, કયાસ સોઝા, મુખીઓ, મોચીઓ, ચામડીઆઓ, અને બગી
જાઓ પણ તારા સોહીલા સગાઓ છે, તારા શત્રુઓ છે, તે શુદ્ધ
શુદ્ધો નહિ. કે કિદવાસી ! કિદુસ્તાનના વીર પુત્ર ! શુદ્ધ બહાદુર શા,
દિમત્તવાન શા શુદ્ધ છે, તે મારે મજરૂર શા અને મજરૂરીથી જગ-
તને જાહેર કર કે, “ કુ કિદુ છું, કિદુસ્તાનમાં જન્મ્યો છું અને
દરેક કિદવાસી મારો બાઈ છે ” શુદ્ધ કહેજે કે, “ અમીન, અબજ
અને કયાસ કિદી, કિદનો પાલતુ અને બગીચો, એ સર્વ મારા
બાઈઓ છે ”

—સ્વામિ વિવેકાનંદ થયે ર માધી

કાગળની પેટી બનાવવાનો કીમીયા

લખનાર ભાનુ

કાગળના દુકાનમાંથી પેટી બનાવવાની રીત તમે જાણો છો ! પરંતુ એક કાગળનો કાપડો લો અને તેને એક ખુણામાંથી વાળીને ખુણાના બે ભાગ કરી અને તે ને બાજુનો સામેનો છેડો ને બાજુ ખુણો વાળ્યો હોય તે તરફ લાવો. (આકૃતિ ૧)

આ પ્રમાણે વાળતાં ને જમ્યા બાકી રહે તે કાપી નાખો. હવે એક ચોરસ બનાવો. આ ચોરસ સામસામેના ખુણામાંથી પસાર થાય એવી બે લીટીઓ દોરો. આ લીટીઓ વચ્ચેવચ્ચ એક બીજાને કાપો. (આકૃતિ ૨) ત્યાં લીટીઓ એક બીજાને કાપે છે ત્યાં દરેક બાજુનો ખુણો લાવો એટલે તે જમ્યાએ ચારે ખુણા ભેગા થશે. ત્યાંથી કાગળ વાંકો વળે તે જમ્યાએ નેરથી સાર દેવો એટલે ત્યાં ગદી પડી જશે. (આકૃતિ ૩) પછી તેને જમ્યા નાખવો અને ત્યાં ગદી પડી હોય ત્યાં લીટીઓ દોરવી. (આકૃતિ ૪) આ લીટી બોના પહેલી દોરીથી લીટીઓ બધે ભાગ કરશે ત્યાં બે ભાગ પડે તેની સામેના ખુણો વાળીને ને જમ્યા પર લાવો (આકૃતિ ૫) અને ત્યાં કાગળ વાંક બાવે તે જમ્યાએ સાર દઈ ગદી વાળી દો. આ પ્રમાણે ચારે બાજુ કરવું અને ત્યાં ગદીઓ પડે ત્યાં લીટીઓ દોરો એટલે આકૃતિ ૬માં બતાવ્યા પ્રમાણે તમારા કાગળ ઉપર ચોરસો પડશે. હવે જગા મદકસ વાપરવાની છે આકૃતિ ૭ માં બતાવ્યા પ્રમાણે ને ને જમ્યા પર બાકી લીટીઓ હોય તે તે લીટી કાતરથી કાપી નાખો. હવે કાપી બાજુના ત્રીયેના ખુણા કાગળથી આકૃતિ ૮માં બતાવ્યા પ્રમાણે ગદી વાળો અને તેની સામેની જમણી બાજુની ઉપરના ખુણામાં ને કાપો પડે છે તેમાં ભેગવો. હવે વચ્ચેવચ્ચ નાના સરખા ચાર ચોરસનું પેટીનું તળાઈ થશે, અને બાકી રહેલી ને ને ગદીઓ દોર તે બધી વાળી દો. તેમ કરતાં આકૃતિ ૯માં બતાવ્યા પ્રમાણે અને બાકી બે બાજુઓ રહી તે વાળતાં ચાર ચોરસ દર્શાઈ જાય છે, એટલે કે ત્યાં ભેરડો કાગળ આવે છે આ ચાર ચોરસ પર ચુદર લખાશે અને તેના ઉપર ને પડ આવે તેની સામે ચોટાટી દો એટલે પેટી તૈયાર થઈ જશે.

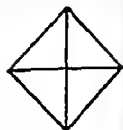
કાગળની પેટી બનાવવાનો કીમીઓ.

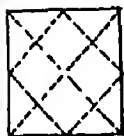
આ. ૧લી

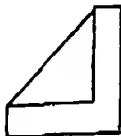
આ. ૨જી

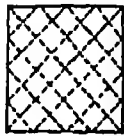
આ. ૩જી

આ. ૪લી

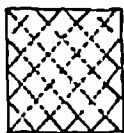

આ. ૫મી

આ. ૬લી

આ. ૭મી

આ. ૮મી

આ. ૯મી

આ. ૧૦મી

ચા
૨
મ
ત
ના

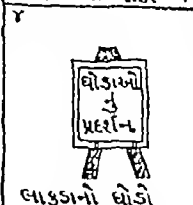
રા
મ
ઓ

ચા
૨
મ
ત
ના

ધો
ડા

સાલ મુખારક

પુનિવાસ

નવલ યુગલ આ મરાલકેર,
 રસ સરમાં સરી આજ આવનાર,
 પરિમલ પમરે પરાગ અંગે,
 પ્રતિપદ દુર્ધ સરે તરે ઉમંગે
 સરસ, મુલગ, સ્વસ્થ, સૌમ્ય જોમ,
 યુગલ મરાલતલુ તરે હ તેમ;
 ઋતુ ત્રય યુગલો મુખે તરાવો,
 પ્રતિપદ હો પ્રતિદિન દુર્ધ લહાવો

નિહલસાય ચ આવસત્થી

અહમદશાહની અઠઠલ

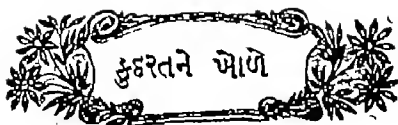
અહમદશાહ અહમદે ૩ ૧૦૦૦૦૦ અત્તરવાળા અનવરખાનને ત્યાં ચાપણુ તરીકે મૂક્યા, અને તે દજા દરવા ગમે જાવોથી પાછા આપ્યાપછી તેણે પોતાની ચાપણુ અત્તરવાળા પાસેથી પાછી મેળવવા માગણી કરી અજર વાળે હતું, તુ જાહુ બોલીને ગમે પડે છે તે મને ફીખા આપ્યા છે જ ક્યારે ? અહમદે અત્તરવાળાનો હાથ પકડી ગજગત કરવા માંડી, એટલે રસ્તે જતા આવતા બેઠેકો બેગા થઈ ગયા, તે કહેવા લાગ્યા, કે અત્તરવાળે કોઈ દિવસ મેજમાનદારી કરી નથી તેથી તુ તેની સાથે ઘડીસ અગર ફરિશાદ જમીશ, તો ઊઘડી તને સળ થશે.

જાહુ લેડિના મતથી અત્તરવાળે લાગાર બની ગયો. તથાપિ તેણે બાદશાહ સલામતની ફરજમાં બનેલી સર્વ દડીકત કહી સંભળાવી. બાદશાહે વિચાર કરીને હતું, કે જા, તુ અત્તરવાળાનાં દુકાન નજીક લાગત તજુ દિવસ મુખી બેમતે પણુ તેની સાથે કંઈ બોલતો ના. ચોથે દિવસે કુ એ રસ્તે જઈને નીકળીશ, અને તને કુ પહેલી સલામ કરીશ. પણ તારે મારી સાથે આવી તેની વાત ન કરવી. મારા ગયા પછી તારે અનવરખાન પાસે ફીખા માગવા નો તે ફીખા ન આપે, ને કંઈ કહે, તો તેની મને ખબર કરશે.

બાદશાહના કુદમમુજબ અહમદ અત્તરવાળાની દુકાન નજીક તજુ દિવસ બેઠો. બાદશાહની સવારી મોટા ઘડથી તે રસ્તે જઈને નીકળી. અહમદશાહ નજરે પડતાં જ બાદશાહે પોતાનો ધોડો ઉમો રાખ્યો, અને અહમદને સલામ કરી, એટલે અહમદે સામી સલામ કરી. તે વખતે બાદશાહ બોલ્યા, કે બરે કાંઈ ! તું મારી પાસે કોઈ વખત આવતો નથી, અને તારી દડીકત કહેતો નથી એ શું ? અહમદશાહે બાદશાહની બેરિયત આપી, પણ બીજું કંઈ કહ્યું નહિ.

પોતાની દુકાન ઉપરથી અત્તરવાળા આ બધું જોતો અને સાંભળતો હતો તેથી તેના મનમાં બધ પેસી ગયો. તેને લાગ્યું, કે અહમદશાહની પાસે સારો સબા થગવે છે બાદશાહની સવારી આવી ગયા પછી તેણે અહમદને કહ્યું, મને ફીખાની વાત થાદ આવતી નથી, માટે જ્યારે તુ ફીખા ગમે, ત્યારે કુ ક્યા જગ્યાએ હતો, અને ક્યા માણસો મારી પાસે હતાં વગેરે સર્વ દડીકત મને કહી સંભળાવ. અહમદશાહે સર્વ દડીકત કહી સંભળાવી, એટલે અત્તરવાળે બોલ્યો, કે તારી વાત સામી છે હવે મને ફીખાની વાત સાંભરી આવી. એમ કહી તેણે ફીખા ફાગર અણી આપ્યા, તે તેની માશી માગી.

શા. બા. કાદયાળામૃત "ટણકી સો વાતો" બાગ જમણી.

લખનાર રમણલાલ નાનાલાલ શાહ

[સપ્ટેમ્બર ૧૯૨૪ થી મુદ્રાદ શહેર અને તેની આલુબાલુની જમ્મીનાં વર્ષોનાં બચ્ચી શરૂ કરેલી લેખમાળા પૈકીનો આ લેખ છે. માથેરાન મુખીની મુદ્રાદશીને લખતા લેખિ જગાદ આપી ગયા છે. આ જગાદ ત્રાંચી સોરપાદના હુમરા મુખીના પ્રવાસનું વર્ષન છે.]

માથેરાનથી આપણે નેરળ તરફ પાછા ફરી લેનાવલા બાલુ જતી ગાદીમા હવે બેચીએ છીએ. ત્યાંથી કુદરતદેવીનું અપાર સૌંદર્ય શરૂ થાય છે. ઠરણાસાગર પ્રભુની અપાર લીલાનું આપણને જ્ઞાન થાય છે. દુર દુર દેખાતા ઘાટના ડુંગરા નજીક ને નજીક આવી જાય છે અને જરાક આગળ જતા તો આપણે ડુંગરાની છેક અડોઅડ આવી જાય છે. ગાદી ધમધમ ધમધમ કરતી, કુદતી ને નાચતી, સીસકારા કરતી ને મુમાડાના ગોટેગોટાઓકતી, પહાડોની ઝિનારીએ આગળ ને આગળ ધસે છે. રસ્તો વારંવાર વાંક લેતો જવું પડે છે, કોટલે કે સર્પાકાર છે. પાછળના ડુંગરામા આપણે બેઠા હોઈએ ત્યારે ગાદી પાટાપર જમ્મી વાક (Curve) લે ત્યારે આખી ગાદી પુર બહારમાં ચાલતી જોવાની ખુબ મજા પડે છે. એક બાજુએ જમનમા ગાજતાં, વાદળાંથી વાતો કરતા, બૂખરા રંગના, લીલીછમ વનસ્પતિથી મહેલ, પહાડો ને ડુંગરાઓ, ને બીજી બાજુએ નાખી નજર ન પહોંચે જોવી અતિશય ઉંડી લાંબી ને લાંબી ખીણ, ને તેની તળેટીએ વસેલા બચુક્તા ગામડાઓ, એ તમામ જોઈને આપણે હાલ કુદરત માતાની મીઠી જોડમા મોજ કરીએ છીએ એમ લાગે છે.

અમદાવાદ આંધકામ

નેરજથી બીમપુરી રોડનું એક સ્ટેશન ઠોડીને આગળ ગયા છે કચ્છત સ્ટેશન આવે છે અહીંથી ખાપોલી ખાત્રુ જવાને ગાડી મદદાય છે પણ આપણે તો હોનાવલા ખાત્રુ જવનું છે એટલે ગાડીમાજ બેસી રહીશું આ સ્ટેશન સોળ ઘાટની તળેટીમા આવેલું છે સદાદિના આ પ્રચલ ડુગરાઓની અદર ઘડને ઠાકજીનાનીચા-જીના પ્રદેશ ને દક્ષિણના ઉંચાણના સપાટ પ્રદેશ સાથે રેલ્વેમાર્ગે જોડવાનું કામ પ્રથમ ઇ સ. ૧૮૫૨ની સાલમા હાથમા સેવામા આવ્યું જેમ્સ બર્કલી નામના એક બહુ કુશળ ને વિદ્વાન ગોરા સાહેબે આ રસ્તાના નક્ષા વિગેરે તૈયાર કરી આજગાડીના રસ્તાની યોજના તૈયાર કરી.

ઇ સ ૧૮૫૫ની સાલમા ઘાટના આ વિશાળ ડુગરાના પેટામાથી રેલ્વે લાઇન તૈયાર કરવાની શરૂઆત થઇ અને ઇ સ. ૧૮૬૭ની સાલમા તે તૈયાર થઇ તથા પ્રજા માટે ખુલ્લી મૂકવામા આવી. ઘાટના ડુગરાના પેટામા અને તેની કાંદે કાંદે ઘડને તૈયાર કરેલી આ રેલ્વે લાઇન ૧૬ માઇલ જેટલી લાંબી છે તેને એકઠરે નાના મોટા ૨૬ ઝુગડા અને ૮ નાના ઝુગડા છે, અને તે ઉપરાંત નાના મોટા પૂલ તો જુદા જુદાજી કચ્છત સ્ટેશનથી સમુદ્રની સપાટીથી આશરે ૧૮૬ ફીટથી શરૂ થાય છે અને ઠેઠ ૨૦૨૭ ફીટ જેટલે ઉંચે ચોરખાટ મુખી ચઢે છે; એટલે કે ૧૮૪૧ ફીટ જેટલા ઉંચાણપર ગાડી ચઢે છે બચકર જણાતા અંધારા ચોર ઝુગડામા ઘડને તે પસાર થાય છે, અને એક ખાત્રુ નાખી નજર ન પડેથી એવા ઉંચા ને ઉંચા ડુગરા ને બીજી ખાત્રુ જોતા તમ્મર આવે એવી અતિશય બચાનક ઉંડી ખીણની ઠાગરીએથી ઠાપી કાઢેલા રમ્તાપર તે હમતી રમતી, નાચતી કુદતી ને ધમાકાના ગોટેમોટા કાકતી સઠમ્કાટ કરતી ચાલી જાય છે.

કચ્છત સ્ટેશન આગળ મુબઈથી આવેલું એન્જીન બદલાય છે અને ઘાટના જુદાજુદા માટે ખાસ તૈયાર કરેલા જીબ્બરજસ્ટ એન્જીન

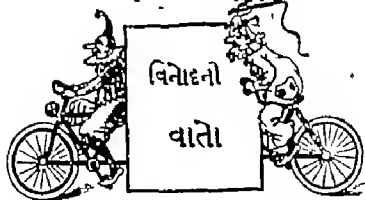
તેને જોડાય છે. ખરી ગમત તો એ છે કે એક એન્જન આગળ ને એક એન્જન પાછળ, એમ બે એન્જનો આગળાડીને જોડાય છે ત્યારે અંધારા ઘેર ભુગડામા ગાડી પેસે છે ત્યારે એ બન્ને એન્જનોનો ઘોઘાટ ને ખુમાડો ખુબ વધી જાય છે અને આપણે અકળાઈ જઈએ છીએ. પણ ૨-૫ મીનીટમા વળી પાછા ખુસ્તામા આપણે આવીએ છીએ અને કુદરતના રમ્ય દૃશ્યો જોવામા એવા તસ્લીન બની જઈએ છીએ કે ભુગડાનો ઘોઘાટ વીસરી જઈએ છીએ.

ઉપર મુજબ જે ટનલોમા ચંદ્રનેગાડી પસાર થાય છે તે ૨૬ ટનલોની કુલ લંબાઈ ૭૭૦૫ ફીટ છે આરસ્તો તૈયાર કરવાનો ખર્ચ માત્ર ૬૩૦,૦૦૦ રૂપિયા જેટલો આવ્યો હતો. આ રસ્તા પાછળ આશરે ૬ કરોડ ૫૦ લાખ રૂપિયા જેટલો કુલ ખર્ચ થયો છે.

આમ કરજતમી આગળ આ ભુગડાઓ પસાર કરી આપણે હોર ઘાટના સ્ટેશને આવી પહોંચીએ છીએ. તેને રીવર્સીંગ સ્ટેશન કહે છે, કારણ અહીંથી આગળાડીની ગતિ બદલાય છે અને તે ઉંચે ચઢવાને બદલે નીચે ઉતરે છે હોર ઘાટ આગળથી રસ્તો પણ બદલાય છે અને આપણે જે દિશામા અત્યાર સુધી જતા હોઈએ છીએ તેથી અવળી જ દિશામા જઈએ છીએ. એટલે કે તમે સુબ ઈંધી પાછળના રૂબામા બેઠા હોયો તો હોર ઘાટથી ગાડી આગળ આવશે ત્યારે તમારો રૂબો આગળ થઈ જશે અને આગળવાળાનો પાછળ થઈ જશે.

લોનાવાલા, કાલ્લા, ભાબા, લોહમદ, વિશાપુર, વિગેરેની મુસાફરીના વર્ણનો હવે પછી આવશે.

હર્ષ — ડાહ્યર સાહેબ, મારા મનમાં છું વધુ છે તે જ્યાં મહેરબાની મી
જુઓ મને વિચિત્ર અવાજ સંભળાય છે

ડાહ્યેસા ડાહ્યર — સંભળાય છે ને ? પણ ! મન સાંભળવા મરિ નહિ તે
છું જાણ મારે છે ?

સિસા — ઓઝિસેવન વાણુ સિવાય માણસ છપી સાર્તા નથી. આ વાણુની
ચોખ્ખી સરીખાં બિંદુ વિદ્યાને મી...

બેઠા વળારા વિદ્યાર્થી — સાહેબ, આ ચોખ્ખા વજરે પેલાં માણસો કવી રીતે
છપવા હતા ?

બેઠા વિદ્યાર્થી પોતાના મિત્રને મ્હે કે “ હું નાતુલાઈ ડાહ્યરને બીલકુલ
નાખસદાર છું ”

“ કેમ જાણ ? ”

“ અરે છું મ્હું રોસ્ટ, નિરાશની મદદમાળી આઠેક દિવસ છૂટવા મારે
મેં જાણ આમળી, હવે વિચેરે જરાસ જાણ જાસી અને વાખની સરખાવ મી.
નાતુલાઈ ડાહ્યરે જ્યાં આપી છે જ દિવસમા વાપ અને જાસીને આમળી દીધી !
હવે મારે બેઠે મ્હેલુ શું ? ”

બેઠા દિવસ આઠાવસ મની છત્રી છુટાઈ તેણે લાંબી વખાસને જાતે વિચાર
મી. કે જરૂર છત્રી નરેવસને ત્યાં બૂલી આબેા છું વજર જ તેણે મોજ સાથે નીચે
મમાણે મજલ જની જ્વાના હર્ષો

“ મ્હે સારું હું વમારે ત્યાં છત્રી કુલી આબેા છું તે જ્વાન્યર માણસ
સાથે મોજી જોખવા મહેરબાની કરો.

બિં વમારો જ
જાહેરવસ કર

વા. ઠ — છત્રી મોજીયો નહિ મર્યા છે !

મવાસી — બામા, સાથે જમા છે તે મ્હેત્તમ જાણુ છે ?

જાહ્યો — અરે ! તે જાહેરવ નથી તે વો મારા જાણા છે

રેડ. પાઠક

મોર

આવ રૂપાળા મોર મારે ઘેર
આવ રૂપાળા મોર.
પાણીમાં ખાઈને ચણુ નખાણુ
ચોકમા ચારે ઠોર,
મારે ઘેર આવ રૂપાળા મોર.

—આવ૦

તારા પીછામાં હીરલા મળકે
શોભતા મુઠર રંગ,
નાચ્ય હળા કરી નાચ્ય હિમજો.
હું પણુ નાચુ સગ,
મારે ઘેર આવ રૂપાળા મોર

—આવ૦

ઢેકું ઢેકું કરતી તારી
ઢેલતી સાથે લાવ,
ફેર ફુલરડી ફરતા તારા.
ગીત મને સભળાવ,
મારે ઘેર આવ રૂપાળા મોર.

—આવ૦

જો પેલી વાહળી જાય જરજલી
જોને તું અહિ બોલાવ,
બોલ હું બોલાવુ સાથ ઉભેથી
આવ 'મેઆવ' 'મેઆવ',
મારે ઘેર આવ રૂપાળા મોર.

—આવ૦

ત્રિભાવન પ્રીતીશ હર આસ

- ખરી વાત સાથીઆ -

રામ ખમે ૪૨૫૨ માંથીએ એટલું

ચાલો આપલુ રમીએ બાઈ, નિશાળે રજા પડી,
કાલે આવે દીવાળી બાઈ,

ખરી વાત સાથીઆ

એ તો લખને આવે નવું વર્ષ, રૂપાણુ, મનોહરું,
એને માટે શુધો માળ,

ખરી વાત સાથીઆ

“ તમે કમ કર્યું શું આ વર્ષ ” માતા એમ પૂછશે,
માલે સાચ કહેલો બાઈ,

ખરી વાત સાથીઆ

તમે શું કર્યો નવે વર્ષ ? , માતા એમ પૂછશે,
તમે કહેલો ‘માતા જેવી આજ્ઞા’

ખરી વાત સાથીઆ

સહા સત્ય ન બોલવું બાઈ, ‘મોટેરાને માનવા,
એમા સહુ વિદ્યા સમાઈ

ખરી વાત સાથીઆ

ધીંજામચ્લી ન કરવી બાઈ, દુર્ગામળી ચાલવું,
દમવી રમતો નિર્દોષ,

ખરી વાત સાથીઆ

હવે ચાલોને રમીએ બાઈ, મજા ખરી માણીએ,
પછી ખરીએ પ્રબુનુ ધ્યાન,

ખરી વાત સાથીઆ

રમવુંલાલ પી. માની

Society friendship and love,
Divinely bestowed upon man,
O I had I the wings of a dove,
How soon would I taste you again !

રહિયે સમજાટ ચાલતા વ્હાણના તોશનમાં સપ્ત-
વાથી દઢકાટ કરતા કમ્પા વધ ત્યા ને અદરના
મુસાફરો તેના અગાધ જળમાં કુબી મુવાં. અદરથી
માત્ર એક આદમી મોળના જોરથી ખેંચાતો ખેંચાવે
એક અગાધ વેરાન બીવાબાન ટાપુપર જઈ ચડે.

એ ટાપુપર પીવાને મીઠું પાણી હતું અને ખાવાને ફળ ફૂલ દતાં. પણ મોટી
આફત એ હતી કે ત્યાં કોઈ પણ આદમીની વસતિ ન હતી. એ જગ્યા એવી
વેરાન હતી કે કદી કોઈ વઢાણ તે માન્ય એ આવડું જડું ન હોતું આથી તે અસાધ્ય
મુસાફરને એ વેરાન ટાપુપર જઈ પીતાડી પડી. તેને ત્યાં બધું સુખ હતું
એ ટાપુગતો તે શદેનસાહ હતો એમ દહીએ તો પણ આધે પરતુ તેથી શું ?
જળ વચ્ચે માછલુ છવે કે ? તેને કુધમાં નાખીએ તો પણ પાણી વચ્ચે તો તેના
પ્રાણ ચાલ્યા જ જતાના. એ જ મુજબ સારસ પક્ષીની ના માછલી જોડીમાંથી
કોઈ માત્ર પારથી એકને મારી નાખે તો પછી બીજી કદી છવશે કે ? તેને
મીઠા મેવા ખવડાવે, અને જોડે છે તો સોનાને પીંજરે પુરાવે. તેને એ બધું શા
ખવડું ? એ જ મુજબ એ કમનસીબ આદમીને બધું સુખ હતું પણ તેને માણસ
વચ્ચે કેમ મળે ? આ કારે આફતથી કટાણી તે કમનસીબ આદમી દઢકાટ કરે
કે કે, “ નાત બાત, દોસ્ત બીરાદરો, અને રતેલ, એ તો માણસ જન પર

પ્રવરની અનુષ્ઠાન બધીસ છે । સલા સજવાન ! જો મને કમ્પુતરીની પાણી કોત, આહ !-તો હું સહીયી કેવો ઉડીને તે બધાની વચ્ચે જઈને પડત । ”

માણસને માણસ વચર કહી પણ નથી ચાલતુ તે આ પરથી સમજાશે. આપણા ધર્મશાસ્ત્ર પણ પોકાર કરીને કહે છે કે ઝંઝાવનાવનતુ । સહનૌમિનત્કુ । સહ ધર્મ કરવાયે । ” એટલે કે અમે મધા સાથે અમાર રક્ષણ કરીએ, સાથે મુખ દુઃખ ભોગવીએ અને સાથે જ પરાક્રમે જોડીએ. આમ અરસ પરસના સદકારપર દુનિયા નબ છે

પ્રાચીન આર્યોનું ઉત્તર ધ્રુવમાંથી પ્રયાણ

પ્રાચીન યુગમાં ૩૦૦૦ થી ૪૦૦૦ વર્ષની પણ અગાઉ, ઉત્તર ધ્રુવમાં વસનારા આર્યોનાં ટોળાં ત્યાંથી નીસરી રહેવા લાગ્યા જ્યાંની શોધ કરવાને નીકળી પડ્યાં. તેમાંથી કેટલીક જાતો એસિયામાં ને કેટલીક યુરોપમાં ગયા. અચ્છરે મુશ્કેલીમાં જણાવાતો હાથે રાખનાર ને દિલોએને ઘીચુનાર કમ અક્ષય યુરોપીયનો પણ આર્યો જ છે તેમની નસોમાં જે આર્યોનું લોહી જા-રતનાં સતાતોની નસોમાં વહે છે તે જ આર્યોનું લોહી વહે છે તેઓ કમ મુશ્કેલીમાં જઈને વસ્યા ને ઉજળા થયા. આપણે અરમ મુશ્કેલીમાં વસ્યા અને કાળા થયા.

પ્રથમ નજીકના દિલ્લા પ્રવેશદ્વાર ખાઈને પ્રાચીન આર્યોનાં ટોળાં પહેલાં ઉત્તર દિલ્લામાં આવીને વચ્ચે ત્યાંના જુના રહેવાસીને મારી મારીને તેમણે ભગાડી મૂક્યા ને બિચારા દુર દુર દક્ષિણમાં નાકા જે ન નાસી શક્યા તે જઈને હુમરામાં જરાયા. હુમરાની અદર જે અનાર્ધ જાતો વસી તે જ આજના ભીષ, ધાનુષ, કાગળ પરજ દુનગા, કાકરી ને બીજા જાતી કામના લોકો તેઓ આર્ધ ન હોતા મારે અનાર્ધ કહેવાયા. આર્યો બહી આવીને પ્રથમ પવનમાં વસ્યા અને ત્યાંથી સિંધ બાજુ વધ જળા મારે કચ્છ ને કાઠિયાવાડ થઈ મુજરાત બાજુ આઆ. બીજા બાજુથી ગંગાના ને માગવા બાજુ જઈને તેઓ બા-ગા ને નીચે દક્ષિણમાં પણ ફેલાયા. છેક દક્ષિણમાં તેઓ જરાખર સદા જમાવી ન શક્યા.

આર્યો દિલ્લામાં કરીશમ થયા પછી તેમનામાંના જુદાજુદા માણસોએ જુદા જુદા કામ ધધા કરવા માંડ્યા. એ ધધાને અમે તેમના જુદી જુદી જાતો બધાઈ સજવાન કહેણે ગીતાજીમાં કહ્યું છે કે “જાતુર્વર્ગમસાવૃષ્ટગુપ્તમ્ વિમાવશ ॥”

ચાર વર્ણોની રચના

એટલે કે મુણ અને કર્મના વિભાજ અનુસાર મે ચાર વર્ણો રચી. એ ચાર વર્ણો તે ધ્યાનજ, યજ્ઞિજ, વૈશ્ય અને શુદ્ધ. વખત જતાં એ મુખ્ય ચાર વર્ણની અનેક પેટા જાતોએ થઈ અને ૧૮ વર્ણ બની ગયાં એ ૧૮ વર્ણની

જણી પાછી પુષ્કળ શાખાઓ થઈ અને એ શાખાઓના અનેક ફાંટા પડી ગયા. આને દિશ્માં અનેક પેટા જાતો—એ કોઈની સુખ્યામાં—પડી ગઈ છે. ધર્મના પણ અનેક ફાંટા પડી ગયા છે અને એકમાંથી અનેક રજુમા પુટી સેંકડો પથ નીકળ્યા છે. આમ આપણી આજની જાતિની અનેક શાખાઓ પડી જવાથી મોટામાં મોટું નુકસાન એ થયું છે કે આપણી રાષ્ટ્રીયતાની ભાવના સમુચિત થતી ગઈ છે.

આપણા મુજરાતી સમાજની દાક્ષ આપણે વાત કરીશું. અત્યંત આપણા વડવાઓએ જે કાયદા કાનૂનો આપણે માટે રચ્યા હતા તે ઉત્તમ પ્રમાણના હતા એમાં તો શક નથી. પણ કાલે કરીને દેશની સ્થિતિમાં જે ભારે ફેરફારો થયા છે તે જોતાં આપણા રીત રિવાજોમાં જેવો જોઈએ તેવો સુધારો થઈ શક્યો નથી. આનું એક કારણ એ છે કે આપણે ‘જુનું એટલું સોનું’ એવો જોરો ખ્યાલ મનુષ્યમાં રાખીને બેઠા છીએ.

જે માર્ગે થઈને આખો દિશ્માં આવ્યા એ જ માર્ગે ચાલેને બીજા અનેક પરદેશી અને પરદર્શીઓએ દિશ્વર ચલાવ્યો કરી. કાળ બદલાયો, અને આપણી રહેણી કરણીમાં અનેક ફરક પડી ગયા. એમ છતાં આપણા જુના વિચારોમાં જોઈએ તેટલો ફેરફાર કે સુધારો થઈ ન શક્યો. એનું પરિણામ એ આવ્યું કે દાક્ષ આપણે સમાજ ભારે દુર્દશા જોત્યો રહ્યો છે. આપણા સમાજના ખરાબ ફરીઓ અને રિવાજો એટલા બધા છે કે તે અણબધે પાર આવે નથી. તેમાંના ચોક્કસને આપણે અહીં વિચાર કરીશું.

બાળ સંજનને દુષ્ટ રિવાજ

સૌથી ખરાબને સગિની પાંચમાલી કરનારો રિવાજ તે બાળસંજ છે. દિશ્વરનામાં બાળસંજને લીધે જોટલી ખરાબી થાય છે તેટલી ખરાબી બીજા કયા રિવાજથી થતી નથી. આપણા મુજરાતી સમાજમાં નાગર, અને નાછોટલીક કામો બાદ કરીએ તો બાકીની ધણીક કામોમાં નાની ઉંમરે હેરાદરોને નાનપણમાં પરણાવી દેવામાં આવે છે. દીકરા દીકરી જેવા નાના નાનકડાં કુમળાં છોકરાના જ્યાં સંજ થાય ત્યાં અરમ પરસ વરકન્ધાની પત્રાંજીની તો આશ્ચર્યજનક રીતે રખાવે. બાળસંજની નાની વયમાં જ એ વરકન્ધાને સત્તાન થાય છે તે તત્ત્વ નમાણાં અને રોગીષ્ટ હોય છે. પરિણામે દેશની પ્રજા જે નિરોગી ને મજબૂત હોવી જોઈએ તે નાકાવક, રોગીષ્ટ અને કુમળી બનતી જાય છે. વળી બાળસંજથી એક બીજું ખરાબ પરિણામ એ આવે છે કે પરણનાર છોકરો કરમને લીધે અથવા અધિક સાધનોના અસાધે પોતાનો અભ્યાસ પુરો કરી શકતો નથી. પારણામે નિરાશ ને અરિઆશુષી પ્રકૃતિ તેના મસારને ઘેર બનાવી દે છે. દિશ્માં ઇતી કામોમાં એક વાર છોકરી વિધવા થયા પછી ફરીથી પરણી શકતી નથી. નાની ઉંમરમાં છોકરીનાં સંજ થયા બાદ જો છોકરી વિધવા

માન તો આખી જીંદગી ૨ થાય છે બીડીસ દિલ્લાં તો નહિ પણ વડોદરા
રાજ્યે બાગસઅના અટકાર માટે કામદો ધરેલો છે પણ એ તો ચોક્કસો નાટક
છે ! એનાથી બાગસઅનપર તેહએ એટલો અકુશ નથી ગદી રાખ્યો એકલા
હડધી તે માઆપોની આખ ઉધડે ૨ ધણી વાર તો રાજ્યના અમલદારો પોતે
પણ એવાં બાગસઅના વરપેલામાં બાગ લે છે !

કન્યાવિક્ષયની કૃતતા

બાગસઅ જેવો જ અરાબ રિવાજ કન્યા વિક્ષયનો છે એક છોકરી
હી સાસરે ન મધ દોષ અને છેક નાની વયમાં વિધવા મધ દોષ તો પણ તે
હી હરીથી નથી પગણી શકતી પરન્તુ એક ધગડો ડાસો બે, ત્રણ, ચાર કે
તેથી વધુ વખત પરણીને ગંડવો દોષ છતાં પણ ધરડે ધડપણ નાની છોકરી
સાથે સ્વન હરી તેનો ભવ બાળી શકે છે ! કન્યાનાં માઆપને જરૂરના પ્રમાણમાં
રક્ત આપી એવા છુડા વાંદરાઓ ગમેતેટલી વખત પરણી શકે છે ! આ જ
પાતકી રિવાજને કન્યા વિક્ષય કહે છે !

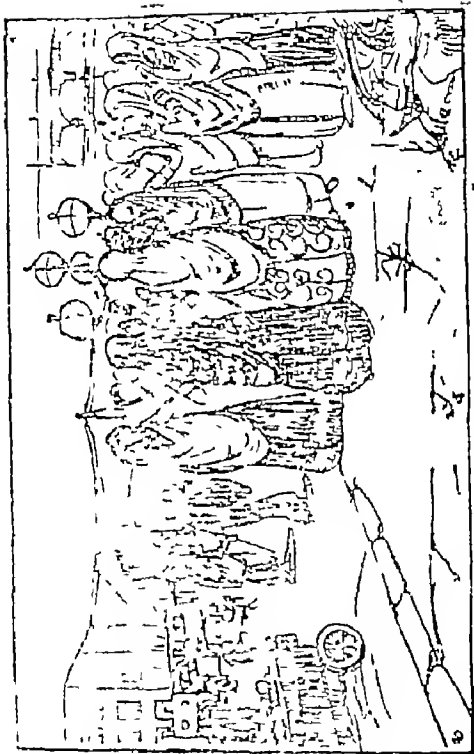
હિંદુ સમાજમાં સ્ત્રીની કિંમત !

આવી રીતે બાગસઅ તે કન્યા વિક્ષય જેવા કુદ રિવાજ જે સમાજમાં
દોષ ત્યાં નિરાંતોની કિંમત કેટલી દોષ તે સમજી શકાય એવી વાત છે
પણા સુધરેલા વિચારનાએના મનમાં પણ સ્ત્રીઓ પ્રત્યે
માન તે આદરભાવ બહુ જ ઓછા પ્રમાણમાં દોષ છે
છોકરી અવતરે ત્યાગથી જ હોદ્દા દરતા તમે દરજ્જે ઉતરતો ચણાય છે.
જીંદગીના છેક મુધી પુરૂષ કરતાં સ્ત્રીનો દરજ્જો ઉતરતો અણુમાં છે આને
માટે બધું સખી સમય એમ છે, પણ અને જગ્યાની તળીને લીધે તે આપણે
મુશ્કેલી રાખીશું આપણા સમાજમાં સ્ત્રી પ્રત્યે આપણે વતન કેવું છે તેની
સાબીતી જોવી દોષ તો કેદ આચારીના ગેરુન ઉપર નજર કરજો. બચ
સમાં એક ગમ્તા છોકરાને રાખો, માથે મોટી દુકાં જળરા વજનનું પોટકું
ઉચ્છાળી બીજા દાવવતી દારૂ એકાદ બાગસને દોગતી દોગતી ગળિયે મિથારી
સ્ત્રી આશતી રૂંડે. જ્યારે તેમના પતિદેવ ગેદલામાંથી બીડીને કુમાડો દાકતા
દાપમની સાહી કે બની દમ્પત્તના નવલયા વીરજના માફક આમજ કે પાછળ
માલતા હરી ! સ્ત્રી એ પચનું ખસડું બગાળ છે એની પાછી માન્યતા આવા
માણસોના મનમાં ભરી દોષ છે

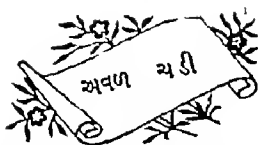
આમ આપણા સમાજમાં સ્ત્રીઓનો દરજ્જો ઉતરતો દોવાનું બપજ
પરિણામ એ બાબત છે કે આપણે તેમની જરૂરીયાતો તરફ તે બેદગી
બન્યા જ છીએ, પણ તેમની ફગવણી તરફ પણ આપણે મીઠું વાળી દીધું છે
તેઓ અગાને લીધે અનેક પ્રકારના ગેદમમાં જ ગર્ભાવસ્થા ગટે છે ન્યા

હિંદુ સમાજમાં ભેરીની કિંમત !

વનવાર — શ્રી હરિલાલ પ્રજ્ઞલાલ ઇચ્છા, બી એ એલએલ બી

એક પ્રાણજની શ્રી બહુ જ અકોણી હતી. તેને જે કોઈ કાંઈ કહે તેથી ઉશ્કેડુ જ તે કાઢી હતી. એવી શ્રી ધણીના હાબમા શાન હોય ? બિચારો પ્રાણજ તેનાથી હાથ જેવડી છુસ કાઢી ગયો હતો. મામમા સૌ તેને અવળચડી કહેતા.

એક દહારો પોતાના મિત્રઆજળ પ્રાણજ રોકવા રહ્યો હતો, “ શુ વાત કહ બાઈ, મારી બાઈડી મને જરાય ગાંઠ નથી ! હુ કહું વડ તો એ કહેશે થઈ ! હુ કહું કે આજે બહુ જવું નથી તો એ ધરાર જહાર ગયા વિના રહેવાની નહિ. કો વેળા કારખાનું જલદી રાધવાનું કહીએ તો બૂખ્યુ જવું પડે એવું થઈ નહિ. માદા પડીએ ત્યારે પુરી બહબજીવી ! પાણી માગીએ તો તરખ્યા મરીએ ! અબૂજને હીપે ખાવાની ના પાડીએ તો મ્હોં વેણ નાખી પરાણે રૂધ ઠોચે ! મારે જે કરવું હોય તેનાથી ઉશ્કેડું તો કામ થાય છે પણ કમચાગ્યે સવળુ બોલાઈ જાય તો કો મળે છે ! ધરના કમ બાણે પોતે જ ધણી રણી હોય અને હું કમ સેખાના જ ન હોઉં એમ વર્તે છે હુ તો હવે કાયર થઈ ગયો છું. શુ કરવું નાની કચી સમજ પડતી નથી ! ”

મિત્રે દમ્બ, “ એમ પોણે શુ થાય છે ? જરા આંખ ઢોળું તો - એ એટલે ઠેકાણે આવી જશે. ”

“ કીક છે ” કહીને પ્રાણજ પેગ આવ્યો તો બાઈ ગ્રાહ્યે જમી રહીને વાચળ માણતા હતા. પતિધીને દુરથી જોતાં જ ઉપર તળાપ મારતી વેળા બહારીનું મ્હોં થઈ જાય તેવું મુખાવિં થઈ ગયું. પણ તેની પરવા ન રત્યા પ્રાણજ દિમ્મત ધરીને પા

બંધ કર્યો. વાણીઆ ઠાઠીમાના હીકરા અને પાછા અગમ બુદ્ધિના, એટલે જે કામ કરે તે વિચારીને કરે તેથી અડવાને તેઓએ બહુ માર્યો નહીં.

એક વાણીઆએ અડવાને કહ્યું “આણુ તમારે રોજ હોજો; આણુ તમારે રોજ હોજો” એમ કહેતો કહેતો બ.

અડવો ત્યાંથી વાણીઆની શીખામણ મानी આજળ ચાલ્યો. ગામ બધું વટાવીને તે ગામબહાર નીકળ્યો. ત્યાં ઢેડવાડો આવ્યો. ઢેડવાડામા આગ લાગી હતી ઘરો અને છાપરા ભડભડ બળી રહ્યા હતા. ત્યાં આપણો અડવો, “આણુ તમારે રોજ હોજો, આણુ તમારે રોજ હોજો,” એમ મ્હોએ બોલતો બોલતો આવી પહોંચ્યો.

ઢેડાઓ એક તો આગને લીધે ખુસ્સે ઘડ રહ્યા હતા તેમા વળી અડવાએ આવીને બળતામા થી હોમ્મુ અડવાનું કહેવું સામ-જીને બેચાર ઢેડાઓ ઢોડયા કેની તે અડવાને બિચારાને બહુ માળવા લાગ્યા. પણ એક ઢેડાને કમા આવવાથી તેને છોડાવ્યો. અડવાએ એકદમ ત્યાંથી ઢપટાબધ ચાલવા માડ્યું, પણ એક ઢેડાએ તેને ઉશો રાખીને કહ્યું “એઈ મૂરખા ! જો કોઈ ઠેકાણે અહીંની માફક બળતું હોય ને આગ લાગી હોય તો તેને જુઝાવી નાખવી ! ત્યાં જઈને ગમે તેમ બોલવું નહીં સમજ્યો ? આવ બા હવે.”

અડવો ત્યાંથી આજળ ચાલ્યો. જે ત્રણ ગાઉ ચાલ્યો હશે એટલે અડવાનાં સસરાનું ગામ આવ્યું. ગામમા પેસતા જ કુભાર વાડો આવ્યો. અડવો આખો દિવસ ચાલી ચાલીને, ને માં ખાઈ ખાઈને ખુબ થાકી ગયો હતો એટલે તે એક કુભારના એટલા ઉપર બેઠો ઘોડીવાળ ચાક ખાધા પછી જેવો તે ત્યાંથી ઉઠવા બાય છે, ત્યાં તો તેણે ભગવાન સૂર્યનારાયણને યજ્ઞિમ દિશામા આવમી જતા જોયા.

અડવાની ફાઇએ તેને સૂરજ આવમે ત્યાં જ વાસો રહેવાનું કહેણ હોવાથી, તે જ ગામમા અડવાનું સાસરું હોવા છતાં ફાઈના દરમાનનું ઉચ્છવન કરી તેનાથી સાસરું કેમ જવાય ? તેથી તેણે કુભારના એટલા ઉપર રાતવાસો રહેવાનો પકડો ઠરાવ કર્યો.

કુભારે તેને કાઢક કોઠ કોઠ ખાવાનું આપ્યું, અને એક માટીના કોરા ઘઠાના પાણી લાવી આપ્યું

રાત પડી એટલે કુભારે ઘર બહારના એટલા ઉપર અડવાને સુવા માટે પથારી કરી આપી આખા દિવસનો અડવો ધાકી ગયેલો હોવાથી પથારીમા પડતાની સાથે જ ઘસઘસાટ ઉઘી ગયો

જ્યુ અડવો આખી રાત ઉઘ્યા જ હતે એવો નહોતો તો ! બરાબર મધરાતે અડવો જાગ્યો પથારીમા બેઠો થયો એટલે તેને એમ લાગ્યું કે કોઈ જગ્યાએ ધુમાડો નીકળે છે તે એકદમ એટલા પરથી નીચે ઉતરી તપાસ કરવા લાગ્યો, તો તેને જણાયું કે કુભારના ઘરના વાઠામાથી ધુમાડો નીકળે છે કુભારના ઘરની દિવાલની બાબુએથી અડવો એકદમ વાઠામા ગયો ત્યાં ઠામ્યા વાસણે પડી તેને પકવવા માટે કુભારે વાઠામા બે નેભા સીંચી અંદર ધાસ તથા બીજી કંઈક નાખી અગાધેલ હતો તે નેભા અડવાની નજરે પડ્યા અને તેનાથી ધુમાડો નીકળતો પણ તેણે જોયો !

અડવાને ડેરાએ કહ્યું હતું કે “ બળતું હોય તે હોલવવું ” તે એકદમ યાદ આવી ગયું ! પણ હવે એ બળતું હોલવવું કેવી રીતે તેના વિચારમા અડવા ગુલાયો પણ અડવા એમ દિ મન હાગે જાય તેવો નહોતો ! નેભાની પાસે જ બેચાર લાખ સાગટા પટેલા દત્તા તેમાથી એક અડવાએ હાથમા પકડયો, અને નેભામા મારવા મઠ્યો એક કલાકના તો નેભામા પકવવા સીંચેલા કુભારનાં બધા વાસણોનો અડવાએ બાગીને બૂકો કરી નાખ્યો અને તે સાથે જ કચડો નેભામા અગતો હતો તે પણ જુગાઈ ગયો

કોઈ સરકરના મેનાપતિએ એકાદ મહાન કિસ્સો ઘળી મહેનતે શ્રુત્યો હોય તેની માફક અડવો મઘકાતો પાછો ચોનાની પથારીમા જઈને સૂઈ ગયો અને નિરાતે ઉઘી ગયો

સવાર થયું એટલે કુભાર ઉઠયો અને વાઠામા ગયો તો તેની પહેલી નજર વાસણના નેભા ઉપર પડી વાસણનો બૂકો થઈ ગયેલો જોઈને કુભાર તો ચિચાડે રડવા જેવો થઈ ગયો, દારણ

કે જે વાસણુ બહારાં જોને બહુ મહેનત પડી હતી અને તે સાથે
જે વાસણુનાં જોને બહુ પૈસા ઉપજવાનાં હતા.

કુભારે બીજા જે ચાર કુભારોને આગળને બારણે
બાંધાવ્યા અને તેમને વાસણુની દશા બતાવી.

કુભારો પણ વિચારમાં પડી ગયા અને કાંઈ કંઈ, તો
કાંઈ કંઈ, એમ પોતાના વિચારો જણાવવા લાગ્યા. અઠવાએ આ
પરાક્રમ કહ્યું છે જોવો તો કાંઈને વહેમ સરખો પણ આવ્યો નહીં.

કુભારો, એમ વિચારમાં હતા એટલામાં આપણા અઠવા
બાઈ જાગ્યા. કુભારોને એકઠાં થયેલા જોઈને અઠવા બોલ્યોઃ
“કેમ રે! દેવાળીઆના દીકરાઓ! તમે કેમ અહીં એકઠા
થયા છો? તમે કેવા મૂરખા છો? આખી રાત ઉંઘા જ દીધું! જે
તો સાંઈ થયું કે રાતે હું જાગ્યો, નહીં તો બહુ બળીને ‘બસમ’
નહીં થઈ જત! ”

કુભારોને નવાઈ લાગી કે વળી ક્યાં આજ લાગી હતી? તે
જણવા માટે એકે પૂછ્યું, “ક્યાં આજ લાગી હતી? અને તે કાણે
જુઝાવી?”

અઠવા એટલા ઉપરથી નીચે ઉતરી બોલ્યો. “અરે એ તો
આ બહાનું કામ! જે કામ બધાથી ન બને. એ તો હાથીનો ભાર તે
હાથી જ ઉપાડે! તમે બધા રાતના સૂઈ ગયા ને આ ઘરના વાડામાં
આગ લાગી. હું એકજમ ત્યાં દોડી ગયો અને એક સાગરોતરેઈને
મગ્યોને તે એક સપાટામાં બધા વાસણુનો ભૂકો કરી આગને એક
ચપટી વગાડે એટલામાં જુઝાવી નાખી! ”

હવે જ કુભારોને ખબર પડી કે વાસણુનો ભૂકો કરનાર
બીજું કાંઈ જ નહીં પણ આપણો આ રતન (૧) મહેમાન જ છે
કુભારોએ અઠવાને એટલા ઉપરથી જેથી પાડ્યો અને જુબ
મેંથીયાક જમાડ્યો.

ઉવરે ત્યારે અડવાએ કહું કે, “ હું તો તમારા ગામના વીરથ હ વાળીઆનો જમાઈ થાઉં છું, ” ત્યારે જ કુબારાએ તેને ઉડ્યો.

અડવો ત્યાથી હાતલુપાલી ક્યાં વગર જ સમરાને ત્યાં ગયો. ત્યાં જઈને તેણે કેવી કેવી અસ્ત્ર દોડાવી તે બાળકોને ઉપયોગી ન હોવાથી આપણે અડવાની વાતને અહીં જ પૂરી કરીશું.

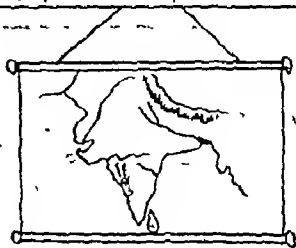
પુત્ર જન્મ

- આજ દિમાં અરજાં અજવાળા રે :
 મારે આનંદ દેયા ઉછાળા ! ૧
- પુષ્પ ખીટ્યા ઉધાને સદવારમાં રે :
 પ્રાણ ફુલક ખીટ્યુ એ સંસારમાં ! ૨
- એક આમને આરે બાળબાનુડા રે :
 બીએ પારછીયે શોભે બાળકાનુડા ! ૩
- દતાં દિમાં આશાતણે આંગણે રે :
 આજ દિમાં તેને જ આવારણે ! ૪
- ‘પુત્ર એરસે છે પ્રગતિ’ હવે સુતિ રે :
 આજ તેની જ માતી અનુભૂતિ ! ૫
- શોભે એથી સંસાર સોદામણે રે :
 યામી પ્રબુતા એ પુત્ર દેવામણે ! ૬

~ नंकी भास्तर ~

3

નંદુલી માસ્ટર

૩

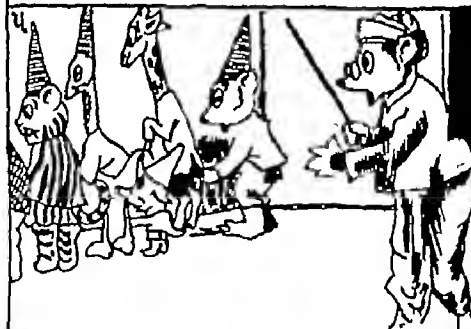

પણ ને વરુ પુરુષોના વનક સખામુક્તિ માસ્ટરની આ જુલુસી
 ને જુલુસી રજા મળેલા ! એ વાતના, હરે-ચન્દન પાછો, કથે ન

~ ~ ~ નકલી માસ્તર ~ ~ ~

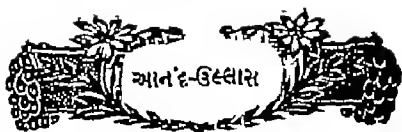
૫૬ મિત્રાણી તો મહેલે જાય છે લાગણ થઈ જાય ! મનને જે મજાગમક
વચનમાળા ॥ મિત્રાણી જાય છે તો રહી—

થડીબર ગમત

જાનનાર - પટેલ હેસ્તિભાઈ શંકરભાઈ

તેણે મને તેની ૩૬ આપી.
 બાવાને ૨૨એ કહ્યું કે બાળકો બાવ
 મહાકાલની વડુએ કહ્યું કે દેવી પઠાવા ચાલો
 મને કોળાના Bઆ બહુ ભાવે છે
 દાનકાલે કહ્યું કે આદવાનો યસો લાવો.
 તમે ૧લા જયો નહિ.
 તમે મને તે વડના બોલે ૩ રૂપીઆ આપો.
 તેઓ ૧૨ બચે છે
 તેણે મોઢાને આBook મારી
 તેના તેણે બાળકો રૂપીયા આપ્યા.
 તમે તમારી બૈરીને ૧૨૪૬ સાડી ના પહેરાવો.
 નહિ તો બાળકો જયો
 હું આપ્તી કાલે બાળકો જવાનો છું
 તે કાલેજીપુર ક્યારે જયો ?
 બાંસીના તહેવાર ક્યારે આવે છે ?
 આંબે ૧૨જાન મહં નથી.
 આંબે તો રામ કમી છે.
 મેં વાર્તા દેખાવી છે.
 અપાઠી ૧આ૧૦૪ ને દિવસે સ્ના પડે છે.
 ૧૦જાનની ૧૧રી વડોદરામાં ચલે છે
 હવે કલેજી ૧લા જેવું બેરેબર ૫ થાતુ મથી
 આ બાળકો મહીનો ચાલે છે
 તે આસાની બાળકો લોહી ખીમે ખીમે વહે છે
 આખરે ૧૨જાન તેની બૈરી મહાકાલે.

વચનાર શ્રી. જ્યોત્સ્ના શુક્લ

રોહિણી અને મધુમતિ બે સરખી વચની છાંછીઓ છે બંનેને બને છે પણ અર. રોહિણીનો વચનાર તીલો છે અને મધુમાખીની પેઠે ગચુગચુ ગચુ આં જ કરે છે એટલે અમે એને મધુમાખી કહીએ છીએ.

ઉચ્ચારે ન્હાની હોવા છતાં બેઉ સખીઓ જડુ ઉચ્ચારી, ચમળ અને ઢાઢીલી છે ધાવણાં કપડાં, દોલેલા વાગ, અબોડાપર પોતાને દાઢે બનાવીને બધિયાં ગરરા ને આનંદી, હસતાં મ્હોં તોછને અને પણ બાળક બધને એમની સાથે રમવા લાગીએ છીએ.

મ્હોટામો જે જે કાંઈ કરે તે ધ્યાન દહતે જોવાની, તેની બરાબર નકલ કરવાની, અને નવું નવું શીખવાની એમને જડુ હોય છે.

તેણીની પણ તેવાં જ બામળાનાં ઝાડ પર ચઢીને આમળાં પાક્યાં હોય તો આ બે જણને કહેવું કટકો દોરી સાથે પપ્પાવાળાં કનકવી જતી હોય તો જાણે જાણે પકડવામાં એમનો નબર પહેલો બારણાં બંધ કરીને કોઈ માણસ ધરમાં જરાય બેઠું હોય ને બારણાં દબામવાવી નાંખ્યાં હોય તો આ બે સખીઓને એ કામ સોંપવું.

કોઈ કોઈ ખરાબ દેવ પણ એમનામાં ખરી બપોરની ગળના વખતે નિસાળ પાસેના એકદ જાડ પર ચઢીને ઝળી પર બેઠા બેઠા બાંધે રમતી છાંછીઓને મજાથી જોઈ કરવી, ને વર્ષ ચાલતો હોય ત્યારે પાણી પીવા જતુ બધવા ગરબા ગવાતા હોય ત્યારે રમવા માંડવું એવી એવી બીજી બાળકાનો જેવી દેલી કહેવો એમનામાં પણ છે. પણ શુદ્ધિ સારી અને શીખવાની ખત વધારે એટલે તોફાન પડ્યું કરે ને જણે પણ ખર્ચ મજા ને આનંદ જુગ કરે એટલું ખરું.

આપણા તહેવારોમાં એ લોકો જુગ મ્હાલે ને જુગ રસ ભે. હોળી, જલુણાં, બજેવ, જન્માષ્ટમી, નવરાત્ર ને પૂનમ, દીવાળી ને એવા એવા મ્હોટા તહેવારોએ તો એમના આનંદ ને હિસ્સાસ ઉછળી ઉછળીને બહાર પડે. એ આનંદમાં એકલાં મસ્તી તોફાન ભર્યાં હોય કે મોટી વધનાં માણસોને પણ એમની સાથે તોફાન કરવાનું મન મધુનંદ.

નવગંજેસવું તો એમને મમે જ નહીં. કંઈ ને કંઈ કરતાં જ હોય.
સવારમાં જોઈએ તો બારણું વાળી ફૂટી ને સાથીઆ પૂરતાં હોય. સાંજે જોઈએ
તો કુશ લાવવામાં કે ગજરા કરવામાં ઝુચાયાં હોય. બેપારે જોઈએ - ત્યારે કંઈ
મીઠું મીઠું ખાતાં જ હોય.

જાણે દસવું પંખી ! એક દીવાળી વખતે તો એમણે ખુબ મઝા કરેલી.
ધનતેરસનો દહાડો. હતો રાતના દ્યોદ વાખ્યા હતા. એ વખતે રસ્તાની જરાબગ
વચમાં ચારપાંચ ઊઝરીઓ ને બે ચાર ઊઝરાનું ટોળું કોઈ ભારે કામમાં ઝુચાયું
હોય એમ જોઈ. કોઈક વાર દસવાનો ને ધીમીધીમી વાતોનો અણમણાટ કાને પડતો.
કોઈક વાર એકાદ જણ છીતે ક્યારેક જાત ને દોડપુ દોડપુ પાછું બાવતું. મ્હે
પૂછ્યું “શું કરે છે ?” મધુમતિએ નીચું જોઈ ખડખડ ખડ હસ્યા કર્યું ચેલિ-
શીએ કહ્યું “અમે ધનતેરસ કરીએ છીએ.” એ ધનતેરસ તે શું હતો એ
જણવાનું મને મન થયું ને રમુજી મ્હે જોવા કર્યું ચોટી વાગ પછી એકાએક
લાલશીલી દીવાસળીઓ સળમી એકદમ બધાં સાથે હસી પડ્યાં ને ફોટીને
ખાધાં જઈ કિશાં રજા ને પછી ત્યાં તો—

ઓ દો દો દો !

સુવર કરતી, સરસ ચલતી,

કોટી ફૂટી કુશ પાડતી

ને ત્યાં તો ઓ !

‘ધણક ધમ’ના ચણક કાકા,

જાણે જોવા કુદયા કેટલા !

એ બધું શું થઈ ગયું ! તોફાન જ તો ! ધનતેરસનો તહેવાર ઉજળો !
વચ્ચે વચ્ચે એક ન્હાનો સરખો સાથીઓ પૂર્યો હતો. તેના પર એક કોટી મૂકી
હતી. કોટીની આસપાસ ચાર બધુજીઆ ફટાકા મુક્યા હતા ને ફરેક મોટા
ફટાકાની આસપાસ પાંચ પાંચ ન્હાના ફટાકા મોડ્યા હતા. બ્યાટકું બોણ
હોય તેમ બે-પાસ બે બુકબો-બુકી આહવા ડબા મુકીને તેમાં ચોડ ચોડ ન્હાના
ફટાકા હતા. પછી લાલશીલી દીવાસળીથી આ બધું સામદુ સળખાવીને બાળકો
ખાધાં ખસી ગયાં ને બધાની રમુજ વચ્ચે આ પચરમી દારખાતાએ બુદ્ધ
બુદ્ધ જવાજ ને તરફવાર દેખાવ કરીને ખુબ બાનદ બાખ્યો.

બીજે દિવસે સવારમાં ઊઠ્યાં ત્યારે મહોલ્લાનાં બધાં ધરોનાં બારણાં
આમજ સુર સાથીઆઓ પુરેલા હતા ને તેમાં ચેલિશી ને મધુમતિના ન્હાનકડા
હાથોએ લપ્પ્યું હતું, બાનદ કરેલ.

બાલુડાં

એ તો આજઝુના, રોપ,
એ છે આશાની ભોત,
એ તો છગીના આપ—
કાતાં પ્યારાં બાલુડાં બચુડા બધાં—૧

એ તો દેવોના ધન,
એની માતાનાં મન,
છે એ દેશનાં રાજ—
પ્યારા બુલકાં અનેરા ગુલાબી બધાં—૨

વિશ્વ વાટિકા સંસાર,
માઝી રેણ નર નાર,
છે યુવાનો મધુમાસ—
ખીસ્યા બાલ સાત, દાક્ષાં ધેલુડાં બધાં—૩

એવા દેવોનાં શન—
જે છે સ્વર્ગના સમાન—
ઝીલે પૂજ્યા ભગવાન
દિલ-માગે વધવો દેવોના સંતાન.
પ્યારા બુલકા અનેરા ગુલાબી બધાં—૪

12. 62. 2 3 4 5 6

ટાકું ટબકીયું

જનનાર — શ્રી. નાગજીવન ઇ પટેલ

ઝમુરે જાગ્યો જાગ્યાન ! આ રડ્યા ટાકા ટબકીયાએ તો મને કાપર, કાપર કરી મડી ! હું વાપથી નથી બંદીતી, સિદ્ધથી નથી બંદીતી, ક્યાથીએ નથી બંદીતી, પણ આ ટાકા ટબકીયાથી તો એટલી બંદીત છું કે ન પૂછે વાત ! ' એક બરડી ડેસી પોતાના કુપદ્ધમાં ભેડી ભેડી જામ જામવા લાગી.

માઠ મહિનાના દિવસ દત્તા ને અચાનક માથડું પડ્યું હતું. શાંતી પડી કુપદ્ધમાં બરડી ડેસીથી ટાકા ને વરસાદ બેનો ત્રાસ વેકાતો ન હતો.

ગામને છેડે કુપદ્ધ હતું ને એક વાપ એક માણુ જાગરામાંથી અદર જોઈ રહ્યો હતો. જાગ મળતાં તો તે ડેસીને ખાઈ જાત, પણ ડેસીની વાત સાંભળી તેને નવાઈ માગી કે આ મારાથીએ મેકું ટબકીયું ક્યાંથી આંચું ! ડેસી નથી બંદીતી મારાથી કે સિદ્ધથી અને એનાથી બંદીએ છે મારે એ તો મારાથીએ મેકું હતું ! નાસ રે ! મારા જાપ ! નહિ તો આપાસ્વો ને !

કુમ દબાવીને વાપ તો જાપ નાહો. નાસતો નાસવો જ ગજમાં ગયો.

સામેથી કુપદ્ધાપ ડેસીએ એક કુચમાંથી આવ્યું ને કુદો મારીને વાપના કાન પકડ્યા ને ક્યાંક મારીને તેની પીઠે મેકું ! પાછળથી બે ડાહ્યાં માર્યાં ક્યાં કુચારતો લાવ્યાં નાસી ગયો હતો. જ્યારે જાપ ત્યારે જ ગજમાંથી જકે એટલે દબે લાલીયાને સાધવા કુચમાં સતાપો હતો. નસીબ જોએ વાપ જ એ રસ્તે આવ્યો એટલે તેને લાલીયો સમજી દબાવ્યા તો કટ લાગે કાન ડાલી તેની પીઠ પર ચઢી બેઠા હતા.

થોડીવાર વાહળાં વેગમાં ને ચઢ્યા પ્રકાશ્યો. અજવાળામાં ક્યાંકાંએ પોતાની જૂઠ્ઠા જોઈ લાલીયાને બદલે પોતે તો ખારસા વાપ પર બેઠા હતા. કહે ક્યાં જાપ ! પાંદાની પેટે તે તો મુજબ લાગ્યો.

વાપની બંદીતને પણ સુમાર નહતો. ટાકું ટબકીયું તેની પાછળ પડીને પીઠ પર ચઢી મેકું હતું ! કુમ દબાવીને તે તો નાહો જ જાપ ! આજે પાછળ જુએ તો આપના સોજન !

જતાં જતાં એક જગી વડ આવ્યો. તેની વડવાઈ ડાલીને કુચાં ઉભે ચઢી ગયો ને વાપ પણ દોડી ગયો ! બેઠે સમજ્યા કે અચાનકથી છટપા !

આજે ચાલતાં વાપને વાપજુ મળી વાપજુ પૂછે ' કેમ દોડે છે ' "

વાપે નથી વાત કહી વાપણ કહે, 'એવું એ ટાકુ ટબકીયુ તે જેવું છે ।
ખતાવે તો ખરા હુયે જોઈ આવું ?'

હા ના કરતાં વાપે દુરથી વ્યતું ઝાઝ ખતાવું વાપણે તીચે જઈને રાહ
પાડી રાહ પછુ જેવી ! સંભળીને કાંઈ પણ થગ મર મૂળે ! કબાલાઈનાં દર્જા
જ અમરી અર્થાં તે તો લઘકથા ને કાચ દુટકા તે વઢની ખ્યાલોમાંથી સરસર
ફરેને પડ્યા.

પડ્યા પડ્યા પણ વાપણુતી પીઠપર । કબાલાઈનાં દાઝાંતી ક્યુ જર
થઈ ને વાપણુતી કેડા ભાગી. કઢકડતી વીજળીની પેઠે ટાકુ ટબકીયુ પોતાના
પર પડ્યું સ્થમજીને વાપણુ જાપ દોડી । રસ્તામાં વાપ મળ્યેલ તે પૂછે 'ટાકુ
ટબકીયુ જેવું છે ?'

વાપણુ કહે 'જાપરે જાપ । એ તે ટાકુ ટબકીયુ કે કેડ ભાગણું ।
ખારી તો કે ભાગી નાખી । એ તો કેડ ભાગણું છે કેડભાગણું ।'

એકિમા થઈ તકગર એક કહે 'ટાકુ ટબકીયુ' ને એક કહે 'કેડ-
ભાગણું ।' એની વાટાપાટ સંભળીને એક વાદરા ભાઈ વચ્ચે પડ્યા બે કહે
'કેડાં રહેલ હુ જોઈ આવું ને કહું કે એ કેણુ છે, - ટાકુ ટબકીયુ કે કેડભાગણું ।'

દુરથી વડ જોઈને વાંદરાભાઈ ફરતા ફરતા ત્યાં અપા ને ડાપે યજ ને
પાને પાન ફરેસી વળ્યા કબાલાઈ તો અસત્યા અસતા વઢની પોસમાં બરાઈ
પોસ ફતા વાંદરાભાઈ કુદીકુદીને કટાળ્યા તે વઢની યજે પૂઠું સટકાઈને જોડા
ધીરે રહીને કમે પૂઠું પકડીને ખૂબ જેવ્યું પકડી જોઈ યો વાંદરાભાઈની
અમત ।

એ તો જિયારો જીવ લઈને નાહો જઈને વાપ ને વાપણુને કહે, 'ના
રે ભાઈ । એ તો ટાકુ ટબકીયુ ચે નથી ને કેડ ભાગણું પણ નથી એ તો છે
પૂછ્ય તોડ ।'

હવે ખાનો નિઠાસ કેણુ લાવે ? એક કહે ટાકુ ટબકીયુ, ત્યારે બીજુ
કહે કેડ ભાગણું ને ત્રીજુ કહે પૂછ્યા તોડ ।

એવામાં ખાળ્યા સિયાળભાઈ ડાકા લઈને તે કહે, 'ખરે ભથ્થા
ભાણુસો । નકામા હાં લમણુબીક કરેા છે ।' એ તમાઈ ટાકુ ટબકીયુ કેડ ભાગણું
ને પૂછ્યાતોડ સૌ એકજુ એક જ છે અને તે વડ પરથી જતાં જતાં મને કહેવું
અણ છે કે બુલે મુઠ્યે મ્હારા રસ્તામાં તમે સૌ રખે આવતાં ।'

સિયાળભાઈએ રસ્તો સાફ કર્યો એટલે કળેા કુશાર ખેડાવતો ખેડ-
વતો ગામ તરફ ચાલ્યો.

ખાલે જ નહારે પડેલી " કબાલાઈ બીજી વાતોએ " અર્થથી

નિર્દોષ

બાળકને

૬૫૧

માધવગણ

ભાગ્યકર્તાવ

કર્ણિક

વસંત

દે બાલુના મધુર ગિલા ૬૩ કારે છે જાનથી જગવમા તુ જ વિચ-
 નિર્દોષ નહ હરી વાળી નુ ક્યારે, સુધિતણા દુખદ અતર બાલ કારે
 શિવા નહિ સ્વપરનો નર સેમ મર્ક, બલે ન હે જનનથી કરીન જુદા;
 મિથ્યા શ્રમિત થા બેમ જમા વધારે, સુધિતણા દુખદ અતર બાલ કારે
 મમજ નહિ વિનય શુ ? નળિ દેવ કેવો ? માતાનજી મિથ્યા જોદ મધુર મેવો,
 મતાથ આ જગવનો નર સેમ તારે, સુધિ તણા દુખદ અતર બાલ કારે
 આલેખતા ક્યનિ મબુલ તારી બાપુ ' હાદે સમજ' કવિ દુ શુ જતાવ બાપુ ?
 શ્રિમ ભાવ હે મધુર પાણીવિષે થવે છે, તે સામળી હૃદય કલિ'ક'નું દ્રવે છે

દીપાવલી

દિવાળી આવી દિવાળી રૂપાળી,
બધાં પર્વથી મેષ્ટ દીઠી દિવાળી,
દીઠા ઓર આનંદ દીપાવલીને,
તહેવાર એ રામના કાળસુને. ૧

સીતાને છાડાવી રુવવીર આવ્યા,
સતિને મહાકષ્તમાંથી મૂકાવ્યાં,
મહા દુષ્ટ રાવણતણે અંત લાવી,
પ્રજાને મહા ત્રાસમાંથી રૂંકાવી. ૨

લગ્ન સુગ સીતા વળ્યા સૌ વર્ષ,
રહી ગાજી આખી અધોધા સહર્ષ,
બધાં હર્ષથી ઉજવે દિન એવો,
મહા મોજથી ખાય મિષ્ટાન્ન મેવો. ૩

ભડાકા તડાકા કરે સૌ અવાજો,
હજારો શિશુઓ કરે ધોપ કાઝો,
હજારો વિધિ એમ આનંદ માણે,
રૂડાં રામ સીતા પમાયોં તે ટાણે. ૪

સ્વામી સહ બારણે દીપમાળા,
હમે દીવડા તેજવાળા રૂપાળા,
દિવાળી પડયુ નામ દીપાવલીનું,
રૂડા રામના રાજ્યની વાહગીનું. ૫

યયુ સૌ મુખીએ દિવાળી પ્રસન્ન,
દિવાળી કરી વસ્તિએ રામ સન્ન,
મળ્યા રામનાં રાજ્ય બોણી દિવાળી,
અમોને પ્રભુ આપ એવી દિવાળી. ૬

પુલવારી

ઈશ્વર સ્તુતિ

વિષ્ણુ તણા આધાર, વહિયે વિષ્ણુ તણા આધાર (૨) .૨૬.
જડ ચેતનને તે જ બનાવ્યા સમયે સરજનહાર વહિયે
કીડી કુંજરને ટણુ ઇંદને પ્રેમે પાપજુહાર વહિયે
રાય રંકને એક ગણીને પ્રભુજી પાતનહાર વહિયે
સત્ય ધરમથી વિચરનારનો તુ છે તારણહાર વહિયે
વદન કરીએ ચરણકમલને મગસ મગસકાર વહિયે
કમળાકાન્ત એડીયાવાળા

બાળકોને નવા વયની શુભેચ્છા

(આપણા સરસાના સહર્મા)

મુદર, કોમળ, મુખ દિશે તમ બાહુડાં !
એ દરશનથી સઘળાં કુખ બૈસાય બે,
લાલાયે શી ગાતપરે વિલસી રહે,
નહાતા હૃદયે પવ્વ અદમે ઉલ્લાસ બે—મુદર.
જગના પાપી રૂખાવો નીરખી તમે,
નજર અમારી ત્યા તમ શાન્તિ-ધામ બે,
કરજામય ઇશ્વર કે તમને મોકલ્યા
જન-દુઃખ હળવા કરવા જગમોહાર બે—મુદર.
હસતા બહાલા હરદમ પૂર ઉલ્લાસથી,
રડતા એ મુદર લાગો કંઈ વાર બે,
મધુરી આખે ભાવો દિવ્ય રમી રહે,
બહાહુડાં ! શા લાવ્યા પ્રભુ-પેગામ બે—મુદર.
રહેા નિરોગી બહાલાં ! નવતા વર્ષમાં,
માતૃપિતાને હૃદય બરી આનંદ બે,
ચેતનબર ! બાવિ આશા ! જૂજરાતની,
તમ ચરણે - વર બનતા નહન વન બે—મુદર
વિનિષ્ઠ

બાલ-કુસુમોને નવા વર્ષની આશિય

અર્પણ

અમારા દેશને બગિચે, મધુશં બાલકુલ ખીલે !
 સુવાસિત સૌ જગત દરતા, પ્રભુતા પ્રેમથી ઝીલે !
 હસાવી માતન હસતા, ખીલાવી તાતને ખીલે !
 પડે કે આખરે ત્યાં તો, સુખે મા સાચું મુખ વીલે !
 ભણીને શ્રદ્ધાચારીઓ, ઘરે મજાનુત શુ દિલે !
 ગજવશે એ હિંગોતને, સ્વદેશી ભાવના ઝીલે !
 કલા કારીગરી ઉઘમ, ખીલાવી દેશમાં ખીલે !
 નકર નવ નોકરી લેશે, સદા નિજ બાહુ બળ ઝીલે !
 અને સદગુણ સુવાસે એ, જગતમાં નામના કરશે !
 ઉજાળી મુખ માતાનાં, દેશમાં બેશ નવ દરશે !
 બહો ! એ બાલ-જીવન હો ! નવા વર્ષે અહું બળિયુ !
 મંજિમય ભાવિ મહાપુરુષો ! કૃપા બાલો વિપે ભાણુ !

—પાદશીકર

જીવનનો ઉદ્દેશ

સોના

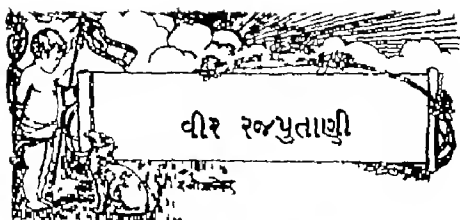
જીવનનો ઉદ્દેશ હો પરહિતની સાધના,
 ફળ કષ્ટ નહિ લેગ કર્મતણી આરાધના,
 વિગુધ્ય પ્રેમ હૃદયે મોહુ ધન જીવનતણુ,
 નિરપૃહતા પરમેશ મુખ નિર્ધાનિત શાન્તિનુ
 નહિ સ્વાર્થ સવલેશ સ્વદેશ સેવે બાળકો,
 દરે રંગથી દ્રેષ કાળ યજ્ઞે સૌ કલેશનો

૪૬. મોહનલાલ ગજપાઠ શાસ્ત્રી

બાળક

પ્રાર્થ બાળક ! હૃદય શુદ્ધ, મન માંત તમારો,
 તમે જ જનની-જનક વશ નયનન ઉજિયાળા;
 તમે જ સહુ મુખ-સાજનરાજ, ગુણ-ગૌરવ ધન છો,
 અવનિતસના પ્રકટ પરમ પ્રિય રમ્ય રતન છો;
 તમમાં બહુત જ્યોતિ છે, તમે સ્વદેશ અભિજ્ઞાન છો,
 ભારતીય હિતને કાજ, તમે જ સહુ સામાન છો.

અનંત મોહનલાલ શાસ્ત્રી

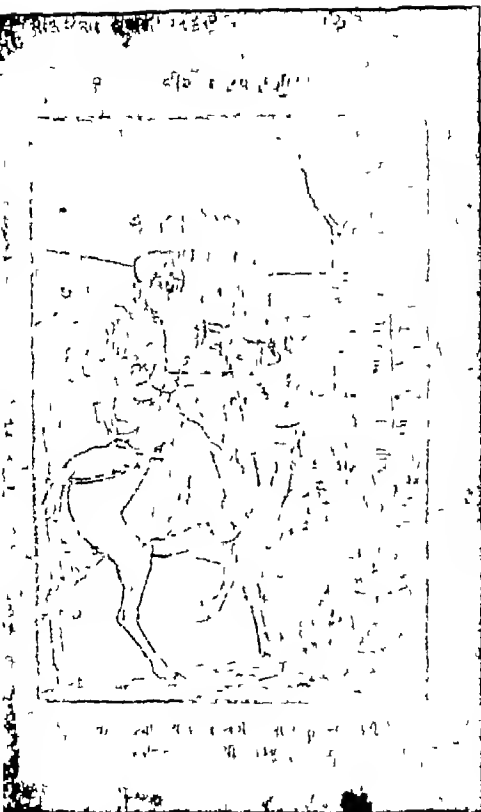

જનનાર શ. જ. ઠરબોવિદ્યાસ દા કાંડાવાળા

એક શુભ ચોટી રજપુતાણી જવા આડે ઘોડે બેસી તૈયાર થયે. પોતાની ઝીને તેણે ઠાંઈ, બાઈ, ધું, સાબવળે. સી બોલી, મુખેથી બાંધે ને રૂંદે કરી પાછા આવે. તે ઘોડેક જઈને પાછો આંચે, ને કહેવા લાગ્યે, જો બે હો, આખરને ધકઠા ન પડે. સી બોલી, આખરનું રક્ષણ કરનાર સી રામચંદ્ર છે રજપુતાણી આખર કહી છુટાવા ન દે. તે કંટકેક જઈને વળી પાછો ફર્યો, ને બોલ્યે, મને તમારે માટે ચિંતા બહુ રહે છે કહી શત્રુ આવીને બુલમ કરે તો ? જરા ઘોડે, કહી સી ધરમા બહુ કટાર લઈ આવી ને બોલી, તમને જેને બચ છે, તે સાચે જ રાખે. એમ કહી તેણે પોતાનું ઠાંકું કાપી નાખ્યું. કોણીથી નીગળાતું ઠાંકું ગળે બાંધીને તે ઘોડે ઘોડા દોડાવી મૂક્યે. *

* આ વાર્તા તથા પાન ૮૬-૯૦ ઉપરની વાર્તાઓ "રઝુકી સો વાતો" ખાંચી કર્તાની પરવાનગીથી લીધી છે. તે ચોખ્ખીના મુસ પાંચ બાજો સન્નિત બહાર પડેલા છે તેમાંના બીજા ભાગમાંની આ વાતો છે.

સુખના — હરેક બાવડે જવાળ દજવા પહેલા મથાને પોતાનું પુર નામ,
કોણે અજવાલ અને હમર લખવા. ઇનામ મળાવવી જાયતે આ અર્થમાં આ
નજારણી છ ઇનામ આપે છે તે નજર લખવું

માન આહુકોને માટે જ ખાસ ઇનામી હુરિદ્વાર

“આલસચન”નો આ રીવાજી અક વમારા મિત્રો અને સખાંદાલાંબિને
જવારો તેમને આહુક જનવાને લખવારો. તેમને “આલસચન” કહેલુ લખવાની
છ તે સમજવો. વમારી આ મહેનતના જાણામા નીચેના લાભી નીચેની શરતોએ
મિળવો.

(અ) ૧ આહુક હરી મિત્રવારને — અમારી જાતોએ, લાખ ૧ નો (મિત્ર
આહુક આપા) કોટ

(બ) ૨ આહુક હરી મિત્રવારને ૧ ૧-૦-૦ રોકડો ઇનામ

(ક) ૩ આહુકથી ૧૦ આહુક સુધી હરી મિત્રવારને હરેક આહુકથી ૬ આપા નવ
રોકડા ઇનામ.

ઇનામની એવડી મોજના

પણ આ તો આહુક મેળવી આપનારને લાભ મળે. તેમાં નવા આહુક મનારને
છ ૧ તેની પણ અમે યોજના હરી છે આવી રીતે અમારા આહુકની મારફત નવા
મનારા આહુકને હરેકે જાણ દેખારા લાખ ૧ વડત મફત અમારે મર્જે મિત્રથી
આમ જમાના બૂના ને નવા બને મકાસના આહુકને લાભ મળશે.

શરતો

(અ) તા ૧૫ મી નવેમ્બર ૧૯૨૫ ની સવારની ટપાલમાં અમને એમની રાખ
મજરી તેમને જ આ લાખ આપવામાં આવશે. તે જણી કોઇપણ સંલેખમાં અમારી
અજાણવારી રહેશે નહિ.

(બ) આ સમયમા વી. પી મિત્રવામાં આવશે નહિ એટલા નવા આહુકો
અમારા બૂના આહુક મેળવી સહે તેમજ લખાજમ વસુલ હરી તેમાંથી લખર અજાણ્યા
સુબજ ઇનામની રામ મધી લાખ જાણીની રામ જદોદરામા રીફનામે મ. ઓ. વી
અથવા રજિસ્ટર્ડ કસ્ટમર મિત્રથી આપવી ૧ આહુક હરી મિત્રવારે પોતાનું નામ
હામ પણ લખવું એટલે તેમને “અમારી જાતોએ” લાખ ૨ મિત્રથી

(ક) લખાજમની રામ અમને મળી વધા પછી અમે નવા આહુકને તસ્ત જ
જાશે તથા “જાણ દેખારા લાખ ૧” રવાના હીયું.

(દ) આવી રીતે એ આહુકો ઇનામમાળામાં લાખ છે તેમજે પોતાનો આહુક
નવા જરૂર લખવો જ એકએ

(ઈ) આ હરિદ્વાર આહુકને માટે જ હોવાથી હમરને જાણ નથી

(ફ) કોઇપણ સંલેખમાં ઇનામમાળાના અવસ્થાપનો સુખરો ઉપરનો
સમજવો

પત્રવ્યવહાર નીચેને જ રીફનામે કરવો.

આલસચન કાર્યાલય,

બાજવાડા-પોલીસ-પેટ-૨૦૦૦

ઇનામ માળા

વવસ્થાપક - રણુભોજી હરિવલ્લભ શાસ્ત્રી, વડોદરા.

જાણીતવન કાર્યાલય, વાજવાડ, મોજીપુર, વડોદરા.

જાહેરક (૧૯૨૫) માસનું પરિણામ - આ હરિશ્ચંદ્રા વચસન ૧૫૦ જાણકોએ જાત લીધી છે જ્યાંના સરખતે લીધે આ જાકમા કુલ મુજબ ઇનામ જીતનારનાં નામ આપવામાં આવ્યાં છે.

(૧) વાણુમતી મહુભાઈ (૮) જામેરી (૧) તરુણીકા હરિશ્ચંદ્રાકા કાકા (૧૨) શુભમં આ બન્ને બેનેને ફરેને રૂા ૧-૦-૦ તુ ઇનામ જમારા જર્મી મોઢીશુ જાકમા નામો હવે પછી આપવામાં આવશે.

જવાબ - (૧) સીદ, ઘોડો, કુવરો, વાંદરો, જલદ, શિયાળ, હાથી, બેડ, શીશ, ચાપ. (૨) જમડા, ફેરી જલદ જેવાં, ને સુલાલ.

સપ્ટેમ્બર (૧૯૨૫) માસનું પરિણામ - આ હરિશ્ચંદ્રા વચસન ૧૦૦ જાણકોએ જાત લીધી છે મુજબ ઇનામ નીચે મુજબ -

(૨) ગરિશ્ચંદ્રાકા માધવજી (૧૪) જામેરીથી એમને રૂા ૨-૦-૦ તુ ઇનામ જમારા જર્મી મોઢીશુ બીલ નામો હવે પછી આપવામાં આવશે.

નવી ધોજના - જાણકોને ઇનામમાં ટેરલીક વાર જોનાં જો પુરતો મળતાં હોવાથી તેમને કાઠો આને જે જનવલેવ છે આ કાઠો દૂર કરવા માટે હવેથી નાના ઇનામો માટે જનરો ત્યાં દોરા કે જાકેલા મળતી નોઢીશુ ઇનામમાં આપનાનો વઢિવર રાજવામાં આવશે જાણકા છે કે જાણકો વધારે જત્યાહથી ઇનામમાંનાં લાખ સેશે.

નવા સવાસો - (૧) "જો દિવસ જો જલદ વહેતા પાણીની નરીમા વહને સાધી ખાં જતો હવે જાકી નરી જોલ જતામા તે જલવા લાગ્યો" એ રૂા ૧.

(૨) "જો જાકમા રૂા જુલક થળ પર રાથો" આમાંથી ખાં જલજીવા રાજજોના નામો રોધી મરો.

(૩) સરોજ અને ગણા જે બન્ને રજવાતુ જો પસિનુ જોડુ છે જોડુ જોડુ રહેતુ નથી પણ જન્નેને જુડાં જુડાં રાજવામાં આવ્યાં છે તેઓ આમણ સુધી જઈ સે છે જુડાં પણ તેઓ માવામાંથી જહાર નીકળનાં નથી. એ જોડુ ૧૨૬ માસુસની પાસે છે તે જોડુ ૧.

(૪) આ જાકમાં સાસમાં સાર જિત મ્હુ ૧ મરિતા મ્હી ૧ વાર્તા મ્હી ૧ લેખ મ્હી ૧.

ઇનામ - ૧ રૂા ઇનામ ૩ ૦-૦, મીનુ ૨ ૨-૦-૦ પ્રજીથી જનાં ૦-૮-૦ ૭ થી ૧૪ ૦-૪-૦ ૫ થી ૩૦, ૦-૨-૦ એ પ્રમાણે ઉપરના સવાસો માટે ઇનામો રાજવામાં આવ્યા છે.

મુચ્ચત્ત—ફરેક જાણે જવાબ લખવાં પડેલા મથાળે પોતાનું પુર નામ,
 કેમણ અન્વાસ જરે ઉમર લખવા ઇનામ મળાવતી વખતે ઇચ અન્માં ઇચ
 નજરથી છ ઇનામ અન્વ ઉતે બરે લખવું

માત્ર શાહુકોને માટે જ ખાસ ઇનામી હરિદ્વાઝ

“જાણજીવન”ના આ હીરાણી અન્વ તમારા મિત્રો અને સમાંજ્ઞાતાંમિને
 જતાવો. તેમને શાહુ જતવાને લખવાશે. તેમને “જાણજીવન” કેટલુ ઉપયોગી
 છે તે સમજવો તમારી આ મહેનતના જલ્લામાં નીચેના લેખો નોંધની સરકોએ
 મિત્રો.

(મ) ૧ શાહુકી મિત્રતાને—અમારી વાર્તાઓ, બાજ ૧ જો (મિત્ર
 આના) સેક

(વ) ૨ શાહુકી મિત્રતાને ફા ૧-૦-૦ રોકડો ઇનામ

(ક) ૩ શાહુકી ૧૦ શાહુકી મુખી ફરી મિત્રતાને ફરેક શાહુકી આના નવ
 રોકડા ઇનામ

ઇનામની એવડી યોજના

પણ આ વો શાહુકી મિત્રતા આપનારને લાજ મળે તેમાં નવા શાહુકી બનારને
 છા તેની પછ અમે યોજના ફરી છે આવી રીતે અમારા શાહુકી મારફત નવા
 વનારા શાહુકી ફરેકને આન હયાજ બાજ ૧ વડન મફત અમારે પાઈ મિત્રતા.

આમ અમારા જ્ઞાને નવા જન્મે મમરના શાહુકોને લાજ મળશે

શરતો

(મ) વા ૧૫ મી નવેમ્બર ૧૯૨૫ ની સવારની રપાહમાં અમને જેમની રામ
 મળશે તેમને જ આ લાજ આપવામાં આવશે તે પછી કોઈપણ સંલેખમાં અમારી
 જવાબારી ફરેક નહિ

(વ) આ સજામાં વી પી મિત્રતામાં આવશે નહિ જેલવા નવા શાહુકો
 અમારા જ્ઞાને શાહુકી મિત્રતા રીતે તેમણુ લખાજમ વસુલ ફરી તેમાંથી ઉપર અજ્ઞાત
 મુબલ ઇનામની રામ મળી લઈ જાણીની રામ વડોદરાના સીરનામિ મ. બો. થી
 જવવા રપરર્ડ મારજથી મિત્રતા આપવી. ૧ શાહુકી મિત્રતાને પોતાનું નામ
 હામ પણ લખવું એટલે તેમને “અમારી વાર્તાઓ” બાજ ૨ મિત્રતા

(ક) લખાજમની રામ અમને મળી વધા પછી અમે નવા શાહુકોને વડવ ન
 બજો વધા “આન હયાજ બાજ ૧” રવાના ફરીશું

(દ) આવી રીતે જે શાહુકો ઇનામમાળામાં જાય તે તેમણે પોતાનો શાહુકી
 નજર જરૂર લખવો જ એવું

(ફ) આ હરિદ્વાઝ શાહુકોને માટે જ દોષથી ઉમરનો જાણ નથી

(ગ) કેટલુ સંલેખમાં ઇનામમાળાના અવરજાવાને મુકરો ઉવડોનો
 સમજવો

ખરબચડાઈ નીચેને જ સીરનામિ ફરવો.

જાણજીવન કાર્યાલય,

જાજવાડ-પોલીકુઈ-વડોદરા

યોગતત્ત્વ—સેબક નમૈંદાસકર જાતાસકર પદવા સરવ સાહિત્ય અર્થાદય,
અમદાવાદની વિવિધ જવાબાના અંક ૧૭૭-૧૭૮-૧૭૯ તરીકે આ પુસ્તક બહાર
પાડવામાં આવેલું છે એક અમેરીકન વલ્લભાનીએ અમેરીકામાં ફેબ્રુ શામ બરજનુ
નામ ખાસજી હરી યોગતત્ત્વને લગતી વિગતોથી હાપુર બહાર પાડેલા એક નવનુ
જારી ફેરફાર સાથે આ ભાષાંતર છે યોગદીનું નામ વાચતા વિષય જલ્દ
રથી અને સપ્તારસ વાચકને પાચર્થા સમજ ન પડે તેમ જણાય છે પણ જરી રીતે
તેમ નથી. સાપ્તારસ માણસો પણ આ પુસ્તક વાંચી તેમાંથી ખજો લાભ ઉઠાવી શકે
એમ છે કપડ પાનાના કુળ ન કપડી લાખડીના આ જમની ક્રિમત માત્ર રૂ ૧૫ છે
જે આ સરકારના ધોરણને સંપૂર્ણ રીતે અનુસરતી છે

રસમ રસમ લગ્નચાલકરિતો અલ્પ અંક-અમદાવાદથી પ્રગટ થતા રસમ
રસમ નામના અડવાદીક પત્રને આ ખાસ અંક સાહિત્ય, કલા અને કૌશલ્ય એ ચારે
જાતવર્ગમાં તેના બીજા અડવાદીક મિત્રોના અંગેથી ખજો ફરજને મહીમાતો છે હારવ
વિનોદને લગત બીજા અડવાદીકમાં એ અરથીજ અને કમકમલસરી મગજ ફેરવી
નાજનારી થાતો વધા વિગતો આવે છે તેનું આ અડવાદીકમાં બીજાનું નથી. એકલુ ન
નથી પણ સાહિત્યની દ્રષ્ટિએ એમાં પણ આ અડવાદીકમાં જમન પ્રમાણની વાનીઓ
પીરસવામાં આવેલી છે તેની કુલ ક્રિમત રૂ ૧-૪ ૦ છે

શિવેલને જ્ઞાપવદાર-ખાલક વીર ખાલક—૧૭ પુવાનાના હુમરુક વરે
જને તેથી ૧૫ અગ્રજ વર્ષને કદીએ ઠો કયો જને પત્રે એક વેળા કૌર્જ અને
ઉતારવાતા મહાસાર ૭૭થી ૧૮૫ દલા અર્થાવર્તનું ખર યૌરવ તેની કુરુદીક
સુદીની વધા વીર ૧૭ પુતોમાં જ સમાય છે જાર વર્ષના એક જાલક વીરનાં આ
પશકમાં વાચતા ૮૦૦ વર્ષોપરનો લારવર્ષનો સળ બૂટાજ આપણી નજરસમક્ષ
ખરો થાય છે નાતા જાળોથી માંડિને તે રજ કમર કુખીના સૌ કોઈને આ
નાનદી ઉપયોગી યોગદી વાંચવાને લલામજુ હરી સમાય તેના લેખક લાલ જમ
લાલ પશ્માનદ વર્મા, અમ જ ભાડીઆ, કાડીઆવાડ, એમને લખવાથી આ યોગદી
માત્ર જાનાની ક્રિમત થઈ શકે

આ પુસ્તકોની ક્રિમતો આ પ્રમાણે છે :—

હુમજા જ બહાર પડી છે

અમારી બીજી વાર્તાઓ

લેખકો મુમતિ નાગદાસ પટેલ તથા નાગદાસ ધ પટેલ
નથી, કદી ન સાબલેડી એવી, વાતોનો મુકર નર્થ ચિત્રો સાધેનો સવલ
ક્રિમત રૂ. ૦૫

ખાલજન કાર્યાલય, ખાજવાઠા, વડોદરા

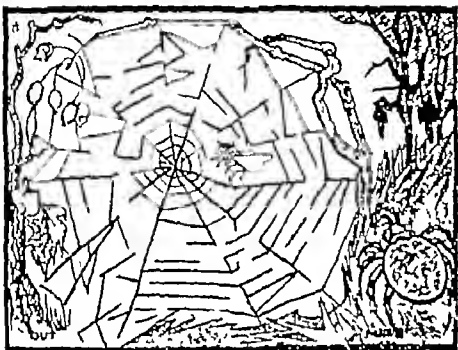
—અવધ—

વર્ધમાન સન્સ, પાવડની, મુબાઈ-૩

એન. એન. નિપાડી અને ક મુબાઈ-૨

ખાર વનમાળીદાસ અને સન્સ. મુબાઈ-૨

ઘડીભર ગમ્મત

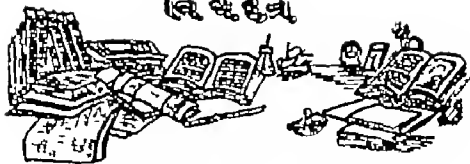

કરોળીયાની કરામત

ઉપરના ચિત્રમાં તમે જોઈ શક્યો કે
એક માખી કરોળીયાના બળામાં
સપકાઈ ગઈ છે...કેમ ? જણાય છે ને ?

કરોળીયાભાઈ બહાર ઉભા ઉભા એકા મટમટાવી રહ્યા છે
હમણાં જ તેઓ સાહેબ માખીને મુશ્કેલી કરી જવાના !
માખી કયે રસ્તે થઈને બહાર જશે ? તમને તે રસ્તો શોધી
આપતા આવડે છે ? આં જોળીને ન જવાય એ
ધરત યાદ રાખજો.

વિ શ્વે દુષ્ટા

છઠું વર્ષ—બાલકજીવનનું પાંચમું વર્ષ જવા અઠસાથે પુર થયું ને માણ અઠસાથે તેનું ૬ઠું વર્ષ સર થાય છે. એસા પાંચ વર્ષમાં “બાલકજીવને” બાલકસાદિકત્વમાં કેવી ને કેટલી પ્રગતિ કરી છે તેનું અંગે પિત્રપિપણુ કહવાની જરૂર નથી. માત્ર એટલું જ જણાવવું જણ થશે કે દયાળુ પ્રજાની પાપથી અને સુખરાતી પ્રજાની મહેરબાનીથી તે અત્યારે તેના બીજા મિત્રોની હરોક્ષમાં ઉભું રહી શક્યું છે. સસ્તામા સસ્તા સવાજનમાં વધારેમાં વધારે બાલોપયોગી સાદિકત્વ ને મિત્રો આપણં એ જમારો મૂળ ઉદ્દેશ હજી પણ કામ જ છે, એમ આ અઠ જોતાં કોઈ પણ સ્પષ્ટ કરી શકશે. એસો વાચનવિભાજ વધારવાને બદલે જવા વર્ષમાં બાલકજીવને વાચનને વધુ મુખ્ય આકર્ષક ને રસભર્યા સ્વરૂપમાં રજૂ કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે. ચાલુ વર્ષે પણ મિત્રો તથા વાચનવિભાજમાં વિશેષ પ્રગતિ કરી શકશે એમ આશા છે.

વાચકોને વિનંતિ—પણ એ જાણના આધાર અમારા વાચક મિત્રો ઉપર છે. ગમે વર્ષે બાલકજીવને કશો જ નફો નથી કર્યો પરંતુ તે સાથે તેણે કાંઈ ખોટ જણાવ્યું નથી કરી એ અમારું જણાવવું જોઈએ. એક વાર ‘બાલકજીવન’ પત્રકર થઈ જાય તો પછી તે વિશેષ પ્રગતિ કરવાને તૈયાર જ છે. અત્યારે વેપાર થયો મદ છે, અને દુખ્ખળ વિગેરેની આશંકા ઉપર ગુજરાત તથા કાઠીયાવાડ અને કચ્છપર ઝડપી રહી છે એ વાત ખરી છે. પણ આપણને આવડે અનાજ વગર ક્યાં ચાલે છે ? ‘બાલકજીવન’ એ મોજસોજની ચીજ (luxury) નથી પણ બાલકો માટેની જરૂરીયાતની (necessary) ચીજ છે. અનાજ તેમનાં તાનની ખીસવણી કરે છે તો ‘બાલકજીવન’ બહુ જ નજીક દામે તેમનાં મનની ખીસવણી કરવા કેટલું બધું કરે છે ? દારૂખાનામાં, રમકાઓમાં, વિદ્યાવતી કપડામાં ને બીજી ઘણી ઘણી ચીજોમાં આપણાં બાલકો માટે આપણે પૈસા ખર્ચતા નથી ? તો પછી મદિને માત્ર ચાર આના-વાર્ષિક માત્ર ત્રણ રૂપિયા-એ છ મરિનમાં ત્રિન ગુજરાતીને પણ ભારે પડે એમ છે ? આટલી જ

વિચિત્ર અમારા વાચકો તેમના એળખીતાઓને સમજાવે અને વધારે નહિ તો માત્ર એક એક નવીન પ્રકારે અમને મેળવી આપે તો પણ અમે કેટલું બહુ પોષણ મેળવી શકીએ ?

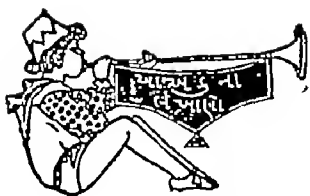
“ આસજીવન ” ની આ વિનંતિનો વાચકો સ્વીકાર કરશે ?

આ અર્થ—આસજીવનના અનેક શુભેચ્છકો તે મિત્રોની ઉમરની મદદ તુ જ પરિણામ આપીને જાહેર છે માત્ર ૨ ૩) ના સ્વાગતમાં આવે ૧૦૦ પાનાનો એક આપણે એ અમારી શક્તિ ઉપરાંતની વાત છે, પણ અમારા અનેક સ્નેહીઓની ઉમરની મદદને પરિણામે અમે તે કામ કરી શક્યા છીએ. તેમની સખ્યા એવડી મોટી છે કે અત્રે તેમના બધાના નામ આપવા ન પરવડે. છતાં શ્રી. રતિપતિરામ પડ્યા, બી. એ., મેસર્સ જુગતરામની ક, (જેમની કૃપાથી અમે પુસ્તકો પરંતુ ત્રિરંગી ચિત્ર આપી શક્યા છીએ), રા. બ. દરએવિદ્યાસ દા. દાદાવાળા, જેમણે પોતાની સચિત્ર વાતો અમને પ્રગટ કરવા પરવાનગી આપી છે), વિજેરનાં નામ તો સામાન્ય વાદ કર્યા વગર કેમ જ રહી શકીએ ?

જે અનેક લેખક મિત્રોએ અમને આ વખતે લેખો મોકલી આપ્યા છે તેમનો આભાર માનીએ છીએ. કમનસિદ્ધિને જાણી તમને લીધે અમારી સખત નામરજી છતાં કેટલાક લેખ આ અંકમાં સામયિક થઈ નથી શક્યા. તે માટે અમે બહેન સૌ લલિતા દેસાઈ, નોરારી પીમાં, તથા બીજા લાક્ષ્મીની નમ્રતાપૂર્વક ક્ષમા માગીએ છીએ.

આસજીવનના તમામ વાચકોને નવું વર્ષ સુખી નિવડે એ જ પ્રાર્થના !

ચિત્રોની ઓળખાણ—આજ અહીં પુસ્તક પર તપસ્વી બાલકુમાર મુવ તથા વિશ્વભક્ષવાનનું રંગીન ચિત્ર આપેલું છે મુવકુમારનું ચરિત્ર આસજીવનના વર્ષ ૧ ના અંક ૧ માં આવી ચકું છે સુખપ્રજ્ઞ પર ‘ નમિયે નમિયે નાથ ’ એ ત્રિરંગી ચિત્ર આપેલું છે પાન ૭૭ ઉપર ભક્ષવાન શુદ્ધ તપસ્વીની લક્ષણ રંગીન ચિત્ર આપેલું છે અનેક પ્રકારની લાક્ષણિકતા અને સામાજિક ‘ માર ’ છુદ્ધ ભક્ષવાન સંમક્ષ રજી કરે છે તેમને બંધીરાવ છે, બાકાલે છે, મરણાવે છે, તે લાક્ષણિક દેખાડે છે પણ ભક્ષવાન છુદ્ધ કરાઈ પણ ડગતા નથી. છેવટે ભક્ષવાન શુદ્ધની છત્ર ધાવ છે તે તેમને મોક્ષની ચાવી પ્રાપ્ત થાય છે ‘ સદા ચિત્ર અજન્તાનાં પ્રદામદિશમાં આશરે ૨૦૦૦ વર્ષ પર ચીનદેશ રંગીન ભક્ષ ચિત્રની નાજ છે અજન્તાવિશે વિશેષ લખીશું હવે પછી આપવાના છે. નાજીનાં ચિત્રો સાથે તેને સમજાવવાનો છે. ;

ચિરગી ચિત્રેદ મુવ અને વિષ્ણુ ભગવાન (પૃષ્ઠા ૭૫૨) નમિયે
નમિયે નાથ ! (મુખપૃષ્ઠ) બુધ્ધિનુ તપ (પાન ૭૭) દીપાવલી
(પાન ૮૨)

ચિરગી ચિત્રેદ વીર રત્નપુતાળી (૮૭) ચાંદ દિગ્ધો પજુ ચાંદ
મીયા ન આવ્યા (પાન ૮૮)

બીજા મુખ્ય ચિત્રેદ પાપપના પૂર્વ જન્મની કથા (૧૧)
વિલાસવતીનો સતપ (૧૨) તારાપીઠની પ્રભાવલી (૧૫)
વિલાસવતી અને તેનું બાલક (૧૬) મધમાળીની ગમ્મતનાં ૮
ચિત્રો (૨૩) હું નામદાર ! સેવકને શી આજ્ઞા છે ? (૨૪) પરીમુક્ત
શાહુભદ્રી બદ્ધસખલ (૨૯) અલાદીન માટે રાક્ષસે ભવ્ય રાજ
મહેલ બનાવી આપ્યા (૩૦) તે યજ્ઞ આનંદથી તેની પુત્રીને
મળ્યા (૩૬) કાગળની પેટી બનાવવાનો કીમીયો-૧૦ ચિત્રો-(૩૬)
ધારે જાતના રાક્ષસો ને ધાર જાતના યોદ્ધાઓ-આઠ ચિત્રો-(૪૦)
અહમદશાહની અફલ (૪૩) ભોરપાટના કુંજરા (૪૪) કન્યાવિક્રય
(૫૩) હી ગણા હી ગણીનાં લગ્ન (૫૪) હિંદુ સમાજમાં બેરીની
કિંમત (૫૭) સર રસ્તામાં બેરીઓ છાજ્યાં લે છે (૫૮)
હાથીબાઇની ચાલાકી ને કુતરાની ફજેતી (૬૯) કુકરજી માસ્તરના
નિગમીઆઓના ચિત્રો (૭૦-૭૧-૭૨) રાકું દબકીયુ-૨ ચિત્રો-
(૭૮) બાળકને (૮૧)

કવિતા

ખાંડ પ્રાર્થના (૧) નવન વર્ષે હો જયજયકાર ! (૪)
સત્પત્રી સત્પત્રમ (૫) દોરીનું ખીત (૨૦) દરેકાઓ મુલ્કી ગીત (૨૧)

સાલ સુખારક (૪૧) ; મોર (૪૬) ; ખગે વાત સાધીઆ (૫૦) ; ચપે (૫૬) ; પુત્ર જન્મ (૬૮) ; જાણી (૭૬) ; માળાકને (૮૧) ; દીપાવલી (૮૩) ; ડુલવારી (૮૪-૮૫) .

સાહિત્ય

ઠાઠ્ઠારી (૭) મોતીની માળા (૩૭) સાહિત્ય સત્રાર (૬૩)

વાર્તા

જાણીનું જાણી દાનસ (૨૫) ; જાણીદાસની જાણી (૪૨) ; જાણીદાસ (૬૦) ; જાણી દાસ (૭૪) ; દાસ દાસી (૭૬) ; વીર રાજાણી (૮૬) ; જાણી દાસી (૮૮) ; જાણી દાસી (૯૦)

હાસ્ય વિનોદ-રમત ગમત

મધમાળીની મસ્કરી (૨૨) ; કામળાની પેટી બનાવવાનો કામળો (૩૮) ; વિનોદની વાતો (૪૮) ; જાણીની જાણી (૬૩) ; જાણીદાસ (૭૩) ; જાણીદાસ (૮૧) ; જાણીદાસ (૮૫)

પ્રવાસ

કુદરતે જોળે—નેરળ જાણીદાસી મોરપાટના પ્રવાસની વાત, (૪૫)

સમાજ

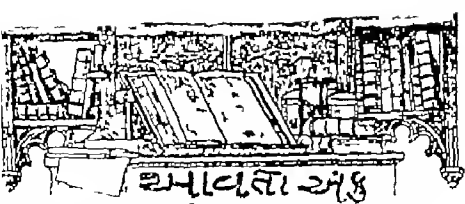
આપણો સમાજ—અનેક ખરાબ શિવાજીનું અવમોક્ત (૫૧)

પ્રકીર્ણ

નિવેદન (૬૬)

આ આ કના લેખકો

મોહિનીચંદ્ર રાજકુસ, કવિ પોપટલાલ સર્મા, રણછોડજી હ. શાહ, બી. એ, જમજીવનદાસ દલાળજી મોહી, કરીમ મહમદ માસ્તર, એમ. એ. એસ. બી., બાનુ વિક્રમરાય પ. આવસત્વી, રા. બ. હ. દી. કંટાલાલા, રમણલાલ નાનાલાલ શાહ, ડૉ. પાઠક, ત્રિજીવન જોરીશ કર વાસ, રમણલાલ પી. સોની, સૌ. સરલા દેસાઈ, હરિલાલ પ્ર. જાણ, બી. એ, એસ. એસ. બી., જાણીદાસ સવરામલાલ દેસાઈ, જાણીદાસ પ્રભાસર, પટેલ વેરીલાલ શ. કરલાલ, જ્યોત્સ્ના શુક્લ, પરાજ, નાજરદાસ હ. પટેલ, કુર્મજી બવાનીશ કર જોશી, કસનજી મણીલાલ દેસાઈ, વિવિધ, કમળાદાસ જોશીલાલ, પાસર, અને કુમતર !

આવડો અંક

બાલકજનનો દીવાળી અંક તે નવેમ્બર ૧૯૨૫નો અંક છે તેનો આવડો
અંક ડીસેમ્બર ૧૯૨૫ના અંકારો ડીસેમ્બરમાં બહાર પડશે.

તેમાં આવનારા લેખોમાંના કેટલાક નીચે મુજબ
બાળકની જન્મ ગાઠ (સચિત્ર) થી આવસતીયું એક સંદેશું
સંગ તે આવવાથી ધન્ય.

ચાંદો-નાનાં મોટા મો ઝોકો સમજી શકે એવું ભાષા તજજ્ઞાસ શાસ્ત્ર
એક માલગીત.

કેળુ? કમ પ્રશ્નોત્તરી- સચિત્ર-લખનાર થી વળેલું ૬ સ. શાક.
આદર્શ વિદ્યાર્થી-બાળક માત્રને મોંએ કરવા આવકે કવિતા
(લખનાર થી ફર્સલજી લતાનીદ કર નેશી.)

ગાહો મહેલ કે મુસાફરખાતું ?-શ્રી. જીમ મ માસ્તર, એમ.
એ એસએસ. બી. એ માસિકા માટે તૈયાર કરેલી એક તાનકરી બોધક વાર્તા.

આકાંડાઓની અભાયબી-ભાષા મજાસના આ લેખમાં આકાંડા
એના અવનવા ચમત્કાર તમે જોઈ શકશો.

હુમ્મ્યાઓની સોબત-જને બાલકની બહાદુરી-નાનાં બાલો
માટે ગીત શાલીમાં બપેલાં મિત્રો સાથેની વાર્તા.

દિવ્ય કમળ-મુદર મિત્રોસક્રિતની એક ગસભરી વાર્તા
કાદમ્બરી-આ અંકથી અધુરી રહેલી વાર્તાનો આવજનો અતિ
સ્પષ્ટ ભાગ સુદ મિત્રો સાથે.

નિરોગી બનવાનો કીમીયો સૌ લલિતા દેશાઈ આ ઉપયોગી
લેખમાં રજુ કરે છે.

લોનાવડો-મદારાખૂના એ ગમ્ય પ્રદેશનું પ્રવાસ વર્ણન.
નખ કરંડવાની ધુરી દેવ સબધી તબીબ એતવણી શ્રી. કે. ડો.
જી. આ ઉપયોગી લેખમાં આપે છે.

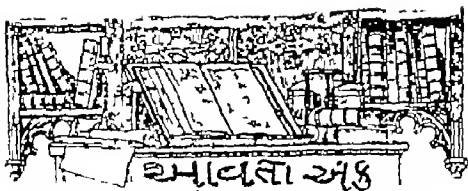
એ ઉપગત બીજા સુદ મિત્રો, લેખો વિગેરે આવશે.

આ માસિક સા. માલિકશાહ અવધારામ ડોહરે શાલુશા, વડોદરામાં, શ્રી
સુભાષવિલાસ છાપખાનામાં છાપ્યું; અને રમણલાલ તાનાલાલ સાહે, ખાલજીવન
મર્ચાંલ, બાલજીવ, પોલીકુટ, વડોદરામાંથી પ્રકાશ્યું, વા. ૧૫-૧૦-૧૯૨૫.

બાલચન કાર્યાલય, કાચેલ, ગાંધીવાડી, મુબંઈ ન. ૨
સુરત આ બના આતા ૧૨, વાર્ષિક લવાજમ, રૂ. ૩. પરદેશ માટે રૂ. ૪ (૮ આ સાથે)

આવતા અંક

આસપ્તવનનો દિવાળી બંક તે નવેમ્બર ૧૯૨૫નો બંક છે તેનો આવતો બંક ૩૧ સેપ્ટેમ્બર ૧૯૨૫ના અર્ધાર્થે ૩૧ સેપ્ટેમ્બરમાં બહાર પડશે.

તેમાં આવનારા લેખોમાંના કેટલાક નીચે મુજબ.

બાળકની જન્મ ગાઠન (સચિત્ર) શ્રી. આવમતીનું એક સહેલું સ્વરૂપ ને આવવાની શબ્દ.

ચાંદો-નાનાં મોટા મોટા સમજી શકે એવું ભાષા મંજલાલ સાહનું એક આલોકન.

કેણ?—સવ પ્રતોષ્ટી-સચિત્ર-સખનાર શ્રી. વળેલ ૬ લ. શાક.

આદર્શ વિદ્યાર્થી—બાળક માત્રને મેળે એ કરવા લાગે છેવિતા (સખનાર શ્રી દુર્લભજી બત્રાનીશકર જોશી.)

શાહી મહેલ કે મુસાદરખાનું?—શ્રી. હરીમ મ. માસ્તર, એમ. એ. એલ. એલ. બી. એ બાંધી માટે તૈયાર કરેલી એક નાનકડી બોધક વાર્તા.

આકાશોની અભયગી—વાંચ મહાનસના આ લેખમાં આકાશોની આવનારા સમકાર તમે જોઈ શકો છો.

લુચ્ચાઓની મોખત-અને બહમુદની બહાદુરી—નાનાં બાંધી માટે ગીત સાહીમાં અપેક્ષા વિશે સાધેની વાર્તા.

દિવ્ય કમળ—સુદર વિશેષકિતની એક રસમરી વાર્તા.

હાદમ્બગી—આ બાંધી અધુરી ગણેલી વાર્તામાં આજનો અનિરૂપી ભાગ મુદર વિશે સાધે.

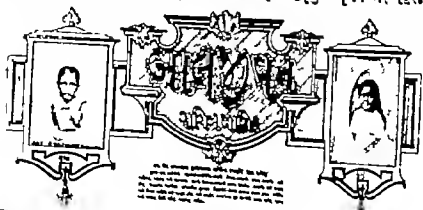
નિરોગી બનવાના હીમીયા સૌ લલિતા દેવાઈ આ ઉપયોગી લેખમાં રજુ કરે છે.

સોનાવસા—મહારાષ્ટ્રના એ રમ્ય પ્રદેશનું પ્રવાસ વર્ણન.

નખ કરડવાની છુરી દેવ સવધી જબીર ચેતવણી શ્રી ૬ દો. જલ્લા આ ઉપયોગી લેખમાં આપે છે.

એ ઉપગત બીજા સુદર વિશે, લેખો વિશે આવશે.

આ માસિક સા. માસિકવાલ જાણામ ડેપુટી શાવપુરા, વરોહામાં, શ્રી સવાલવિજય જાણનામાં ડેપુટી અને રમજુલાલ નાનાલાલ સાહે, વાલજીવન પ્રધાન, બાંધામ, પોલીક, વરોહામાંથી પ્રકાશ, તા ૧૫-૧૦-૧૯૨૫.

બાલચવન કાર્યાલય, કાનેલ, ગામવાડી, મુખર્ક નં. ૨
કુટક બાજુ કના આના ૧૨, વાર્કિક સવાગન, ૨૩, પટેલ માર્ગ ૨૧.૪/૬.૭

મનમતા ભાતભાવના આજે ઉઠી વળગે એવા

શુદ્ધ સોનાના બરોસાદાર અલકારો

શીખો, નાજો, ન પ્રશ્નો મારે, જીનદેશને ખરીદવાનું બરોસાદાર

મુખઈની પ્રબળ માનીતું ને ભણીતું ધામ

એમ. જોધાભાઈની કું, ઝવેણીઓ

સોના, ચાંદી ને ઝવેણતના દાગીનાના મથકૂર વેપારીઓ

કાલજાલિવી રોડ, મુખઈ ન ૨

એક જ વાર અમારી દુકાનપર પધારો, અને તમે અમારા કાયમના

આહુક થવાના, એમ અમને સંપૂર્ણ વિશ્વાસ છે

-ટેલીફોન નં-૨૧૮૧૫

તમારે મારે, પમાતા કુદ ન મારે, તમારા નાજોપાલ મારે ।

રમણ, સોખા, અને સૌંદર્યનું વિચિત્ર સાધન

સોના ચાંદી અને ઝવેણતના દાગીના છે

તે ખરીદવાનું મુખઈનું પકાવણ લોકાંત્રિય મથક

ચોક્કસી રેવચ ૬ મુલજી

સોના ચાંદી અને ઝવેણતના દાગીનાના ભણીતા વેપારી

શુભમિમણુ મ્હીર, મુખઈ

ભાતભાતના નવીન દાગીના, વિશ્વાસપાત્ર ચોક્કસો ને ભેજસેજ
કલા અને સૌંદર્યની અપુષ્પ રમઝરે વખરોને કુચળ કારીનીરીવાજો, બા-
હેજામા છેલ્લી દગની કારીઓરી જીમી મજુરીએ તેમજ મનો માલ.

આહુકોને સતોષ એજ અમારી મુઠીઓ અમારો મુઠાલેખ છે

આજે જ આવો ને-ગમ પાડી ખાત્રિ કરો.

નિર્દોષ અને વિશ્વાસપાત્ર નાદેરખમરોને જ માલજીવન રચના આપે છે

જરમન હરીફાઈ

આજકાલ જર-
મની જેમ સસ્તામાં
સસ્તી ચીજો બના-
વી બાપી ફુનીયા
સાથે હરીફાઈ કરવા
બહાર પડ્યું છે તે
પ્રમાણે અમે આરી
જગત કામ હીંદી
જોને સસ્તું અને
સારું જેમ મળે તે
માટે ઉપરાજિપરી પ્ર-
યાસો કરતાં હાલમાં
ધણી મોઢાં કરી છે
અને માવો એકદમ
પટાડી નાંખ્યા છે

સોનેરી તોલા ૧ ના ૭ ૨-૪-૦

ઝેપેળી તોલા ૧ ના ૩ ૧-૧૪-૦

આગી ભરતના પાથોનીયર

પારી. નાનાલાલ ગોવરધનદાસ

કબુતરખાના પાસે, ભુલેશ્વર, સુંબઠ, નં. ૨

“આવશ્યક” લેખોના નિર્દેશને વિશ્વાસપાત્ર જા. અ. સપરે છે

બાલચવન

મુરલીધર ભગવાન શ્રી બાલકૃષ્ણ

વસુદેવમુતં ક્ષેપ કમ્પ ધાણુર મર્દનમ્ ।
 દેવકી પરમામન્દ કૃષ્ણં વેદે અગદગુણમ્ ॥

વર્ષ ૫ આંક ૧]

કારતક-૧૯૮૧

[નવેમ્બર ૧૯૨૪]

શું કરશું ?

માતા—હાલ સવારે વહેસાં ઉઠી, કહો વહાલાં ! શું કરશું ?

બાળકો—અરે ભૂલકણી માતી મ્હારી ! દયાકર દોહીયું !

નિ માતા—દયાકર બાળે યે દેવાયા—અધિક કહો શું કરશું ?

બાળકો—હાલ પાણી કરીને માતા ! ઉગતો સૂરજ બેશું !

માતા—ઉગતો સૂરજ રોજ બુઝા ઠા, કાલ બીલું શું કરશું ?

બાળકો—હાં ! હાં ! માતા 'સબરસ' લઇશું, કહો બીલું શું કરશું ?

માતા—વહાલા મ્હારા ! 'સબરસ' લઇને 'સબરસ' જેવાં થાએ !

મુન્દર મીઠું હસી હસીને સપો જ'પી રહેજે !

બાળકો—માતા ! પજુ બે 'મીના' વહેલી સવારમા નહિ બાજે

કયાથી ગાયે ખીત મધુરાં ? સવાર કેવું બાજે ?

માતા—ખીત ત્હમે ગાળે બાલુકાં ! કાપે બાપજુ ગાશું,

બાળકો—વગાડજે સીતાર ત્હમે ને ધૂમ મઝા બેલીશું

હા મા ! ધૂમ મઝા બેલીશું.

સ્ત્રીત્વના શુભ

આને દીવાળી

મા ! મા ! આનંદ અપણે ઘેર કે કારણ આને દીવાળી;
 મા ! મા ! આનંદ પાછાથી ઘેર કે કારણ આને દીવાળી;
 મા ! મા ! ચક્રનનું સખરસ હૃદય કે કારણ આને દીવાળી;
 મા ! મા ! ચક્રનનું સખરસ હૃદય કે કારણ આને દીવાળી;
 મા ! મા ! તોરણીયા કુલ મંભાવ કે કારણ આને દીવાળી;
 મા ! મા ! જામણીયા એથી ઉભાળ કે કારણ આને દીવાળી;
 મા ! મા ! ભણવાની નહિ પચાત કે કારણ આને દીવાળી;
 મા ! મા ! સમવાની એક જ વાત કે કારણ આને દીવાળી;
 મા ! મા ! યાત્રી ન જુસે તું કાંઈ કે કારણ આને દીવાળી;
 મા ! મા ! દસવને મીઠું મીઠું આપ કે કારણ આને દીવાળી;
 મા ! મા ! જાત ન ખાખરો ને જોળ કે કારણ આને દીવાળી;
 મા ! મા ! પુરવણીની ધીમાં લખોળ કે કારણ આને દીવાળી;

મા ! મા ! દીવો ને દીવેટ અપ,
 કે કારણ આને દીવાળી;
 મા ! મા ! મેરેકુ કે તું અમાપ,
 કે કારણ આને દીવાળી;
 મા ! મા ! કેવી મારે દહેર,
 જસ દહેર કે કારણ આને દીવાળી;
 મા ! મા ! આનંદ ઘેર ઘેર ઘેર,
 કે કારણ આને દીવાળી.

નવવિનય

બીલ મુહિમા

મુજ આગલુ લિચ્છુ કુકુમે, શુભ સાધિયા પૂર્વા;
 ને કુલકા વેર્થો;
 ઈશાં અખીલ-ગુલાલની, રૂપી રૂડી રગેળ;
 અપસન સંઘ્યાં અણુમોલ,
 આવો પનોતે પાવલે પુરપુરના બો લોક ।
 નિજ ચન્દનીભર ચોક ।
 યદિ । ચન્દ્રિનાં અમીવર્ષલે, કુમુદિની ખીલે;
 સ્નેહે સુખા બીલે;
 ત્યમ પી પ્રભુની પ્રેરણા, વમ લીલકાં બોલો;
 રસબોલ ઠંપ બોલો;
 આવો, સ્વચ્છન । આવો, ઘડીક પ્રસોત્તરી કરીએ,
 આ વિરલ બોધીએ;
 દિસે દિવસ રણિયામણો કયમ સુદિર્ઘાં સ્નેહે ?
 “વરણીતણાં તેજે;”
 “સોહાય શાથી રયામ સ્વચ્છની, ધોર બર અન્ધાર ?”
 “મધુ ચન્દ્રને જમકાર;”
 “વિધવિધ તરુવર, કુજ, હરિયાળી દિસે ચાને ?”
 “ફળ, મંજરી, પાને;”
 “વિહાર ઉપવન વાટિકાના, ચા વઢે મુરચાળ ?”
 “મણુલ કુલને કાલ;”
 “સૂની કૂની વનરાણેનો, શાધી ફીટે સૂનકાર ?”
 “ઠાઠીલને ટહુકાર;”
 “સૂનાં સરોવર જળભયી; કમળો છતાં કેવાં ?”
 “કલકલ વણુ એવાં;”
 “મુજ આગલુ લિચ્છુ કુકુમે, કિન્તુ કલ બાળી ।”
 “પ્રકટી ન હીપ લ્યોતિ ।”
 “કયમ દોઢલા મનુ દેહમા, સૂનો વહે સસાર ?”
 “વણુ કન્યકા-કુમાર;”
 પ્રલાન-સોહન બાલકો । બો દપતિનાં દેવ ।
 તમ આહુ પૂજન-સેવ

શુભાળમાં રમતી'તી

ચતુ' ચતુ શુભાળનું કુલ,
 શુભાળમાં રમતી'તી.
 મારા વીણા આણે આવ્યા,
 શુભાળમાં રમતી'તી,
 તે નેઠ નેઠ બેઠેલા લાવ્યા,
 શુભાળમાં રમતી'તી.
 એ બેઠેલીએ ના બેસું,
 શુભાળમાં રમતી'તી,
 અમે સદાય અહીંના રે'શુ,
 શુભાળમાં રમતી'તી.
 મારા શાલી આણે આવ્યાં,
 શુભાળમાં રમતી'તી;

તે નેઠ નેઠ ઘોડલી લાવ્યા, શુભાળમાં રમતી'તી.
 એ ઘોડલીએ ના બેસું, શુભાળમાં રમતી'તી;
 અમે સદાય અહીંના રે'શુ, શુભાળમાં રમતી'તી.
 મારાં બેન આણે આવ્યાં, શુભાળમાં રમતી'તી;
 તે નેઠ નેઠ રથલ લાવ્યા, શુભાળમાં રમતી'તી.
 એ રથલમાં ના બેસું, શુભાળમાં રમતી'તી,
 અમે સદાય અહીંના રે'શુ, શુભાળમાં રમતી'તી.
 મારા માતા આણે આવ્યાં, શુભાળમાં રમતી'તી;
 તે નેઠ નેઠ માફા લાવ્યા, શુભાળમાં રમતી'તી;
 એ માફલીઓમાં બેસું, શુભાળમાં રમતી'તી.
 હવે ધડીબર અહીં ના રે'શુ, શુભાળમાં રમતી'તી.
 ચતુ ચતુ શુભાળનું કુલ, શુભાળમાં રમતી'તી,

- (૧) સુકાય નહિ તાપે ને ધરે,
છયામાં કરમાયે ખરે;
પવન બટે પળમાંથી મરે,
કહો કાશથી એ શુ ઝરે ?
- (૨) એવી એજ બતાવો એક,
નહિ માટી નહિ નાબુક છેક,
કિમતી પત્થર શિરપર બહે,
આંખની જેના પેટમાં રહે
- (૩) પેટ મહી પાછી ભરી, શીરપર રાખી આખ;
પછી વગાડી વાંસળી, નીકળ્યો કળો નાજ.
- (૪) જન્મ થતાં જન્મે છે જેઠ,
મરણ થાય તો મરતી તેઠ,
સોની પાછળ પાછળ ભાય,
અઘોષ જાજવાળામાં યાય.
- (૫) ત્રણ અક્ષરથી તે જની, વસ્તુ ર'બે રચામ,
ત્યાં ત્યાં ત્યોત્તિ ઝળહળે, ત્યાં ત્યાં તેનું ક્રમ;
પહેલા ત્રીજાથી અને, શબ્દ સર્વને ખાય,
પહેલાંને બીજા મળે, સો મનમાં હરખાય,
બીજા ને ત્રીજા થકી, ઉપજે વસ્તુ બેઠ,
હવ જણુ હવે નહિ, તે વિષુ નવ સંકેદ.

“કમલા કાન્ત.”

આ પાંચ ઉપાસના નવાજ ખોલી કરો ને વધારે હકીકત માટે ક્ષમામાગ્યા શુભો,

[ગ્રંથલ]

ક્રી

પ્રભુ ! હો પ્રાણથી પ્યારા,
તમેને હું ગણું મારા
જીવન જીવીં હઉં ચરણે,
રહો ના કોઈ દી' ન્યારા ૧

તમે છે વિશ્વના પાલક,
દયાના દાન હું માગુ
રહો મનમાં સદા માન,
કદી ના જાપને ત્યાગુ ૨

જીવાયે હો, રમાયે હો,
જગતના જાગમા પ્યારા !
અણી કુલક સમે મુજને,
મદો હો પ્રેમની ધારા. ૩

ખીલેલા પુષ્પની જહર
મુવાસોને ભરી મુદર,
દયે વિશ્વ ઝીત પુલકનાં,
જલ્લો હો તમે શીધર ! ૪

કલા વારી અજબ મીઠી,
ભરી છે પુષ્પની કળીએ,
પ્રમરતા પ્રેમશા સા રત્ન,
પ્રભુ ! રસ આપવા મળીએ ૫

જગતના બામની ચોશા,
પ્રભુજી ! જાપની લીલા.
જમે છે સાથમાં રમણ,
નિકાળી જાપની લીલા ૬

અડ્યો ને રજ જા પુષ્પે
પ્રભુ ! તુજ પ્રેમનો પ્યારો,
કુરંજે રજવા જ્યેને,
નથી આશય હવે મારો. ૭

જગતના બાગના માળી !
રૂડી તારો છત્રી બાળી.
કળી રગઈ ને રજો,
હવે કરવી નથી કાળી ૮

ક્રી

પોષ્ટવાલ સમા

નવા વરુની

પ્રાર્થના

—

શખવો ગુભ

મદને મુશ્વની,

શખવો ગુભ

મદને પ્રશાપતિ,

શખવો ગુભ

મદને મદેશ્વરી,

શખવો ગુભ

મદને વગદરી

શખવો ગુભ મદને વિનાવક,

સુગન્ધ દો મુજ કપ્પાપક,

શખવો ગુભ દરિ સદા મદને,

ત્યોતિ ઝંઝા જગદીશ હવને.

મહારાષ્ટ્રના મહાવીર પુણ્યલોક શિવાજી મહારાજ

મહારાષ્ટ્રનો મેધિશ મહાવીર શિવાજી,
વિરલ વિક્રમી, સમર અખાડે ખીર શિવાજી;
હિલડનો હરિયાવ, હિન્દુ હીર શિવાજી,
મહારાષ્ટ્રનો મેધિશ મહાવીર શિવાજી. ૧

ધર્મ સનાતનનો ચિરતાજ શિવાજી,
ગો બ્રાહ્મણ પ્રતિપાળ મહારાજ શિવાજી,
સાચવ્યા સ્વમાન સાચ સ્વગાન્ય શિવાજી,
મહારાષ્ટ્રનો મેધિશ મહાવીર શિવાજી. ૨

અડગ ટેકીલો બકો એ બહાદૂર શિવાજી,
પ્રોહ પરાક્રમથી મહીમણ્ડલ મચદૂર શિવાજી,
સ્વદેશ પ્રેમે છર ભરપૂર શિવાજી,
મહારાષ્ટ્રનો મેધિશ મહાવીર શિવાજી. ૩

પન્ય ધર્મ ધુરંધર નેક શિવાજી,
વલ્લ તુ જ અમ એક શિવાજી,
ગાજીએ ગર્વે તવ જયલેખ શિવાજી,
મહારાષ્ટ્રનો મેધિશ મહાવીર શિવાજી. ૪

મ પ્રકાન્ત મ મળજી જોવા

લાલમીઆં લાલચમાં લપટાણા !

[સંખ્યા -૨૫ બ. હરબોલિદાસ દા. કાંટાવાળા]

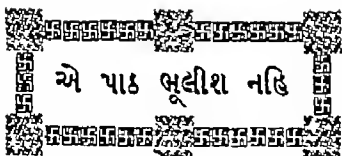
પેટલાના એક નામરને ફરજી કારકુનની બા મળી. તેમને કોઈ વખતથી કારકુન ને કોઈ સર્વિસ પ્રત્યેકર પણ કહેતા. તેમને તાલુકા કચેરીમાંથી લાલમીઆં નામનો નવોસવો પટાવળો મળ્યો હતો. ફરજી કારકુન તરીકે તેમને વપામ આટે મામે મામ રરવું પાડ્યું. એકવાર તેમણે પોતાના વિભાગના એક મામે નવ મોરારમાં મુકામ કર્યો, અને મીઆંને કહ્યું. કે તું પટેલને ઘેર બધા રીટી બાધ અવ. મીઆંએ પૂછ્યું કેમ સાહેબ, આને કંઈ પકાવવું નથી? સાહેબ બોલ્યા, આને તો એવો દોષથી મારે ઉપવાસ કરવાનો છે. લાલમીઆંએ કહ્યું કે ત્યારે હું પણ ઉપવાસ કરીશ. તે સમયે કંઈ મુસલમાનોને જેમ રીટી કર્યા પછી સાંજે સાર સાર ખાવાનું મળે છે, તેમ ઉપવાસ કરવાથી મને પણ મળશે.

રાતના બાક વાગ્યા પછી ચંદ્ર ઉગ્યો એટલે તેનાં દર્શન કરીને સાહેબ જમવા બેઠા. મીઆંએ પણ ચંદ્ર વડાસે ઢોવાથી તેનાં દર્શન કર્યા જમવામાં લાડ મળવાથી તે ખુશી ખુશી રહ્યો.

ચોડા દિવસ પછી બીજીવારસ આવી. કારકુને મીઆંને કહ્યું. તું તું પટેલને ત્યાં રીટી બાધ આવ, કેમકે આને મારે એકાદથી ઢોવાથી ઉપવાસ કરવાનો છે. મીઆં બોલી ઉઠ્યો સાબ, તમ મેં બી એકાદથી કર્યા. મીઆં બાધએ લખી બેઠ્યો, પણ સાંજ પડી નવ વાગી ગયા, ચંદ્ર ઉગ્યો નહિ ને રસોઇનું કંઈ હાથ કેમણું ન મળે તેને લાગ્યું કે ચંદ્ર ઉગશે ત્યારે જમવાનું મળશે. તે નિચારી ઉભામરો વેઠીને બાકાત વરસ નજર કર્યા કરે ચંદ્ર. તો પાંચથી રાત વધ ત્યાં સુધી ઉગ્યો નહિ. તેના સાહેબ આટલામા બસબસાટ ઉપવા કરતો હતો, અને રસોઇનું તો નામ કે નિશાન પણ ન મળે. મીઆંબાધ પણ થાકીને જતાતા જતાતા મુકામ ગયા.

ઉપવાસ રહેશે ઢોવાથી બીજો દહાડે સવારમાં બધી પારણાં કરવા સાર કારકુને ખીચડી જોરી. મીઆંબાધ ખીચડી ખાઈને તોળા તોળા કરવા લાગ્યા. એ જાણે પદરે દરતે બીજી બીજીવારસ આવી કારકુન સમયે કંઈ મીઆં પણ ઉપવાસ કરી. દસ વાગી ગયા પણ ચંદ્ર એનેથી ન જોયો, ત્યારે મીઆંએ કારકુનને પૂછ્યું. કેમ સાહેબ આને રસોઇ કરવાની નથી? સાહેબ કહે ના, આને મારે એકાદથી ઉપવાસ છે, અને હું પણ તમ એકાદથીની પેટે જુઓ રહેવાનો દોષલ. મીઆં બોલ્યો, તમ તો મેં પટેલ કે ઘર રીટી ખાતેજા જતા હું. કારકુન કહે, એમ કેમ? મીઆંએ રીસ ચલાવીને કહ્યું, ખુતાને ચોવ તો બચ્ચો મનામ સમજ રીટી કીરે જાતે હું ખાતેજા મીઆં, પણ એકાદથી તો કોઈ ચમતાનને જનામ હોમી, કોઈ કે સાગ દિવસ જ્યાર રાત બી ઉપવાસ કરે તમ દુસરે દિવ રાત ખીચડીમાં હોમી મીઆં. સાચી ખીચડીની જમનખામી દીધી દસ. સાચ ન મીઆં લસનદી ચટની કે ખાજા સાજના (દાઢ) મેં તો દો નિવાસે મારે સમ કુતો કાલ દીધો મેં તો કંઈ એકાદથી નહિ કર્યા. મીઆંબાધની વાત સાંભળીને કારકુન તમા ચોરામાં બોલ્યા બીજા બોલે દસી પામ્યા સાચ. મીઆં જુઓને ત્યાં ૨ રોડલા ને કાચ કાપી બાળ્યા.

એ પાઠ બૂલીશ નહિ

દેવનારા—શ્રી. મૂળાચાર્ય શિવાભાઈ પટેલ, એમ. એસ. સી. ન્યુયોર્ક

મહારા મહોટા સાઈએ મહારે માટે એક વાતોઓની ચોપડી મોકલી હતી, ત વાંચવામાં મહેને પુખ જ જ્ઞાનક પડતો. એક દિવસ સ્થવારે હું તેમની કેટલીક વાતો વાંચતી હતી એટલામા મહારી બાએ મહેને કહ્યું, “બેટા સુમતિ, બે સાઈ હવે ઉઠયો છે હું આ ત્હારા કબજાને બખીયા મારી રહું ત્યાં મુખી બાઈને ન રમાડે ? ચાલ, હમણાં ત્હારી ચોપડી ઉઠાવે મૂકીને બાઈને બહાર રમવા તેડી બા.”

હું ચોપડીમાંથી ઉચું બોઈને બોલી “હા બા જરૂર—આ એક મીનીટમા—આ ચાલી,” પણ પાછી વાંચવા મ ડી ગઈ, અને બાએ બોલાવી હતી ને કામ સોખું હતું તે વડન વિચરી જ ગઈ.

ફરીથી મહારી બાએ ખીંચેથી અને શાન્તિથી કહ્યું, “સુમતિ, કેટલી વાર ! બેને સાઈ ક્યારનો પારણામાંથી બહાર આવવા કરે છે ચાલ જલદી કર.” પણ આ વખતે તો ચોપડીમાંથી મહે ઉંચું પણ ન બોયું અને બોલી, “આ પાતું પુરૂ કર એટલી વાર બા. આ ચાલી” પાતું પુરૂ થયું પણ મહે તો આગળ વાંચવાનું ચાલુ જ રાખ્યું. છેવટે મહારી બા જરા કટાળીને બોલી, અને જરા કપકો દીધા ત્યારે જ મહે ચોપડી બાણુએ મૂકી અને બઠબઠવી ફૂટફૂટવી નટુના પારણા વચ્ચે ગઈ. “નટુડા, તું તો મહેને કાળ જેવો લાગે છે જરાક પણ ઝંખીને બેસવા દેવાની વેળા આવવા દેતો નથી કોણ બાણે ક્યાંથી હું બ દેવા ગયો !” એમ કહી મહે ત્હેને આવકો મારી પારણા બહાર કહ્યો. પણ મહારા અચકાથી તે પુખ બીન્યો અને રડવા લાગ્યો અને કેટલીએ વારે છાનો રહ્યો.

પણ આજ મહારા નટુને હું પુખ જ જ્ઞાનકપુર્વક રમાડતી “મહારા સાઈ, તું તો ધણો જ યંત્રો. તું તો મહેને ધણો જ બહોલો

લાગે છે. ત્હારી સાથે રમવામાં રહેને ખુબ જ મજા પડે છે. તું
આટલો બધો હસે છે કેમ ? ત્હારું હસમુખ મોઢું જોઈને આખા
ફળીઆના લોક કહે છે કે તું તો કોઈક મહાન પુરુષ થઈશ.
તું જો ન હોત તો હું કેની સાથે રમત ? ત્હારા વગર હું શું કરતી”
વિગેર વિગેર બોલીને તેની સાથે ઘણી જ વખત એક કરવી

* * * *

જમંયા પછી તરત જ હું ચાપડી લઇને મેઢીએ ચઢી મંઇ
મ્હારી જાએ કેટલીક વારે મને ‘સુમતિ ! સુમતિ ! સુમતિ !’
એમ ત્રણ વખત બોલાવી, પણ મ્હે કોઈ જ ઉત્તર ન આપ્યો. છેવટે
‘સુમતિ, તું ઉપર છે ?’ એમ તે જરા મ્હોટેથી બોલી પણ હું
કોઈ જ ન બોલી પછી અગાસા ધરના બારણાની નાળી જરા
ખુબ ખર્વાજથી વસાવી સાબળી, એટલે મ્હે બારી તરફ થઈ
જોયું તો મ્હાર કાકાનાં રમણ શાન્તિને ઉતાવળે જતાં જોયાં.
હું હાદરા આગળ મંઇ ને મ્હારી બાને પૂછ્યું “બા રમણ-શાન્તિ
કેમ આવ્યા હતા ?” તે બોલી, એ ત્હને સરકસ જોવા બોલાવવા
આવ્યાં હતાં. તું રાજ સરકસ જોવા રહેને કહ્યા કરે છે, એટલે
મ્હે ત્હેમને તે જ્યારે જાય ત્યારે ત્હને બોલાવીને જાય એમ
કહેછું, એટલે તે બોલાવવા આવ્યાં હતાં મ્હે ત્હને ત્રણ ચાર વખત
બોલાવી પણ તું કોઈ બોલી નહિ એટલે મ્હે ત્હેમને એકલા જવા
કહ્યું” મ્હે કહ્યું “પણ મ્હને શી ખબર કે રમણ શાન્તિ આવ્યાં
છે ? જો મ્હને તેમ કહ્યું હોત તો આવ્યા વગર ન જ રહેત.”

“પણ ત્હારે, હું ત્હને જ્યારે બોલાવું ત્યારે મને તેણે
કામ પડતું મૂકીને પણ આવવું જોઈએ, એ વાત શીખવી
જોઈએ. તું રમણ-શાન્તિ સાથે સરકસ જોવા ન જઈ શકી તેથી
મ્હને પણ લાગી આવે છે, કારણ બા એક ઇંચે જ છે પણ
આથી ત્હને હવે જ્યારે બોલાવવામાં આવે ત્યારે આવવું જોઈએ
એ બંધબસવાદ રહેશે ?”

બા એક ભાતની ગિફ્ટ જ હતી, જે કે ત્હેમાં વાક મ્હારે
પોતાને જ હતો પણ મ્હને તેથી ઘણી જ શીખામણ મળી. ત્યાર
પછી મ્હારા કોઈપણ કાર્યથી મ્હારો બાને મ્હે કટાણો આપ્યો.
હાલ એમ મ્હને સાંભરતું નથી, એ પાઠ કદી જ બૂલીશ નહિ.

શુધવારાના શુધતાપ !!!

જનનાર—મી. હરિયાલ પ્ર. ડાય, ખી. એ એલએલ. બી

આપણામાં જતા આવતાં સગા બહેનો કે જોળખાણ પિછાન વાળાં સાથે ધણી તાર ચીજ વસ્તુ કે કાગળ પત્રો મોકલવામાં આવે છે પણ એમ કરવામાં કેટલી સલામતી છે એ કોઈએ વિચારી નોયું છે ?

આપણા મનને એમ કે દેલ'ણા ગૃહસ્થ અહીંથી અમદાવાદ જાય છે તો તેમની સગાથે ત્યાં આપણા ઢીંકણા સગાને આ પૂંછડી વસ્તુ કે કાગળ મોકલીએ તો ટપાલ ખર્ચ કે પાસલ અચનો બચાવ થાય અલગત માણસ માણસનું કામ કરે એ વખાણવા એમ છે, તથા જામ સમયારે મોકલાયેલી ચીજ હંમેશાં સલામત અને વખતસર પહોંચી જતી હોય તો પૈસા જરૂર બધે છે, પણ શું થયું એમને અને ખરેખર શું થાય છે એમાં હાથી થોડા જેટલો તફાવત છે

કાગળ પત્ર કે નાના સુના ઠાળલા લઈ જવા એ કઈ મોટી વાત નથી, પરંતુ ધણીવાર સ્વાર્થનાં ચક્ષમા ચક્રવેલા મોકલનાર શખસને લઈ જનારની અગવડનો થોડો ખ્યાલ રહે છે “શલા અમારી એક પોટકી લેતા જશે ?” હા પાડીએ તો કઠાણ બગાળી ૨૦ થોડ જેટલા વજનનો ગાંસડો આવી પડે છે ! આપણે ખર્ચે લેજે કરવું કે લઈ જવાની ના પાડી, વચન બાજ કરીને ગૃહસ્થને નાસજ કરવા ?

મનુષ્ય સ્વભાવ મળતો આવતો નથી એક જ ઘસ્ટા કરેક જણના સ્વભાવમાં કાંઈ ને કાંઈ ફરક હોય છે જ; તો પછી એક કુટુંબના કે એક ચેરીના, કે એક આમના, કે બુઢાં બુઢાં ગામોના લોકોના સ્વભાવ થી રીતે ઇન્જા હોય ? તમારી સાથે મોકલાયેલી ચીજ સલામત પહોંચાડી દેવાની તમને બિવટ હેય તેથી કરીને ખીજ બધા એવી જ કાળજી રાખતા હોયે એમ સમજવું નહિ ખાતરી માટે વાંચી આપણા 'ભાઈઓનાં પરાક્રમે

(૧) મોશ જોળખીતા એક ગૃહસ્થ કામ પ્રસંગે રાજકોટ ગયા હતા વળતે રેલ પરોડીએ પહેલી દેનમાં તેઓ પાછા ફરવાના છે એવી ખબર મારા એક સગાને મોડી મોડી પડતાં. તેણે મને આપનારો પત્ર તેની પધારીમાં સુતા હતા ત્યાં મોકલી આપ્યો, ગૃહસ્થ

ચાહેલા હોવાથી ઉઠ્યા નહિ અને “સવારે લઈ લેશું.” એમ પારીને પત્ર જોશીકાં તમે સેરવી દીધા. સવારે ચાલવાની દોઢમામમાં પત્ર ત્યાંજ ઠક્યો રહ્યો. અહીં આવીને મને ગૃહસ્થે કહ્યું કે તમારા નામનો એક કાગળ રાજકોટમાં ફલાણા ફલાણાએ મને આપ્યો હતો. પણ ત્યાંજ રહી ગયો છે !

(૨) એક સફળગૃહસ્થને ઝીલી ટેવ છે કે તેઓ તેમની સાથે મોકલાયલા પત્રો સહાધારી ઉઘેલીને વાંચી લે છે જાવાની વસ્તુના કાગળ હોય તો તેમાંથી થોડો નાસ્તો કરી લે છે; અને ચીજ વસ્તુની પોટરી હોય તો તેમાંથી પોતાને કામ લાગે એવું કાઢી પણ લે છે ! આમ છતાં બાકી રહેલું સલામત પહોંચાડવાની ખાત્રિ નહિ !

(૩) બીજા એક સફળગૃહસ્થ એવા ઉસ્તાદ છે કે જેટલાં સપે- તના આવે તેટલા તે વખતે રાખી લે, અને પછી જવાનો વખત થાય ત્યારે પોતે છઠ્ઠાઠ આલ્વા જાય ધરનાં માણસો પોટલાં જેનાં તેને પાછાં મોકલી આપે કે “ભાઈ તો જા અહીંજાં જ બુલી ગયા છે !”

(૪) એક ગૃહસ્થ વેચાળ માસમાં મુંબઈથી અમદાવાદ જવા નીકળ્યા. ધ્યન્ટરોડ સ્ટેશન પર એક જોળખીતાએ પોતાના મિત્રને અમદાવાદ પહોંચાડવાનો પત્ર તેમને આપ્યો. ગૃહસ્થે એ પત્ર દેનડમેમમાં ગાયવોને રાખ્યો. હવે એવું બન્નું કે પેલા લહેરી લાલા, એક દોસ્તના આમકથી, સુરત ઉતરી પડ્યા. ત્યાંથી જતા વળી વઘેરે રોકાયા. અમદાવાદ પહોંચતા મુખીમા તો પેલા પત્ર તડન બુલાઈ ગયો. છ મહિના બાદ દેનડમેમમાંથી પત્ર નીકળ્યો. તે સરનામાવાળા મિત્રને પહોંચાડ્યો. તેમાંથી હાકુસના કહીજાની રૂલવે રીસીટ નીકળી ! પેલા જોળખીતાએ આરેલું કે “આજાલો સવારમાં રીસીટ પહોંચી જયો ને ખારસા ટપાલના બે પેસા બચ્યા ?” (એ વખતે કવર બે પેસામાં જતું હતું) ‘ખાખે કુચા ને દરવાજા બુલ્યા’ તે જાનું નામ

(૫) એક વેપારી મુજરાત મેલમાં અમદાવાદથી મુંબઈ જતો હતો. તેની સાથે એક ક્રમાએ રૂ. ૩૦૦)ની નોટો મુંબઈના એક જાડવીજાને ભરવા સારૂ મોકલી. મનીઓફરમાં રૂપીઆ ૩) નો ખર્ચ થાત અથવા ટપાલમાં વીમો ઉતરાવોને મોકલવાથી કશું જાર આનામાં પડી જતું; પણ સમગ્ર ખર્ચ બચાવવા જતાં શું થયું ! મુસ્ત સ્ટેશને પેલા વેપારી જરા પાણી પીવા ઉતર્યો કે પછેલીએ બાધેલું નોટોનું જલ્લ એવું ! કહો હવે નોટો લઈ જનારે તપા મોકલનારે એકબીજા સામે શા ઇલાજ લેવા ! !

(૬) એક ગૃહસ્થ પોતાનું સોનાનું હાંટીઝ વાંચ-હાંકણ-વાળું ખીસા ધરીઆળ-સુબઈ જતા મિત્ર સાથે ત્યાંની કોઈ સારી પેઢીમાં સાફ કરાવવા મોકલ્યું છે મહિના પછી મિત્ર પાછો ફર્યો અને ધરીઆળ તથા રૂા ૧૫) નું બિલ ગૃહસ્થના હાથમાં મેલ્યા. કાને ધરી ભોતાં ધરીઆળની ચાલ બરાબર હતી; પણ એવું હાંકણુ ઈલાકયું કે ટેબલો-શાય કાંટાનો ખુરદો ચર્મ બચો હતો. આ ભોઈને પેઢો મિત્ર પણ ઠલાઈ ગયો, તેણે પેલાં બિલ માટે અને ગૃહસ્થે ધરીઆળ ફરીથી દુરસ્ત કરાવવાના ખર્ચ માટે શું કરવું ?

(૭) કાઠીઆવાડના એક ગૃહસ્થ કલકત્તામાં ધંધો કરતા હતા. એક બીલ કાઠીઆવાડી ગૃહસ્થ ત્યાંથી દેશમાં આવતા હતા તેની સાથે તેજોજે પોતાનો એક ટુંક મોકલ્યો, તેમાં લગભગ રૂપીઆ પંચેક હબરને માલ હતો. ટ્રેનમાં ગીરફી ખુબ હોવાથી એ ટુંક બોટે ચઢી બચો. ટુંક મોકલનાર તથા સાથે લઈ જનાર ઉદાર ગૃહસ્થની ઠેવી અંબીર રૂા ? ખર્ચ કરતાં ધાઠ યઈ !!

(૮) મારા એક જોળખીત્ર ગૃહસ્થ આન્ડરોઈ પર રહેતા હતા. તેમના એક મિત્રે આવતા જતા શુષ્ક સાથે નહીઆઈથી એક પત્ર મોકલ્યો, તેમાં છાપાની એક કાપણી હતી. એ કાપણી બહેરબજાર છપાવનારો એક પેઢીની હતી તે બીટ્રી મોકલવાથી “બાચો કેમોસ્ટ્રી એટલે શું ?” એ નામનું ચાપાનીઈ પેઢી તરફથી મફત મળતું હતું નહીઆઈ મિત્રે પત્રમાં લખ્યું હતું કે “*** તમે ભાઈ શ્રી બતે તસી લઈ ગીરગામમાં આવણી એ પેઢી-ને કુપન બતાવી ચાપાનીઈ મફત મેળવીને કોઈ ભેટે બહી મોકલી આપશો તો ઈપકાર થશે !!” ટપાલમાં પરભાઈ કુપન મોકલવાનો ખર્ચ તે વખત માત્ર અધો આનાનો થતો હતો, પણ એટલો બચાવ કરવાથી શું થયું ? નહીઆઈથી આવનારા ગૃહસ્થ કોટમાં મીબર રોઈ પર રહેતા હતા તેમને હોકલ ટ્રેનમાં ટીફીટ ખર્ચને સ્વર્ગ-ગેટથી આંટરોઈ આવવું પડ્યું, મારા મિત્ર વિચારમાં પડ્યા કે આન્ડરોઈથી ગીરગામ સુધી હું ચાલતો જઈ કે જતાં આવતાં દ્રામના બે આના ખરચું ? કોઈએ સલાહ આપી કે તમેજ આ કુપન માઠના બે પૈસા ખરચીને ટપાલમાં ગીરગામ મોકલી દો, અને ચાપાનીઈ તમારા હોસ્તને પરભાઈ મોકલી આપવા પેઢીને લખી જણાવો.

બસ, બહુ થયું ! બાળકો, આ બધા ટાકા પહેરના તરાકા સમજ્યો નહિ ખરેખર બનેલા આ હાખલા છે આવા જનુભવો ઘણાને યાચ છે, અને હજી નહિ યાચ તેની કોઈ ખાતરી નથી,

સ્વામી વિવેકાનંદ

જનનાર:—અમ્બેલાલ સ્વરામભાઈ-દેશાઈ.

આ સ્વદેશ બાહ્ય અને મહાન સંન્યાસીનો જન્મ કલકત્તામાં કાયસ્થ સાતિમા દત્ત નામના પ્રદુર્ભા તા. ૧૨ મી જાન્યુઆરી અને ૧૮૬૪ ને દિવસે થયે હતો. એમનું પ્રથમ નામ બીરેશ્વર પાઠવામા આપ્યું હતું અને બપોરે એમને નિશાળે મૂક્યા ત્યારે એ નામ ફેરવીને નરેન્દ્ર નામ સંપાદવામાં આપ્યું સંન્યાસી થયા પછી તેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના નામથી જ આખી દુનિયામાં પ્રસિદ્ધ થયા હતા. એમના પિતાનું નામ વિશ્વનાથ અને માતાનું નામ ભુવનેશ્વરી હતું.

જાણ્યાવચ્ચામા પણ સ્વામીજીની સ્મરણશક્તિ બેટલી જળી લીધ હતી કે છ વર્ષની ઉંમરે તો અમરકોશના કેટલાક સંસ્કૃત શ્લોકો તેમણે ઓળખે હતા હતા. સ્વામીજીને બાળાવવાનું કામ એમની માતા જ કરતાં સાત વર્ષની ઉંમરે તેમને નિશાળે મૂકવામાં આવ્યા હતા.

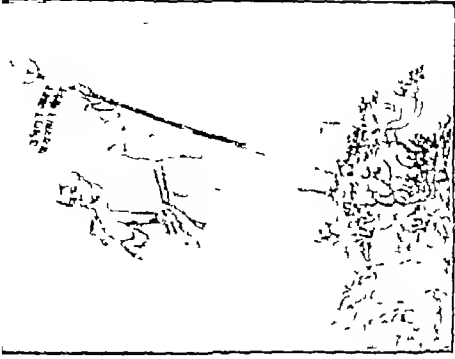
બાળપણમાં જ તેમનામાં સંન્યાસી બની જગતની સેવા કરવાના ચિત્ત સ્પષ્ટપણે જણાતાં. કોઈ નવો વિદ્યાર્થી નિશાળમાં આવે તો તેને તે પૂછતા કે, “તારા પશ્ચાત્ કોઈ સંન્યાસી થયું છે?” એ તે હા કહે તો તે તેને બહુ બોલો લાગતો. વળી સર્વ વિદ્યાર્થીઓના તે હાથ ભેટા અને પોતાનો હાથ એકને તે કહેતા કે “હું તો સંન્યાસી બનીશ.”

દરબાં પહેલામાં તેમને ટાપટીપ બીલકુલ ગમતી નહી,

ભારતના મહાન ઉદ્યોગ

સ્વામી વિવેકાનંદ (નવમ્ નામ દ્વારા)

સ્વામી વિવેકાનંદ (અને તેમનો મુદ્રાસેખ)

રમકદાં ટાંગવામા આપતાં હતાં તેનાથી આ કસરતનો ઉદ્દેશ સારો રીતે પાર પડતો પણ જુનું જોડણું ખરાબ સમજી હમણાં આપણા લોકોએ એ શિવાજી કાઢી નાખ્યો છે

બાલક બે મહિનાનું યાવ જોડલે જાજ સૂર્યોદય થવાના વખતે તેને નીચેની કસરત કરાવવી બાલકના જન્મે પણ એ હાથમાં પકડી તેનું ડોકું નીચે રાખી તેને ટટાર અને ચીકુ પકડી જખવું. તેના હાથ તેના ડાકા નીચે રાખી તેના પગ પાછળ વાંકા વાળી બાલકનું શરીર ધનુષ્યના જેવું થોડું થોડું વાળવું. (જુઓ ચિત્ર પહેલું)

બાલક પાંચ મહિનાનું થતા પછી તેના હાથમાં બાલકની (લીલી ફોરવાની) પકડવા આપવી અને બાલકનું શરીર અધર રહે જોવી રીતે તેને આપણે ઉચકવું (જુઓ ચિત્ર બીજું અને ત્રીજું)

જોવી રીતે બાલકને પોતાના શરીરનો બાર તોળવાની ટેવ પડ્યો. તેની જ રીતે બાલકના પગ મજબૂત પકડી તેનું શરીર અધર રાખતાં અને લાંબુ કરવા શીખવવું (જુઓ ચિત્ર ચોથું)

ઉપર જણાવેલી કસરતની રીતો છોકરા અને છોકરી બન્ને માટે છે જોવી રીતે બાલકોને કસરત કરાવવાથી એવું માલમ પડ્યું છે કે, એ કસરતમાં બાલકોના હાથપગ મજબૂત બનીને તે છોકે મહિને ચાલનાં શીખ્યા છે તેની છત્તી ૧૮ તમ્બુ હતી તે ૨૧ તમ્બુ થઈ છે, અને વજન એક શેર વધ્યું છે

જોવી રીતે છેક નાનપણથી બાળકોને ખીમે ખીમે કસરતની ટેવ પાઠવાથી તેની પાષ્વરિકા સારી થાય છે, અને હાથ પગ ફોરકીને પેટ મોટું બોરકી એવાં શરીરનાં જે બાલકો આપણે અહીં દેખાય છે, ત્યાં ન દેખાતાં તેના સર્વે અવયવો સ્વચ્છ, સ્વસ્થ અને મુઠ્ઠા દેખાય છે

અમેરિકાનું ઉદાહરણ લઈને જર્મનીએ પણ છેક નાનાં બાલકોને કસરત કરાવવાની પદ્ધતિ અમલમાં મૂકી, અને તેનાથી તે દેશનાં બાલકોનાં આરોગ્ય, બળ, બપજતા, અને ઉદ્યોગ વધ્યા છે એમ જર્મનીના વેદો કહે છે

બાલ્યવન નાના છોકરાની કસરતો

(૧)

કાચબો અને ગરુડ

કીચબા અને ગરુડ

હવે સરોવર એક, છેક જ ગલની માછિ,
તેમાં જળચર જીવ, વસીને આનંદ પામે,
રહે કાયબો ત્યાંય, જળમાં વિહાર કરતો,
હશે નીચો જાય, સદા પાણીમાં સરતો.

੧ (ਚਿਤ੍ਰ ੧ ਥੁ)

કઠી નીસરી પ્હાર, કુદરતની શોભા જોતો,
ઝાડ પાન ને ફૂલ, જગલના પશુ પખીઓ,
જળમાં પાછો જાય, પણ સતોષ ન થાયે,
સૃષ્ટિનું સૌ રૂપ, ઠમ હાવે નિરખાયે ૨
પાંખો મારે હોત, સહુ પખીની પેઠે,

જકર સચે જાત, વિયતની હડત વાટે,
સચી ગતિને માટે, ધાટ કષ્ટ પડવો ભારે,
હગબાજી હું કાર્ય, કરી અજમાવુ ભારે ૩

મનમાં કરી વિચાર, બહાર તે જલદી જાતો,
બોલ્યો, 'પક્ષી બાક, સુણો સૌ મારી વાતો,
પૃથ્વી રત્નની ખાણ, ગણાયે વેદ વારાથી.

જેઈ મે સાક્ષાત્, ફરે હું બાલપણથી. ૪
સોનુ રૂપ સર્વ બાલુઓ અમુલ્ય ઝાઝી,
હીરા મોટી સાર, એવેરની બદી બાલી.

નથી કમ્પ અજાણ, ધરાવુ ચક્રિત સારી,
પથ્યર જેવી પીઠ જુઓ આ કેવી મારી ! પ
ગતિ કહુ ધં છેક, સમિતી હાથ પડમાં.

देवाङ्ग सौ रिष, तमोने म्पठ न पणभां,

માત્ર કશું મુજ કામ, યરન છે મારી સારી,
હડવું છે આકાશ, આશ છે મારી એવી

૬ (ચિત્ર ૨ નું)

જે બેસાડી પાખ, મને આકાશ બતાવે,
તે જ રતનની ખાણ, મુજ સાથે જોવા આવે,"
સૂણીને આ વાત, ગરૂડે માથે લીધું,
ઠીક મળે છે લાગ, કામ સ્થેષ્ટ ને સીધું ૭
પહોળી ફરીને પાંખ, કાચબો ઉપર લીધો,
ફૂંકફૂંક હડો જાય, ગગનમાં સીધે સીધો,
ગામ નદી ને ઝાડ, પ્હાડ ને સાગર સર્વે,
યયો કાચબો ખુશ, જોઈને મોટા ગર્વે

૮ (ચિત્ર ૩ નું)

‘ પક્ષીનો આ રાજ, તેહ ઉપર મુજ સ્વારી,
એનો હું ચિરતાજ, આજ મેં ઘીધી મારી !’
ગરૂડ આવ્યો દેહ, ટેહ પૃથ્વી પર હમો,
લઈને સાથે ચડપ કાચબો નીચે ખૂંચો ૯
ગરૂડ બોલ્યો, “ભાઈ, હવે આવ્યો તુજ વાસ,
બતાવ રતનની ખાણ, વચન પાળે તે શણે;”
હાંજ ગગડી જાય, કાચબાભાઈ તણાં તો,
‘તુજવા લાગી કાચ, ગરૂડની જોઈ આખો ૧૦
પાણીનું જે જીવ, જમીનને ક્યાંથી કાચે :
કેમ રતનની ખાણ, કાચબો જોળી કાઢે :
જલ્દી ખોદી પોણ, ગરૂડ તો ખીજે બળતો,
મરડી નાખી ડોક, કાચબાભાઈ તણી તો

૧૧ (ચિત્ર ૪ થું)

(સાર) ગામ વગરની વાત, ન કરવી ખોદી કાંઈ,
ગભું કહી જો હોય, પગલું વચનેથી ભાઈ,
ખોદું આપી વેણ, ખીજને ઠગવા જાયે,
હોયે આવી હાણુ જનનું જોખમ થાયે. ૧૨

શાહમનની સુલકાઈ

[વખતાર - રમેશ્વલાલ નાનાલાલ શાહ]

યૂરોપ ખંઠમાં ફ્રાન્સ નામનો એક દેશ છે તે દેશમાં બહુ
બુદ્ધા જમાનામાં એક મહાન સમર્થ રાજા થઈ ગયો તેનું નામ
શાહમન હતું આપણા દેશમાં જેમ રાજા રામ, ભગવાન કૃષ્ણ,
અયોધ્ય, પ્રતાપ, શિવાજી વિભેરનાં નામે ઇતિહાસમાં યાવજ્ઞ્યંદ્ર
દિવાકરે મશહૂર રહેશે તેમ યૂરોપમાં તે રાજાનું નામ મશ-
હૂર રહેવાનું

ફ્રાન્સમાં પહેલા ઝાલ લીધે રહેતા હતા તેમને હાલથી
જર્મનીમાંથી ફ્રેન્ક જાતિના લોકોએ ફ્રાન્સનો કબજો લીધો તે
પરથી તે દેશનું નામ ફ્રાન્સ પડ્યું આ જાતિમાં શાહમન
નામનો રાજા થયો. તેમને તે રાજાના વિવેકની એક વાત કહું છું.

આ રાજા એવો તો ભારે હઠવધો હતો કે નજીકના
સ્પેન દેશ પર યોગવટો કરનાર મૂર (મુઝલમાન) લોકોને
તેણે ફ્રાન્સમાં ન આવવા દીધા રામ પણ આ મહાન
રાજાના જ કબજામાં હતું તેનો હરબાર એ વિક્રમ
રાજાના હરબાર જેવો હતો દેશ દેશના વિદ્વાનો ત્યાં એકઠા
થતા અને ધર્મગ્રંથો કરતા શાહમન રાજાએ ખ્રીસ્તી ધર્મની
બહુ ભારે રક્ષા કરી હતી. શાહમન રાજા એવો બળીઓ હતો
કે તે સુધ જતો ત્યારે એક હાથમાં નાગી તરબાર અને એક
હાથમાં બળની મશાલ બાંધીને એકસે ગુરવીર સરહારે તેની
તહેનાવમાં તેના રક્ષણકારે રહેતા હતા

એક વખત શાર્લમન રાજા જંગલમાં શિકાર કરવા ગયો હતો. ઉટે જતાં વરસાદ ને વાવાઝોડાના બારે તોફાનને લઈને તે જંગલમાં પોતાના સાથીઓથી વિખુટો પડીને રસ્તો ભુલી ગામતેમ અમરવા લાગ્યો. રાત પડવા આવી હતી અને અચાનક જંગલમાં ઢાઢકા વીંધી નાખે એવી ઠારમી ઠંઢીમાં પોતાની શી રૂશ થયે એ વિચારે રાજા મુલતો હતો ત્યાં અચાનક માથે ઠેલસાના ટોપલાવાળા એક ગામડીયાને શાર્લમને ભેટ્યો. શાર્લમનને બિચારો ગામડીઓ તો ક્યાંથી જ ઓળખે ? પણ ગરિબ લોકો કુળા કાળજના અને કાળુ હોય છે શાર્લમનને તે આવકાર દઈ પોતાને ઘેર તેડી ગયો. (જુઓ આ સાથેનું ચિત્ર). ત્યાં તેણે શાર્લમનની બની શકતી રીતે સારી મહેમાનગીરી કરી રાજા બહુ ખુશ થયો. તે ત્યાં જ રાતવાસો રહ્યો. બીજે દિવસે સવારે તે પોતાને માર્ગે લાગ્યો. જતાં જતાં તેણે પેલા ગામડીયાને પેસા આપવા માંડ્યા. પણ તે બધા ને સ્વમાની માણસે ઠાંધ પણ દેવાની ના પાડી. રાજાએ ઠણુ કે કું દરબારમાં ઉંચા હોવા પર છુ તું ત્યાં જરૂર આવજો

બીજે દિવસે ઠેલસા વેચવા તે ગરિબ ગામડીઓ ન્યારે સજબાનીના શહેર (પારિસ)માં ગયો ત્યારે તે દરબારમાં ગયો. (જુઓ આ સાથેનું ચિત્ર) તપાસ કાઢતાં શાર્લમનને ગામડીયાના આબ્ધાની ખબર મળી અને તેને બહાર બોલાવ્યો. હવે જ તે બધા લોળા ગામડીઓએ બાણુ' કે પોતાને ત્યાંના રાજા-વંશી મહેમન તો ખુદ શાર્લમન બાતે જ હતો. શાર્લમનને તેને પોતાના સરદારની સાથે બેસાડ્યો અને તેને એક મોટા સરદારની પદવી આપી પુષ્કળ ધન આપ્યું. આમ તે બધા ગામડીયાનું ભાગ્ય શાર્લમને ફેરવી નાખ્યું

શાર્લમન અને ખેડુતની મુલાકાત

અલી બાબાની બીબીની અભયબીની ચીમાજ ન રહી ।

અલીબાબા-

ચાલીસ ચોર

લખનારા-

મી. નાગસાહેબ ષ ખેલ

ઈરાનના એક શહેરમાં અલીબાબા અને કાસિમ નામના બે ભાઈઓ રહેતા હતા. કાસિમ ખીરખીર વાલેવાન થયો હતો અને અલીબાબા ગરિબાઈમાં સળકતો હતો. લોકો કાપી તે પોતાનું પેટીયું કુટી કાઢતો હતો.

એક વખત તે જ ગણમાં લોકો કાપતો હતો તેવામાં દ્રુશી શાહેનારો આવતા તેને જણાયા અલીબાબાએ બાંહે થઈને જોયું અને તેમને ધોર જાણીને બીકનો માથો ઝાઝ તે પર છુપાઈ રહ્યો.

એક પછી એક ચાલીસ જણ ત્યાં આવી પહોંચ્યાં. તેમની પાસે હુદોદો પુષ્કળ માલ અને પૈસા હતા તેમના સરદાર પાસેના ટેકસ આમળ આવી ઠણું-‘ધુલ જા સમસમ,’ અને અલીબાબાની બાબબની વચ્ચે એક બહુઈ બારણું ઉઘડ્યું અને સર્વ અંદર જઈ માલ અને પૈસા મૂકી આવ્યા. બહાર આવ્યા પછી સરદારે ઠણું ‘બંધ હો જા સમસમ,’ અને બારણું બંધ થઈ ગયું.

એ રો અલ્યા બધા અને અલીબાબા નાથે હતયો કુતુહલથી તે જાણ્યો ‘ધુલ જા સમસમ’ અને શુકાનું બારણું ઉઘડ્યું. તેમાં ફાખલ થઈ તેણે પોતાનાથી હેવાય એટલી સોના મહોરો ઉઠાવી અને પોતાના ગર્ધા ઉપર કાથળીઓ લાદી ઉપર લોકો બધો અને શત પહોંચે ધેર ગયો.

તેની વધુ શોધુ થવા માટે ઠપકો આપતી હતી પણ અલીબાબાએ તેને શુષ કરી અને બધી વાત સમજાવી. મહોરો જોઈ તે

જાન ત્યો અ-ધા ગ પ જેવી ઇં અર્થ પેમા ઠાટવા માટે જલીબાબાએ
 ખાટો ખે ચે અને તે ૥ સ્ત્રી કામોમને ત્યાંથી મ્હેરો જોજવા ત્રાજવાં
 લઈ આવી કાનિમ ૥ સ્ત્રીએ ત્રાજવા નીચે ખીલુ થોટાલ્યુ હતું
 તેથી જોકે મ્હેર જાની વ્દી હતી તે ઉપરથી ત્યારે ત્રાજવાં
 જલીબાબા ૥ વા ૥ જા જાથી ગઈ ત્યારે કાસીમની સીતા
 જાવવામાં આવ્યું કે જલીબાબા પાસે ખૂબ પેસા થયા છે
 જલીબાબાએ પોતાના પેસા જોખીને ફાટી દીધા

કાસિમ જલીબાબા પાસે આવ્યો અને તેને પૈમાની ખાણ
 બતાવવાનું કહેતા લાંચે લોળા જલીબાબાએ તરત જ બધી
 વાત કહી કાસિમ બધેડાં લઈ જ ગઈમાં ગયો અને 'ખુશ બ
 સમસમ' કહીને ગુફા ઉઘાડી તેણે મ્હેરોની ખૂમ કાઢીને જોઈ
 કરીને દરવાજા આગળ આવી પસ પેસાના હર્થમાં તે ગાંઠો થયો
 અને બારણુ ઉઘાડવાની વખતે 'સમસમ' શબ્દ બૂલી ગયો તેથી
 બારણુ ઉઘાડ્યું જ નહિ. થોડા વખતમાં થોડો ખાવી લાંબા
 અને તેમણે કાસિમને ત્યાં જોઈને મારી નાખ્યો.

ધારાએ કાસીમને મારી નાખ્યો.

કાસિમ આવ્યો નહિ
 જોડે તેની સ્ત્રીએ
 બીજે દહાડે જલીબા.
 બાને તપાસ કરવા કહ્યું;
 જલીબાબાએ આવીને
 તપાસ કરી તો કાસીમને
 મરી ગયેલો જોયો. તેનું
 મઠકું તે લઈ આવ્યો
 અને કાસિમની સ્ત્રીને
 કહીકત સમજાવી. તેની
 મોરછાના નામની
 કાસી ધણી ચતુર હતી
 તેના ઉપર બધા કામનો
 જાજો નાખ્યો

કાસીમ માંદો છે
 જોવી અફવા તેણે ફેલાવી
 જો જોકે વખત દવા લઈ
 આવી અને મોટી ધામ
 ધૂમ મચાવી. પછી તેના

મરી જવાની કાસીમની સ્ત્રીએ પોક મુકી બાબા મુસ્તફા નામના મોચીને

આખોએ
પાટા બાં-
ધી કાસી
કાસીમના
ઘરમાં લઈ
આવી અને
કાસીમનું
મુઠ્ઠું સીવ-
ાવી લીધું
પછી તેની
ફૂન ક્રિયા
ક્રિયા કરી
લીધી

ચાળીસ
હઠાઠા પ-
છી કાસી-

• કાસીમની સ્ત્રીએ પોક મુકી

મની સ્ત્રીએ અહીંબાબા સાથે હિયરવટ્ટ ક્યું. અસહમાનોમા
એમ કરવામાં હરકત હોતી નથી

કાસીમનું મુઠ્ઠું જ્યુ તેની તરત જ ઘોરેને ખબર પડી અને
તેમણે તે માટે તપાસ કરવાનું કરાવ્યું, એક જણે તપાસ કરવા માંડી.

એક ઠગ એક સવારે જલ્દીબાબાવાળા શહેરમા આવ્યો અને
બાબા મુસ્તફાની તેને ભેટ થઈ ગઈ. વાતવાતમાં તેણે જોઈવી
વાત કહાવી અને બાબા મુસ્તફાને પેસા આપીને પેણુ ઘર ખતા-
વવા આમ્રદ કયો. ઘોરે તેની આંખે પાટા બાંધ્યા અને બાબા
મુસ્તફા જલ્દી અહીંને ઠગમાં બસીને ઘોરને જલ્દીબાબાના ઘર આગળ
લઈ આવ્યો. ઘોરે જલ્દીબાબાના ઘર ઉપર ચાકથી x આવી નિશાની
કરી. તરત જ તે પોતાના સરદારને મળ્યો અને બીજે દિવસે
જલ્દીબાબાને ઘેર હાલો લઈ જવાનું કરાવ્યું.

મોરછાવાળા બહાર ગઈ હતી તે આવી ત્યારે તેણે બારણાં
ઉપર ચાકની નીશાની ભેટ તે સ્ત્રી સ્ત્રી એવી નિશાની નજરના
પાંચ દસ મકાન ઉપર કરી આવી પેણુ ઘોર મોરછાના સરદાર
તથા ટોળાન લઈ આવ્યો, પણ બધી જગ્યાએ નિશાની ભેટ

તેઓ પાછા બચા તેઓનો હાથે લાગ્યો અને પેલા નિમ્જન નીવઠેલા ચોરને તેમણે ડોકું કાપી નાંખવાની સલાહ કરાવી. એક જણે પેલા ચોરનું ડોકું કાપી નાખ્યું આ કામ પછી બીજા એક જણે તે કામ કરવાનું માથે લીધું, તેણે પણ મહેનત કરી પણ ચતુર મોરછયાનાની યુક્તિએ તેને પણ હરાવ્યો. સરદારે અને ચોરાએ તેને પણ મેલની સલાહ કરી.

પછી તો સરદારે જ કામ માથે લીધું, અને કાઠપણ નિશાની કરવાને બદલે ઘરની બાહ્ય વિગેરે બરાબર ધ્યાનમાં રાખ્યું. પછી તેણે તેલના વેપારીનો વેશ ધારણ કર્યો અને ઝોગણીસ અધિક મગાવી તેની બે બાજુ કુખમાં અડકેલ ચોરને બિચાડ્યો. એક કુખમાં તેલ ભર્યું અને સાજને વળતે જલીબાબાને ત્યાં આવ્યો અને સત રહેવા દેવાને વિનતી કરી. જલીબાબાએ તેને અધિક પૂરવા પોતાનો વાડો વાપરવા આપ્યો અને તેની જમવાની સોંપ કરી, તેને પોતાના મકાનમાં મુકી જવાની ગોઠવણ પણ કરી દીધી.

એવામાં દિવો હોલવાઈ ગયો તેમ જ તેલ પણ ખુટી પડ્યું; એટલે કાસીમના ફીકરા અબદુલ્લાએ મોરછયાનાને કહ્યું કે, ‘જાને’ બાકમાં આટલા બધા કુખ પડ્યાં છે તેમાંથી લઈ આવ.’ મોરછયાના મઈ અને કુખા આગળ ઉભી રહી એટલે અદરતા ચોરે પૂછ્યું ‘કેટલો વાર’? ચતુર મોરછયાના બધું સમજી મઈ એટલે ખીરેથી બિલો ‘ઘોડીક જ વાર છે’ પછી તે તેલના કુખા આગળ આવી અને તેલ લીધું ઘરમાં જઈ મોટું વાસણ લાવી જ્યારે તેલ લઈ જઈ ખુબ કહકહાવ્યું અને હરેક કુખમાં મોટું મોટું રેડી આવી. આથી પેલા ચોર ઘણીને મરી ગયા.

મોરછયાના દીવો બંધ કરી એક બાજુ સતાઈ રહી. ઘોડીવારમાં પેલો સરદાર ઉઠ્યો અને પોતાના માણસોને બોલવવા લાગ્યો પણ તે ઉઠ્યા નહિ એટલે પાસે જઈને બોલ્યો, ‘અમ્મા કપો છે કે શું?’ પણ કંઈ જવાબ આપે? તે બધાને મરી ગયા એમ તે પણ શતોશત નાસી ગયો.

જલીબાબાને બધી વાતની બીજે દટાટે ખબર પડી; એટલે તેણે પોતાનો તથા પોતાના કુટુંબનો જીવ બચાવવા માટે મોરછયા

નાનો વણે જ આભાર માન્યો. પેલાં મઠકાંએ એક મોટો ખાંડે
ખોદી અંદર ફાટી દીધાં

ઝેરોના સરદારને હવે એકલા ગમે એમ ન હતું. કોઈપણ
ઉપાયે તેણે અલીબાબાને મારી નાખવાનું નક્કી કર્યું હતું.
એટલે તેણે કાલિમના દીકરા અબદુલ્લા સાથે નવા લેબાસમાં
દેસ્તા કરી ખવાબહસનના નામથી તેણે ઉમરાવ જેવા ઠાઠમાઠથી
રહેવા માંડ્યું હતું તથા ધણી કરવા માંડ્યો હતો. અબદુલ્લાને
તેણે પોતાના વેભવથી આજી નાખ્યો. એક દહાડે તેને જમાડ્યો
અને ધીરે ધીરે તેણે અલીબાબાના ધરમાં આવવા જવાનું કર્યું. એક
વખત અલીબાબાએ તેને નોતરૂં દીધું પણ તેણે કશું કે હું મીઠું
ખાતો નથી એટલે મને મીઠાવાળી ચીજો નહિ. ખપે અલીબાબાએ
તે કબુલ કર્યું અને જે ઘીજમાં મીઠું ન આવે એવી ચીજો તૈયાર
કરાવી ખવાબહસનને તેણે જમવા બોલાવ્યાં

બધા જમી રહ્યા બાદ મેરજીયાનાને નાચ કરવા બોલાવી
મેરજીયાના નૃત્યકળામાં કુચળ હતી. નાચને ધીરે ધીરે રંગ બાંધ્યો.
એટલે એણે ખજરનો નાચ શરૂ કર્યો. સૌ તેના એ નાચ ઉપર
આકર્ષીત થઈ ગયા ધીરે ધીરે તેણે એવો તો રંગ જમાવ્યો
કે સૌ તેમાં ભાત જૂલ્યા. યોહીવારે તે એકદમ કૂદી અને ખવા-
બહસનની છાતીમાં ખજર ખોસી દીધું. અલીબાબા વિગેરે તની
આ વર્તણૂકથી નવાઈ પામ્યા પણ તરત જ તેણે ખુલ્લાસો કર્યો
કે આ ખવાબહસન નહિ પણ પેલો ઝેરોનો સરદાર જ છે.
અલીબાબાએ આજરે એને બોળ્યો અને તેના તથા તેની ટોળીના
નાચ માટે મેરજીયાનાનો ખંતાઃકરણપૂર્વક ઉપકાર માન્યો.

ઘોઠા જ વખતમાં ધણી જ ધામધુમથી અલીબાબાએ અબદુ-
લ્લાની સાથે મેરજીયાનાનાં લગ્ન કરી આપ્યાં અને એને કહેવા
ઉપકારનો પોતાનાથી જે ઘોઠા ઘણું બની શકે તેટલો બદલો
એ રીતે વાળી આપ્યો.

મેરજીયાના જેવી ઘણી પણ પોતાની અલ્લહ હુશીઆરી
તથા ચપગતાથી સ્વાતંત્ર્ય મેળવી શકી અને પોતાના શેઠનો જાન
બચાવી શકી.

બળદ અને ગધેડા

[વજનાર—મી. વલ્લભદાસ લાલજી કારીયા]

એક ગ્રામમાં એક ખેડુત રહેતો હતો. તે ખેડુત પાસે સારી જેવી ખેતી તથા પશુ વિજેરેની સારી સપતિ હતી. આ ખેડુત પાસે પશુમાં એક બળદ અને એક ગધેડા હતા.

હવે આ ખેડુત ખાતર કે માટી લઈ જવા લાવવામાં ગધેડાને ઉપયોગ કરતો, તથા ખેતીમાં બળદને કામ કરાવતો. ખાતર કે માટી લાવવાનું કામકાજ બહુ જ થોડું તથા ગ્રામમાં (જેકે માસમાં) થતું દોવાથી ગધેડાભાઈને આખું ધોળાસુ લીધું હવી-આળું ઘાસ ધરવા મળતું હતું અને કામકાજનો બોજ બહુ ઓછો રહેતો. દોવાથી ભાઈ સાહેબ “સાંદ”ના જેવા માતેલા થતા હતા. પણ બિચારા બળદને બારે માસ કાંઈને કાંઈ કામ કરવું પડતું દોવાથી અને ધણી નાખે તેટલું જ ખાવાનું મળતું દોવાથી બીચારો ગધેડાભાઈને મોજ મારતા એક પુષ્કળ નિશાંસ નાખતો અને પોતાના કમલાચ્ચને દોષ દેતો હતો.

આ બન્ને પશુઓને સાથે એક જ પથ્થાળમાં બાંધવામાં આવતાં હતા. બળદ રોજ નીસાટા મૂકતો દોવાથી એક દિવસ ગધેડાને ઇલા આવી અને બળદને કહ્યું કે ભાઈ તું આટલા બધા નીસાટા મુ કામ મૂકે છે ? બળદે ગધેડાને પોતાના દુઃખની વાત કરી અને ગધેડાને આટલો બધો મુખી એક મનમાં તેની અહેભાઈ આવી ગધેડાએ બળદનું દુઃખ જોઈ તેને એક મુક્તિ બતાવી કે ત્યારે તેનો ધણી તેને ત્યારે કામ પર લઈ જવા માટે લેવા આવે ત્યારે માદા પકવાનો દોષ કરવો અને ધણીને ખાત્રો ધાવ કે બળદ બીમાર છે ત્યાં મુખી દોષ પુરેપુરો આણે શખવો એવી શીખમણ આપી બળદે ગધેડાનું કહેલું માન્યું અને માદા થવાનો દોષ કયો ખેડુતને લાગ્યું કે બાલક માંદો પડ્યો છે, તેથી તે દિવસે તેને કામ પર ન લઈ ગયો. ખેડુતના જવા પછી બળદભાઈ તે સાંજ તાંજ થઈ ખાવા લાગ્યો.

નૂતન ધૃષ્ટાંશિનંદન

(૧)

(અષ્ટ)

નવું જા વર્ષનું જ્ઞાણ, નવો જાળે ઉચ્ચો જાણ;
કરો બસ સ્નેહનું જ્ઞાણ, મુબારક સાલ હો ત્હમને ! ૧

અહા ! નભ તેજથી છાયું, વહે જાળે નવો વાયુ
સમર્પી પૂર્ણ દીધોયુ, મુબારક સાલ હો ત્હમને ! ૨

તબીત જા વિકમે વરે, વિહરશે મુખ ને હરે;
વિલસશે પૂર્ણ ઉત્કરે, મુબારક સાલ હો ત્હમને ! ૩

ત્હમારી બોલબાલામાં, અમારી ઉત્તતિ જ્ઞાણા !
જીવન મ્હાલો રસાળો એ, 'જનાઈન' પ્રાર્થવો ત્હમને ! ૪

—જનાઈન પ્રભાસ્કર

(૨)

(અષ્ટવિંશતી)

તારો પ્રભુ સકલ સકટથી જામોને,
રામો પ્રભુ અનૃતથી અગત્યા જામોને;
જ્યોતિ પ્રભુ નવલ ચેતનની જાવો,
રસ્તો પ્રભુ જીવનમાં અમને બતાવો

વલેજેદ લલમોચંદ શાસ્ત્રી

બાદી મોહ્યાનાના નવાઈ જેવા નાય

બાલ ગુલન

બળદ અને ગધેડો

બળદ અને ગધેડાની બાલ ગુલન

બીજે દિવસે પણ બળદભાઈને પોસ મજૂરનું મન થયું
 અને આવસા દિવસ જેવો જ એકદમ અવતા એવું કયો એકદમ
 આવ પછુ બળદને માંદો ધારી આજ્યો મયો, પણ બળદભાઈએ
 તો ખુબ પોસ મારવા માંડી અને ઘેર રહેવા લાગ્યા આથી એકદમ
 એકદમ કટાઈયો કે બળદ હમેશ ને હમેશ માંદો રહે છે, માટે
 વ્યાજ વેચી નાખુ એમ વિચાર કરી એકદમ આ બળદ કસાઈને ત્યાં
 વેચી નાંખ્યો હવે બળદભાઈ કોણ કે આપણુ આવી ચુક્યું પછુ શું
 કરે કસાઈને ત્યાં કાઠની પથરામણી મળી, અને વારે આવતાં
 બળદભાઈ કસાઈની કાઠી કટારના લોખ ચઢા અને તેમના બળા-
 પરથી છુરી છુરી મળે હાથ । બિચારે અધેડાની શીખામણ માની તો
 કસાઈની કટારના લોખ ધેણ પડ્યું માટે કાઠયો । થેતલો મુખને
 સંગ ને કતો, અને તેમની શીખામણનો ઉપયોગ કરી બળદ જેવી
 હાલતમાં પહોંચવા જેવી સ્થિતિ ઉપી ન કરતા

મુંદર સદિ

આ મુંદર સદિમાં પ્રાણી, મનુષ્ય, વૃક્ષ વિશાળ,
 તે મુંદર સદિમાંથી ચોસે બહુ નાનકડાં બાળ ।
 કીધાં છે કેરવાળ પ્રભુએ ધર્યાં વન ને ઘાટ,
 ચોસે ચંદેર મુકેમળ જામે ને રહીયાળી ઘાટ—૧

તારા ચંદ્ર મુરજ સહુ ચોસે મુંદર આકાશે,
 નભ મુરૂ દેખતા ઉરમાં હર્ષ નહિ મળે ।
 ઉંચાં બે આ કોટ સમા છે ખોટ જહુ સાશ,
 ખળ ખળ ખળ બહેતી નદીઓ ને આ એતર કલાશ—૨

તેપર હર વર્ષે પ્રભુજી બહુ બળ સનેહે રેડે,
 એકદમ તે પહેલા સદનાં નિજ એતરમાં એકે
 એતર એતર યાય પછી બહુ અજ ધકી જગમાં,
 અજ જ બે બહુ બેર ભરે તમ કેહતણી રગમાં—૩

એ ધકી સર્વ જૂઓ છવ જહુ અને મનુજો છવતા,
 એતરમાંથી યતા જ કપાસતણા કપડાં શીવતા,
 બે પ્રભુતા સ્વનાર પ્રસો । સ્મરીએ પ્રીતથી, તમને,
 હો 'કર્ણિક' સદા મહાસુધિ તમે જલથી અમને—૪

માધવસંવ સા. ૧૯૭૬

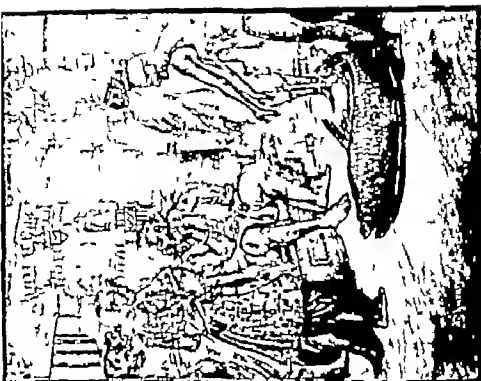
[અન્યાર-સ્વરૂપોના હરિવંશ શાસ્ત્ર, ૫૫ કો.]

છી કૃષ્ણ ભગવાન જરાસંઘથી ઠરી જઈને દ્વારકામાં જઈ રહ્યા છે. વાત આપણે વાંચી ગયા છીએ. દ્વારકામાં ગયા પછી તેમણે બીષ્મક રાજાની સ્વરૂપવાન કુવરી રુક્મિણી સાથે લગ્ન કર્યું. રુક્મિણીનો વિવાહ પ્રથમ શિશુપાળ સાથે કરવામાં આવ્યો હતો. પણ તે તેમને પસંદ ન હતું; તેથી તેમણે શ્રી કૃષ્ણને પ્રાર્થનાનો સંદેશ મોકલ્યો અને શ્રી કૃષ્ણે રુક્મિણીનું હરણ કર્યું. રુક્મિણી લક્ષ્મીનો અવતાર હતાં તેથી ભગવાનને મળ્યાં. આ રુક્મિણીના પુત્રનું નામ પ્રહમ્ન હતું. પ્રહમ્ન સાક્ષાત્ કામદેવનો અવતાર હતા અને તેથી તેઓ કૌસલ્ય પ્રકારે તેમના પિતા શ્રી કૃષ્ણથી ઉતરે તેવા ન હતા. કામદેવના શત્રુ, શંખરાસુર નામના રાક્ષસે પ્રહમ્નને જનમ્યાને પુરા દસ દિવસ પણ યથા ન હતા તેવામાં બીલાહના સ્વરૂપે તેમને ઉપાડી જઈ સમુદ્રમાં નાખી દીધા. સમુદ્રમાં એક મોટો માછલો પ્રહમ્નને ગળી ગયો. એક માછીએ પોતાની બાજમાં બીલા માછલાં સાથે આ માછલાને પકડ્યો. આ માછલાનું મોટું સ્વરૂપ એક તેણે શંખરાસુરને તે સેડ તરીકે મોકલાવ્યું. શંખરાસુરે તે માછલાને રસોડામાં મોકલ્યું. ત્યાં તેને ચોસ્તાં અંદરથી એક કાન્તિવાન બાળક નીકળ્યો.

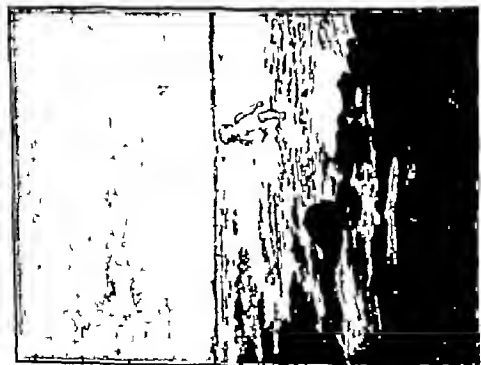
હવે શંખરાસુરને ત્યાં આવાવતી કરીને એક ઢાસી રસોડાનું કામ કરતી હતી. આવાવતી કામદેવની સ્ત્રી રતીનો અવતાર હતી. કામદેવ બ્યારે મહાદેવના ત્રીજા નેત્રના અગ્નિથી બળી ગયા ત્યારે ફરીથી તેમને મળવાની આશાએ પોતાનું સ્વરૂપ છુપાવી આ શંખરા

ભીમતી જીની બીસાન

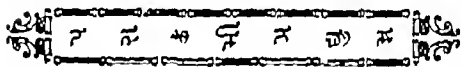

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

मायावती-प्रथम-वेदने प्रवासो

भासावलीनु काव म १३५२ मे

Upham and his family

મુરને ત્યાં રહેવા લાગી નારહણને તેને આ માણસના પેટ-
માંથી નીકળેલી બાળકનું બેળખાણ આપતાં જણાવ્યું, કે આ જ
તારા જાતિ કામદેવ છે અને તે સ્ત્રી કૃષ્ણને ઘેર તેમના પુત્ર
પ્રદુમ્નરૂપે જન્મ્યો છે તું જે બાળકની બરાબર સંભાળ રાખજે,
એટલે યશો ત્યારે તે શબ્દસુરને મારી તારી સાથે લભે
કરી પાછા અને લઈ દારકામાં જશે. આ પ્રમાણે નારહણનો વેળ-
નથી મામાવતીને બાળકને અનેક પ્રકારના લાકડાં લેઈયો. દાર-
કામાં તે વાસામાંથી પુત્ર જુમ થયો તેથી હાહાકાર થઈ રહ્યો
પણ કેઈને કશું માણસ પકડ્યું નહિ.

આ બાલુ પ્રદુમ્ન બુવાન વયમાં જાણ્યો ત્યારે મામાવતી
તેના વરણ લાજથી ભેવા લાગી. પ્રદુમ્ને પોતાને ઉછેરનાં સ્ત્રીનું
જાનું વર્તન ભેદ આશ્ચર્ય થવાથી તેનું કારણ પૂછ્યું મામાવતીને
નારહણની કહેલી સમગ્રી હકીકત તેમને કહી સભળવી અને
મહામાયા વિદ્યાનો અભ્યાસ કરાવ્યો તથા શબ્દસુરને મારી
દારકાં જવાનું જણાવ્યું.

ત્યાર પછી પ્રદુમ્ને શબ્દસુરની પાસે જાવી તેને બાળો
હઈ તકરાર લેતી કરી શબ્દસુરે પ્રદુમ્નની સાથે બપોર મુંઝ
મળાવ્યું. પ્રદુમ્ને શબ્દસુરતાં દરેકે દરેક હથીખાણે ભાંગી નીખ્યાં;
તેની માથાનો નાશ કર્યો અને તેનું એક કાપો નાખ્યું. કેવલા-
ઓએ આ વખતે આશ્ચર્યમાંથી પુષ્પની વૃદ્ધિ કરી ત્યાર બાદ
મામાવતી પ્રદુમ્નેને આકાશ માર્ગથી દારકામાં તેલી ગઈ.

ત્યારે પ્રદુમ્ને સ્ત્રીની સાથે દારકામાં પ્રવેશ કર્યો
ત્યારે બધાને ભેમ જ લાગ્યું કે સ્ત્રી કૃષ્ણ જ બહારથી આવે છે.
પ્રદુમ્નનું સ્વરૂપ જાણેહુણ સ્ત્રી કૃષ્ણને મળીને આવતું હતું તેથી
સમગ્રી સ્ત્રીઓએ તેમને સ્ત્રી કૃષ્ણ બધી તેમની લાજ કાઢી.
ત્યારે પ્રદુમ્ન છેક પાસે આંખા ત્યારે રૂઝિમણીને તેમની કાન્તિ
ભેદ તેમના પર બહુ જ બહાલ વાળ્યું તેમણે સમગ્રાને જણાવ્યું
કે મારો સુવાવડના ઘરમાંથી ધોરણ ગયેલો પુત્ર જે ઇવતો હોત
તો જાના જ જેવડો હોત. કાણ ભણે ચાથી મને એ મારા પુત્રના
જેવો જ બહાલો લાગે છે. ધન્ય છે એનાં માતૃપિતાને ! બેઠલામાં
સ્ત્રી કૃષ્ણ પણ ત્યાં જાવી પહોંચ્યા અને સંવત્સર ભણવાં છેતાં
પણ બધોની સાથે આશ્ચર્ય પામ્યા બેઠલામાં જ નારહણને જાવી
સમગ્રી લોક સંમળાવ્યો અને સર્વ સ્ત્રીઓએ પ્રદુમ્નની સંકીર્ષ કર્યો.

જોવાઈ બચેલા પ્રભુમને પાછા આવેલા બેઈ દારકાના લાકો
તો હર્ષવેલા બની બધા ઘેર ઘેર તોરણો બધામાં અને સઘળે
આનંદ આનંદ થઈ રહ્યો.

* * *
પ્રભુમને મામે એટલે રૂઝિમણીનો બાઈ રૂઝિમ નામે
હતો તેણે શ્રી કૃષ્ણ રૂઝિમણીનું હરણ કરી ગયા તે માટે તેમની
સાથે વેર બાંધ્યું હતું. બ્યારે તેની દીકરી રૂઝિમાવલીને સ્વયંવર
કરવામાં આવ્યો ત્યારે પરાક્રમી પ્રભુમ તેને સ્વયંવરમાંથી ઉપાડી
લાવી પરણ્યા હતા. રૂઝિમણે આ લગ્ન જાણી રાખી 'પાછાનું
વેર કાઢી નાખ્યું અને પોતાની બેન રૂઝિમણીને સાદુ લગાડ્યું.

પ્રભુમને જનિરૂદ્ધ નામે પરાક્રમી પુત્ર થયો. તેણે બ.સા-
સુરની દીકરી ઉપાસાથે લગ્ન કર્યું હતું એ વાત જાણી બાપણે
'બાલકવત'માં વાંચી ગયા છીએ.

મણા સમય પછી પાંઠવોએ રાજ સુય થયું હતું અને શ્રી કૃષ્ણ
પ્રભુમને દારકાના રક્ષણનું કામ સોંપી ત્યાં ગયા હતા, તેવામાં
શાશ્વ નામે બળવાન નાલ્ય દારકાં પર ચઢી આવ્યો તેની સાથે
પ્રભુમને સત્તાવીસ દિવસ સુધી બહાદુરીથી યુદ્ધ કર્યું અને દાર-
કાનો બચાવ કર્યો. બ્યારે શ્રી કૃષ્ણે આવી તેને માયો. પ્રભુમને
આ સિવાય બીજાં મણાં પરાક્રમીં હત્યાં હતાં.

ખોળી ખાવ !

૧૬૬ સીટીમાં ક્રેકેક ફગ છે

- (૧) નાજાની સૈંધી સરખ કરજ નવું નવું સીમવાની છે.
- (૨) નરુભાઈ પોતાના ગીત પાણીમાં મુત્તા ઢલ.
- (૩) એવું તે ફેંસુ બાપુ કે લોક મહી એ બરાબ રહે !
- (૪) ને આંકા જેવો થઈ ગયો અને નામ બ મ કરવા લાગ્યો.
- (૫) કારીગરોએ કનર કમીન કામ ઝડ પુર કર્યું.
- (૬) કેમણ જળકે સીસાવું જોઈએ નાંદ.
- (૭) મુલુના દેવ જમ રમમણને છત્ર લઈ ગયા.
- (૮) અમેની વાકીમા સીતા રંગના માં રાખતી હતી.
- (૯) મેદનને કોષ રૂઝાથી બાહરને ને ચાર લાખટ મારી
- (૧૦) રૂપિ આશ્રમમાં રામદાસ સત રાજાને લખતે આવતા

શાન્તિલાલ ખેડાલાલ સાહ

(બવામ ખોળી કાઢો ને વધારે વીચવ મારે ઇનામ માળા જુઓ.)

[લેખનાર—શાહ પુસ્તકાલયના સંપાદક, ડી. ૧૧૪]

જાનકાબા એક સિંહરી પોતાનું દીર માનું સહ હરણુની પાછળ
પાપેલ ગાસનું મારું હરણુ છવ જગાવવાને માટે મોટી મોટી ઇચ્છા
કરતું ત્યાંથી દોડ્યું અને સિંહરી તેની પાછળ પડ્યો. સિંહરીને મન રમન
હતી અને હરણુને પોતાની છવ જગાવવાનો હતો એટલે તે સપાટાભેર
પણે છોટ નિકળી મયું. કમ નસીમે રસ્તો સપાટ હતો એટલે બામળ
દોકવાથી કમ વણે તેમ નહેલું હરણુ આણુનાણુ નજર કરી તો નજીકમાં
જમીન પર લીલી દરાખના પુષ્પ વેણા હતા હતા. તેની જાગ જાગે
રહીને તે એવી રીતે લવાઈ અયું કે સિંહરી તેને જોઈ ન શકે. સિંહરી ત્યાં
મોટીક વાર ચાક ખાવા હોય. એટલામાં તે હરણુને જાણી જુદી મુઝી. જે
લીલાં પાંદડાંતલે તે દરખો હતો તે પાંદડાં તેણે એક પછે એક ખાવા
મોકલા, પરિણામ એ જાણ્યું કે પાંદડાં એટલાં સહ જવાથી હરણુ સિંહરીની
નજરે પડ્યું અને તેને તરત જ ધનુષ પર ત્રણ ચઢાવી વીધી નાખ્યું. ઘોમ
કરી જોયો ન કરવાનું કામ કરે તેઓ એ હરણુની જેમ નાશ પામે.

ક્રોધજીત ક્રીડારાજ

[લજનાર ને જિજ્ઞાસુ-શ્રી. જગમોહન ર. મીશ્રી]

કાશીપુરમાં કાશીરાજ નામે પૂર્વે કેટલાક વખત ઉપર જોક રાજ્ય રાજ્ય કરતો હતો. તેણે ક્રોધને જોવા તો કાણુમાં સર્વજો હતો કે તે કદી થવા પામે જ નહિ તે રાજ્ય ક્રોધને અપશબ્દ કે અપમાન કરી ક્રોધ કરતો નહિ, અને હરેક સકટ ધીરજથી સહન કરતો. તેને ક્રોધ કરવા જેવા ઘણાં પ્રસંગો આવી ગયા હતા, પણ તે ધેર અને શાંતિથી ક્રોધનો વિક્રમ કરતો. તેના આવા ધુણોની કીર્તિ જાત દેવલોકમાં પણ થવા લાગ્યાં.

જોક વાર ઇંદ્રરાજની સભામાં નારદે આવીને તે રાજાના સારી

રીતે કીર્તીજાન
કયાં આવી ઇંદ્ર
તથા દેવસભા
અર્થે સજિત થઈ
અથા ત્યારપછી
ઇંદ્રે પણ તેની
પરીક્ષા કરવાનો
નિશ્ચય કર્યો
અને યોગે જોક
સન્ધ્યાસીતુ રૂપ
ધારણ કર્યું
તેતુ રૂઢાં બી-
લાહા જેવું અને
આપુ શાંર
દોહીવાળું એવું
દુર્ગંધ માણતું
હતું, કે ક્રોધ
પ્રાણી પણ તેની
પાસે ઉભુ રહી
શકે નહિ. પછી

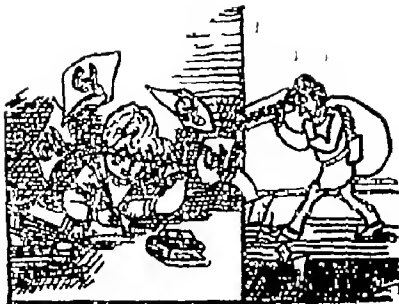
નારદ કહીને ઘણી રીતે પરી (જુઓ પાન ૫૫)

ઇંદ્ર હાથમાં હંડ અને કમંડળ લઈ ધીરે ધીરે 'બિલાં દેહી' કરતા

રાજાના હરજારમાં આવ્યા. રાજાએ જાણીને એક જણ
પણ સંકોચ પામ્યા વગર પ્રેમપૂર્વક તેમનો સત્કાર કર્યો; અને
લોજન માટે પ્રાર્થના કરી.

સન્યાસી યુરુસાથી બોલ્યા, 'અલ્યા શાંઠીઆ ! એ
ત્હારો વિચાર લોજન કરાવવાનો હોય તો હું ઠહું' તે
તેમાર કરાવ.' આ સાંભળી રાજાએ આજ્ઞા રીત ચલાવી, ત્યારે
સન્યાસીએ ઠહુ, ત્હારો આ એકનો એક કુવર છે તેના મસ્તકમાં
માંસ રાંધાવી મ્હારે માટે લોજન તેમાર કરાવજે આટલું ઠહી
સન્યાસી નહી ઉપર સ્નાન કરવાને ગયા.

થોડો વખત થયો અને પ્રધાને જાવીને રાજાને ઠહું, હે
મ્હારાજ ! આપે હે સન્યાસી ઉપર આટલો બધો ઉપકાર કર્યો
છે, તેના બદલામાં તેણે આપના ઉપર અપકાર કર્યો છે આપણી અન્ધ-
શ્યાળાને આજ લગાડી અને ચોક્કસ તથા સરકારીને પણ પોતાના કુટુંબી
સાથે જાણી નાખ્યા છે પ્રધાન આ પ્રમાણે વાત કરતો હતો એવામાં
એક દાસી જાવીને મુજતા મળતાં કહેવા લાગી, હે મ્હારાજ !
આપણી રાજકુમારીને એક સન્યાસી રણવાસમાંથી રહતી ઠકળતી
કરણ કરાં ગયો છે. અને જેણે તેમને અટકાવવા ગયા હતા,
તેણેને ઠઠવઠે એવા તો મામો છે, કે તેણે ઠહુ પણ ઉઠો' થક્યા
નથી. આટલું ઠહીને દાસી રહી પસી. (જુઓ પાન 'પદ માંનુ' ચિત્ર)
અન્ધશ્યાળાનો નાશ, કુવરોનું કરણ અને દાસ દાસીઓનો નાશ,
પુત્રનું મરણ, આવા બતાવથી ઠાંઈ પણ મનુષ્યને ક્રોધ છુટકા વગર
રહે નહિ, પણ આથી કાશીરાજનું મન જરા પણ મ્હાન થયું નહિ.
એટલામાં સન્યાસી, હરિ, હરિ, કરતા લોજનશાળામાં દાખલ
થયાં. આથી મંત્રી તેમાં સેવકોએ પાર્શ્વે કે રાજા કોષથી સન્યા-
સીના હમણાં જ શિરમુદ્ર કરી. પણ તેના મ્હોંપર તો જરાપણ
ફરફાર થયો ન હતો. સન્યાસીને જાણતો એક રાજા તેની સામે
ભયો; અને પણ પકડી લેવા પડ્યો ને બોલ્યો, હે મ્હારાજ !
હમા ઠર્યો, આ દાસથી કાંઈપણ અપરાધ થયો હોય તો !
રાજાનું આનું કોવલંતપણુ એકને ઇદ્રરાજ સકિત થવા અને પ્રેમ
પૂર્વક 'સિદ્ધી' તેને કહ્યું, 'હે રાજા ! તને ધન્ય છે ! તે જ ખરેખર
કોષ હતો 'છ' આટલું ઠહી ઇદ્રે પોતાનું મૂળ સ્વરૂપ ધારણ કર્યું.

સીન્ડેલા

(દશનારા-ખંડેન વીરબાળા મેરવિન્દલાઈ દેસાઈ. ૭ વ ૧૧)

એક છાકરી હતી. તેનું નામ સીન્ડેલા હતું. તેની મા મરી
જઈ હતી. તેને તેનાથી બે માટી ખંડેનો હતો તેની આવકી મા
એને બહુ કુખ દેતી હતી એ એનો કરતી રખડાવા અને ધરતું
ધામાં ભરી ભરી રાતી હતી.

બધું કામકાજ સીન્ડે-
લાને કરવું પડતું. એક
દિવસ તે ગામના રાજા-
ને ત્યાં માટી મીચલસ
હતી તેમાં તેની બે એનો
અર્ધ પણ તેને ન લઈ
અર્ધવેધી તે ધરમાં બેઠી
બેઠી રહતી હતી. એટલા-
માં ત્યાં એક ધરડી ડાસી
આવી. તે ડાસી ન હતી
પણ એક રમણી પરી

હતી. તેની પાસે એક બાફેલ લાકડી હતી.

તેણે પુછ્યું કે તું કેમ રહે છે ? ત્યારે સીન્ડ્રેલાએ પોતાની
જમી વાત કહી. તેથી ડાસીને ક્યા આવી. તેણે તેની પાસે
છ ઉંદર, શકરીયાં, તથા એક ઠોણ મ'આબુ', પછી તે પર
લાકડી ફેરવી કે તરતજ તેની બાહી, થોડા તથા બાહીવાન થઈ
અયાં ! અને સીન્ડ્રેલાને તેમાં બેઠાડી ડાસીએ મીજલસમાં મોકલી
તે ડાસીએ તેને કહ્યું કે “જો તું બાર વાગ્યામાં પાછી નહિ આવે
તો આ બધું જતું રહેશે.” શબ્દના કુંવરે ત્રણે દિવસ સેન્ડ્રેલાની
સાથેજ નાચ કર્યો. ત્રીજે દિવસે તેને મોટું થઈ અધુ' અને બાર
બાજી અથા તેથી તે લેતાવળી લેતાવળી ઘેર જતી રહી. જલ્દી
બાહતાં બાહતાં તેના પગની એક મોજડી પડી અહ તે રત્નજડિત
હતી. તે મોજડી રાજકુવરને જડી તેથી તેણે વિચાર કર્યો કે
આ મોજડી જેના પગે આવે તેને જ મારે પરણવું. તે આખા
ગામમાં ફર્યો પણ કોઈના પગે મોજડી આવી નહિ. છેવટે તે
સીન્ડ્રેલાને ઘેર આવ્યો. તેની માએ પેલી બે પહેનોને બોલાવી.
પણ રાજકુવરની સાથે એક ઘરઠો માણસ હતો તે બોલ્યો, ઘરમા
જેટલાં માણસ હોય તે બધાના પગે મોજડી પહેરાવવાની છે તેની
મા બોલી, બીજી ઠાકરી તો બંદી અને ખાંડી છે ત્યારે એમણે કહ્યું કે
અમે તેવી હોય પણ જમને જતાવો સીન્ડ્રેલા આવી. તેના પગે મોજડી
આવી અને તેના ઘરમાંથી બીજી મોજડી કાઢી તે પણ પગે
પહેરી લીધી. રાજકુવર તેને પરણ્યો, અને સુખી થયો. સીન્ડ્રેલાની
બે સગી બેનો હોવા છતાં તેણેએ સાવકી માના પક્ષમાં રહીને
તેને બહુ હેગન કરી હતી, પણ સીન્ડ્રેલા તે સમજું મન્યર ઉપર
બસાસો રાખી મુજે મેંડે સહન કરવી હતી; ત્યારે તેનો બહોલો
મણુએ તેને ઘણું દરસ આપ્યો અને તે સુખો થઈ.

સાર — કોઈની બહેનપણ કરવી નહિ કોઈનું પુરું
ધનજતાં પરમાદમા આપણું જ પુરું કરે છે

સુના સુતાંપ

[ચિપાઈ]

મુખે ન સાસુ સુવા લીએ, વહુને ત્રાસ વણેશે લીએ
મરણે બિલે પાછલી રાત, જમઠલી તે વહુને ખાસ
(જુઓ ચિત્ર ૧)

ફળવા કે છડનાનુ લીએ, સાસુ મુખમાં નિદ્રા લીએ,
મુતાં મુતાં રાખે જ્ઞાન, વહુથી ના બૂઠાવે જ્ઞાન.
કામ કામનાં લેખાં લીએ, એક ઘાતાં ઉપલી લીએ.
ત્રણ વહુઓ પણ સાસુ એક, નવવે ત્રણને રાખી ટેક
વહુઓ સવળી કરે વિચાર, કુકડો આ તો હિસે કાળ.
બાલે કે બટ સાસુ ઉઠે, કામ કરાવે નહિ તો ફેર;
ને આણીએ એનો કાળ, તો છુટકો થાયે વરકાળ.
સાસુજી શે ઉઠાડશે, ને શી રીતે કારજ સોંપશે ?
એમ વિચારી હૃદયમાં, મારી ફૂંકો નાંખ્યો ત્યાં
(જુઓ ચિત્ર ૨)

બીજે દિવસે પાછલી રાત, ત્રીજે પહોરે કરવા વાત,
સાસુજી ઉઠાવી કહે, ઉઠો નહિ બાલે પડી રહે.
(જુઓ ચિત્ર ૩)

કેશ કામ રાખીને સાન, નહિ તો સીધું લાવીશ જ્ઞાન,
ત્રીજે જમવા બીજે પહોર, રાજ ઉઠાડે નહિ જાહેર.
ત્રાસીને સાસુ ત્રાસથી, વહુ સવળી બાલો બાપડી,
અરે ! કુકડો સારો હતો, તે બાલે પહોરે બાલનો,
માયોં તેને આપે જાક, કામ કરવું પડતું જ જણાક.
જયજય પછી જાણ્યું જ્ઞાન, રાંધ્યા પછીનું ટકાપણ જ્ઞાન,
સુવા પછી કાકા ! બીવડી, જલ્લત ના ખેલા સાંપડી !

નાનરદાસ ૪ પટેલ

સીસુ-બુના
સીમા

૧

૨

૩

બાલગુબન બહાદુરી - પરાક્રમપરેશ્વર

પરાક્રમ બાલ

બાળકની બાકુરી

(લગનારા—શ્રી કુમંતર)

મારૂં નામ બાળક, બને બલક, હમર માસ ૧૩ દિવસ છે, મ્હાલ ૮ મીનીડ તવ; બને સેકડ હસ; તમી બેમ ન સમજીયો કે બેક તમારા માણસોમાં ન મારામો કર્યા હશે. મારી બાકુરીની ચાવ તમારે સાંભળવી છે ? મારા કેમકે મારામો હું તમને કહી જવાવીશ. ચાંચા ત્હારે

પરાક્રમ પહેલું .

મને ગાવાનો ભારી શોખ, ને બાળવાનો તેથી પણ ભારી શોખ. બેક દિવસ હું મારી ગાયનની ચોપટી લઇને સારીગમ પધનીસા, કવતો હતો મારૂં વગાડવાનું વાણુ મારી પાછળ પકડું હતું. હવે જમારૂં પાટોશી બેક સસલું છે, તે કમળજવ બહુ જ તોફાની છે તેણે મારી મરકરી કરવા પેલા વાળમાં ઠાનામાના બેક સુક સફરજન નાખ્યું (જુઓ ચિત્ર પહેલું). હું વાળની પાસે જાઓ બને સસલું હતું બેટલે બેણે ઠંઠઠ ચાલાકી કરી હશે બેમ સમજી ગયેલ (જુઓ ચિત્ર ૨જી). મે જાંદર નજર કરી તો પેલું સફરજન મેં બેયું. (જુઓ ચિત્ર ૩ જી) સસલું જામ જાઓ દિવસ તોફાન કરે તે ઠંઠ મને પસવટે નહિ, મારા મીઠાજ ગયેલ.

મહે નાણુ મોંમાં પકડ્યું. પછી જાંદરથી બેવી ભેરથી કુક મારી કે પુકના જવાબે જાંદરથી સફરજન પહોંચ લઇને ઉછળ્યું બને પાછળ સસલું ખઠ ખઠ હસતું હતું તેના મોં પર

પાલક લઇને વાગ્યું ! સસલાના ત્રણ દાવ પડી ગયા અને નરહારી
પુટી ગઈ (જુઓ ચિત્ર ચોથું). ફરીથી સસલુ તોફાન કરવાનું
શુભી બધું. એ તો યાચ તેવા યકજે તો ગામ વચ્ચે રહીએ ! કેમ
બિચ્યા નહિ ! હવે મારી જહાડફીની બીજી કથા કહું ? વાંચો ત્યારે,

પ્રવાહન બીજું

મને ફરવાનો બારી શોખ. સાંજ પડે એટલે ફક્ક ફક્ક
કપડાં પહેરી કાપડો માસ્વાનો મને જહું બમ. એક દિવસ સાંજે
એવી રીતે બપોલો મારી મારી છત્રી લઈ હું ફરવા નીકળી પડ્યો.
(જુઓ ચિત્ર પાંચમું). ફરવાની મને ખરેખરી મુન લાગેલી એટલે
શત પઠવા જાવી અને હું ગામ જહાડ, નીકળી પડ્યો તેનું પછું મને
જ્ઞાન રહ્યું નહિ. એમ નાના બચ્ચાએ જાત પડે લાંબે ફરવા
ન જવું એમને હું હવે બંધાયો. અમુકામાં પુરૂ મેં તુરથી
પતલાંને જવાજ સાંજ્યો અને પાછું પળીને જોયું તો મ્હાશ તો
રામ જ રમી ગયા ! (જુઓ ચિત્ર ૬) ગામને શીમાટે રહેતા
શીમાળ મામા મારી પુઠે લાગ્યા હતા હવે તો ઠાર મરી જવાનો
વંખત આપ્યો હતો મેં આમતેમ નજર કરી

નજીકમાં એક જ ગી મુક મહુડાના બાંધુ એક પોણ થઈ જઈયાં.
એ યઠમાં એક મોટી બજોલ હતી. મનમાં કંઈક વિચાર કરી
આપણે તો બહા પેકા તે બજોલમાં. પાછળથી શીમાળ મામા પણ
નજીકમાં જ આવતા દેખાયા. (જુઓ ચિત્ર ૭) શત પડી ગઈ
હતી એટલે જ્યાં શીમાળ નજીક આપ્યું કે ધરદર લઈને જોર કરી
મેં છત્રી લઈલી અને બજોલને બહારી. (જુઓ ચિત્ર ૮). શતનો
વંખત કાળો કાળો આકાર અને જોરથી ચપેલો જવાજ એ એમને
મામા તો હબકી જ ગયા અને કાલેજનો શીકાર કરવાની વાત
જાણુ પર રાખી ભુતની બીકના મામાં ત્યાંથી પલાયન કરી ગયા !
છે જુદી કોઈના આપની ! એ તો બાપ, સિંમતે મરણ તો મહાદે બુદ્ધ.
હવું નવા પંસકમ તમારે કાંઈના છે ? તો આવતો અક વાંચો.

પરોચ્ય

[વનવાર-શા. બાળક.]

ગામથી પછે દૂર જંગલમાં બે માણસો બેઠા હતા. યુવા-
કરીએ નીકળ્યા હોવાથી તેમની પાસે ખાવાનું ભૂતું હતું.
પહેલા માણસપાસે પાંચ લાડુ હતા ને બીજા માણસ પાસે ત્રણ
હતા. તેઓ ખાવાની વેવારી કરતાં હતાં ત્યાં ત્રીએ એક માણસ ત્યાં
આવ્યો. તેને જોતાં તે ગૃહસ્થ જણાતો હતો. પાસે ખાવાનું ન
હોવાથી ને છુજ કઠીને જૂખ લાગવાથી તે ખેરાકની ચોખમાં જ
હતો. આવા ખાનહાન માણસને જોઈ પેલા બે માણસોએ તેને પજુએ

બાળે પકડું વહે-
આમ તે ખાવા કહ્યું.
તેને તો બિટકું જ
જોઈતું હતું. કંઈ
પણ આનાકાની
સિવાય તે તરત
બેસી, ગયો ને બધા
લાડુના ત્રણ સરખા
ભાગ કઠી વચ્ચે લા-
ગાવ્યો. બીજાના પંદર
કોઈના પગ પડે તે-
નીચે ને તેના સાત

ધરાવાથી પેલા ગૃહસ્થે ગજવામાંથી આઠ : કે જુલો. ?

બે મુસાફરોના હાથમાં મૂકવા માડયા. તેઓની ઘણી જાનાકીની છતાં પણ તેમને તે રૂપીયા સ્વીકારવા પડ્યા પેલો અકસ્મત ગયા પછી એ રૂપીયાના ભાગ પાઠવા માટે બંને જણા લડવા લાગ્યા. જેની પાસે પાંચ લાડુ હતા તે કહે 'હું પાંચ રૂપીયા લઉં' ને તને ત્રણ જ આપુ.' બીજો કહે 'એમ ન થાય ખાવાની વસ્તુ અણાય નહિ, માટે આપેલા રૂપીયાનો અધો ભાગ ચાર રૂપીયા મને આપ ને ચાર તું રહેવા દે.'

બંનેમાંથી એક પણ નમતુ આપે તેમ ન હતો. તેથી એક જણ બોલ્યો, 'ચાલો આપણે ન્યાયાધિય પાસે જઈએ ને તે ને ન્યાય કરે તે આપણે કબુલ છે' બીજાએ કહ્યું 'આપણે પણ તે કબુલ છે.'

આથી બંને જણા ન્યાયાધિય પાસે ગયા ને પાંચ લાડુ વાળે બોલ્યો, 'ચાલેમ મારી પાસે પાંચ ને આ બીજા પાસે ત્રણ મળી કુલ આઠ લાડુ અમારી પાસે હતા. અમે ખાવા બેસતા હતા ત્યાં ત્રીજો માણસ આવ્યો; તેને પણ અમે ખાવા નોતર્યો. તેણે આવી આઠ લાડુના સરખા ત્રણ ભાગ ક્યાં ને પછી અમે ખાધું' જતાં જતાં તેણે અમને આઠ રૂપીયા આપ્યા. મારી પાસે પાંચ લાડુ હતા, માટે હું પાંચ લઉં આ બીજા માણસને ત્રણ રૂપીયા આપું' છ, પણ તે તે અધો ભાગ કોટલે ચાર રૂપીયા માગે છે. માટે આપ હવે અમારો ખર્ચ ન્યાય કરે. તમારો ન્યાય અમારે બંનેને કબુલ છે.'

ન્યાયાધિયે પેલા બીજા માણસને પૂછ્યું, 'જલ્દી ભાઈ! આ રૂપીયા શું ખોટા હતા? તારા ભાગ પ્રમાણે તને ઠીક છે પુલિ છે. છતાં જો તું મારું કહેવું કબુલ કરે, તો હું હજી નવા રૂપીયાનો બરોબર ભાગ પાડી આપું.'

માણસ—'આપ જે કંઈ તે મારે કબુલ છે.'

'ભગી ન્યાયાધિયે સાત રૂપીયા પેલા પાંચ લાડુવા-
ક જ રૂપીયા બીજા માણસને આપ્યો.

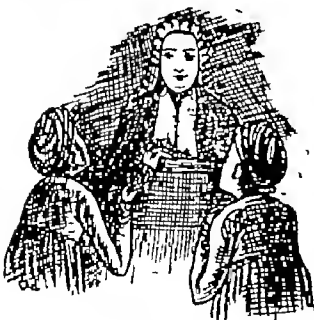
આ જોઈ બીજો માણસ આશ્ચર્ય પામ્યો ને બોલ્યો, ‘ સાહેબ! આ તે કઈ ખરો ન્યાય કહેવાય ? આ તો હઠહઠતો અન્યાય જ થયો. આના કરતાં તો અમે જે ભાગ પાડ્યા હતા, તેમાં કઈકે વધારે ન્યાયવૃત્તિ સમાજેલી હતી ’

ન્યાયાધિશે ખીમી રહીને કહ્યું, ‘ ભાઈ ! જો હું તને જરા-ખર સમજાવું. સાબળ ! તારી પાસે ત્રણ ઘાડું હતા. તે ફરેકના ત્રણ સરખા ભાગ કરીજો, તો કેટલા થાય ?’

બીજો માણસ કહે, ‘ નવ ’

ન્યાયાધિશે પૂછ્યું, ‘ વાહ ! કુલ આઠ ઘાડુના કેટલા ભાગ થાય ?’

પેલાએ ઉત્તરમાં જણાવ્યું, ‘ બીવીસ. ’ ન્યાયાધિશ-‘ જોટલે ફરેકને આ રીતે જોતાં આઠ આઠ ભાગ મળે છે તેમાં તારા ઘાડુના નવ ભાગ થયા. તેમાં આઠ તો તે તારા માટે વાપર્યા

જયવા ખાધા.
બાકી એક
ભાગ રહ્યો તે
પેલા શ્રદ્ધસ્થી
ખાધો ને તે
બહલ તેણે તને
એક રૂપીઆ
આપ્યો છે એમ
ધ્યાનમાં લે.
પેલા પાંચ ઘા-
ડુવાળાના પંદર
ભાગ પડે તે-

માંથી તેણે આઠ ખાઈ સાત પેલા શ્રદ્ધસ્થને આપ્યા. તેના સાત રૂપીઆ તેને મળ્યા હવે કહે મારો ન્યાય. સાચો કે જુઠો. ?’

બીજો માણસ-‘સાચો ! આદેખ ! તમારો ન્યાય જ સાચો
મને ખરી રીતે ધાર તો નહિ જ પણ ત્રણ રૂપીયા પણ નું મળવા
લેખજો. એક જ રૂપીયા ઉપર મારો હક થાકી શકે. મેં તમારા
ન્યાય પ્રમાણે વર્તવા હજુ હવે તે વચનાનુસાર આ , ખરો
ન્યાય પ્રમાણે મેળવેલો. એક રૂપીયો તમ હું ખુશી થઈ
છું. આ રીતે બંનેના લાજ વહેંચાયા પછી બંને ખુશી થઈ
ઘેર ગયા.

ચાંદનીમાં રતનાત

(શેરનો ફુલો દ્વારા જાનશે રે, એ રામના હાથમાં)

જ્યજ્ઞ શી ચાંદની રાજતી રે,

રૂપથી ભરિયુ વળાવ રે મીઠી બહેની !

થાશે, આજે સહ નાહિયે રે. ૧

પાલો શા ચાંદલો ચોકમાં રે,

વરસે ભમીના વરસાદ રે મીઠી બહેની !

હાશે, આજે સહ નાહિયે રે. ૨

શાસે શા બાબનો પાટલો રે,

વારાના વેર્ષા ત્યા ફુલ રે બહાલી બહેની !

હીયે, આજે સહ નાહિયે રે. ૩

ચામો જળકી ધીરે ઉતરે રે,

નીચે આવે નહાવા ઠાજ રે, મીઠી બહેની !

હોય, આજે સહ નાહિયે રે. ૪

“મધુવિનયન”

પુરાક્રમી પ્રહલાદ

(મરા અઠ્યી સંપૂર્ણ)

લેખક:-

માધવશાવ ભાસ્કરજીવ કલિકે

મહારાષ્ટ્રી—ભાઈ ! આ વિષની ખ્યાલી તેયાર છે, પણ તને આપતાં માફ હૃદય લેવાય છે. તારી જાવી જાયાનક કઠળી માફ હૃદય જાકુળવ્યાકુળ થાય છે

પ્રહલાદ—માતાશી ! તેમાં ચોક્ક શા માટે કચે છે ? પ્રભુ જેનો સહજુદાર છે તે જ મનુષ્ય જન્મમાં કિસ્મતદાર છે અને તે જ પુરૂષને નિર્ભય બધો સચાર છે આ જેર હું મારા હાથ-થી જ પી બઠું છું અને લોકોને બતાવું છું કે, વિષ પાનથી મનુષ્યો સર્ગોં જાય છે, જેર પીવાથી પ્રભુભક્તની દેહ વજ જેવી અમર થાય છે.

(પ્રહલાદ જેર પી જાય છે)

મહારાષ્ટ્રી —(તેનો હાથ પકડી રકતા રકતા) બેટા પ્રહલાદ પ્રહલાદ ! શું કરે છે !

પ્રહલાદ —ધેર શખો, માતાશી ! પ્રહલાદ ધર્મને અનુસરે છે (બાકીનું જેર પી જાય છે.)

પ્રહલાદ —(જેર પીધા પછી)

જનમનરંજન, જગદુ ખસ જન, અમરનિરંજન, સ્વામી રામ.
ભવભયહારક, જગજનતારક, અધમોદ્ધારક, સ્વામી રામ.

બહુ સુખકારી, સહુ દુઃખકારી, વિશ્વવિકારી સ્વામી રામ,
હિલ અભિલાષી, પ્રિય તુલ્યાસી, સ્વર્ગનિવાસી સ્વામી રામ,
(આ સાંભળી હિરણ્યાકશ્યપ ક્રોધપૂર્વક આવે છે)

હિરણ્યાકશ્યપ—(અતિ ક્રોધથી) ઓ દુષ્ટ! દુરાત્મા
પ્રહ્લાદ! ક્યાં છે તારો રામ? કુંઠ બાળક! શા માટે જાવા
મિથ્યા? કાલથી તારું જીવન બગાડે છે! બોલ, શું આ જળ,
સ્થળ, મહેલ, મહાલય, સર્વત્ર તારો રામ છે?

પ્રહ્લાદ—આ વિશ્વ તેનું ધામ છે,—સઘળે જ તેનો સુકામ છે
હિર—(પાસેનો સ્થળ બતાવી) શું આ સ્થળમાં પણ
: તારો રામ છે?

પ્રહ્લાદ—હા, ત્યાંજે તેનું ધામ છે.

હિર—(ભેરથી તેને છાત ભારતા,) બતાવ; ક્યાં છે
તારો રામ?

(સ્થળ ફાટવાં નૃસિંહાવતાર થાય છે પ્રહ્લાદ તેમને નમે
છે. હિરણ્યાકશ્યપ ન્હાસે છે બગવાન તેમની પાછળ પડી,
ઉમસમા તેને પકડી છતી ચીરી મારી નાંખે છે, અને પોતે
અત્યંત ધાંધલ થાય છે)

પ્રહ્લાદ—(પિતાના રામ તરફ આંગળી બતાવી)

“ભક્તિ પ્રભુની જે કરે, તેને સદા રક્ષે હરિ,
જે વાત નિજ કામા હોયી, તાતે જીવો આળીત કરી.”

સર્વ—ત્યારે અધર્મે ધર્મની પકડી જગતમાં ધાય છે,
સક્ષસત્ત્વી અસારપર સત્તા બધે પથરાય છે;
કારાગૃહે દેહી બની છે સત્ય વીર પૂસાય છે,
ત્યારેજ ‘કર્ણિક’ દેવનો અવતાર જગમાં ધાય છે *

સંભાષે

● આ નાટક જ્યારેના નાટકોની માફક પ્રેક્ષકોને બજાવતી વખતે આ
પત્રને લીધે વચ્ચે નહે તે પ્રહ્લાદની માતા મદારાણીને દેશને પ્રહ્લાદના
અવરોધક મેઘક પુરુષપત્ર ગ્રેહની કાન અટાવી લેવું

[અવસ્થાપક—નાગરદાસ ધં ૫૨૯]

નવા સંવાદો

(૧) માસુ બહુના પાત ૭ ઉપર ને બાસકાણા બાપેલા છે, તે વખતે ૫ ઉપાસના બરા જવાબો સમી મોકલે.

(૨) માસુ બહુના પાત પર ની નીચે " જોના જોનાને ખાત " એ નામના ને વાક્યો બાપેલા છે, તે વાક્યોમાં કુખપણી ૧૦ જોના બધાં નામો સમી મોકલે.

(૩) માસુ બહુના પાત ૭ ઉપર બેન ઉપાસના ચીમનલાલ ડાહરની સખેલી વાર્તાના સવાલનો સતેષકારક બરા જવાબ સમી મોકલે.

(૪) માસુ બહુના પાત ૭ ઉપર બાપેલી બેન વીગમાળા જોડિ-લાઇ દેસાઈની સીન્દૂરના વાર્તાના બાપેલા સીન્દૂરના ચિત્ર ઉપરથી તેમજ ને બહુ નવું ચિત્ર સીસાપેનથી બીવરી તેને શાહીયા ' લાઈન ' મારી તેમા વખતે સારા કાલે બિવા રજો પુરા. ચિત્ર ' દેસ ' પાટીને ચીવરશો તેની દરકત નથી.

ધનામી. પહેલું ઇનામ.—૨૦ ગુન, બીજું ઇનામ ૨૦ ગુન, ત્રીજું, ચોથું, તે પાંચમું દરેક ઇનામ ૨૦ ગુન, અને બીજા મનામો ૧૦૧ દરેક ચાર આનામો ને આના મુકીના.

નિયમો.—ધનામમાળાના નિયમો મારે બાં બહુની ઉપરનું નિય-માળાનું પાતું જુઓ. ખાસ જ્ઞાન એ રાખજો કે, બહુ મળ્યા પછી માત્ર ૨૦ દિવસમા સવાલના જવાબો નીચેના ચીરનામે મોકલી આવવા.

નાગરદાસ ધં ૫૨૯,

કુખ કુદીર, કિસને રસો, મસાક, બી. બી. સી. બાહ.

મોઢકની મૂળહ !

[વખત — મો. મોઢી પાપદસાઈ મજીસાઈ.]

શ્રી ગોળ મટોળ દેવ (દાઠવા)ના પૂજારી એક લાડુ બટલ એક જજમાનને ત્યાં જમવા બધા હતા. હંમેશના રિવાજ મુજબ લાડુ બટલ ધીમે ધીમે સ્ત્રોત બોલતા બધા અને એકેક લાડવાનું બટકું ગળામાં ઊતારતા બધા.

મનમોહક 'મોહક'
મિત્ર મળ્યો.
જપ જાપ ફળ્યો,
વન તાપ ટળ્યો.
નર ગોળમટોળ,
ઠઠી ન પળ્યો.
ધિક ધિક ખરે,
જવતાર બળ્યો. ૧.

વળી બોલો ગોળમટોળ દેવકી જે. (દાળનો સજડકો).

નર દેહ મળ્યા, બહુ મેળવશું પણ મોહકનું નહિ નક્કી કર્યું,
જજમાન મળે ઠઠી નાહી મળે, પછી મોહકવીણ થવી શી વહે. ૨.

માટે બોલો જીસજીવાડણ દેવકી જે (ચાક જરાતરા.)

નહિ લાગ મુઠો પતલળીતણો, મન મોહકમોહક મત્ર બણો.
ઠટકો બટકો ચટકો લહીને, ઝંઝપો જીળ માલ રહી રહીને. ૩.

વળી એક લાસની વાત, — બોલો મગજમોહક દેવકી જે
(ચટણીનું ચાટણ.)

જ્યમ મોહક એક વધુ જમશું, ત્યમ સમનું નામ વધુ રમશું.
જજમાનનું પૂન્ય વધુ વધશે, જસ ટાકક ટાકક છાઈ જશે. ૪.

બોલો ટાઢકકારક દેવકી' ને (એકાદિ પંતરવેલીયુ).
માટે ઘી, ઝાળ, ઘણી

તણ મગ્યાની ઘોળી રાળી ઘોળી સારી રીતે જમજો,
સવા શેરની ઝાળી (પેટ) મોઢક માટે બટ મોટી કરજો;
રમત શ્લોકની રમવી પુરણ પતશળી પુરી જમવી.

જમણુવાર છે, જમણુધાઢ નથી. બોલો ચિતા ચુરક દેવકી ને
(સાઈનું બીણુ).

જજમાન—ઝોર મહાશય ! જમતાં પ્રભુને તે વીસરી જ
જવાના કે !

ઝોર—એમ તે હોય કે ! મિષ્ટાન્નમાં તો એમના નામ ખાસ
સમાય છે સાંભળો.

રામનામ લાડવા, ઝોખાળ નામ ઘી, કુખ્યુ નામ ખાંડ ખીર,
ઘોળી ઘોળી પી. (ખરેખર દેવોના નામ ઘોળી પી જવાય છે)
ગ્યાની રીતે ટોલ ટપ્પા કરતાં લાડુ ભટલએ ખાસી રીતે તણ
આર ઠલાક ઠાકવા હશે અને તેટલામાં પચીસ ત્રીસ, લાડવા
સહજ ઉઘાવે એમાં ઠાક નવાઈ ઠહેવાય નહિ. પછી જજમાન
આગ્રહ કરવા લાગ્યા ત્યારે ઝોર મહાશય બોલ્યા કે લાવો ત્યારે
કારણ કે ઠણુ છે કે.—

જજમાનતણું જપમાનું કરે દિવ નિશ્ચય પાપની પોઠ ભરે

કઠી દેહ દુઃખી કરવો પડતો, કરવો, નહિ મોઢક એ નડતો.

(જજમાનનો મોઢક નડે નહિ માટે દેહની દરકાર જ ન રાખવી)

લાડુ ભટલએ તો પછી આગ્રહથી પણ બીજા પાંચ દસ
પંદર લાડવા ભટ ક્યાં હશે. પછી વિચાર ભાતનો થયો હશે પણ
જજમાન કાચા નહોતા. તેમને તે વધુ પૂન્ય એકદમ હતું તેથી
હવે વાત શરત ઉપર આવી અને જજમાન ઠહેવા લાગ્યા કે
મહાશય ! એ હવે એકેકો લાડવો ખાઓ તો લાડવા દીઠ પાવલી
પાવલી આપુ.

મુઠ્ઠી પાવલી આવડે દૂર યયા, મન મોઢક મિત્ર નહીં રહ્યા
જજમાનનું માન ધરી ભટલ, દસ પાંચ બીજા કરતા ભટલ.

પાવણી પાવણીની શરતે ભાત આવ્યાનું મોઢુક રાખી તેની જગ્યાએ બટલોએ વળી ખીજાં દસ પાચ લાડુ (કદાચ દસ ને પાંચ પદર કહો તો પણ હરખત નથી) બદલ ક્યાં. ઊંચટે ત્યારે બટલો ખુબ ચાક્યા, (પીતાંબર તો પહેલેથી જ ઢીંધું હતું એટલે હવે તે પણ કંપાય બાકી ન હતો) ત્યારે જજમાને ૩૨ લાઠવા ફીઠ પાંચ ફૂપીબા આપવાનું હતું એટલે બટલોના તો લોગ મળ્યા. એક મોઢક ખાતા પાંચ લોગ મળેલ દુકરણ મળે કે જેનાથી આવા મોઢકો કદાચ બીજા લવમાં જજમાન કહેનાર, ના મળે તો પણ નીપજાવી ચકાવ, તેવો હાથ કેમ ચુકામ ? એવો વિચાર કરીને બટલો બોલ્યા કે—

મુખવાસની કાચ વલો દર્પશું, જજમાનની વાણી ધરી લઈશું. નહિ મોઢની કહી ના કહીશું કહી ના કહી, ને જઈ ક્યાં સ્કાંતું ?

હે જજમાનલ ! તમને તે મોઢની ના કહેવાય ? જલે જમી મુખવાસ આઈએ છીએ તે નહિ આઈએ અને તેને બદલે લાડવાથી પેટનો ગાડવો ભરી દર્પશું જેથી અમારે પણ બે દિવસ વધુ ચાલે. તમને ના કહીએ તો તો પછી અમને રહેવા માર્ગ જ નહિ મળે.

ઉંચટે બટલો ચાક્યા, આપેલું પાણુ આવવા માડ્યું પેટ ફૂલીને ફાડુ ફાડુ થવા લાગ્યું અને જાગર જેવડું થઈ ગયું. બટલોથી ઉઠી પણ ચકાવું નહિ. બટલોને ખાટલામા વાલીને પેર લઈ જવા લામ્યા. રસ્તામાં એક વેઢ મળ્યો. તેણે લાડુ બટને પુછ્યું કે તમને શું થયું છે ? લાડુ બટ બોલ્યા કે જજમાનના ઉપકાર માટે સહન કરવો પડતો એ મોઢોલો રોગ છે, ના એ રોગ નથી પણ એક ભવનો ભોગ છે. જુઓ હવે કેટલાક દિવસ બાધા વગર વપચામાં કરશું તે વગર ભોજે ભોગ ફળશે કે નહિ ? નેહને દયા આજવાથી પેતે પોતાની પાસેથી બટલોને આરામ થાય તેવું આખીબિનાશક ચૂલું આપવા માંડ્યું ત્યારે બટલો બોલ્યા કે જો તમારા ચુરલુ નેટલી જમ્યા હોત તો મારા જજમાનનું માન ન રાખત ? લાડુ પણ મગત અને વાંદીના ધોળા પણ મગત ? વેઢ બોલ્યો કે

હવા મળે સજી રોગની, પણ આ તો છે ભોગ,
મોઢીઓ મટશે નહિ, હેરો નિર્મિ ભોગ.

તર્કશક્તિની ખીલવટ

[લખનારા—બેન ઉદ્દભાણા ગ્રીમનદાસ ટંકડે]

એક રાત્રી હતી તેને એક ઊંઘેલા દેવો તે હમેશા આવકો પરમે-
શ્વરી સેવા કરતો જોઈ તે રાત્રીકુવર હતો, તેમ છતાં પણ તે દરોજ
વહેલો હી રનાન વિમેર કરીને જામમાંથી કમળનાં ફુલ લઈ આવી
તેને મંદિર સરખાં ફુલ ચડાવતો એક દિવસે તેણે સવારના પહેરમાં વહેલો
હી જામમાંથી ફેલ્યાએક ફુલ લીધાં, અને તે મહાદેવને ચડાવવા
મારે ચાલ્યો ત્યાં એક સરોવર આવ્યું, તે સરોવરની પ્રસિદ્ધિ
રહી, પણ એટલામાં કંઈ નવાઈ જોતો જનાવ જાન્યો તે એવો કે—
જેટલા ફુલ તેણે લીધા દની તેટલાજ જીવન ફુલ દેવી આપીને ત્યાં-મુકી
મળાં, દારજકે, રાત્રીકુવરને એવું પરદાન હતું પછી તે જામગ ચાલ્યો,
એટલે એક મંદિર આવ્યું, રાત્રીકુવરે મહાદેવજીને ચોડાએક
ફુલ ચડાવ્યાં પછી તે જામગ ચાલ્યો ત્યાં પણ એક જીવન સરોવર આવ્યું,
એટલે ઉપર દવા પ્રમાણે જમજા ફુલ લઈ મળા (એટલે જો તે એ
ફુલ લઈ એવો દોષ તો હી જીવન એ ફુલ વધારે મુકી જાય તેથી ચાર
ફુલ લાખ.) પછી તેણે જીવન મંદિરે પણ પહેલા મંદિરનાં જેટલા જ ફુલ
ચડાવ્યા, તે જામગ ચાલ્યો એટલે ત્રીજું સરોવર આવ્યું ત્યાં પણ તેણે
જામગની મારફત કમ, અને તે જામગ ત્યાં ચાલ્યો ત્રીજું મંદિર આવ્યું,
ત્યાં તેણે જામગના સમગા ફુલ ચડાવ્યા, એની પાસે એક પણ ફુલ જામી
રહ્યું નહી તેણે ત્રણે મંદિર સરખા ફુલ ચડાવ્યા હતાં, ત્યારે તે એક-
દર ફુલ ફેલ્યા લઈ મળતો જ અને દરેક મંદિરે ફેલ્યા ચડાવ્યાં જ

વિદ્યાર્થીઓ દરરોજ વધારેમાં વધારે કૈટલો વખત અભ્યાસ કરવો જોઈએ ?—નિયમિતતા એ દરેક વિદ્યાર્થીનો સુદ્રાવેળ હોવો જોઈએ. સુલતવી રાખવાના માઠાં કળથી કોઈ પણ જાણક અજ્ઞાન ન જ હોવો જોઈએ. ધણા વિદ્યાર્થીઓ ‘ટર્મ’ની શરૂઆતમાં જોઈ લેવાય છે તે બાજુર અભ્યાસ કરતા નથી. ત્યારે પરીક્ષાને વખત નજીક આવતો જાય છે ત્યારે ખૂબ કલાક અભ્યાસ કરવા મટે છે; એટલે સુધી કે પરીક્ષાની નજીકના દિવસ ને સત મળી આશરે ૧૮ થી ૨૦ કલાક સુધી તેઓ વહીવટ કરે છે ! આ ચોક્કસ બદાવહીતક છે અને બહુવાર આમાંથી લાભ કરતા નુકશાન વધારે થાય છે. આરોગ્ય બગડે છે, અને અભ્યાસની વખતે વાંચેલું વિસરી જવાય છે. આમ કોઈ પણ વિદ્યાર્થીએ ન કરવું જોઈએ. પહેલેથી જ નિયમિત થોડા કલાક વાચવાનો રિવાજ રાખ્યા હોય તો પરીક્ષાના વખતે કોઈકોઈ કરવી નહિ પડે એટલું જ નહિ પણ તનને અને મનને કોઈપણ જાતનો અધોભ્ય જોતો પણ નહિ પડે.

નિશાળમાં વિદ્યાર્થીને આશરે ૪ થી ૫ કલાક અભ્યાસમાં જાળવા પડે છે. તે ઉપરાંત નિરાગી પ્રકૃતિનો વિદ્યાર્થી સવારમાં

મળસકે ૨ થી ૭ કલાક અને સાંજના પછુ લગભગ તેટલો જ વખત અભ્યાસ કરે તો તે પુરતુ છે, નિયમિતતા બળવાની નોંધજે, સતના મોઠે સુધી બાપી અભ્યાસ ન કરવો જોઈએ પણ વધારે વાંચવાની જરૂર જણાય તો મળસકે બેઠેલાં ઉઠવાની ટેવ પાઠવી, ચાહ કે કાફી જેવા ઉત્તેજક પદાર્થોના ભેરે ઉબાગરા કરી મન ને શરિરને વધારે પ્રમાણમાં તકલીફ આપી ને અભ્યાસ કરવામાં આવે તે ઘણી વાર અણીને વખતે નિષ્ફળ નિવડે છે જ્યારે મળસકામાં શાંત ચિત્તે કરવામાં આવેલો અભ્યાસ જહુ જ ઉપયોગી નિવડે છે

રાત્રે અભ્યાસ કરવાથી શુ' નુકશાન થાય—આખો દિવસ શાળામાં અભ્યાસ કરી અને પુણેજ પ્રકારની બીજી મહેનત કરી વિદ્યાર્થીનું મગજ ઘાફી બાધ છે, શરિર અને મન બહુ મહેનત કરીને થાકી ગયુ હોય તે વખતે અભ્યાસ કરવા બેસવું એ મગજ પર એક પ્રકારનો ભાર બૂલમ જ થયો ગણાય મગજ પાસે જોવી અવસ્થામાં મહેનત વધારે કરાવવાથી પરિણામે મોટું મીઠુંજ આવશે એ અનુભવસિદ્ધ વાત છે તેવે વખતે મગજને આરામ આપી સવારના જ્યારે મગજ શાંત હોય ત્યારે અભ્યાસ કરવાથી તે વધારે ઉપયોગી નિવડે છે.

ગરિબાઈનાં ગુણગાન

મુણીવલ મનમતી મરીનાઈના મુલુ માવુ,
મરીનાઈના ગુલુ માવુ રે ! મુણીવલ.

મરીનાઈ કલા મ્હારી, મ્હને પ્રાણુયો છે ખારી, અધિક અધિક એક આહુ રે ! ગુ.
આપે અતિ નિદ્રા બાહી, કુણુ કુણુ મમગ મ્હારી, રતી વહેયો ન વસણુ રે ! ગુ.
સાદા ભોજનીયાં મ્હારે, મ્હારે મનમતી રાઈ, સાદામાં સાર સર્વ માવુ રે ! ગુ.
નવો નવો વસ્ત્રો મ્હારે, કયાં નથી મમના રે, સાદાં વસ્ત્રોએ હુ નીમાણુ રે ! ગુ.
બાલા જલ્લમલ વિષુએ, આપી જે ભેટ મુજને, કેવેતે દુર્લભ હુ તો માવુ રે ! ગુ.

મુણીવલ મન મતી મરીનાઈના મુલુ ગાઈ (મુન)

અ દ્રશાન્ત ગી. પરિખ ખી, એ.

વીર હનુમાન

[રામરીતા એક જગ્યા પછી ત્યાંથી રામચંદ્ર હસિલુ વિદ્યાનાં
વિદિષા નગરીમાં જ્યાં અને ત્યાં પાછીને મારી મુખીવને રાજ્ય કેવી
રીતે આપ્યું તે તમે જાણજવનમાં પાછી જ્યાં છે. પાછીનાં જમને જ્યાર
મુદ્રા ચિત્ર આ સાથે આપ્યું છે ત્યાર પછી મુખીવની મદદની રામ
ચંદ્રએ સીતાજીની બાજુ મદદવાની તૈયારી કરી અને વીર હનુમાનને
હસિલુ વિદ્યાનાં વણસ જમને આપ્યો. દિનને હસિલુ ઉઠે જ્યાં ત્યાંથી
પોતાના પિતા પાપુદેવની મદદથી ખુશ મારી લગ્નમાં જ્યાં. ત્યાં
તેમને સીતાજીની બાજુ મદદ. એકદમ ને સીતાજીને મળ્યા
જ્યાર તે પોતાને જોઈ હનુમાનનો માનુષ સમજી સીતાજી જમણાં જ્યાં એ
જ્યાંથી હનુમાનજીએ પહેલાં તે રામચંદ્રજી સ્વયં મદદમાંથી અને જ્યારે
સીતાજીને પોતાના સામું જંતુ ત્યારે નીચની રાજ્ય આપેલી પેલી રામની
નીચી તેમને આપી તેનું વજન ચિત્ર આ સાથે છે ત્યાંથી આમળનો જામ
નીચેની દિવ્યમાં આપ્યો છે]

[શાકુંલવિકીર્તિ]

દાશ્યે સપવદત વાનર, સતીધામો ઉસો આવીને,
કીધુ રામ જુવેનુ આન, અરપી મુદ્રા અભિજ્ઞાન જે;
શંકા દૂર ઉઠે યર્ષ નીરખનાં. ચિન્હો જ વિશ્વાસના,
લગ્નમાં અવિલખ રામ ઉતરે, જાણે સતી અખત્ય, ૧
પાસુપુત પીઠે પડી લઈ જવા દહે જનકીને નકી,
કિંતુ રામચિવાલ અન્ય નરનો તે સ્પર્શ ચ્હાતા નથી;
માને દુષ્ટ વિમોચને રુપવતિ-વર્તવ્ય, ના અન્યનું,
સીતા લઈ વચી ઠલકમદિતા તેથી બીજું ધન્ય મું. ૨
આહી રામ ઉતાવળે ઉતરશે; એણે કહીને હવે,
જાતે જયજા વીર વાનર સુલો અતિતજા રાખવે,
ઉખેલ્યા મયજા જ્યોત્સના વનનાં વૃક્ષો, હયું રાત ત્યાં,
ધારી અરજીન રૂપ વાટ નિરજે પિશાચની આવતાં, ૩
પેઠારી જ્યાં. રામનો પરી પરી હુંકારતો તે કુદે,

આવેલું હજી રાક્ષસોતલું બધું જોકાકી તોયે છુટે;
લકા ના સહિ રાજમદિરતણા શુભે હલંગો ભરી,
ને, વાયુમુત સમદૂત ગમવે, શિખર લકાપુરી

આવીને બળવાન ઇદ્રજીત તો હારણુ યુધે મલે,
ગાજવા બલ ન કોઈ કોઈ થકીએ, બૂહો વિશાળા રચે;
બકીને હનુમાન ને અમર, એ બાધે છ પ્રહ્લાઅધી,
ધારે આમુધપાશમાં પકડવા પોતે ચતુરાશ્વથી.
બકી રાવણસાથ વાતચીતથી છે લાભ રાજી થતો,
બંધાતો શત્રુ સૂતરે અતિ અતિ પીડા થતી હાજતા.

લકાધીશ ખિલક રામદૂતને શિક્ષા કરે દોષની,
વીટિ વાનર પુત્ર તેલ વસને, બાળે પછી આગથી;
પાતમત્ય તપોબળે અનલની સીતા કરે પ્રાર્થના,
ઠંડા અગ્નિ થતો, મરૂત મુવને લાગે જરા આંચ ના.
શાણે રાવણદૂત તૂત સમજી આ આમુરી યજ્ઞમાં,
હોમી ભસ્મ કરે વરદાશ બધાં લકાતણા આગમાં;
ધુમે જોકથી જોક મહેલ ગદમાં એ પૂમકેતુ સમો,
લાણે આળ વળે બધે પ્રલયની. શો ઠોપ આ કારમો !
[જુઓ આ સાથેનું લકાકલનનું ચિત્ર]

બાળી લક પુશી થતો બળવતો પાછો વળે મારૂતિ,
ફૂકી સાગર આવતો નિરખીને સર્વે મળે સોબતી;
રાજ વાનરજ્ઞય સર્વ પળતું કિષ્કિંધપુરી ભક્ષી,
સીતાની ઠહી વાત એ કુશળતા, આખા નિશાની મણિ.

[જુઓ આ સાથેનું ચિત્ર]

સ્નેહાલિંગન રામ દે, પુશી બને, મારૂતિના વિક્રમે,
તેવારી તત્કાળ થઈ ઉપડવા મુખીબને હુકમે.

વિશ્વસય ય. આલસત્થી

[સમાવસનું આવગનું રસિક પદન શ્રી આલસત્થીના મદામબ
રૂપે મુદર ચિત્રો સદિત વરે પછીના અંકમાં અનુક્રાંતે આપશે]

દેશ દેશની સ્ત્રી વાઈઓ

સુવરદેવી, ચેત્ર'લ, ને બહીક, ખંભાતનાં.
 બી, ઠાંડા ને શુદ્ધપાક સોલવાનાં.
 ઊંઘરી બલ ને હીચાં બેઠાનાં.
 મરચી મચરૂ ને કાજળ અમદાવાદના.
 સુઠ અમદાવાદ ને કેળાં ધોળકાનાં.
 પચાઠ પાણી ને પાંદડાં મોડાસાનાં.
 હીંકણી છાપ ને કાલાં વિરમજામનાં.
 કક પટોળાં ને સુઠી પાટણનાં.
 પાન પરવળ ને ચેવલે વડોદરાના.
 મુળા મજાજ ને ગ્રામણ સિદ્ધપુરના.
 કપાસ કચેરી ને કામદાર ભરૂચના.
 બરફી ઘારી ને પાપઠી મુસ્તનાં.
 કાઠી લાઠી ને ચોઠી કાઠીલાવાકનાં.
 ગાંઠીલા કાઠીલા ને ભલજાં ભાવનગરનાં.
 ધરમચાળા કરમચાળા ને પ્રાંતમા પાલીતાણાના.
 વાઘી બાઠી ને દિવાળી મુબઈની.
 હાથી ચાથી ને લક્ષ્મી મલબારના.
 હોળી હોળી ને જોળી મારવાડના.
 બાય બેવાળ ને માકઠાં ગોધુળનાં.
 મરચ મુરતી ને મોડા કાચીના.
 વાણી પાણી ને બાવન હિંદુસ્થાનનાં.
 દોરી દક્કિં ને ચેંડા મધુરાના.
 બરફ બાણુ ને કાણી, કલકત્તાનાં.
 ને મેવે મીઠાઈ ને હીંચ કાણુલના.

ખાસજીવનના

ગ્રાહકોને મોટાં ઈનામો

ધ્યાનથી વાંચો

"ખાસજીવનના" ગ્રાહકોને ૫૫ જાનાથી શ. ૧૭૫ સુધીની રકમનાં રાહક ઈનામો તેમની મહેનતના પ્રમાણમાં મળે જીવી નીચેની આઈષ્ટિક યોજના અમે રજુ કરીએ છીએ. જાણ છે કે, અમારા ગ્રાહકો તેના અવરજ આવ લેશે જ. યોજના નેતા જ કોઈપણ કદી સંકેત કે, ખાસજીવનને તેમો કંઈ જ નહીં જેવું નથી. માત્ર ગ્રાહકોને જોડામાં જોડી મહેનતે પ્રમાણમાં વધારેમાં વધારે નહીં મળે, એ જ અમારો હેતુ આ યોજનામાં છે.

યોજના

(૧) ખાસજીવનના નવા ગ્રાહકો તમે કરી આપો. ૧ નવા ગ્રાહકથી માંડી ૧૦૦ ગ્રાહકો તમે નવા કરી આપી સંકેતો, અને તે ઉપર તમને નીચે મુજબ ઈનામ અમારે આપવાનું છે (અ) ૧ ગ્રાહક કરી મેકસનારને શ. ૦-૫-૦ (બ) ૨ ગ્રાહક કરી મેકસનારને શ. ૦-૧૪-૦ (ક) ૩ ગ્રાહક કરી મેકસનારને શ. ૧-૧૦-૦ (દ) ૪ ગ્રાહક કરી મેકસનારને શ. ૨-૮-૦ (ઈ) ૫ ગ્રાહક કરી મેકસનારને શ. ૩-૧૨-૦ (ફ) ૬ ગ્રાહક કરી મેકસનારને શ. ૫-૪-૦ (ગ) ૭ ગ્રાહક કરી મેકસનારને શ. ૬-૮-૦ (ઘ) ૮ ગ્રાહક કરી મેકસનારને શ. ૭-૧૪-૦ (ઙ) ૯ ગ્રાહક કરી મેકસનારને શ. ૮-૦-૦ (ચ) ૧૦ થી લઈ સુધી ગ્રાહક કરી મેકસનારને દરેક ગ્રાહક દીઠ શ. ૧-૮-૦ (છ) ૧૦૦ ગ્રાહક જોડી સાથે કરી મેકસનારને શ. ૧૭૫-૦-૦ સામ્યા.

શરતો

(૧) જુદાં જુદાં જાતનાં જોનાર ખાસજીવનના ગ્રાહક હોવા જોઈએ; અને તેમણે પોતાના ગ્રાહક નબર સંખ્યા મેકસનો જોઈએ. (૨) જે નવા ગ્રાહક તેઓ કરી મેકસે, તે અગ્રહ કદીપણ ખાસજીવનના ગ્રાહક કવેશ હોવા ન જોઈએ. (૩) ગ્રાહકોએ પોતે નવાં ગ્રાહક લાવ, તેટલા ગ્રાહકો પુરતા યોજનામાં જણાવ્યા મુજબ રાહક ઈનામ પોતાના જેટલું લાવ, તેટલું કાપી લઈ જાકીની રકમ મેકસી મનીએઈશની કે રજીસ્ટર્ડ કમ્પનની ગ્રાહકોનાં સ્પષ્ટ નામ તથા ઠેકાણું સાથે અમને અમારા મહાંના

નામરસસ ધ૦ પટેલ, કૃષ્ણકુટિર, કીસન રોડ, મલાદ, શીરનામે મોક્ષી
આપવો. (૪) આહકોનાં જવાબન ધનામ કાપ્યા પછી, અમને મોક્ષી
આપવાનો તમામ દવાલ અમે દરિદ્રાધર્મા ભાગ લેનાર આહકને શીર છે
(૫) દરિદ્રાધર્મી મુદત તા. ૫ મી ડિસેમ્બર ૧૯૨૪ ના અપેરના ૪ (૧૨૬. ૮)
સુધીની છે. તે પછી મળેલાં નાણાં તમામ આહકોને પાછાં મોક્ષી આપ-
વામાં આવશે, અને પુરેપુરું જવાબન મળ્યા શિવાય અંકો મોક્ષવામાં
આવશે નહિ. (૬) દરિદ્રાધર્મા ભાગ લેનાર આહકે ખનીજોદારની કુપનમાં
કે, કામળ જાણે, તેમાં પોતાનો આહકઅંક જરૂર લખવો જ જોઈશે. (૭)
અમને જે આહકોનાં નાણાં જમ્મી તારીખ સુધીમાં મળશે, તેમનાં જ નામ
અમારા પત્રકમાં આપી તેમને અંકો રવાના કરવામાં આવશે, તે શિવાય
અમારી જવાબદારી કોઈપણ પ્રકારની રહેશે નહિ. જેમકે—કોઈકે , ૧૫
મીન પાસેથી જવાબન વસુલ કરી તે પોતે જ અહીં જાય અને અમને
રકમ ન મળે તો, તેની કોઈપણ પ્રકારની જવાબદારી અમારા ઉપર રહેશે
નહિ. (૮) અધી રીતે બનારા આહકોનું નામ નવેમ્બર ૧૯૨૪ થી ઓક્ટો-
બર ૧૯૨૫ સુધી વર્ષ ૧ માટે નોંધવામાં આવશે, અને તેમને તે
મુજબ અંકો મોક્ષવામાં આવશે. પરંતુ જે નવેમ્બરના (શિવાગીના)
અંકો ખુરી પડે તો નવા આહકો ડિસેમ્બર ૧૯૨૪ થી નવેમ્બર ૧૯૨૫
સુધી નોંધવામાં આવશે. (૯) આ દરિદ્રાધર્મા ધનામમાળાના અવરધન
પકનો મુદત કોઈપણ સંજોગમાં ઉતરતો જ નહીં, અને તે ધીર
જુને અગ્રસરીને જ દરિદ્રાધર્મા ભાગ લેવા સકારો.

આહકોને નમ્ર વાચના

જાણજીવનના આહકો જેમ વધે તેમ અમને જાણજીવનની પ્રતિ
વિશેષ કાસાદથી કસવાની થતી આવે, એ સ્કેન્ડે સમજી શકાય એવી વાત
છે. સદાજ અમે કોઈપણ આહક સહેજસહજી પોતાનાથી જુની રહે એટલા
આહકો વધારી અમારી ઉદાર ધનામી યોજનાનો લાભ લઈ શકે છે આર્થ
આહકોમાં અસમત અમને લાભ ન હોઈ શકે છતાં, આહકોની જમર-
બસ્ટ સંખ્યા વધે, એમાં આવડે તો અમને લાભ છે જ એ આશાથી
જ આ યોજના રજુ કરી છે. આટલો છે કે, આહકો અપેક્ષા લાભ લેશે.

એકવાર શરીરથી જણાવવાનું કે, આ સળધનો તમામ પત્રઅવકાર
માત્ર નીચેને શીરનામે જ કરવો.

ત્યાગરસ ધ૦ પટેલ,

જાણજીવન કાર્યાલય—મલાદ યાજ્ઞ, કૃષ્ણકુટિર, કિસન રસ્તો,

મલાદ—બી. બી. સી. આપ્ત

વિનોદ મહારાજો

(વિનયાર-શ્રી. હુમ તર)

તીસ્મારખાંની હુમાળી

સેઠ તીસ્મારખાં—કૈયા ! જલદી બે અને મોઢર બોલાવી લાવ મારે
૪-૧૫ ની પબલ મેલમા આરે બુદ ન બેઠકે.

કૈયા—“સા’બ ! હવે મોઢર નક્કરી પડયો, વખત નથી રહેલ.

સેઠ તીસ્મારખા (બવાળી લતાવળની ખૂનમાં) બે તાર કાણે કર; વખત નથી
તો બે મોઢર લઈ આવ !

• કૈયા બિચારો વિચારમા પડયો કે હવે છાં મરુ ?

બીરબલની હાજરજવાબી

બાબર—બીરબલ, આવ મને એવું સ્વપ્ન જાગ્યું કે બહેન હું મધમાં
આબોરતો હતો અને હું ત્યાં નક્કરી પડયો પડયો આબોરતો હતો.

બીરબલ સમજાયો કે બાદશાહ બનાવે છે તે ખરું પકોચિત છુટી હતો
તે કાચ મેલો રાખીને કાઢ્યો, -જરી વાત નામદાર ! મને ખરું બે ન
સુબળ સ્વપ્ન જાગ્યું હતું ખરું મે સ્વપ્નામા વધારામા એમ જોયું કે બહેન
હું તમારે સરિર આરતો હતો અને તમે મારે સરિર આરતો હતા !

• બાદશાહ આ બવાળ સાતળીને શુધ ન થઈ ગયો.

માખી કે હાથો ?

એક મુસ્લી લાલો ચૈયે મલાઈ દેવા ગયો. મલાઈ વેચનાર યોચીને એક
પેસો આપી મલાઈ વેચાવી લીધી મલાઈના પડીઆમા એક માખ હલી. તે એક
તેલે કાઢ્યું, કે યોચીમા ! મલાઈમા માખી છે યોચી બીચારી બાલી—“એક પેસાની
મલાઈમા માખી ન નીકળે ત્યારે હું કાચી નીકળે ? મુઝો મુઝો બની તો
હવે ! હું પેલો વાત કરતો છું !”

હીકરીનું હેત

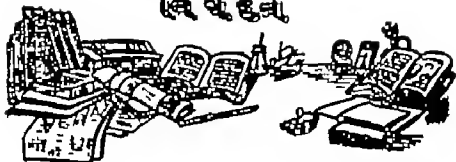
બેના—બાપા ! સારા માસુસો બેઠા મરી બચ છે, બે જરી વાત હોય ?

બાપા—હા બેટા, પક્ષી વાર એમ બને છે

બેના—ત્યારે બાપા ! તમે છવો છો તે તો સારી વાત છે પણ મારી બા
દબુ મુખી કેમ છવતી રહી છે તેની મને નવાઈ લાગે છે !

સાર—સમજે તેવું કોઈ ને ન સમજે તેની કમજબી !

શ્રી યોગેશ્વર

પાંચમું વર્ષ—પ્રથમ કૃપાથી જાણજીવન જાળે પોતાની કલાતીના ચાર વર્ષો પસાર કરી આ બધા સાથે પાંચમા વર્ષમાં પ્રવેશ કરે છે. અમા વર્ષ દરમિયાન જાણજીવનમાં લખાણ વધારે પ્રમાણમાં આપવામાં આવ્યું હતું તેમજ ચિત્રો પણ પુષ્કળ આપવામાં આવ્યા હતાં. આમ વર્ષે જાણી પણ વિશેષ પ્રગતિ કરી શકાય જોવો. દરેક પ્રપત્ન કરવાની જોડણી થાય છે. યોગાદ્ય જ વખતમાં “જાણજીવન” સમગ્રી કેટલાક જરૂરી ફેરફારો કરવામાં આવનાર છે અને તે ફેરફારોને અંગે જાણજીવન વધારે સમીપ પાયા ઉપર કામ કરવું થઈ જશે એમ અમારી ખ્યાલી છે.

જીવના બાકો—આમ બાકથી જાણજીવનનું નવું પુસ્તક તરુ થાય છે. અમા વર્ષના ૧૨ બાકો જેમણે પુસ્તકરૂપે હજી સુધી ન જોયા હોય તેમણે તે તરત જાંખવી લેવા જોઈએ. ધણીવાર એવું બને છે કે જીવના બાકો પૈકી કટલાક જોનાઈ અથવા હોય છે અને એવા બાકો ખાટે અમારી પાસે પાછળથી ગામણી કરવામાં આવે છે. તેને વખતે ધણી વાર બાકો હોતા નથી અને તેથી આકાંક્ષા પુસ્તક જાંખી શકતા નથી ખાટે જાણજીવનના કે અમારી પાસે અમા વર્ષના યોગાદ્ય છુટા છતાં બાકો હજી રહેલા છે. તેવા દરેક બાકી કીમતની પાંચ આના જેવે ટીકોરા નીકીને અંગે જોઈએ. તેથી જાણી લેવા મહેરમાની કરીને દરેક બાકો, જાણ નોંધ લેવી કે અમારી પાસે વર્ષ ૧ ૨ ૩ નો એક પણ બાકો સોંપીક નથી. તેમજ યોગા વર્ષના બાકો પૈકી બાક ૧, ૨, ૪, ૭, પણ સોંપીકમાં નથી ખાટે તે બાકો જાણજીવનની કોઈએ તસી લેવી નહિ. આવા બાકો વી. પી. ટી. મેકલેસી આપવામાં આવશે નહિ.

પુસ્તકો યોગ્ય તેજાર છે—જાણજીવનના અમા વર્ષના ૧૨ બાકોનું અનુક્રમણિકા સાથે સમગ્ર કાપડી જાંખીતું અને આર્થિક પુર્ણ સાથેનું પુસ્તક તેમજ છે કિમ્મત રૂ. ૫-૦-૦ છે. નવા આકાંક્ષાને જા સોનેરી તક છે મારજુ જાણ પુસ્તકો યોગી સમ્પ્રદાયમાં હોવાથી જલસી બધી જાય છે. ૫૦૦ ઉપ-

રાંત પાનાં અને ૩૦૦ ઉપરાંત ચિત્રકુ આ મળતર પુસ્તક પાંચ રૂપીયાની કીમતે બીસકુલ મોડુ નથી ખાટે તે જલદીથી મળાવી સેવા બધામણ છે. એ ઉપરાંત પુસ્તક ગ્રીક્ષની માત્ર મણત્રિની નક્કો હવે નાકી રહી છે. તે જલદીથી મળાવી જેવની વિનતિ કરવામાં આવે છે. કાલકે એકવાર આ પુસ્તકો ખસાસ કરા પછી તે કાલપણ કીમતે વેચાતાં મળી શકશે નહિ.

સચીન સંસ્થાનમાં પ્રાસજીવનની કદર — પ્રાસજીવન અંતર આપણુ વડોદરા તથા આવનગર રાજ્યોના શાળા ખાતાં મોટે, તેમ જ વડોદરા રાજ્યના પુસ્તકાલય ખાતા ખાટે મજુર થયેલ છે મુખાઈ તથા કરાંચીની સહેર સુધરાઈએ બેને પોતાની શાળાઓ માટે ખરીદે છે, ખાતામાં મોડીથી સરકાપિત મુદરાત વિદ્યાપીઠના તમામ કુમાર મંદિરો તથા વિનવ મંદિરોમાં પણ જાલજીવન મજુર થયેલ છે. એ ઉપરાંત સચીન સંસ્થાનના કેળવણી ખાતાના અધિકારી સાહેબ પોતાના નગર ૨૫૦ તા. ૨૬-૮-૨૪ ના પત્રમાં જણાવે છે કે, તેમના રાજ્યની શાળાઓનાં ઉપ-ચેત્ર મટે નામદાર દિવાન સાહેબે માસિકને મંજુર કરી તેની નક્કો ખરીદવા કુકમ કર્યો છે, અને તે માટે તે રાજ્યને બમો મુખારકમાદી આપીએ છીએ. જાલજીવનની જે કદર કરવામાં આવી છે, તેને પ્રાસ-જીવન કાલક નીવડશે જ એવી બમો સર્વને ખાતી આપીએ છીએ. ખીજ ને જે રૂપી રાજ્યો અને લોકોપકારક સંસ્થાઓમાં પ્રાસજીવન હજુ મજુર નથી થયું, તેઓ પણ તેને મજુર કરી જાલસાદિકને આગળ-વધારવામાં મદદ કરશે, એમ આશા છે.

આભાર — પ્રાસજીવન અભારની જે સ્થિતિએ પહોંચ્યું છે તે બમોએ વારંવાર જણાવ્યું છે તેમ અપારા અનેક મિત્રો અમને અનેક પ્રકારે મદદ કરી રહ્યા છે એને આભારી છે. પ્રાસજીવનને જે અનેક પ્રકારની મદદની જરૂર પડે છે તેવી મદદ બમોને કેવળ નિસ્વાર્થ બવે જે પ્રમાણમાં મળતી રહી છે, તે પ્રમાણમાં મળતી ન રહી હોત તો બમો આપણા આગળ વધી શકત કે કેમ એ સહતી જ વાત છે. આજના ધુમ પ્રસંગે ધિવા અમારા તમામ સન્મિત્રોને હા આભારની લાગણી સાથે બમે વાદ કરીએ છીએ. તેમની સંખ્યા એવડી મોટી છે કે તેમનાં એકલાં નામ લખીએ તો પણ અસિકનો ત્રણ મારે પાનાં ભરાઈ જાય. એમ છતાં કેટલાંક નામો અત્રે રજુ કરવાની અમારી લાકચ બમે યોજાતી શકતા નથી અમારા ચિત્રકર પંડુએને અમારે સર્વથી પહેલા વાદ કરવાના છે. શ્રી અંબાલાલ મદાવકર જોડી, શ્રી જમમોહન મોહી, શ્રી હેટાલાલ અંબાલકર જોડી, શ્રી મનલાલ જોડી, શ્રી દેવચંદર ભટ્ટ, વિગેરે એ કેવળ નિસ્વાર્થ

માવે અથવા નહુ જ નહય દામે અમેને નોંધતાં ચિત્રો તૈયાર કરી
આપ્યાં છે આવા ચિત્રો ફેટલાં અને કેવાં ખર્ચાગ દેલ છે જી તો જોને
અનુભવ હોય તે જ સમજી શકે છે એટલે તે તમામને અને જોડે આમાર
માનીએ તેટલો જોહો જ અવામ જો ઉપરાંત લેખકોપીકી દમેલ મુખ્ય
અમને અમલની મદદ કરનાર શ્રી હરીલાલ પ્રભુલાલ ખના,
રણજીભાઈ દરિવંશવ શાહ ખી જો, શ્રી. અમેલાલ સવરામભાઈ
દેસાઈ, શ્રી. માધવરાવ ભા. ઠાકોર, ડૉ. મોહનલાલ જો. પાંક, શ્રી. દ. ડી. જી. શા, શ્રી. કમનજી મજીભાઈ દેમાઈ, વાંચે વીચેરેનો અમે
ખાસ આમાર માનીએ જોએ. ધણીક વાર ફેટલાઈ ઉપયોગી લેખો વિચેરે
ખાસજીવન માટે વાગદોળ તૈયાર કરાવવા પડે છે તેવે પ્રસંગે આ વખત
જુદાંજુદાં અમને નોંધતાં વખત મદદ આપી છે લેખો અને
ચિત્રો ઉપરાંત બીજી ધણી માનવોમાં અમેને ફરક પ્રકારની
મદદ કરવા માટે અમે ભાઈ રતોલાલ દલાલ, જમનાદાસ મેરારજી, વલ્લ-
ભક્ષિ લાલજી કારોવા, ભાઈ મલ સવાઈલાલ પંડ્યા વીચેરેનાં પણ
આભારી છીએ. આ ઉપરાંત ધણી જાણકોએ પણ અમેને સારી મદદ કરી
છે અને તે પૈકી ભાઈ બાલુ, રમુ. વિચેરેનો અને ખાસ આમાર માનીએ
જોએ અને આ મધ્ય ઉપરાંત સૌથી અમલની અને મેટા પ્રમાણમાં અમેને
મદદ કરનાર ભાઈ મજીલાલ નાવજી શાહને અમે ધણી શક્તિ જ નહિ
ખાસજીવન જો અમેને વારવાર અણખુ છે તેમ અમારો નવરાજની વેળાને
ઉદ્દેશ છે અને જો કમન માટે નોંધજો તેટલો વખત અમારાથી શાંત
કાઠી રામતો નથી તેવા સંભોળેના ભાઈ મજીલાલની મદદ ન હોત તો
ખાસજીવનની નિશ્ચિતતા મધ્ય વર્ષો પુરેપુરી નળગરી રહેવા જોએ, તે
નળગરી રહેવા હોત કે કેમ જો દેહામરેલુ છે. ભાઈ મજીલાલને અમે
તેટલા માટે તેમની ઉમંગી મદદ માટે એકવાર ફરીથી આમાર માનીએ છીએ

અને હેરે એક નામનો આ પ્રસંગે અમારે જરૂર પાડ કરવું જ નોંધજો
તે જુદાંજુદાં તે શ્રી. મુળચંદ કિસનદાસ શાપડીવા બેટા ૧૧ વાંધી જન વિજય
જાણખાનુ મુરતમાં ખાસજીવન જરાવ છે આપણા દેશમાં જાણખાનાનાઓ
માહોને પૈસા આપતા હતા ફરી અને ફેટલાં ખૂસો પડાવે છે જો તો
જમને અનુભવ હોય જો જ નહીં શકે અમે નહુ જ આનંદ સાથે કાઠી
શક્તિએ છીએ કે, ઉપલા જાણખાનાના ખાસિક શ્રી મુળચંદ શાપડીવાને
અમારા તેમની સાથેના સમય દરમિયાન અમને શરિયાતુ એક પણ
કરણ આપેલું નથી નિશ્ચિતતા અને સરળતાથી તેઓએ ખાસજીવનના
પ્રકાશનમાં અમને સારી જેવી મદદ કરી છે તે માટે ખાસજીવન તેમજ,
વેળા અલીલા મહેતાઈ બોધ મુશરલાખનુ તથા તે જાણખાનાના વખત
કામદાર ભાઈજોનુ સહાનુ આભારી રહેશે.

સાહિત્યમેવકેના સ્વર્ગવાસ—ગુજરાતી સાહિત્યના આશરમાંથી વળી જીવન એ વારા ખર્ચો છે કવિ મોહનદાસ એ આ જમાનાના આપણી આપાના એક સમર્થ કવિ અને વિદ્વાન હતા. અરિગાધમાં લેખકો, અરિગાધને કોટીને રક્ષા અને અરિગાધમાં જ તેઓ માથે હજાર ધનની પરવા તેમણે ન કરી અને એકદર ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદે પણ તેમની પરવા નથી કરી. ગુજરાતી સાહિત્યપ્રત્યે પ્રેમ ધરાવનાર સર પ્રભાસદાસ પરશુની કૃપાથી ભાવનગર રાજ્ય વરદથી સ્વર્ગસ્થ ધાવના કુટુંબને નાનકડો પણ ચોખ્ખો દરખાસો મળવાનું નહોતું હ્યુ છે જો ખાટે સાહિત્યવિદ્યાથી સુર પડણી અને ભાવનગર રાજ્ય બનેતે અભિનંદન ધરે છે.

જીવન સમર્થ સાહિત્યસેવક તે બાહ્ય રત્નચોંદ દીપકોદ પરમાર ગુજરાતી સાહિત્યમાં તેમણે પોતાનો મેરો દાખો સસ્તુ સાહિત્ય વર્ષક કર્તાવમનાં પુસ્તકો વિશેષ વારે આપેલ છે મરહુમ જહુ જ અરિગાધિતિમાં જીવત ગુજારી મરણ પામ્યા છે તેમની કદર કોઈએ નથી કરી. સસ્તુ સાહિત્ય વર્ષક સરખાના સયાસક રચામિછી અમારો નમ્ર વિનંતિ છે કે અમે તે વર્ષાએ પણ આ લેખના કુટુંબને રચાસક્તિ મદદ તેમણે કરી નેમિ, એ તેમનો આત્માર અમલનો ધર્મ છે. સ્વ પરમાર ઉત્કૃષ્ટ દેવમક્ત દવા અને સરકારની જ્ઞાનનીતના પદ્ધતિમાં તેમણે કેદખાનાનાં આકર્ય દુષ્ટો વેટલાં છે પરમારના બનેલા આત્માને સાચવ સાદિ અર્થે એવી અંત દરકુની પ્રાર્થના છે.

બાલ પૂજા

(૪૪૫)

પ્રથમ માઆપની સાક્ષી ગુણે ને, જીવન દિવ્ય, સાલ ન્હાના નયન નમણા રથે વગેરે ન રેમાંથે ! ૧
૨ મુઝે બાળી જ્યા રીઝે હસે નાથે કુદે ગઝે
૩ રમતને કુદરતી રંગન રસામક કુજ એ સઝે ! ૪
૫ પ્રભુતા ને પ્રબળતા બાલકોની એ ન કો ઝીણે ?
૬ ન કો બલમૂર્તિ બાલકને રાજ્ય કુદે હાથ વૃદ્ધિ ? ૭
૮ મુકોમળ ને વિમલ સત્વને નિયંત્રણ બાલકે પ્રકરે
૯ અહા ! બાપાલ ને ગરવા પ્રીતિનો વીજળી સળકે ! ૧૦
૧૧ પિતા માતા અને આચાર્ય એવે રવ બાલકને
૧૨ ન શુ એ તો મહાપૂજા કરતી વિદ્યપાલકને ? ૧૩

સતિવ

દીવાળી આવી

નિયાળમા રબ પડી, સઘળા છોકરા રાજ થઈ બેર
હતા એટલામા એક હોશીયાર છોકરો જાગળ આવી બોલી ઉઠ્યો

“બોલો છોકરાંઓ, મુબઈમાં નવા ચોપડી વેચનાર
છે ! તેની વમને ખબર છે !” સઘળાં છોકરાંઓ એકી સાથે
બોલી ઉઠ્યાં, “હાં, હાં, હા !”

એક બીલ્લ છોકરાએ વળી પૂછ્યું, “બોલો, તેમનું નામ શું ?”
એક ત્રીલે છેકથા ભરથી બરબચો

આર.વનમાળીદાસબુકસેલર્સ

વળી ચોથાએ પૂછ્યું “હા, એ તો ઠીક, પણ તેમનું
ઠેકાણું શું ? શીળાના નાકા ઉપરથી એક છોકરો ભણે સંજ
વખાડતો હોય તેવી રીતે બોલ્યો “કાલબાદેવીના
સરીઆમ રસ્તા ઉપર; નામની એ નાનકડી
મહાબન, વાડીની નાનકડી તાકડ રખણ
યથી મળ્યાતી પામે મં લાંબા સંમ
પુસ્તક ભંડારમાં નામ આંધી હિન્દી
ટલા વાળી ફકત પેલી ઉચા ઓ-
કુ તમને

“બેન, આર. વનમાળીદાસ, છુટ્તેસરની દુકાનની એંધાણી શુ ?” આ સવાલ સાંભળી તેની મોટી બેન ધનગોરી ખઠખઠ હસી ને બોલી “લીલી એ છુટ્તેસર નહિ, પણ બુક્કેસર, વાઘરા ભાષા બોલવા કરતાં, ચોપડી વેચનારે એમ પૂછની ?”

યમુના નામની એક ત્રીજી છાત્રીએ કહ્યું કે. . . તેમની દુકાનના મોખરા ઉપર જ “પૃથિવી વલ્લભ”

અને “કોનો વાંક” ના બે મુદ્રેશિત પાટિયા છે. એંધા નામની એક બહી છાત્રીએ પૂછ્યું “બેન, એ પૃથિવી વલ્લભ કોણ હતો ?” યમુનાએ જવાબ આપ્યો, “બેન, એ મુળ-ધર્મના પ્રખ્યાત મારાગાત્રી કનૈયાલાલ મુનશીની કલમથી લખા-વતી “માલવપતિ” — મુજના પ્રેમકેસરીયાં કરાવતી, વિવિધ રસભરી રાજવંશની કથની છે. તેનું વાચન વાચનારને “વીર શૂરાર તથા કૃષ્ણારસમાં” ગરકાવ કરી દીએ છે, છતાં તેની કીમત માત્ર રૂપીએ દોઢ જ છે એવું સરસ પુસ્તક છે કે બહે વારંવાર વાંચનાજ કરૂં.”

સ્મામગોરી નામની એક દોઢગાદી છાત્રીએ વચમાં જ ટહુકે મૂક્યો, “પણ પેલું ‘કોનો વાંક’ શુ છે ? એ શુ દોષ ખચ્ચર છે કે અજગળ ?” ચીનુ નામની એની ગાંધિએ એક ચીટીએ કહ્યું, “નહિ, શ્રી મુનશીની જ કલમથી લખાયેલી આ પણ એક અદ્ભુત રસિક નવલકથા છે બેન, તેમાંની મણી નમની ચાતોની નાયિકા બિચારી જામ બાળા નવ વર્ષની વયે જ વિધવા થઈ ગઈ તેના ઉપર વીતેલા સીતમમાથો છે પ્રભુ ! બિચારી બાળવિધવાઓને બચાવજો, બેન પીજી, આખી ચોપડી વાંચતા બિચારી મણી ઉપર પડેલાં દુઃખને માટે ‘તો’ દુઃખ કેટલીએ વાર ધાન્યમાના રોષ અટલી રસિક હોઈ તે ક્યારની ખલાસ થઈ ગઈ છે તેની કીમત રૂ. ૪૫ છે.”

બહાલાં બાળકે, તમને શાલ મુજારક આ સંવાદો આખા વાંચી આવનાર બાળકને હમારા તરફથી શટ મળશે. હવે બાલો દિવાળીમાં સોટ લેવા ક્યા જશો ? સહજાં છાત્રાંઓ બાલી ઉઠ્યા,

આર. વનમાળીદાસને ત્યાં

માર. વનમાળીદાસને ત્યાં—આર. વનમાળીદાસને ત્યાં

મુખ્ય ચિત્રો

(૧) સરસ્વતી	(ત્રિરંગી ચિત્ર)	... પા ૬૫૨
(૨) ભગવાન નાથકૃષ્ણ	. (૫)	... મુખપટ
(૩) સરસ્વતી ને લક્ષ્મી	.	... ૬
(૪) સુતીર ચિત્રાણ	... (ત્રિરંગી ચિત્ર)	, ૧૦
(૫ થી ૮) સ્વામી વિવેકાનંદ	. ચાર ચિત્રો	પાન ૧૫-૨૦
(૬) ભોમતિ બેલી બ્રીસાન્ટ	...	... ૪૭
(૧૦ થી ૧૧) પરાક્રમી જયુમન	.	પાન ૪૮-૪૯-૫૦
(૧૨) વામીવસ	... (૨ રંગી ચિત્ર)	. ૭૭
(૧૩) સીતાજી અને દનુષાનનો મેળાપ (૬)	...	... ૭૮
(૧૮) નકાદન	(૫)	... ૭૯
(૧૯) ચિત્રકૂટના પાદ દરેલા દનુષાન (૫)		... ૮૦

કાવ્યો-ગીતો-ખાસગીતો-વિગેરે

(૧) શુ કરશુ ?	શ્રી. જ્યોત્સ્ના શુક્લ	... ૧
(૨) બાળે દીવણી	. શ્રી. જયવંતરાવ	... ૨
(૩) નાથમદિમા	... શ્રી. દેવવંદ, શ્રી. ૩	...
(૪) કેસાનાવનના	શ્રી. દ. મ. આસ્તર, શ્રી. એ. બેલેએલ, શ્રી. ૪	...
(૫) ગુલાનમાં રમતી લી	... શ્રી. સરલા દેવાઈ	... ૬
(૬) નાથકૃષ્ણના	... શ્રી. કમલાકાન્ત	... ૭
(૭) નાથકૃષ્ણના	... શ્રી. પોપટલાલ સર્મા	... ૮
(૮) પ્રાર્થના	... શ્રી. મદકાન્ત મંગાજી એલો	... ૯

(૧૭) સિવાજી	.. શ્રી. ચંદ્રકાન્ત મજાજી મિસ્ત્રી	૧૧
(૧૮) કાલ વર્ષાભિનન્દન (૨ કાવ્યો) શ્રી જી. નંદા પ્રભાકર ખતે વ. સ. શાહ		૨૩
(૧૯) વાંદરાની આકાશિક	... શ્રી નામરસાસ ઇ. પટેલ	.. ૨૪
(૨૦) કાવ્યભોજને ગુરુક	શ્રી. કમલા કાન્ત	.. ૨૬
(૨૧) સુર સુધિ	શ્રી. માધવરાવ બા. કર્ણિક	૪૫
(૨૨) સામુદ્ર સંતાપક	શ્રી. નામરસાસ ઇ. પટેલ	... ૫૮
(૨૩) આંતરિક સ્થાન	.. શ્રી. મોહિનીવદ્ર	૧૬
(૨૪) અશ્વિનાઈની યુગ્મગીત	.. શ્રી. ચંદ્રકાન્ત જી. પરિખ, શ્રી. એ.	૭૫
(૨૫) વીર હનુમાન	.. શ્રી. વિ. ધ. આવશ્વતી	૭૬
(૨૬) બાલપૂજા	.. શ્રી. લલિત	.. ૮૬

વાર્તા

(૧૮) એ પોઠ જૂલીસ નદિ	શ્રી મુગ્ધભાઈ પટેલ, એમ. એ. પ. સી	૧૩
(૧૯) બહોનાના ત્રાહીસ ચેતર	શ્રી. નામરસાસ ઇ. પટેલ	૩૫
(૨૦) જગદ ખતે અધિકાર	શ્રી વલ્લભદાસ લાલજી કારીયા	.. ૪૨
(૨૧) શ્રીમતી દરજી	.. શાહ પુરોષોત્તમદાસ ઇ. પટેલ	.. ૫૩
(૨૨) કૌશલ્ય કાશીરાજ	શ્રી. જમશેદન ૨ મીસ્ત્રી	૫૪
(૨૩) સોન્ટેસા	પટેલ વીરનાથ દેસાઈ	૫૬
(૨૪) ખરે ન્યાય	મ. નાગક	૬૩

નાટક

(૨૫) પરાક્રમી પ્રવૃત્તિ	શ્રી. માધવરાવ બા. કર્ણિક	૧૦
-------------------------	--------------------------	----

ધર્મ

(૨૬) પરાક્રમી પ્રવૃત્તિ	શ્રી રત્નચંદ્રકાન્ત હરિજીવમશાઈ, શ્રી. એ.	૪૬
-------------------------	--	----

પ્રતિજ્ઞાસ

(૨૭) શાંતિનગરી સમુદાય	રમણદાસ નાનાલાલ શાહ	૩૩
-----------------------	--------------------	----

આરોગ્ય

(૨૮) નાનાં એકરતી કથરો	મ. અમેલાસ સ. દેસાઈ	૨૫
-----------------------	--------------------	----

(૨૯) બાલકાલ સા	રમણદાસ નાનાલાલ શાહ	.. ૭૪
----------------	--------------------	-------

.. હાસ્ય વિનોદ-રમત ગમત

(૩૦) શાંતિનગરી શાંતિનગરી	.. રા. જ. ઇ. ઇ. મીર્ઝાવાળા	૧૨
--------------------------	----------------------------	----

તૈયાર છે ! તરત મળાવી દો !!

ખાલજીવન પુસ્તક ૪.

આ મહાન દળદાર પુસ્તકમાં ૫૦૦ ઉપરાંત વાંચન વિશ્વાસ ને ચિત્રોના પાનાં અને ૩૦૦ ઉપરાંત પ્રબલુરત ચિત્રો છે

શાળાઓ, પુસ્તકાલયો, રાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ અને ખાસ કરીને બાલકો ને કુટુંબમાં હોય તે તમામને આથી ઉપયોગી બીજી કંઈ નથી

તેની ઘણીક નકલો તો અત્યાર જગાઉની અપી 'મર્ષ' છે હવે માત્ર ધારીકજ નકલો બાકી છે તમે જલદી કચે તપાસી કોને માટે તો આ સોનેરી તક છે. બાલકોને માટે આથી ઉપયોગી બેટ બીજી કોઈ જ ન શકે.

કિંમત રૂ. ૫-૦-૦

ખાલજીવન કાર્યાલય, ગાયવાડી, મુબમ્બઈ ન.-૨

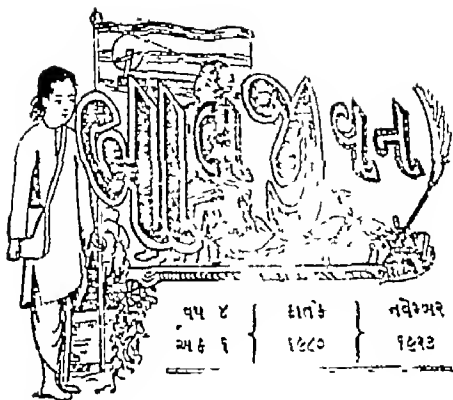
અથવા ખાલજીવન મલાડ શાખા, -મલાડ.

અથવા અમારા મુબમ્બઈ એજન્ડો—

મેસર્સ આર વનમાળીદાસ, કાલજાદેવી અને

મેસર્સ વર્ધમાન અને સન્સ, પાલખુની અને

મેસર્સ એન. એમ. ત્રિપાઠીની કુ પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ

બાલજીવન માટે બાલકોની ગાર્શીના

પ્રભુ અમ બાલજીવનની ત્યેનિ જગ પ્રાપ્તવને કે !
 દિનના દિવ્ય બાલમા ગગ રા રાગ કે નવજો કે ! પ્રભુ-૧
 અમુમૂલ ઉપદેશ વરમાવે બાલજીવન-ત્યેનિ પ્રમાણે !
 અમોગ અતુપ ચેતન પ્રદાતાને કે ! પ્રભુ-૨
 ભારતમાં તનુજોને ભાવે નીતિ-પર્મ પાળે જ પદારો !
 અમુત ચિત્રકલાથી ગદ્ય મુદ્રાતાને કે ! પ્રભુ-૩
 સ્વરેશ મેવા સ્વગ્રન્થ યેવા પ્રદત્ત બાલકો મેરે કેરા !
 એ શિક્ષણથી બાલજીવન ઉગાડનારો કે ! પ્રભુ-૪
 નિરા કેસરી બાળ જ શરૂ ! ખતે શક્તિમાની બદલીના !
 આત્મત્યાગ મોપેરા મત્ર લખારને કે ! પ્રભુ-૫
 દિન-આત્મ તેણલા ત્યાગી કર્મવીર કન્યા વડમાની,
 બાલજીવનમા ત્યેનિ જવલત જ દાનને કે ! પ્રભુ-૬
 'નૂતન-વર્ષ અભિનન્દન' દેવા 'આનંદવન'તે માનુષ્ય દેવા !
 'શાન્તિ-જીવન' મહિમા તા ! ડાકાડેને કે ! પ્રભુ-૭

२ प्रार्थना

रचना — कवि पोपलदास शर्मा

अंशदाया, श्री उाकुण भट्टाविद्यालय, अंपेरी

[ઉપબતિ]

પ્રભુ ! પ્રભુ છે જન્મતા વિશુ છે દયાવદ્ધા ધામ પિતા ! પિતા છે,
 રક્ષાણુ ને શક્તિ સમર્પનારા, વિરામ છે સદૃઢ ટાળનારા ૧
 સ્વરૂપી ચેતનમાં રમે છે, છુપા રહીને જડમાં ભમે છે,
 અણુ ને સાધુમદિ સમાન, સસારમાં છે વિશુ ! ઓઠતાન ૨
 નહીં અને સિદ્ધવદ્ધા વરને, સમીરમાં ને મિરિરાજ શ્રુતે,
 સદા સતામાં નાપુખ્ત પુત્રે સદા વસે છે રહતો કુળે ૩
 અણુ અણુમાં વૃક્ષ વાસે ભણુ, ન હામ હાથ વાળથી નિહાણુ
 મહાપ્રતા અવરમાં વસીને, અને જેમો નિત આપ જેવો ૪
 માતાવદ્ધા સ્નેહસુધા પ્રવાહે, સિદ્ધવદ્ધા ક્રોધદા દારુ બાવે,
 પિતાવદ્ધા પાવન ચિત્તમાં વિશુ ! વસે છે નિજરૂપ ધારી ૫
 ન શેષ કે શૂન્ય કદીમ જ્ઞાન યતુ અને મિત્રમદિ સમાન,
 પ્રભુ ! કૃતિ આ વૃક્ષ સ્થિતિ નેષ્ટ નમુ નમુ તાવ ! પદે વમારા ૬
 વસે સદા પાસે તથાપિ છતાં ન રૂપ તાર નજરે મડે છે,
 ઉમારવા મામે સદા જતાવે તથાપિ ચિન્હો ન જલ્પ વારો ૭
 પ્રભુ ! પ્રભુ ! પાવન છે પિતાજી ! કહો વમેને કશું કેમ રાજ ?
 પડી વમારા ચરણે પિતાજી ! રમુ ખુશીથી નિજ કર્મનાજી ૮
 હજી પ્રભુ ! જો વૃક્ષ પાળવાની, છે શક્તિ કોની જન મારગની,
 દેખુ અહીં રોજ નદા વચ્ચેના રહુ વમારે બસ એજ આસા ૯
 શુભે કુળે સકલના સમાર્ગ કે જન્મતાં રાખા વિમાસવામાં,
 મડે ન માર મન અન્ય પથે હજી પ્રભુ ! એજ વમારી પાસે ૧૦
 છાંયા, અદેખાઈ તજી અધાની બધુ સમે કુ રહું સર્વ સાથે,
 આ, હમા ને સમતા વધારો વિપવર્માંથી મુગ્ધને ઉમારે ૧૧
 સમજા સસારવદ્ધા જનેને કુટુંબ જાણી બહુ સ્નેહ રાખું,
 ભરે કપારે સિર સમજાને તથાપિ, કો દી ન અસત્ય બાણ ૧૨
 પિતા ! પવિત્ર રમરણે વમારા, ગદો ગદો પાપ જલા અમારાં,
 ત્રિપદે જોગે મન, વાણી મમ, પ્રભુ ! પિતાજી ! ચરણે પ્રણામ ! ૧૩

કરીમા

(બુજી)

કરીમા ! બધા હાલ બચે હમારા,

હમે તો કશા એ કમ દે હમાના,

નિયા શર્ખો સોને, ખતાધી બચાવો,

ખતા બચી એની, ખરી શકે દાએ,

નવે દાદ એવો, નધી ઠાઉ બીલો,

ના માફ નાના ખતાએ શુભીએ *

કરીમ મહમદ માસ્તર

એક એ, એવએક બી

• આમી એ એક સાતે કાદે ની શુરેખાત "કરીમા" નામની

આમી એ એક નામી કાદે કાદા-મ એક રિખાતિ, -દે પ્રતા

આમી એ એક નામી કાદે કાદા-મ એક રિખાતિ, -દે પ્રતા

૫ ઘર મામાને !

[ચંદ્ર]

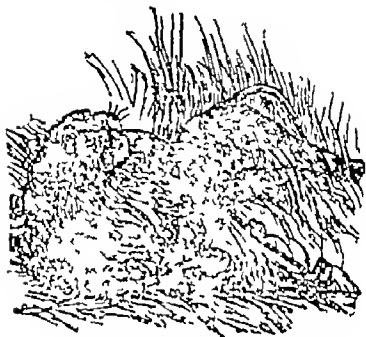
ખસીને ખોતરી ખાધું, ઠરું આ ઘર ખધું પોણું,
હવે કે રહેમ હાવીને, સિધાવો તો ઘણું સાધું.
ન સીધા'તા નિમત્તણ છે, વગર તેડયા મક્કી આબ્યા,
હવે સિધાવવા વિનતી સિધાવી જાવ જો મામા !
કરો ખસ માફ હાવે તો ઘણું વેઠ્યું અમે હઠથી,
વધુ ના તાર ખેંચાશે ન તો જાશે નહીં તુટી
ન ધરનો જોકે ખુલ્લોયે તમે રાખ્યો. સમો સાબો,
હતા કોઠાર ને હગ ધાન્ય તે ચોઠખા કયાં સર્વે.
ન મૂક્યાં અંગજોયે કરડવા તીવડતીણ !
છતાં જાણે પડ્યું જાણુ પુકીને દેહને કરડી !
અરે ભુટા જરાયે તો હઠય કે ન્યાયને ધારો,
ન ખોદો ખાવ તેનું તો પ્રભુની ખીક કે રાખો.
તમારા ત્રાસથી થાકી હવે લોખા કરૂં ખાયું !
ઠરે કેં જોમ જાવે કે મીની માણી જઈ ધામું
પરતું કાઢતા બકરૂં પુસે નો છંટ હરૂં તેથી,
ઉભવનું હિત વિચારીને સિધાવો. ઉસ્તી એ વિનતિ

નિવાસ (હાથ)
માખરમતીના મરઠારી
માખરમતીના !

દશસંજન હદયાવળ વિ. મહેતા

(" માગવાડી " માયી)

શિલ્પ અને ઉદર

—કેલુગ—

એક નિકટ નતમાં વડુ વડતુ વૃક્ષ વિશાળ,
 ઘેરી ઘટા તેની નીચે સિલ વસે વિકરાળ
 એક જાંબોડે તે સુતો અદૃશ કરી શિકર,
 ઝટ દઈ ઝાડુ આવતા ઉધી ગયો તે ઠાર
 પાસે ઉદરના ઘણા વડવઘઘોમા વાસ,
 નીકળેલા બુવાનીઆ એવે પાંચ પચાસ.
 આમ તેમ કદતા જતા દેખી સુતો વનરાજ,
 તેના ગરીર પડે ચઢી દોડે બાળસમાજ.
 ખસેલ યાતાં ઉધમા બગી ઉડી વનરાજ,
 યાજ દસાવી ઉચો કડી પઝો પકડે આજ.
 તાના મુપદ્મમાગને પછી માન્યા બપ,
 એવે ઉદર મુખવી નોકળો પડી નાગાય

“માર, માર, વનગજ ના, નાનો છુ પાણુ તોય
 મહદ કરીય દાદી તને, જો હુ ખ તુજને હોય”
 આવી દયા દિલમાં જરી હસી વચને વનરાજ,
 વહે “વચન તુજ પાળજો જીવતલાન હઉ આજ.”
 નમન કરી વનગજને જાયે મુપકકુમાર,
 વચન પાળવા મન ગમે તેને સદા વિચાર
 એક દિવસ શિકારીની જાળે ફસી વનરાજ,
 પાડી ખરાડા ધૂધવી મુકે વન ગીરિ આજ
 મુપકકુમારે સાંભળી મિહરાજની ખૂમ,
 ઝડપ નીકળી દોડતો દબાવતો નિજ હ મ.
 આવી ગયો તે કાર ને તીણે દતિ તત,
 કાતરતો તે દોડુ તેનુ ટાળવા મર્ત.
 ઝટપટ દતિ કાતરી કટકા કીલા કરોડ,
 છુટા પાતા ઉઠતો કરીને અગ મળેડ.
 “વચન મુજબ તુ ચાલીયો નાના મુપક કુમાર !
 જીવ સાટે જીવ આપીઓ સફળ કરી અવતાર”
 નાનાં ખૂલકાયે કજ મોટાં સુહૃ કામ,
 ખત અને હિમતવડે જીતે દિલ તમામ

નાગરદાસ ઇ. પટેલ

પોટે મારો કનૈયો

ગીત

નીંદરડી આવીને મારા બાગમાં પેઠી;
નીંદરડી ! તુ તો છે કૂદ-ચોર
હાં રે પોટે મારો મારો કનૈયો ૧

નીંદરડી આવીને મારા વાસમાં પેઠી;
નીંદરડી ! તુ તો છે તેજ-ચોર
હાં રે પોટે મારો કનૈયો ૨

નીંદરડી તો કનૈયાની આંખમાં પેઠી,
નીંદરડી ! તુ તો છે છીછી-ચોર
હાં રે પોટે મારો કનૈયો ૩

નીંદરડી ! કનૈયાને તુ હોલજે ભેડી,
કનૈયો તુ જેવો કૂદ-ચોર
હાં રે પોટે મારો કનૈયો ૪

નીંદરડી ! તું કનૈયાને રહેજે રે ભેડી,
કનૈયો છે પૂરા હૈયા-ચોર
હાં રે પોટે મારો કનૈયો ૫

નીંદરડી ! કનૈયો મારા પ્રાણની પેટી
જાળવજે મારો એ અમૃત-ચોર
હાં રે પોટે મારો કનૈયો ૬

અરહેગર ફરામછ ખબરદાર

પોતે મારા હૃદયે !

એક બાલા ને પંખીનો સંવાદ

(એકવચ્ચ સદૃશી કહેલો શ્યામને—એ રાહ)

બાલા—દાનેરા પખી ! મુજ ધરમાં આવને,
તુજ માટે ક્યું વિજર મ્હે તેવાર ને !
મધુર રૂમ કું ઘાંતી તુજ પાસે ધાર,
તજમ અગળખીના રંગ હરધાર ને—દાનેરા.
પક્ષી.—ખૂપ થયો ઉપકાર કુમારી તાહરા,
પણ ચાહું મલુ, થીવળ વાપુ દોર ને !
આમણીઆતી કલો ; ખાલો બાધીએ,
સોનાના . વિજરથી આરો એક ને !—ખૂપ.

બાલા—ઓ ન્હાના પખી ! તું કહેને ક્યાં જશે !
પડો મુલગધાર ; મધિ વરસાદ ને,
પાણી પાણી રહુ ખેતરમાં થઇ જશે,
તો મુજ પાસે રૂકે કાં નહિ મુખ સાથ ને ?—દાનેરા.

પક્ષી—તા રૂકુએની ! નવરસ હરી હર રેસ ત્યાં,
હરીવાળાં ખેતર આપણે ફૂંકે ને,
આમણીઆ પાછા હરી જ્યારે મોરથી,
ત્યારે તું મુજ ગીન મધુર સુચીત ને—ખૂપ.

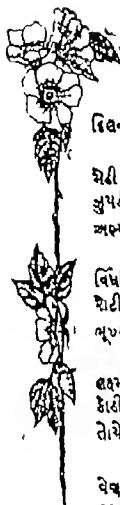
બાલા—કેવું લકને મુદ પખી ! ખર્જ ખતાવશે ?
જપ તું હાથે નહી, પરિત, ખીસ મંદી ને,
રૂકેને મૂર્ખ ! હાલ તું મુજ સમાજમાં,
નહિ તો ચૂકશે નહી તું તજ પથ ને—દાનેરા.

પક્ષી—તા રે તા ! પ્રભુછ હું મ્હારા બોમીઆ,
દોર ખર્જ ખીજુથી કુલગ છેર્મ ને,
મ્હેર હરી પ્રાપ્ત્ય નહ્યું એમણે,
જ્યાં ત્યાં પીરા કુળા સરજ-નેજ ને—ખૂપ.

(ક્ષીના વચન નાંખતા તેને આકાશમાં ઉડાડો મૂકતાં પછી આકાશ બધી નેહ)

બાલા—પક્ષી ત્યાં છતાં કવરે થયું અમે ?
મનથી ને તનથી ? વિચુછ ! હરી મ્હેર ને,
ધન્ય દિવસ દેખાડો એ ખમ કિહને,
સતર નેથી પૂર્ણ વાવ ઘર-નેમ ને *

વિવિત્સુ—

હિલના હિલાવરં*

હિલના હિલાવર ઘડ્યો, - જો બપુજો !
હિલના હિલાવર ઘડ્યો.

મરી મન્દિરીયાં કોયે,
જુપરીયે રહીયે તોયે,
અભ્યાગતનુ સ્વાગત કરીયો, જો બપુજો !
હિલના હિલાવર ઘડ્યો.

વિધિવિધ મિષ્ટાન્ન મળવાં,
ચાટીનો દુકડો ભરતાં,
ભૂખ્યાની ભૂખ ભાગી રહ્યો, જો બપુજો !
હિલના હિલાવર ઘડ્યો.

લક્ષ્મીમાં લક્ષ્મી ભળવી,
કાંઈ ના દેવા મળવી,
તોયે દુખિયાની બહારે રહ્યો, જો બપુજો !
હિલના હિલાવર ઘડ્યો.

વેણ કે કુવેણ જાહે,
અવનને કોરી જાહે,
જોતુ જોણુ હિલકે નવ ધરીયો, જો બપુજો !
હિલના હિલાવર ઘડ્યો.

પ્રમની જ્યોત જાગે,
દુઃખાના દુઃખ ભાગે,
ચક્રાવુ ને મહેવુ સમજી રહ્યો, જો બપુજો !
હિલના હિલાવર ઘડ્યો.

જોગજાસ દારકાદાસ રાયચુરા

ઐશ્વર ગાય ગાચર ગાય,
ગી ગોખુળમાં ચરવા બંધ
ચરતી ચરતી તરથી ઘઉં;
પાણી પીવા નદીએ બંધ
પહેલી ફલ ગે ટેકરા ચઢી,
બીજી ફલ ગે વાઘને મળી.
વાઘ ઠહે હું બૂખ્યો છઉં,
ગાય માતાને ઠરઠી ખાઉં.

શખો વાવભાઈ ઘેર હું બઉં,
મારાં વાવનાં સોપતી બાઉં
ચાંદો સૂરજ સામા મળ્યા;
નાચે તેને, બોલ જ ઠઠ્યા.

સવાર સાંજ ને મધ્યાહ્ન કાળ,
પાણી પાને ત્રણ જ વાર.
એમ ફરીને ગાય પાણી વળી,
ત્રીજી ફલ ગે વાઘને મળી.

હ્યો રે વાવભાઈ મને રેખાએ,
બૂખ્યા છો તે ધસવા ચાએ.
તારે ગાય તું ચલી છે;
તાસ ઘીના દીરઠા છે

તાઈ ફલ મહાદેવને મહે;
મહાદેવ તુજને પરસન યશે.

સંપાદક — ઐ. સરલા દેસાઈ

ગોરી કાંતો હો રાજ નવસરીયા

ગોરી કાંતો હો રાજ નવસરીયા,
 શુ કાંતુ હો રાજ નવસરીયા,
 રેડીયો નથી હોરાજ નવસરીયા,
 મારૂં ગાડુ બગાડુ તારો રેડીયો કરાડુ,
 ગોરી કાંતો હો રાજ નવસરીયા
 શુ કાંતુ હો રાજ નવસરીયા,
 ત્રાક નથી હો રાજ નવસરીયા
 મારૂં હજા બગાડુ તારી ત્રાક કરાડુ,
 ગોરી કાંતો હો રાજ નવસરીયા
 શુ કાંતુ હો રાજ નવસરીયા,
 પુછી નથી હો રાજ નવસરીયા
 ખેતર ખેતરના કાકા મગાડુ, તારી પુછી કરાડુ,
 ગોરી કાંતો હો રાજ નવસરીયા
 શુ કાંતુ હો રાજ નવસરીયા,
 છોકરા રાવે હો રાજ નવસરીયા
 મારી ઢોલકી વગાડુ તારા છોકરા રમાડુ,
 ગોરી કાંતો હો રાજ નવસરીયા.
 શુ કાંતુ હો રાજ નવસરીયા,
 નવરાસ નથી હો રાજ નવસરીયા
 લીલો સોટો મગાડુ, તારો વાંસો બગાડુ,
 ગોરી કાંતો હો રાજ નવસરીયા.

ભીલુડી જાળો મોરા રાજ !

ભીલુડી જાળો મોરા રાજ ! હું બધીકારી છું,
કે સુ'ખાઇ ગયા નહિ કે હસવો લાખ્યા નહિ
કે બેને ખાધો નહિ—ભીલુડી—૧

કે સુરત ગયા નહિ કે ધારી લાખ્યા નહિ
કે બેને ખાધો નહિ—ભીલુડી—૨

કે વડોદરા ગયા નહિ કે પરવળ લાખ્યા નહિ
કે બેને ખાખ્યા નહિ—ભીલુડી—૩

કે અમદાવાદ ગયા નહિ કે મરડી લાખ્યા નહિ
કે બેને ખાધો નહિ—ભીલુડી—૪

કે ખંભાત ગયા નહિ કે મુત્રશેષી લાખ્યા નહિ
કે બેને ખાધો નહિ—ભીલુડી—૫

કે પારણુ ગયા નહિ કે પટોળાં લાખ્યા નહિ
કે બેને પહેયાં નહિ—ભીલુડી—૬

કે જામનગર ગયા નહિ કે ઠકુ લાખ્યા નહિ
કે બેને વાપયું નહિ—ભીલુડી—૭

કે સંજેઠા ગયા નહિ કે પારણું લાખ્યા નહિ
કે બેને વાપયું નહિ—ભીલુડી—૮

સ પાઠકઃ—આઠ ઠંચન રમણુલાલ

x આ બીજી ઉપર મુજબ ગામ તથા પ્રજાતિ સીમા સુધીને
વધારણુ હોય બિટલુ વધારી ચકાશે —તારી

નીની નીની ભૂતો

[સખનાર દ્વારા શાહનસાહિ જ પાઠક]

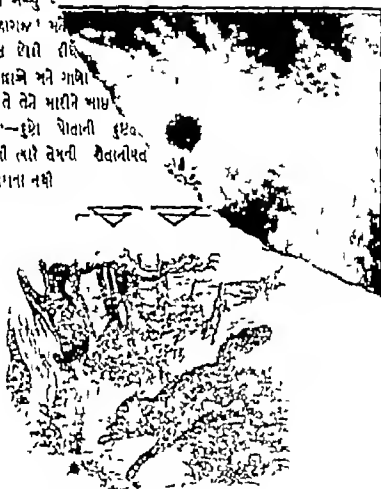
વરૂ ને ઘેટાનું ખરચું

હીં, પણ મન્યુ
કાં દના તે દમે
સે. નિચાં મન્યુ

ભગવાન શ્રી બાલકૃષ્ણ

નરોત્તમ, મહારાજા મને
લાજ સરખા હોતી તો
તારા પાપપાપને અને ગાંધી
એક કહી તે તેને મારીને ખાઈ
સાર—કુદરે પોતાની કુદર
નથી દેશતી તારે તેમની પોતાનીયત્વ
કરતાં અચાનક નથી

ખિલાડી અને લોકડો

એક જ મહાપ્રાંધી એક જખત એક સેડી તે ખિલાડી જતાં હતા
ખેડોને પોતાની કુદર મન્યુ કદ જાનિયાન દગ તે તમામ મારતા લાખી
કે દે મળતા નિશી બાઈ। મને એકો અદન આવે પણ ખાવજીને હા-
શ્વ નદિ ખાવજીને તે દમરો પુકિત ખાડે એટલે સડોતલાખા જમ
જાહે તમને ફેરવી પુકિતએ ખાડે છે ? (ખિલાડી બોલે, અને તે ખાઈ,
એક જ વાત ખાડે છે તેમાં ખતા ખાઈતો માવ ખાઈ જ ને સેડી
ખિલાડીની પ્રશ્નો કરતો બેસી, ખાઈ બેજી તે કશોએ એટલું કલાખ
જે હજુ તે કોઈકોપધના આ કુદરો પુરા નદિ વધા હોય એ

નિની નિની ની

[સમનાં યા મોહનસાસ જ] તે શિકારી હતું.

વર ને ઘેટાં ના

ન ન હોય.

શિકારીનો શિકાર !

એક દુર ને પાલકી શિકારીએ આખી છઠ્ઠી પોતાના જળ વડે અસંખ્ય નિર્દોષ જનાવરો ને પક્ષીઓને મારી નાખવામાં આવેલી હતી. એ દિવસ તે જ મમમા શિકાર કરતા એ એક સુદર પક્ષિને આવી ધક્કા-એ બેઠેલું જોઈ તેણે પોતાનું જાણુ તેના તરફ તરફ તે પક્ષીને જાણ હોયતે મારી નાખવાની તૈયારીમાં તે હતો એટલામાં એક ભવાનક કાચી સાપ નીચે ફરતો હતો તેનાપર તેના પગ પડ્યો. સાપે તરત જ તેને હજી માથે ને શિકારી પાછા લઈને જમીનપર પડી ગયો પાંચો. પક્ષી સલામત રહ્યું.

સાર-નિર્દોષોનું નબોદ વાળનાર જનમ પારીઓ આખરે ભયર શુભ મેલે ગયો પાંચે છે ને હજાર જેને જ્યાંવ્યા હારે છે તેને કાળના મ્હોંમાંથી પણ ઉપાની વાતમાં પક્ષીને જ્યાંવું તેમ જ્યાંથી મે છે

સગવાન શ્રી બાલકૃષ્ણ

ય મહા વલ્લભઃ કદ્ર મહાસ્તુત્યન્તિ દિવ્યેસ્તથે
 વેદેસ્તાંગ પદ્મમોપમિપદૈર્ગાનન્તિ ય સામણઃ ।
 બ્રાહ્મણસ્થિત તદ્ગતેન મનસા પદ્મન્તિ યં પોતિમો
 વસ્પાન્તં ય વિદુઃ કુમામુરગલા દેવાય તસ્મે નમઃ ॥

જગદ્ગુરુ પ્રાણ સ્મરણીય મહાત્મા બાંધીછ

મરેશા સર્વમૂતાનાં સંઘ કર્ણ પદ્મ જા
 નિર્મમો નિરહંકાર સમદુઃખ મુક્ત ક્ષમી ॥
 સત્ગુરુ મતર્થ લોચી વૃથામા દહનિશ્ચય ॥
 મધ્યાવેશ મનોવુદ્ધિપમે ધક્ત મ મે મિય ॥

“સર્વ પ્રાણીમાં દેવ વનરનો સુવનો મિત્ર દવાશુ આપા ને મોહની જન્મળ વનરનો, હાઈ
 નો ત્યાગ કરનારો દુઃખ કે સુખને સમાન ગણનારો, સમાની મુક્તિ જોવો, હૃદયમાં સતેજો,
 ઉદ્ધિરોત શત્રુમાં રાખનારો, દર નિશ્ચયપાલો અને પોતાના મન અને જીવિને માણમાં જોડી રાખ
 નાર આતો જે મારો પોતો ભક્ત તે અને બદાયો છે.” એમ સત્રવાત્ શ્રી કૃષ્ણે શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતામાં
 ૧૨ મા અધ્યાયના ૧૭-૧૪ શ્લોકમાં કહ્યું છે બાંધીછમાં આ સર્વ શુદ્ધ છે ને તેથી જ તેમને
 જમતુ “મહાત્મા” તરિકે વદે છે

[હખતારા—રમણસાહેબ નાનાસાહેબ શાહ.]

એક શબ્દ હતો. તેને પણ કુવર 'હવા' તેઓ એક વખત જ જલમાં શિકાર કરવા ગયા. જંગલમાં તેઓ બુલા પડ્યા અને બીજે રસ્તે ચાલી ગયા. જાખરે શાકપાકયા જંગલની બીજા બાજુ ખુબ દૂર આવેલા એક જંગલમાં ગામમાં તેઓ આવી ચડ્યા. ગામની બાજુએ એક બહુ સુંદર શિવાલય (મહાદેવજીનું મંદિર) હતું તેઓ મંદિરની આગળના ચેતરે થાક ખાવા બેઠા. બેઠલામાં જાંઝરનો મધુરો રજકાર થયો અને હાથમાં પૂલનો સામાન લઈ એક મનોહર સુકુમારિકા શિવાલયમાં ગૌરી પૂર્વેન માટે ગઈ. આ કુમારિકાના રૂપની વાત જ ન થઈ શકે આદાના તેજ જેવું અમૃત ઝરતું તેનું મનોહર રૂપ, ચપોના કુલ જેવો ચરિત્રનો રંગ, નાબુક સીધું ઘાટીલું વંદુરસ્ત ચરિત્ર એ તનામ જોઈને ત્રણે કુવરો એકઠામ લગન કરવું તો તે કુવરો સાથે જ એમ મનમાં નક્કી કરીને બેઠા. પણ હવે જ ખરી તકસરનો મામલો ઉભો થયો ત્રણજણે તો કાંઈ એક ઝાંઝરે પરણી ન શકે ત્યારે પરણે કેણું ? કાંઈકાંઈએ વચ્ચે આ અપદ્મએ મારામારીનું રૂપ પકડ્યું. બેઠલામાં પેલી કન્ય પૂલ કરીને બહાર આવી મોટો કાંઈ કહે કે બધાથી મોટો હું માટે હું જ એ કન્યાને પરણુ વચ્ચે કાંઈ કહે, પણ બધાથી પહેલાં દૂરથી આવતી મેં એને જોઈ માટે હું જ એને પરણું નાનો કાંઈ કહે, અરે ! પણ તે કન્યા પોતે કોની સાથે પરણવા માગે છે તે તો નક્કી કરો ! પણ નહિ. અત્યારે તો ત્રણે જણા તે સુંદરી કન્યાના રૂપના નિશામાં

એવા વ્યકત્યુર બની ગયા હતા કે તેઓએ તે સવાલનો નિઃસ
 રવા મ્હાનમાથી પોતાની સમગ્રેશ ખેતી કાઢી, બિચારી પેલી
 બાલિકા આ ભેધને બહુ ચક્રબાઈ બઈ અને ચક્રર બઈ ગોરીમાની
 ખુબ પ્રાર્થના કરી આ પોતાને માટે લઈ મરતા રાજકુમારને
 બચાવવા વિનવિ કરી પાર્વતીજી (ગોરી)એ બ્રાહ્મણ સ્ત્રીને
 વેશ લીધો અને પેલા રાજકુમારો લઈતા હતા ત્યાં આવી
 તેમને બહુ સમજાવ્યા કે તે કન્યા જેને પસંદ કરે તે પરણે
 એવો ફરાવ કરે અને લલગાઈ બાંધ કરે. પણ પેલા રાજકુ-
 મારોએ માન્ય નહિ આથી પાર્વતી ક્રોધે બરાધા અને પેલી
 ખુબસુરત કુમારિકાને એકદમ નાનકડી ગાય બનાવી દીધી
 બ્રાહ્મણ સ્ત્રીની આવી શક્તિ ભેધ ત્રણે રાજકુમારો વિગ થઈ
 ગય હવે કન્યા પણ જતી રહી એટલે તેમને લલવાતુ પણ ઠાણ
 ન રહ્યું તેઓ નિગમ થઈને રસ્તો જોળી પોતાના નમ્રમાં ગયા.

એ નમ્રનો રાજ હવે બહુ ઘરટો થયો હતો તેણે પોતાના
 ત્રણે કુવરોને પાસે બોલાવ્યા અને કહ્યું કે, પુત્રો હવે મારા
 રાજપાટ છોડી જગલમાં વચ્ચા જવાનો વિચાર છે. તમારા
 ત્રણમાંથી જે સૌથી વધારે લાયક હોય તેને રાજ સોંપવું એમ
 મારે વિચાર છે તમારી બુદ્ધિની મારે પરીક્ષા કરવી ભેધએ.
 આજથી એક મહિનામા તમારામાંથી જે મને સૌથી સરસ મલ
 મલનો સાંઠો લાવી આપશે તે પરીક્ષામાં પસંદ થયો ગણાશે
 તે મલમલ એવી હોવી ભેધએ કે મારા હાથની ઉલ્લી આંગ-
 ળીની વીંટીમથી તે આરપાર નીકળી જઈ શકે. આ વાત
 સાંભળી ત્રણે ભાઈઓ મલમલ હેવા નીકળ્યા. પેલા બે મોટા
 ભાઈઓ હતા તે ત્યાંથી દૂર દેશમાં સરસ ભાવની ઢાકાની
 મલમલ દેવા ગયા પણ નાનો ભાઈ ત્યાં ન ગયો. તેને પેલી
 કન્યા બહુ ગમી ગઈ હતી ને હજી સામરવી હતી સજપાટ
 કરતા પણ તે કન્યાને પરણવા તે વધારે હચ્છતો હતો આથી
 તે જગલમાંથી જઈ પેલા જામના શિવાલય આગળ ગયો શિવા
 લયની નજીકના જાગમાં એક મીઠા પાણીની નાનકડી નદી વહેતી
 હતી. તેના કિનારે એક લીમડાના ઝાડને છાંયડે તે બેઠો
 એટલામાં એક ગાય ત્યાં ચરતી ચરતી આવી. ગાયને માણ
 સની ત્રાસ થઈ અને તે બેટી, કેમ રાજકુમાર, શું ભેધએ

છીએ ? રાજકુમાર બોલ્યો, મારે મલમલ નેહળે છીએ ને તે બેવી બારિક બેહળે છીએ. કે મારા પિતાની અંગુઠીમાંથી તે પસાર થઈ શકે. ગાયે તેને આશમ લેવા કહ્યું ને ત્યાંથી જતી રહી થોડી વારમાં તે એક નાનકડી પોટલી લઈ આવી ને તે રાજકુમારને આપીને બોલી કે આ પોટલીમાં મલમલ છે તે, બેટલી બારીક કાંતેલી ને વણેલી છે કે આખી દુનિયામાં એની નોંધી જઠવી મુશ્કેલ છે. રાજકુમાર તે લઈને ગાયને આશમ માતો ત્યાંથી પિતાના નમરમાં ગયો. ત્રણે સાંધાઓના કપડાની પરીક્ષા કરવામાં આવતા મોટા બન્ને સાંધાઓ નિષ્કળ નિવરણ બચાવે નાના સાંધાની મલમલ એવી તો સુદર નીકળી કે આખો દરબાર વાહવાહ કરવા લાગ્યો. રાજાએ નાના સાંધાને યુગ કાઢાથી આપી રાજાએ કહ્યું, હવે બીજી પરીક્ષાની વાત. મારે એક નાનકડો કુવરો નેહળે છીએ. પણ એ કુવરો બેટલો નાનો હોયો નેહળે કે મારી હાથેલીમાં તે સમાઈ શકે. બાળો ને બે મહિનામાં એવો કુવરો લઈ આવો પેલા મોટા બે સાંધાએ તો પાછા ફરે ફેરમાં પણ પાનો સાંધા તો અગાઉ માફક પેલી જ જગ્યાએ ગયો. વળી પાછી પેલી જ રૂપાળી નાનકડી ગાય તેને મળી અને ગાયની મદદથી તેણે પોતાના રાજવશી બાપને નેહળે એવો કુવરો મેળવ્યો. બાપીનો વખત તેણે તે બાપમાં જ ગાળ્યો. બપોરે સુદત પુત્રી થવા આવી અને બન્ને મોટા સાંધાઓ નમરમાં આવી પહોંચ્યા ત્યારે તે પણ નગરમાં ગયો અને પિતા, મમલુ બાર દરબારમાં નાનકડો કુવરો રજુ કર્યો તેવું કહ્યું ને સોંકપ નેહળે રાજા બહુ મુશ્કેલ થયો ને બીજીવાર પણ નાનો કુમાર પરીક્ષામાં પસાર થયેલો બહુર થયો. હવે છેલ્લી ને સૌથી કપરી પરીક્ષા આવી રાજાએ કહ્યું કે આ વખતે ત્રણે રાજકુમારો ફરે ફેરમાં બાળો ને ઠ મહિનામાં પોતાપોતાના માટે સોંકપ રૂપાળી કન્યા લઈ આવો. જે સૌથી વધારે સ્વરૂપવતી ને સુશોભ કન્યા લાવશે તેને હું મારું રાજમાત્ર આપી આપશું. બન્ને મોટા રાજકુમારો પત્નીની ચોખમાં ફરના સુલકમાં નીકળી ગયા પણ નાનકડો કુમારને તો પેલી સ્વરૂપવતી આમંત્રણે વીંટલેલી હતી. તે તો ફેરીથી જંગલ વટાવી પેલા જ ગામના ચિત્રે મહિર આગળ ગયો. ત્યાં ગાય તેને મળવા આવી. રાજકુમારે કહ્યું કે આ વખતે તું મને મદદ કરી શકે એમ નથી કારણ મારા

બાપે મને, સોથી વધારે સ્વરૂપવાન કન્યા આણવાનું કહ્યું છે. મને તો અહીં પહેલાં હતી તે જ કુમારિકા જમે છે અને તે સોથી વધારે રૂપવંતી છે એમ મારી માન્યતા છે પણ તે તો છે જ ક્યાં ? આપે તેને ખીરજ આપી ને કહ્યું કે હું હાલ અહીં રહે ને મુહત પુરી થાય એટલે નગરમાં જઈ. ત્યાં તારી ઈચ્છા પુરી થશે.

રાજકુમારે તેમ કહ્યું ને તે મુહતના દિવસે બરાબર વખતે નગરમાં આવી પહોંચ્યો. જન્મે મોટાભાઈઓ મોટામોટા રાજવાડાની ખુશ્ખુરશ કન્યા હઈ આવેલા તેની ધામધૂમ આવી રહેલી હતી પણ નાનાભાઈને એકલો પાછો ફરેલો એઈ બધા મફકરી કરવા લાગ્યા નાનો રાજકુમાર ત્યાંથી પોતાના મહેલમાં ગયો. મહેલમાં અહર પેસતા જ તેણે એમુ કે પોતાના ખડમા એક બહુજ સુદર અને મનોહર કન્યા અતભતતા કિમતી વસ્ત્રબૂપણો સાથે રમત કરતી બેઠેલી હતી. કુમારને ખુબ નવાઈ લાગી અને નજીકે જઈને એમુ તો તે કન્યા બોલે કોઈ નહિ પણ પેલી જ મનોહર સુદરી હતી. રાજકુમારના આનંદનો પાર રહ્યો નહિ તે કન્યા ચરમાતી ચરમાતી બોલી, “કુમાર ! મારૂ નામ શ્રદ્રમુખી છે જોડીના પુજનના પ્રસાદથી મને મારા મનગરાતો વર મળશે એમ તેમણે મને આશીર્વાદ આપ્યો હતો. તમને મેં ત્યારે પહેલાં જોયા ત્યારે જ તમારી સાથે મારા લગ્ન કરવાનો વિચાર થયો પણ તમારા બધાં જોના કણવાને લીધે પાર્વતીજીએ મને ગાય બતાવી દીધી તમને બળે વાર હુમકું ને કુતરૂ આંખુ. તે પાર્વતીજીના જ પ્રતાપથી ને ઉવટે તમે પોતે જ મારી સાથે લગ્ન કરવા ઈચ્છા દર્શાવી એટલે હું અહીં આવી અને આ લગ્નમ જરજવાહીર ને કપડાં ઘરણાં માતાજીના પ્રસાદથી મળેલા છે.”

રાજકુમાર તો રાજ રાજ્યઈ ગયો. તે પોતાની નવી પત્ની શ્રદ્રમુખીનો હાથ ઝાલી તેને ઠરાવેલે વખતે દરબારમાં લઈ ગયો અને ત્યારે રાજાએ અને દરબારે જાણે અદ્ પ્રશંસી રહ્યો. હોય એવા મનોહર સ્વરૂપવાળી શ્રદ્રમુખીને એઈ ત્યારે બધા એકી અવાજે બોલી ઉઠ્યા કે નાનો રાજકુમાર જ રાજને લાયક છે. રાજાએ પોતાનું રાજપાટ નાના કુમારને આપ્યું અને પોતે જ ગણમાં ગયા. રાજકુમારે શ્રદ્રમુખી સાથે લગ્ન કરી રૂઢી રીતે રાજ કર્યું; ખધુ, પીધુ ને મોજ કરી મોટા બે ભાઈઓએ પણ રાજમાં ઉઠે હોઈ રહી રાજની સેવા કરી.

શ્રીરાંગના ઐન્દ્રીગની

પ્રાચીન ગ્રીસ દેશની એક યાદગાર વાર્તા

[સંપત્તિ.—શ્રી ચક્રાન્ત ગી૦ પરીખ, બી૦ એ૦]

પુરાણ દાખમાં મેંસ દેશના ઘેઝ નામના મુલકના રાજાને ઐન્દ્રીગની નામની એક દીકરી હતી. રાજાનું નામ ઐન્દ્રીપસ હતું. ઐન્દ્રીપસ રાજાને પુત્રાની ગ્રીસમમાં પણ જન્મી પીઠા આપેલી અને પદ્મોત્તમા કુરુક્ષે છત્ર લીધેલા, તેનું પ્રાચીન ભોગવના વૃક્ષવરમાં તેને રાજાનાં બેટા પડ્યાં, અને પ્રભાને તેના દીકરા ઇરોક્લીસને ગાદી નથી. શ્રી. ઐન્દ્રીગનીને તેના પિતાપર જન્મ બદલ હતું તે તેના પિતાની સાક્ષવાનો દીકરી હતી. માધની સાથે રાજાનો વૈભવ ભોગવેલો કોડી બાપ સાથે દેશનિકાલમાં જ મલ્લનાં કાંધે સકન કરતા તે તેનાર વધ. પણ દિવસ સદામરી મુકાદી કરી પછી કોલોનસ નમદીક ઐન્દ્રીકામાં આવી પિતાપુત્રીએ પોતાને તિવાન ક્યો આ દુઃખ પ્રસન્ન બાન રાખના ચોક્કસીસ નાના રિશ્વવપ્પાત દરિએ એવી મુકા રીતે ક્યું છે કે તે વચનાર અને સમજનાર જન્મે જ જન્મ પાડવિના વચી શકે આ રહેને દેશનિકાલ વધેલા રાજાને તેની પીછ દીકરી ઇન્દ્રીમીન અને તેનો દીકરા પાક્લીનીસીઝ નો રાજપદ પચાવી પડનાર ઇરોક્લીસે ખપ માન સદિત દહી કાદવાં હતાં તે જન્મે આવી મળ્યાં.

પાક્લીનીસીઝે દશકર ઐન્દ્રી કરી માધ સાથે વેર લેવાની પ્રતિજ્ઞા કરી પણ એક વખતી તેનું મન કપટ હતું અને પોતાની ઇચ્છા મર લાગવા મેહાનમાં પડ્યા તે કરતો હતો. ઐન્દ્રીગનીએ માધનું મન જાણી લીધું દાવ્ય મુલમાં તે પારો પડે અને પ્રાણનું પણ નિધિદાન દેવું પડે તો દૂર અને નીચ ઇરોક્લીસ તેના મુલ દેહને મનુષ્યિયાથી અટકાવે અને જો તેમ થાય તો તેના આત્મની મુક્તિ ન થાય અને અતિ ઠટ સકન કરવું પડે. પણ બહેને વચન આપ્યું કે પ્રાણની કિંમતે પણ તેના આત્માની સદ્ગતિ કરવા તે તપર રહે અને જો સજાથી માધને જરા પણ નિવા મનમાં વસવા ન દેવો. ત્યાર પછી યેઠા સમયમાં તેના અધ અને વધ પિતા ઐન્દ્રીપસ મરજીને દરજી થવા અને જન્મે બહેનો મેન્દ્ર જઈ ઇરોક્લીસના રાજમાં જઈ રહી પાક્લીનીસીઝે પણ નાના મેદા સરદારને

પોતાના પ
ક્ષમાં બીધા
અને એ સ-
વે એક
સે રમણ સ
દિત ભાષના
રાજ્ય પર
ચઢી આવ્યો.
પોતાનો
સોઝ અને
છટાકડોસ
બન્ને બાધ
હડના હડતા
માર્ગે ગયા,
અને બન્ને
પક્ષના પક્ષા
શૂન્યીરો રહ્ય-
માં પડ્યા
તથા અનેક
ધવલ થયા

આખરે જન
ભાષાએનો
હાડો ફેંચોન
રાજ્ય રસો
અને તે મૂલ
બી છટાક
હીસના પ
ક્ષમાં રાવાથી
પોલીનીરી
ઝળ યગ
ફરન કરવા
ગના કરો,
અને એ રી
તેના શૂતરો
બને રજકવી
આત્માન ત્રા
સ આપવાની
મે જના અમ

ક્ષમાં મૂકવા આગ્રહ કરી છત્રની સાથે તો વેર દોષ પણ આ ફર શાકાએ
મજા પારેલા મત્રિજના મડદાને પણ ત્રાસ આપવાની નીચના વાપરી પણ
બંને વચનભાગ કેમ થાય? એન્ટીગનીએ, રાત્રિના ધોર અધકારમાં
પક્ષમાં કાંઈ ભાષના ચમને દેશાવવા ઇચ્છત કરી અને તેમ હસ્તમાં સફળ
થઈ પણ શકાને ખમર પડતાં જ દેશ સ્વર્ગમાંથી ચમને બહાર ખેંચી
લાવ્યું અને અતિ અપમાનભરી રીતે બહાર ફેંકી દીધું. વળી ફરી એન્ટી-
ગની દેશ કરવા નીકળી દેતી બંને પ્રજાની ના પાડી, પણ તેણે જ
કાર ન કરી અને પકડાઈ જવાય અને કોઈ સિદ્ધા કરે તો તે અમરા વીરાંમ
નાની માર્ગે તેવાર થઈ અને તે પોતાના પ્રવાલમાં જમરત થઈ અને ભાષના
આત્માને પરમ શાંતિ મળી, પણ કાશાની તપામના અતે આખરે તે પા
શાક અને શાકનું વચન પાળી દસતે મેઢેએ જાલીમના રાજ અમલમાં
ગળાવ્યું સર્વોત્તમ સ્થાનગુણો-પર તે ચઢી મરણને સરણ થઈ ફતિયામાં
પોતાનું નામ અમર કરી મઠ. આજે જગત તે અધમ સેવાન પાપી કામ
ફેંચોનના નામપર આનંદ વરસાવે છે ક્યારે બહાદુર બાગા એન્ટીગનીનું
નામ તો અમર થઈ ગયું છે

(બુરરકા/૫૬—નાગરદાસ હ પટેલ)

નવા સવાસો

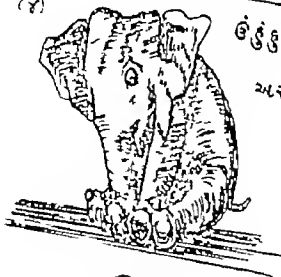
(૧) તમને વતી સખતા આવડે છે ? આ સારેના પાનાપર "હાથો અને ઉદર" ની વર્તનિ સમતા ૬ ચિત્રો આપ્યા છે તે તેની સાથે ટુંકા સમો દર્શાવત ખજ આપી છે હવે તે ઉપરથી તમે એક નાનકી ખજ મંત્રની વાત સખી નખો.

૦) ક, દ, પ, ફ, ને બ, —એ જસરેના ઉપરથી હોકાના ને હોકરીઓના કટલા નામો પછે સકે ! હોકરા ને હોકરીઓના મચે તે દેખનાં નખે. સખે, હમેશ મુજબ નેથી વધારેમાં વધારે નામો સખે તે કુચી વધારે હોકરીવ ગચી.

(૩) 'પ્રકાશ' ની ઉમ્મર ખીનાં ૩ વર્ષમાં, ૩ વર્ષ અગાઉ તેની જે ઉમ્મર હતી તેનાથી ૩ મણી વધારે થશે ત્યારે કહો કે પ્રમાણી હચની ઉમ્મર કેટલી છે ?

(૪) નીચેના ખનામાં જે રજ અક્ષરો સેગમેન છે તેને અગાઉ છુટા પાડીને મેલો તો એ સિવા અઠના ખદાન, પેશખરો, દેવો, ને સત્તાના નામો થશે તમે તે નામો સખી મેલશે.

(૪)

ઉંડું ઉંડું !

અરરરર !

બાપરે !

(૫)

આ શો! તાસ!

હા આ આ હિ હિ ડી હી

(૬)

કવિ-સ્મિતર પાઠક

છોકરાઓ ક્યાં ગયા?

ઘાણા છોકરાઓ મુસાફરી કરવા નીકળ્યા હતા રસ્તે
તંબુ ઠોકી, દેવતાસાળગાવીને બાકડાં લેવા ગયા હતા.
બહુ વખત થયો છતાં પાછા આવ્યા નહિ. કુત્રી તેમની
વાટ જુએ છે. છોકરાઓ પાસે જ છે. તમારે ખેંચા ફોંચીને
ચિત્ર કેરવીને જુઓ.

૧૧

૬

૨૧

૧૧

૧૧

૬

૧૧

૬

વાંદરાંની કૃત્તવાડ

એ વાંદરા હતાં. એક વખત તેમને જરાક તકરાર થઈ ગઈ હતી. હનુમાનજીની પુછડી કેટલા હાથ લાખી હશે એ બાબતસર તેમને વાંધા પડેલા હોય એ બનવાભ્રમ છે. જરાક બોલાચાલી પરથી વાત વધી પડી અને વાંદરાંવાઈની જાન એટલે એકદમ બંને મારામારી પર ચડ્યા. એમને એક હતો જરાક બડો ને મજબૂત તેણે પોતાની મજબૂત તરવાર હાથમાં લીધી. બંને જણ ગયા ભુમાલાલા બાબામશાળામાં. પેલો બડો વાંદરો કહે કે જમ્યા આવી જા બીજો વાંદરો હતો જરાક મુકલો પણ અછલવાળો હતો તે સમજ્યો કે આ બાબાઈની તરવાર ને લોગલોગે ગળાપર આવી અંધ તો તરત 'ર મરાગો !' થઈ જવાના ! તણે એક અમત કરી છોકરાંઓને કમવાને. પગડો (પુટખોલ) પડ્યો. હતો તે માથાપર મૂક્યો અને તે ઉપર પહેર્યું પહેર્યું (જુઓ ચિત્ર ૧) પગડાપર તેણે ટોપી પહેરી પછી તે પણ તરવાર લઈને તેમનાર થઈ ગયો. પેલો બડો વાંદરો શુચરાયો કે આ આજો કયો કમાથી થઈ ગયો ! (જુઓ ચિત્ર ૨) કાજ નહિ કમણા બતાવી દેકે હુ બંને વાંદરાંઓ મારામારી પર આવી અમા પેલો જડસો શરમાં આવી ગયો ને તેણે ખુબ જોર વાપરોને પોતાની તરવાર પેલા પાતળા વાંદરાના પગડાપર લમાવી ફીધી ચટ લઈને પેલો પગડો ગજડી પડ્યો (જુઓ ચિત્ર ૩) બડો વાંદરો સમજ્યો કે આ હનુમાનજીરે ! આ તો પુનનો મામલો હતો થઈ ગયો ત્રિયારો ખુબ અમરાઈ ગયો ને અડપથી દોડીને બહાર નીકળવા મડ્યો (જુઓ ચિત્ર ૪) પાતળો વાંદરો ખુબ હસનો હસતો પેલો પગડો હાથમાં લઈ બડા વાંદરા પાસે ઢાડ્યો ને બોલ્યો, " હે સીમસેનના પિત્રાઈ બાડાસલામત ! આ જુઓ ! તમે મારું પુત્ર નથી કહ્યું ! " બડા વાંદરાએ ત્યારે ખરી વાત બહારી ત્યારે તેનો આનંદ માયો નહિ. તેઓ બંને પોતાની વહવાઈ જુલી ગયા ને હળીમળીને અમત કરવા લગ્યા

—ધ્રુમંતર

એનું નામ આશિર્વાદ !

[લખનાર—શ્રી હરિશાસત્ર પ્ર. છાયા, બી એ. એમ.એલ. બી]

જ્ઞાનરાજ સભાથી શાસ્ત્રાર્થ કરનાર વિપ્રકુલદ્વપ્ત શ્રી લોગજનભટ્ટશાસ્ત્રીને તો તમે જોગજો છો તેમનો જોકનો એક સુપુત્ર ચંદ્રશેખર બાર વરસ સુધી કાશીમાં રહી સકલ શાસ્ત્રપારંગત થઈને વતનમાં આવી પહોંચ્યો. લોગજનભટ્ટે જોયથી હીકારાને આગળ પાઠવા જામના પટેલને ત્યાં આશિર્વાદ દેવા મોકલ્યો. ચંદ્રશેખર પાછો ફર્યો જોરે જાપે આતુરતાથી પૂછ્યું, “કા બાઈ, પટેલને આશરવાદ કઈ આવ્યો ?”

ચંદ્રશેખર—હા પિતાજી, પરંતુ મરાઠામુલ્ય રાજમ્ થી કરીને ગતરાવાણરં સીર્વમાયુ સુધી હું બહો જયો તોજે પટેલનું વિશરાજ યયુ હોય એમ લાગ્યું નહિ; અને બ્રહ્મશા પૂછતા “તમને બારમો ચંદ્રમા છે” એમ મેં કહ્યું તો તે મુજબા હસીને બોલ્યા કે “કાલ તમ્મદા જાપને આશરવાદ દેવા મોકલ્યો”

લોગજનભટ્ટ—તારી કાશીની નિવા બહાં કામની નથી જત્રા ! અહીં તો જે પાણીએ મગ ચટે તે પાણીએ ચડાનીએ તો કાનીએ ! જાવજે કાલે મારા સેજો

બીજે દહાડે સવારે જાપ રીકશ પટેલના ઘર તરફ ચલ્યા પટેલની ટેલી આઠ દશ કરમ ફર રહી ત્યાંથી જાપ પડારવા મંડ્યો.

“ને માય ! ને માય ! પટેલની ચઠતી ! પટેલની ઘોડીની
 લેઈતી ! ખર્માં પટેલની પાડીને, ને ખર્માં પટેલની ગાડીને !-
 ખર્માં પટેલની જાડીને ને ખર્માં પટેલની વાડીને !-ખર્માં પટેલની
 ઘોડીને ને ખર્માં પટેલની છાડીને !-ખર્માં પટેલની નેડીને ને ખર્માં
 પટેલનાં છાડીને !—જા જારથ ને યુધરાય પટેલને ચઢરમા
 સાઠમે !”

પટેલ ક્યારના જ્યેશથીમા જાવીને હાથ નેડી કહી રહ્યા
 હતા કે “મા'શજ ખર્માં કરો !”

વાલોળ

(સંપાદક—શ્રી કુમરિ નાગાસા ૪ પંચ)

મહારા વાલોળમાં વાલોળોળો ઊઠ,
 મુપડ બરીને મહે તો વાલોળો હતારી
 જમ લખને જમકારી હો રખ,
 વાલોળોળની લાગી લલાખ
 તાસળીમા પાસી હુ તો મામુ પર ગખતી,
 સામુએ મહે મચડોળાયાં હો રખ
 વાલોળોળતી લાગી લલાખ
 વાલોળીમાં પાસી હુ તો વેઠ પર ગખતી
 વેઠાજીએ મેજા માર્યાં હો રખ
 વાલોળોળની લાગી લલાખ
 વાલોળીમાં પાસી હુ તો બેની પર ગખતી
 બેની તો વેજ મીઠા બોસી હો રખ
 વાલોળોળની લાગી લલાખ

— રાજદોની ઝઠઝમક —

(૧) ચકરમી ચકવો ચરાલભમાં આગગાડીને અથાથે
 (૨) કરકનીચના કુનરાએ કાચીપુરામાં કાળીમાચીને કરડીને
 કાળો કેર કયો (૩) ખીચનાના ખીમરાએ એડીબારામાં ખીચડી
 ખાધી (૪) શુક્લવતની ગાયોને ગોપાળે ગોધરાના ગોધણમાંથી
 ગોલી (૫) ધોણના ધચએ પેલાકાકાની પોલી પેઠારમાં પાલી.
 (૬) ચારવાટના ચપકલાલે ચારોડમાં ચિતુઆઈના ચાતરે ચપટી
 ચણા ચાખ્યા (૭) છાળાંચેરના છોટાલાલે છોકરીને છાપરે છોડી
 (૮) લખગોધુરના લગાકછને જછરાનાં જરજાનુએ લાગ,
 નેહી, લાગકળ લમાલ્યાં (૯) અમલામાંની અરી અળકી
 (૧૦) દુવાના દોઢચીએ દોપલી ને દપટપીયું દોઢલે દીંગાબુ
 (૧૧) કકરાળા કોકરાઈને કપા (૧૨) રાહાલાલનાં ઝક ઝમકને
 કુમકુમી કંપાં (૧૩) હસાને હાલમાકુ દીલોદસ (૭.) (૧૪)
 વળજાને તાપીલાય તાપી નહી તપો. (૧૫) યાનગદમાં યાળી
 ધરધરી. (૧૬) ત્રિજહરના દેવચકરે કાણાજહર પર કિવાળીને
 દીવાળીમાં કારખાનુ કીધું

કીકુની કુરામત

[અખનાર — બી અંબેલાલ સ હેશાઈ]

એક વખત કીકુના બાપા પોતાના કોરકામા બેસીને લખતા હતા અને પાસેજ કીકુ બેઠો બેઠો બાર ખાતો હતો. બાર ખાતા ખાતાં તેણે એક ઠળીઓ બાપાએ લખેલા એક કાગળ ઉપર નાખ્યો. એટલે કીકુના બાપાએ કીકુને કહ્યું 'મૂખા, આ શુ કર્યું, કાગળ સાફ કર અને ઠળીઓ બહાર ફેંકી દે !'

તરત જ કીકુએ તે કાગળપરનો ભારનો ઠળીઓ લઈ લીધો અને પાસે જ એક પાણીના હોટો હતો તેમાં બોળીને સફ કરીને બહાર ફેંકી દીધો.

કીકુના બાપાએ કહ્યું 'અરે હોટામા શા માટે એ ઠળી-આને બોળે છે ? બધું પાણી ખરાબ કર્યું ? જા એ પાણી બહાર ઢોળી દે !'

કીકુએ કહ્યું 'કરી કે હોટામાનું પાણી ખરાબ થયું તેથી બાપા ખીજનાથા છે, અને બે હવે હોટો ખરાબ થયે તો વધારે ખીજવાશે તેથી બાર ખાતાં ખાતાં પોતાના ખરબચડા હાથ પાણી પીવાની બોળીમાં બોળી હાથ સાફ કરી હોટામાનું પાણી બહાર ઢોળી મુક્યું.'

તે એમને કીકુના બાપા કીકુ ઉપર વધુ ગુસ્સે થયા અને કહ્યું, 'જગણી ! ગાળીમાનું પાણી પણ બગાડ્યું ને ? આલ, હવે તે પાણી પણ ઢોળી મુક !'

કીકુને બાપની આજ્ઞા પાળવા વિના છુટકો જ નહોતો. તે એકદમ ગોળી વરફ વેરીને જતો હતો. એટલામા પાસે જ ચાહીનો ખડીયો હતો તેને કીકુનો પગ લાગવાથી તે આંધો ઉઠી પડ્યો. ચારે બાજુ ચાહી ઢોળાઈ, ખડીઓ ઉચકી હેતા કીકુના હાથને

શાહી લાગી, પાણીની ગોળીને પોતાના હાથની શાહી ન લાગે તેટલા માટે પાસેજ ખીંટી પર મુકેલા ગાપાના નવાં ધોતીયાએ પોતાના શાહીથી ખરડાયેલા હાથ ઠીકુએ છુછી નાખ્યા, અને અટપટ ગોળીમાંનું પાણી ઘોઠઠીમા ઢાળી મુક્યું.

ધોતીયું શાહીવાળું થયેલું ભેળંને ઠીકુના બાપા પુષ્કળ ખીજવાયા અને બોલી ઉઠ્યા “આમ કેમ કરે છે ? નવું ધોતીયું પણ ખરાબ કર્યું ને ? જા હવે ચૂંદો સળગાવ; તેના ઉપર તપેલું મુરી તેમા એ ધોતીયું બાફીને આપણે એ ડાઘો કાઢી નાખીએ. ઠ જ, હું પોશિંગ સેડ (કપડાં ધોવાનો ખાર) લઈને આવું છું.”

ઠાંઈપણ કાગમા ઠીકુની અછલ્લ ગાદી આગળને આગળ જ કામ દર્શતી હતી ઠીકુએ એકદમ ચૂંદો સળગાવ્યો અને તેના ઉપર તપેલું મુરી જઈર ધોતીયું નાખ્યું. ઠીકુના બાપાએ આવીને જોયું તો તપેલાંમાથી ધોતીયાનો એક છેડો બહાર લટકતો હતો તેમણે એકદમ બૂમ પાડીને કહ્યું “અરે ઠીકુ ! અરે પેલો છેડો નીચે લટકે છે તેને તપેલામા ઘાલ નહીં તો હમણાં ધોતીયું સળગી ઉઠશે !”

ઠીકુએ ધોતીયાનો છેડો જઈર થ લવા હાથ લગાવ્યો તો તે હાજરા લગ્યો એટલે તુરંતજ તેણે ચુલામાંનું એક સળગેલું લકડું લઈને તે વડે ધોતીયાનો છેડો તપેલામાં નાંખ્યો !

ઘાડીવાર પછી ઠીકુના બાપાએ અવીને જોયું તો, ધોતીયું સારી રીતે બળે છે એટલે તેમણે બરાક માીને કહ્યું—“અરે ! અછલ્લવગરના ! આ શું કર્યું ? ધોતીયું આખરે સળગાવ્યું ને ? તપેલામા પછી રેડ્યું છે કે નહીં ? ઉતાર, ઉતાર, તપેલું ઉતારી પાડ, નહીં તો તપેલું ફાટી જશે.”

ઠીકુએ બહુ જ ઉતાવળથી તપેલામાંનું સળગેલું ધોતીયું એકદમ એવા એરથી ફેંક્યું કે તે બાવો વાટે નીચે વહામા જઈને પડ્યું.

વાદામા એક બાજુએ ઠીકુના ગાપાએ ગાવને માટે મુકેલા પાસ બરેલું હવે તેમા જઈને સળગેલું, ધોતીયું પડવાથી તે પાસ એક બાજુથી સળગ્યું. તે દિવસે ઠીકુની કશમતથી ઘાડી આગ લાગી દોન પણ ઘણા લોકોએ આવીને સળગેલું પાસ જુઝાવી નાખ્યું એટલે આગ લાગી નહીં.

[લખનાર—જેન “ નોશાકરી પીલાં ”]

જમીનમાં બાતબાતનાં જંતુઓ વસે છે જમીનની અંદરનાં ફરેક ઠાણાની અંદર, અને મોટા પત્થરોની તળેટીમાં, આપણે અભયભ જેવાં ને સુદર જંતુઓ ભેઈ શકીએ છીએ તેમા આ પછુને ઉપયોગી થઈ પડે એવું જીવડું સમરો પણ છે. વસે વાગે ફરેક ઘરમા તમો આ જુગમુરવ સમરામાઈને મોટા ને પાવળા લાલ ને આસમાની રંગનાં લંબામાં ભેગો તમો તેનું થોડાં જુ માટીનું બાધેલું ઘર પણ ભેઈ શકશો. જે સમરો ઘર બાધનાર, વર્ષમાં આવે છે તે તેના વિચારમા બહુ વહેવાર હોય છે સમરો પેતાનું ઘર તમારી કુંચીના કાણામાં, અથવા તમારા નકશાની ધડી અંદર, અથવા તમારી ચોપડી ઉપર બાધવાનું પસંદ કરે છે પણ જિવારી સમરી બાધે છે કે તે બાધેલું ઘર થોડાં વખત માટેની તેની કબર છે કારણ ઘર બાધ્યા પછી સમરી તેમાં ઈંદા મૂકે છે, જેમાથી પાછળથી સમરાનાં બચ્યા પેદા થાય છે.

આરે ઈંદા સેવાય છે, ત્યારે તેમને માટે ખોરાક ભેઈએ છીએ. તે મેળવવા સમરો એક બીજાને હીડતો જાય છે. પહેલાં એકઠો કરે છે જેને એક હીડે તેના સપાટામા આવે છે કે વરવ તેને ગરદનમાંથી પકડે છે ને પોતાનો એટી ઢાંચ તે હીડતો મારે છે ફેર નામનો મહાા ફેમ વિજ્ઞાનચાત્રી કહે છે કે— “સમરી ઘણી જ હુશીવાર વહાડકાપ કરનારી હોય છે, કારણ કે તે બાધે છે કે પોતાના શીકારના ચરિરમા પોતાનું ચેર કેવી રીતે ને કેટલું જાખલ કરવું, કે નેધો-તે ચીકાર ઉઘમાં પડે

પણ મરી ન જાય જામ શીકારનો જશ્યો એકઠો જવા
 બમરી તેમને પોતાના હરમાં લાવે છે તેવે વખતે શીકારી ન
 કે પકડાયલા કીડાઓ બેશુદ્ધ ને નાશ્યાર ત્યા પડેલા હોય છે. તે
 કીડાઓ એક અઠવાડીયાથી બે અઠવાડીયા સુધી તાજા ખાવા
 લાયક રહે છે હરેક હરમાં સાત સાત કીડાને મૂકવામાં આવે છે;
 ને ત્યાર પછી તે હરેકમાં અઠેકુ ઇંડુ મૂકે છે જા પછી થોડુ
 મટોડુ લાવી પોતાનો જવા આવવાનો માર્ગ તે બંધ કરે છે.
 આવી રીતે બમરી પોતાના બચ્ચાને ઉછેરવા મહેનત કરે છે.

સુખો થવાનાં પંદર સુત્રો

- (૧) માતાપિતાની સેવા કરો
- (૨) વમાના વાલમિત્રોમાં સમાનતા રાખો.
- (૩) અભિમાનને વચા છૂટાં બગાડો કરો.
- (૪) સાચા મોલ્યાં રાખો.
- (૫) અત કરણ નિર્મળ રાખો.
- (૬) બધું જનિતીપર પ્રેમ રાખો.
- (૭) સુરુપિ પુન્યભાવ રાખી તેમની આજ્ઞાનુસાર વર્તન રાખો.
- (૮) સદાક્રિયામાં માથે પ્રેમભાવ રાખી તમે પોને સુધી તેમને સુધારો.
- (૯) રમત અને રિવાજને પર સમાન ભાવ રાખો.
- (૧૦) કામ દાવમાં થોડે તેને ઉત્સાહથી પર ઉતારો.
- (૧૧) સ્વાશ્રમી ગટે.
- (૧૨) દરેક ક્ષણે ધૈર્ય રાખીને વાત કરો.
- (૧૩) માતૃભૂમિનું કલ્યાણ ઇચ્છો.
- (૧૪) સ્વર્ણનો ત્યાગ કરો. પરમાત્મને પેસો.
- (૧૫) ધન્યોને સમત કાજ કરી મનુષ્યજન્મ રક્ષો કરો.

મુકતાગૌરી મંગળજી આજી

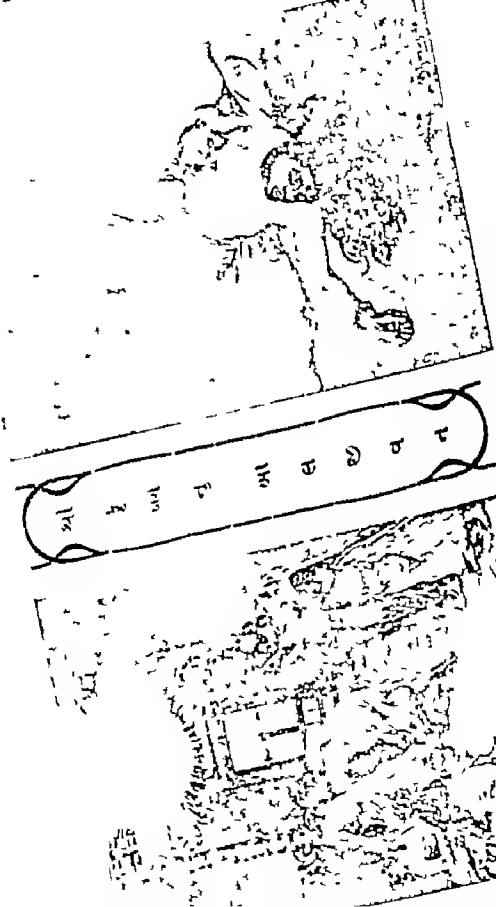

મયુચના કાચાગડમા શ્યામજીનો જન્મ

વસુદેવ શ્રીકૃષ્ણને મધ્યસરે યમના ક્ષોળગી

કી કૃષ્ણ જ માલ હી પ ન

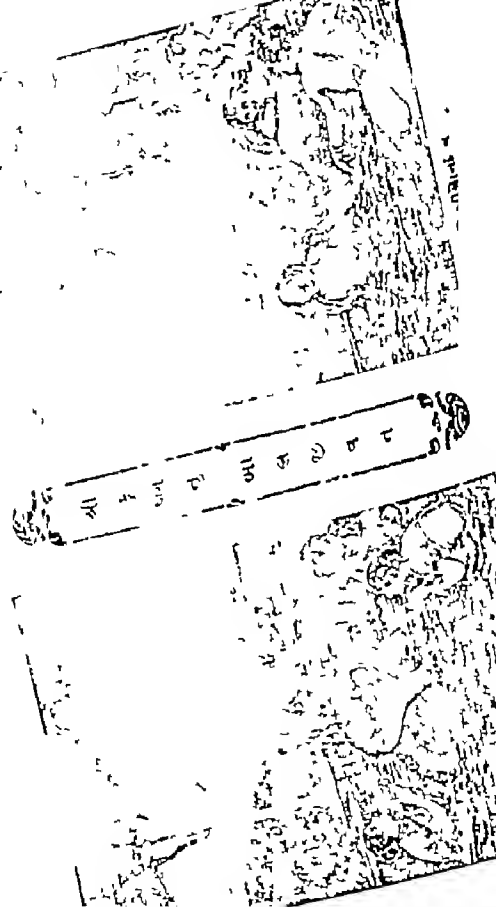

ਮੁਨਿਸੁਪਤੀਨੇ ਕੁਝ ਸ਼ਾਬ ਆਪੇ ਓ

ਸ਼ੀ ਕੁ ਲੋ ਚ ਆ ਲ ਓ ਜ ਰ

ਪ੍ਰਭਾਵਨੀ ਵਖ

A 2700—Lakshmi Art, Bombay, 8

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਾਨੀ ਰੇਵੀ ਗੁਪਤ

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਾਨੀ ਰੇਵੀ ਗੁਪਤ

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਾਨੀ

ਕੇ ਅੰਤਰ ਹੋਰ ਰਿਹਾ

શ્રી કૃષ્ણ બાલલયન

(લખનાર—શ્રી સ્મૃતિદાસ દરિદ્રાચરણ દાસ)

શ્રી કૃષ્ણ એટલે ઇશ્વરના અવતાર

તેમનો જન્મ, કદ સુ રિતિરે અનેક દુષ્ટ લોકોને શિક્ષા કરવા માટે
અવલુ વડે ૮ ની રાત્રે દેવજાતામાં થયે હતો તેમના માપનું નામ વસુદેવ
અને માનું નામ, દેવકી દત્ત

ધુરામાં કદ નામે મહા બળશાળી રાજા રાજા કરતો હતો.
પોતાના ૧૫ ઉપસેનને ખાદ્યોષ્ઠી ઉડાડી પોતે માદ્યોષ્ઠી બેઠો હતો તેની
બહેનનું નામ દેવકી દત્ત અને તે શ્રી કૃષ્ણની માતા થાય તેનીના સમ
પ્રસન્ને એવો આ ઇલાહી થઈ હતી કે આ દેવકીને આ બેમાં બાળક કસને
મારશે આ ઉપરથી સગવડ પડી તરત જ હંમેશા વસુદેવ તથા દેવકીને દે
કર્ષા અને તેમના દરેક બાળકો તે જન્મતાની સાથે જ મારતો મરે.
પ્રભુની માનના જો દેવકીને સાતમો મર્મ ઓઢાળમાં સમ જવામાં આવ્યો
અને ત્યાં બળદેવ નામે એક બાળક અવતર્યો. આ બેમાં મર્મમાં શ્રી કૃષ્ણ
સક્ષીત ઇશ્વરના સર્વ અસી સાથે દેવજાતામાં પ્રસન્ન થયા.

જન્મતા જ પ્રભુએ પેલાનું ચતુર્ભુજ સ્વરૂપ માલવિતાને દેખાડ્યું
અને જણાવ્યું કે હમણાં જ અને તમે ત્રોડાળમાં મુડી આવો અને ત્યાં
જન્મેથી એક કન્યાને બાંધેલા છે ત્યાર પછી શ્રી કૃષ્ણે બાળક સ્વરૂપ
માણ્યું હતું.

- તરત જ વસુદેવ શ્રીકૃષ્ણને એક રોપણમાં મૂકી નદારે લઈ મથક
કદ કૃષ્ણની જ્યાં મારણી ખૂંટી જઈ થઈ હતી મથુરામાં ત્રોડાળ નતાં વચ્ચે
વસુદેવ નદીમાં થઈ જઈ પડે છે. જ્યારે વસુદેવ શ્રીકૃષ્ણને લઈ મથુરાના
જનમાં આવતા હતા ત્યારે મથુરાની સમગ્ર દત્ત, વરસાદ અમર

ઝરમર વગસતો હતો. પ્રભુની પાછળ રીંચ નાંચે પોતાની ફજાથી પ્રભુ ઉપર ઢાંચા કરી કરી હતી ચમુનાનું જળ થીફૂણના ચણુને આક્રમવા માટે ઉઠાગા ખાસી ચડવા લાગ્યું. વસુદેવના મળા સુધી જળ આવતાં તે બહુ જ મમરાવા લાગ્યાં. પ્રભુએ રોષલામાંથી પગ બહાર કાઢ્યો અને જળને આડાડો કે તરતજ જળના બે કામ પડી જઈ વચ્ચે રસતો પડી અથો. વસુદેવ પ્રાકુ-જમાં મળા નંદરાજની સ્ત્રી વશીલા અને આજુ ગામ ગાદ નિદ્રામાં હતું. ત્યાંથી કન્યા લીધી, થીફૂણને વશીલાની પાસે રાખ્યા અને પાછા ચમુનાના દેખનામાં દાખલ થઈ ગયા.

આ કન્યા સામાવ યોગનાથનો અવતાર હતી તરત જ તેણે રડવા માંડ્યું. કહતે જાણક જનમાની અજર થઈ અને તે દોડતો ત્યાં આપો. જળાભારે તે કન્યાનું દેહી પામેથી ખુચાટી લીધી અને પાંચ પગ પખાડ્યા જેની ઉપાખી કે તે હાથનાંથી છુટી અને આગાડમાં હતી તે ત્યાં વિભળના ચખારા મારક પ્રાણમાં લાગી અને મોલી "મુઠ્ઠ કસા અને શા માટે આવ્યા રૂં જી હારો. છત્રુ તે પ્રાકુજમાં આ દેહી રમ્યા રૂં છી." આ સંભળતાં જ કહતે દોડ અને આમર્ષનો એકી સાધે રૂં અને તરત જ તે પોતાના મહેલમાં દોડી ગયો.

હવે જાણક ફૂંચને મારવા માટે તેણે અને ઉપાયો રચવા મડ્યાં. અનેક રાક્ષસોને તેણે પ્રાકુજમાં મોકલ્યા અને બાપ આપણ અને જાળદોને મારવાનું શરૂ કરી દીધું. અને પુત્રના નામે એક ખંડો હતી, તેણે ફૂંચને મારવાનું મથે લીધું. તે સુદર સુવાન સીના રૂપે પ્રાકુજમાં મધ નીંદરતે ત્યાં પુત્ર અવતરે. દોરવા આખા ગામના સોડાને જાનદ આનદ થયો. હને એ વાળની સ્ત્રીઓ નહતા પરમ આમલા તેમ દરેક જ રૂં જી હતી હતી અને ફૂંચને રમકડી દત્તા આ બધી સ્ત્રીઓ સેમો પેલી પુત્રના પશુ મળા મધ. તેણે પેતાના સ્તન ઉપર એ સમારેલું હતું અને રસતે આવતાં અરેક નવજ અવરેલાં પ્રાણકોને ધવડાગી તેણે મારી નાખ્યાં દત્તા જ્યારે બીજી બધી સ્ત્રીઓ મમમાં લમેથી હતી ત્યારે પુત્રનાએ થી ફૂંચને બધને ધડાવવા માંડ્યું. થી ફૂંચ તે બધું જલુદા જ દત્તા સેમું એવા તો જોરથી પુત્રનાને ચૂસવા માંડી કે તેનાં જમ્યાં અંતરમાં તણાવા લાગ્યાં. તરત જ તે ત્યાં જ બહાર દોડી મધ પશુ પ્રભુ તો તેને વળમેલા જ રહ્યા. બહાર નીકળી તેણે એ તાનું મૂળ દરશ ધારણ કયું અને દાન સહન ન થવાથી સ્ત્રી પાદોને જમીન પર પડાઈ પડી બધા મામતા સોડો તેના

પરવનો અચાનક સાંભળી જોવા આવ્યા તો તેમણે એક મોટી રાક્ષસીને મરેલી ધરતી જોઈ અને કૃષ્ણને તેના પર પડીને પાડતા જોયા. જાળક કૃષ્ણને તેના પરથી ઉપડી લીધા અને તેમની નજર બાંધી. પુરનાના જારે શરીરના દુકાડા કરી તેને જાળમાં અલગ પડ્યું. શ્રી કૃષ્ણ પોતે તેને ધાવેલા હોવાથી તેને પ્રભુએ મતા મણીને મેલ્યા આપ્યો તેના જગતા શરીરમાંથી નીકળતો મધ ચાર ચાર આવે સુધી ફેલાઈ ગયો.

એક દિવસ શ્રી કૃષ્ણને મહા તબે ઝોળી બાંધી તેમાં સુવાડયા હતા તે જૂન કામવાથી રડવા લાગ્યા પણ કોઈનું લક્ષ્ય તેમના તરફ મળ્યું નહિ. તેમણે રીસ કરીને લાન મારી તેથી મહુ ઉઠી પડી મળ્યું ત્યાર પછી એક દિવસ વસાવા માતા જાળકેન ધરડાવતા હતા એટલામાં પ્રભુએ કસના ધરના એક રાક્ષસને આવતો જોયો. કૃષ્ણનો મહુ બાર લમણાથી નીચે સુગડી મા કામે લમી એટલે પેસો તુલના નામનો પ્રસન્ન વામુકપે શ્રી કૃષ્ણન ઉપાડી કપા આપ્યા મામમાં વરોળાવાથી થોડાંત્રી આપ્યો પુરુષ મહા શ્રી કૃષ્ણ અને રાક્ષસન અકાશમાં અવગત મુક મળ્યું. આખરે જ સને નીચે નાખ્યો અને તેના પર પ્રભુ સદીમલામત રીતે પડી રહ્યા તોડાએ તેને ઉપાડી લીધા, નજર બાંધી નન કોળી રાખી કરાવી.

એક વાર પ્રભુએ જમાણ પાડુ અને પેલાના મોઝામ આપ્યું જમત દેખાયું. મોઝા વાર શ્રી કૃષ્ણે મારોડી ખાંધેલી લેધી વરોળાએ મોહુ જોવા. જોલાણુ તો તે વખત પણ આપ્યું જાડાડ તેમાં જોયું અને વિરમમ. પામ્યાં. જામ વરવાર પ્રભુ પોતાનું સ્વરૂપ દેખાડતા પણ માયાના આર-
વણમાં તારવ જ મધા પ્રભુને ભૂલી જતા જા જાળક ભાવ જતાવતા.

હવે શ્રી કૃષ્ણ જગ મોટા થયા ને ધુરંધ્રેએ મસતા લીધ્યા એક દિવસ દુધ અમ કરવા મૂી પડીતા ફાણ. ધરવારતા હતા, લેવામાં દુધ ઉમરણુ જાત તે લેવારતા પ્રભુને લેમળા કર્યા આ પરથી રીસ કરીને શ્રી કૃષ્ણે લીની એક માટલીને છુગે પત્થર આગો અને તેમાંના ઢેળાંને લીની પોતે આપ્યું તથા મોઝાને ખાડાનું વરોળાએ જ્યારે આ લોહાન જોયું ત્યારે કોષ કરીને કૃષ્ણને પાડવા તે દોડ્યા. જ્યારે માને જાડુ લાંબી જોઈ ત્યારે તે પડાવા દોડતાં કૃષ્ણના લાલ જાખવા માંડ્યા તો દોઢું દુકું પાડું મળ્યા દોડાડી મળ્યા પણ એટલું જ જોણું પડ્યું જ્યારે પ્રભુ જોવામાં કૃષ્ણને એક અડણીના સાથે માંડીને મા કામે લાગ્યા. કૃષ્ણ ખાડણીવાને વાણતા વાણતા જ્યારે જ્યા લેમળા ધરતા જામણા સામે એક મમલાણું.

નના (જાનજિયાનો) ઝડ ઝેડ શીજની સાથમાં ઉમેલાં હતાં. મળે આ
 બે કુમેરના પુત્રો હતા પણ કાંઈ દોષ થવાથી ઝાડ થયા હતા. કૃષ્ણ તે
 બે ઝાડ વચ્ચે થઈને નીકળી મથા પણ પેસો ખાંડણીપો વચ્ચે બરછ રહ્યો
 જોર કરીને બેથવાથી તે મળે ઝડ મુગમાંથી ઉખડીને નીચે પાયાં
 અને તેમાંથી બે પુત્રો પ્રજાની રટિ કરતા આકાશમાં મથા ત્યાર
 પછી પ્રજાને વતસામુર નામના દેવને માર્યો અને બમલા રૂપે પડેલા
 બમલામુર દેવને પણ માર્યો અગરરૂપ પડેલા અમાસુર દેવને મારી પ્રજાને
 તેણે મળેલા જાવાઓ તથા માર્યેને હોડાવી. બ્રહ્માએ પ્રજાની મળે ચોરી
 ત્યારે પ્રજાએ આઠ રૂપો પારી બહુ પ્રભિમાન મુકાવ્યું કૃષ્ણના મોઢ
 માં બળદેવે મળેલાના રામા આવેલા પિત્રકાસુર નામના રાક્ષસને માર્યો
 બમલામાં ચારે જાનુએ દાવાનળ સળગ્યો તેમાંથી પણ પ્રજાને મળે અને
 મોવાળનું રક્ષણ કર્યું

આ રીતે શ્રીકૃષ્ણે બે વાર ભાતોનું રક્ષણ કર્યું થકા રક્ષણો
 તે નાથ કર્યો અને ધનુને મોહ આપ્યો

એક દિવસ મહાશ્વ બધા મોવાળો સાથે ધનુનાના કીનારે રહતા હતા
 ખરા બપોળનો વખત હતો અને તાપ સખત પડેલો હતો મોવાળીઆઓને
 વરદ લાગવાથી તેઓએ મળેને હાથ ધનુનાના કાંઠે બધા બળ પીધુ જે
 રહેલો તેમણે જળ પીધુ તે રહેલો જળમાં કાલિય નામ રહેલો હતો તેના
 રહેવાથી તે જગત બળ ઝેરી બનેલું હતું બધી બધા મોવાળ અને
 મળેએ જળ પીધુ કે તતજ રહેવામાં પ્રજાએ તે બધાના પર પોતાની
 અમૃતગમ નજર ફેરવી શરૂ કરી હતી તે દિવસે જ પ્રજાએ તે જગાએથી
 કાલિય નામન ઘડી સુખ્યાની પ્રાપ્ત કરી

શ્રીકૃષ્ણ એક દિવસ પોતાના મિત્રો સાથે દાની રમત રમતા હતા
 રમતમાં સરત એ હતી કે જેનાથી દોઢ ધનુનામાં ખે તે જ તેમાંથી ઘડી
 સાને બીજા બધાને દાને જોરથી ઉઠાવતા જ નહિ પણ જ્યારે શ્રીકૃષ્ણનો
 પારો આવ્યો ત્યારે તેમણે જાણી જોઈને તે દાને ધનુનાના બધામાં નાખ્યો
 આ દોઢને જ પેસા કાલિય નામ રહેલો હતો બધાએ શ્રીકૃષ્ણને દોઢ લેવા
 જવા ના પાડી પણ તેમણે માન્યુ જ નહિ અને કાળના ઝડપર ચડી તે
 ઝેરી જગમાં ફેરો માર્યો બધા મોવાળો શોક કરી રહ્યા હતા મળેલા
 તથા ગામના લોકો પણ આ વાત સાંભળી રહ્યા હતા મળેલા માતા
 બાળકો મળેલીને નીચે પ્રમાણે કહેવા લાગ્યા —

મારે માણેકડે રીસાવ્યું કે શામળીઆ,
 તારું મનમાં ધ્યા શુ આવ્યું ? કે શામળીઆ

હાને કહી મુખમાં મુરલી, સાંઘે એકળ વ્યાવે,
 ભુખ્યા હુ કહી પેર દેખાડે, મા કહી મને બોલાવે રે શામળ
 પીત પીછાડી મહ કહે, મુજ કને જોતરે માંગે,
 હુ મરદી માને થાઈ ભણી, કેણ વલોવવા લાગે? રે શામળ
 તુ પ્રાણેશ્વર, તુ જોષેશ્વર, જોખી હેલ ક્રેમ મરશે?
 બળ કુખ્યાની કેણ વલે? આ ગાથા હીસી હીસી મરશે-રે શામળ
 (પ્રેમાનંદ)

શ્રીકૃષ્ણે જગતો જાળને કાલિય નામને ઉઠાડ્યો. નામકન્ધાઓએ શ્રીકૃષ્ણને
 તાથી જાતા રહેવા સલાહ આપી પણ પ્રભુએ તે માન્ય નહિ. કાલિયનામ
 સાથે જમકર મુદ્ધ વર્ણ પ્રભુએ તેના યરોર પર પોતાનો આખા વિશ્વનો
 ભાર મૂકી દીધો અને તેને ઉઠાડ્યો. જમનાના આશ્ચર્ય વચ્ચે તેને જગતી
 જહાર લાવી પ્રભુએ તેની રજાના નાવ પરોવી તેને નાખ્યો અને કમળે
 ક્યો કમળને વળે ગયો છોર પાછો આવ્યો હોય તેમ જાનક ક્યો અને
 રાજ કમળ પ્રભુ સાથે ધેર જમાં તે દિવસથી કાલિયનામને તાથી કાઢી
 મૂકી મધુનાથ જગ પ્રભુએ પરિત્ર જનવ્ય

ત્યાર પછી પણ પ્રભુએ જીભ ટેકાકે રાક્ષસોને માર્યા અને મધો
 તથા મોચાભોજ રક્ષણ કર્યું

એકાદશી અને તેની જ મપાસના રસો. મધ જૂમિ કહેવાય છે.
 શ્રીકૃષ્ણ પોતાના કામો અને ૧૫ ગુણથી જધાને એકલા વડાલા વધ પડવા
 કે મજબી આંજોને કૃષ્ણ વગર એક પડી પણ આપતુ નહિ કૃષ્ણ મધો
 અગવવા જાણ તે વખતમાં પણ કૃષ્ણને તિયોગ પ્રાપ્તિ સદન કમી
 યકી નહિ. આજો દિવસ તેઓ મમતાનતા ગુણોનું વર્ણન કરીને તથા
 તેમનાં અરિવો ગાંધને સતેજ માવતી

મમતર માસમાં મજબી પ્રાપ્તિઓ દરેક જગતના પૂજનનું મ
 કંતી હતી સવારમાં સૂગંધ પડેલા મધુનાથના જામના સ્નાન કરી બીની
 પૂર્વે જગતના પૂજન કરી પ્રાર્થના કરી કે શ્રીકૃષ્ણને મારા પતિ કરજો.
 આ મને મત્તામનિવ્રત કહે છે એક દિવસે આ પ્રાપ્તિઓના મતનું
 રાજ અથવા સાર શ્રીકૃષ્ણ જ્યારે પ્રાપ્તિઓ સ્નાન કરવા મઠ ત્યારે મધુ-
 નાથ કિનારે મના. પ્રાપ્તિઓ પોતાનાં વચ્ચે કીનારાપર ઉતારી જગમાં
 સ્નાન કરવા પેડી જાણક કૃષ્ણે બધી પ્રાપ્તિઓના વચ્ચે ઉઠાડી લઈ કીનારા-
 રાપર એક કમળનું ઝડકવું તેનાપર ચડી મના પ્રાપ્તિઓ સ્નાન કરી
 જહાર નીકળી તો તેમનાં વચ્ચે કીનારાપર ન મળે તેમણે કૃષ્ણને પોતાનાં વચ્ચે
 સાથે ઝડપ ચડી મોઢા જોઈ વચ્ચે આપણની પ્રાર્થના કરી. શ્રીકૃષ્ણે કૃષ્ણ

કે જો વસો જોઈનાં દોષ તો જળની જઠાર ન ર આવી મારી પાસેથી
 હવે જન જોડીએનાં કરીરણ વસ ન દોડાવી જઠાર । જળનાં તેજ
 કરમાવા સાગી મણા હ સાવાસા પુનર્ જતાં કૃષ્ણે ન માન્યુ ત્યારે તેજો
 જળને કૃષ્ણ પાસે સર્જત વસ હવે આવી, મંદુષ્યે જળાખ્યું કે
 તમારું મત પૂર્ણ થયું ખરું પણ વસે વસ વસરે રનાન કહું એક-
 શો જ તમારો અપરાધ થયો

ગ્રીષ્મીએને પ્રિય એવે મીઠુશુ બાલપણમાં ગ્રીષ્મીએના મરખાં જાળો
 વારવાર વોરાવ મરત મીઠુશુ શુભે ઘટી, મના તોગનની ફરીવદો
 કરતી જતાં પણ મીઠુશુ વસરે તેમને માન્ય નહિ બધી ગ્રીષ્મીએ જળ
 મંવા જળ ત્યાં પણ કૃષ્ણ તમને મતાવતા રમી પીયકારોએ કરીને
 પણ તેમના પર હટત અને ગ્રીષ્મીએ જાનક માનવી દહાં કુખી માટે
 હાંઓ મીને જાવતી હોય તો પણ રસ્તા વચ્ચે તેમને રોડીને તેમના દહાં
 પકાડી લેતા જમરે ગ્રીષ્મીએ વરતી જઠાર મંદ હોય ત્યારે પણ પરમા
 નુકસાન કરતા જતા જુ કૃષ્ણના પર ગ્રીષ્મીએ । પ્રિય એવો ને તેવો જ હોયો
 પ્રજુના પર પ્રિય માન દોડ ।

એક વાર ગાયો ચાલતા પ્રજુ જુન સાગી યોડે દુઃ કપિ મોડે
 થત કરતા હતા તેમની પાસથી અમ મામરા દેવતા મોરણ રોકે ને
 મોઢાં કપિએએ તો અમ ન આપ્યું પણ જનની જીએ મીઠુશુને પ્રજુ
 વરીકે જલજીતી દાતાયા તેમણે પકામ આપ્યું કપિએ જાવાં મુરચે
 થયા પણ વરત જ તેઓ પોતાની જૂથ સમજ્યા અને પ્રજુની મારી માગી

મજામાં દર રો ઉઠે રાજ વરસાદ નિવમતર મોકલતા તેની મોરણ
 મોરણ તેમને પ્રજુ કરવા મારે મોરણ દત્ત કરતા મીઠુશુને જલને જલુખ્યું
 કે આપજુને અમ પુર પાડનાર તો આ મોરણને પર્વ છે માટે તેની
 વામવ હવે જંઘળે, મંદુષ્યના કહેવા પ્રમાણે તે વર્ષે ઉઠના ઉઠવ
 જલ રોકે આવી ઉઠન કોષ મરણે અને મજાને નાચ કરતા તેણે જલ
 કર વર્ષો મોઢાં અખા મામમાં પછી પછી થઈ પ્રજુ અને જલા
 મજરાવા સામ્યા મીઠુશુને જલા મોરણ તથા ગાયો વસે સર્વ મઠાને
 હર્ષ મોરણને પર્વતે સાત દિવસ પોતાની દમતી આમણો પર અદર
 રાખી લેતી તમે જલને અમમ આપ્યો ઉઠ્યું અમિતન ઉતરી મહું અને
 તેણે પ્રજુની મારી માગી

એક વાર મીઠુશુના પિતા નદર જ વસુનર્ રનાન કરવા ગયા હતા
 ત્યાં તેમને એક વરજુના ચેરકે પકાવા અને વરજુલાકમ્પ હર્ષ ગમ
 પ્રજુએ ત્યાં જઈ તેમને ડોહાવ્યા અને પાગા પેર આપવા વગી એક
 વાર જલા ગોપ મોરણે પ્રજુ વેકા જોવાની હજી થતા પ્રજુએ તેમને

આમો મીઠાની અને ખોલવ્યા પછી વૈકુંઠનાં દર્શન કરાવ્યા અર્થે મેવાળ
લોકોને મળ્યા અને શીકૃષ્ણ સાથે રમવાનું અને વાતો કરવાનું મળતું
તેવું ન' મળવધી તેમણે જણાવ્યું કે.—

“મજા બાહુરે વૈકુંઠ નહિ જાય, ત્યાં તો નહું'તર માંથી લાવું,—મ'તો”

શીકૃષ્ણની જાંઘરીનો નાદ સર્તેને યેવા બતાવતો જ્યાં પ્રભુની મુરલીનો
સ્વર અને પદપો કે જ્યાં કામ કોણે મુઠી મસ એ જ સાંભળ્યા કરીએ
એમ થતું જ્યારે પ્રભુ મમતાના કિનારે પમતી બાંઠો તાપી ઉભા રહી
મોરલીનો અવાજ કાઢતા ત્યારે નહીતું જળ પથ તે સાંભળવા પહેલું
જમ કતું આવ, વાહરેડાં, દુષ્ટ વગેરે જતારર મોઢામાં પાત્ર । કોળીના
મલતી મલતી ઉંચા મુખે જોઈ રહેતાં જળની અદરનાં પ્રાણીઓ પણ
પ્રભુનું માન સાંભળવા કીનારા પર આવેલો મેસતાં આ મુરલીના પ્રભાવને
લીધે મળતી શ્રીઓ મુરલીની વારવાર અદેખાઈ કરતી હતી પ્રભુએ
મેળીના તાપે રાપ રમવાનું વચન આપેલું હતું તે ધરાશયની એક
ચોંટી રાત્રીએ તઈ કવાના આવ્યું જેટલી મેળીઓ હતી તેટલા પ્રભુએ
હુલં હુલં સ્વરૂપ ધર્મા અને જમી મેળીઓ સાથે અનદ્યી રાસ રમ્યા.
રાસલીલાના મધ્યમાં પ્રભુ અલેપ કષ્ટ ગયા મેળીઓ વનમાં પ્રભુ
સેધવા લાગી પ્રભુએ અભિમાન મેળીનું અભિમાન ઠોગવ્યું અને જી જમી
મેળીઓની વચ્ચે પ્રમટ થવા ત્યાર પછી પ્રભુએ જળની અદર પથ લીધા
કરી મેળીઓને સતોષ આપ્યો.

જેવર રાવળ લોકો અજાણ વનમાં યાત્રા કરતા ગયા હતા.
એક અ મરે ન રાતના કિનાર પર નદરાને મળવા માંડ્યા એ કૃષ્ણ
નજીકે ઘોડાએ અજાગરનો મેલ ક્યો એવી જ રીતે એક સમયે નામતો
કુમેરનો સેલ મેળીઓ । ઉપર જતો હતો તેને ખાસ તેના માથાનો
મણિ પ્રભુએ કષ્ટ લાધો કષ્ટ મોઢાસેલા જગા રૂપે ટરિયાવરનો પણ કૃષ્ણે
નય ક્યો ત્યાર પછી કેટલે દેવ તથા બેજામુરન પણ પુત્ર કર્યા.

કસે મોઢાસેલા દેવોનો નાદ યે ત્યારે કસ જમું મુઠાવા વચ્ચે
કોધર્મા આવી જઈ તેણે વચ્ચે । તથા દેવકીને મારી નાંખવા પ્રવલ્લ ક્યો
પણ નારાજીએ આવી તેને રાહો ત્યાર પછી કસે મનુર્માના નહાને
કૃષ્ણ મળેલને મથુરા બેલાવીને મારી નાંખવાનો નિશ્ચય ક્યો તે માટે
તેણે મર મધ્ય તેવાર કર્યા તેનો કવલયાપીડ નામનો મહા જોગવર
હાયા હોય તેન પણ દરજો રાખવાનું કરાવ્યું તથા મીઠા અનેક મોઢા
પણે કૃષ્ણ અને જગદેવો મા વા માટે કરી આ જ્યાંમાંથી જમી જલ નો
હોરે પોત જ તેમને મા રી મુનું નહો કરી અકુરને શિકુન કૃષ્ણ જળદેવને
તોવા મોઢાસેલા અકુર કસના શાકા હતા છતાં કૃષ્ણ તેમને પ્રિય હતા તે

જ્યેષ્ઠતા દત્તા કે કૃષ્ણ સાક્ષાત્ ઇશ્વર જ છે. બાનદ સાથે અહુર ગ્રેહ્ય બાબા કૃષ્ણ તથા જળદેવને ધનુર્વાજ ઘડાતો છે ત્યાં જાણીને બાનવજ છે એ સમાચાર કલા અને પ્રભુના આશયમાં નીરાતે ત્યાં રજા બીરે દિવસે અહુરે આલેખા રથમાં બેઠાને મીકૃષ્ણ અને જળદેવ મયુરા તરફ જવા સામ્ય કૃષ્ણને જાણીને ત્યાં જવા ના પાડી પણ કૃષ્ણે કેમકે માન્ય નહિ. કૃષ્ણ જવાના છે એ સામગી ગોપીઓના તો છૂટ જ વડી મળા દોડતી તેઓ કૃષ્ણના રથની પાસે જારી રથને રાધી રાખ્યો અનેક રીતે કૃષ્ણે ગોપીઓને સમજાવી પણ ગોપીઓ સમજી નહિ. તેઓ અહુરે ગાળો દેરા લાગી તથા તેને અહુરને બાલે "કુર" કહેવા લાગી ઉંચે ગોપીઓના તા હોરા છતાં પણ કૃષ્ણને તથા વચર ન ચાલ્યું કૃષ્ણને રથ જતો હતો તે તરફ ઝાડાળી ખાશ ગોપીઓ લોની રહી અને રથ દેખાતો જામ થયો ત્યારે બેઠાન જતી જમીન પર પડી મર

રરતામા કૃષ્ણે અહુરને પોતાવ રવરૂપ દેખાડ્યું અને ઉંચે મયુગ પદોત્તમ મયુરામાં જાહેરે કસગજના ધોળાને ખારી લેતી પાસેથી કપડાં લોખંડી, ધીલાખ નામના મળ્યાંએ રાજી પ્રુકીયાં પ્રભુને હાર મળરા બાબા તથા દરજીએ જઈ વચે બેસવા કરી બાબાં તે જાણના પર પ્રભુ પ્રસન્ન થયા ત્યાર પછી કેમકે મદન ધસનાર કુમળ નામની કદરૂપી સ્ત્રીને પ્રભુ જણા તથા તેનું મદન લીધું અને તેને સારા કૃપાળી જનારી લેતી હાર કરી ત્યાર પછી મીકૃષ્ણે દસના જામ મ ધનુર્વાજે શામી નાખ્યું

આ પ્રમાણે પરાક્રમ કરતા કૃષ્ણ અને જળદેવ સમાપદર તાજ જવા લગ્ય મયુ. ની સીઓ પણ કૃષ્ણને જોઈ પેલી જનવી તેઓ ઇશ્વરી પ્રાર્થના કરતી કે કૃષ્ણને જાણી તથા કુદ કેસનું નાખ્યેદ જાઓ. જારે કૃષ્ણ દરબાગ પાસે બાબા ત્યારે કૃષ્ણપાપીડ દ ધી સુંદ હલાવતો ત્યાં હોયે જોયે. અહર પેસતા પહેલાં રાહી સાથે ગુદ કાપુ પડ્યું. કૃષ્ણપાપીડ હાથાને ખારી લેતા બે દત્ત કૃષ્ણ અને જળદેવે ખબે સુતે સમામાં પ્રવેશ કર્યો. ત્યાં પેલા મલો તૈયાર જ દત્ત. કૃષ્ણ અને જળદેવે તેમને પણ પુચ્છ કર્યા અને કૃષ્ણ કેસના સિદ્ધાસન ઉપર ચડી મળા મીકૃષ્ણ કેસન કાગરૂપ દેનારા લાગ્યા બાસન પરથી નીચે નખી અકૃષ્ણ લેતા પર ચડી બેઠા અને બાબા સદાકોના જાર લેતા પર મુકી જાન બેઠ મુકી મરી તેના પ્રાણ લીધા

આ પ્રમાણે કુદ કેસને ખારી માત પિાને કેદખાનાનાંથી બેઠાઓ. કૃષ્ણ અને જળદેવ તેમનાં પત્રે પાયા. બાનદનાં ખાસ લાગી જાગકોને છાતી સરસા બાબા અને સર્વ શેવળ મહાને મળ મળા રજા વગલ ત્યાર પછી કૃષ્ણ જળદેવે વદ રાજ વચમેનને મયુરાની ખારીએ બેનાકયા અને સર્વ કેાણે સતેપ દેશાની વિષા લીખવા તેઓ મુકેને ત્યાં મળા

(૧)

બાલ ઉખાણા

(૩)

છપ

આપની કીકી

ચોટલો

(૨)

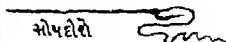

(૬) માનીકરો

(૫)

બદનીકલમ

મોપદોરો

(૭)

(૮)

સાવરકી

(૬)

સાબેલુ

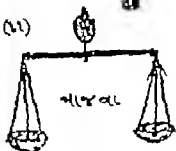
(૧૦)

સીકુ

(૧૨)

(૧૧)

નાજવા

(૧૩)

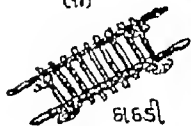
દીવો

(૧૪)

ખોડીયુ

(૧૫)

ઘઠડી

(૧૬)

દોહનારી

ગાય - વાછરડું

સમળી

(૧૭)

સાપ

(૧૮)

વીંછી

(૧૯)

કાગડો

(૨૦)

કોયલ

(૨૧)

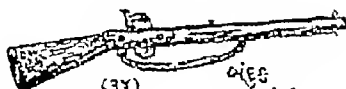

ઑંચળ

(૨૨)

દાતરડુ
(૨૩)

(૨૪)

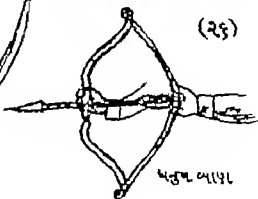
બંદુક

કવિ મિત્રદાસ પાલક

(૨૫)

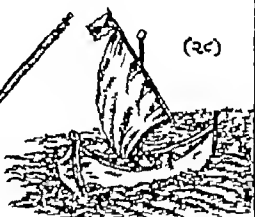
(૨૬)

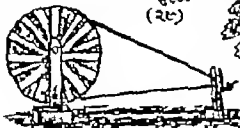
(૨૭)

(૨૮)

(૨૯)

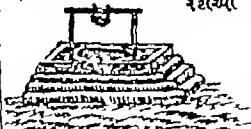

(૩૦)

(૩૧)

(૩૨)

[નોંધ.—ત્રીયે ને વળાણા આપેલા છે તેના જવાબ સિવસિવ
ઉપાણના અક્ષર આ સાથેના કર ત્રિત્રોમાં આપવામાં આવેલા છે]

વાવડી પરવડી, લોડ્યાડા ગામ,
લગીશ પીપળા વચ્ચે એકજ ખાન.

સોપારી જેવડું સારંગડું, તલનો ત્રીજો ભાગ,
એ સારંગડે બે રત્ન ગળ્યાં, એક ધરતી ને બીજું જામ.

હાળો પણ ઠાવ્ય નહિ, લાંબો પણ સાપ નહિ,
તેલ ચડે હનુમાન નાહ, કુદ ચડે મહાદેવ નહિ.

નહિ સગો, નહિ સાગરો, ફૂલે ફેખી રાઈ,
એના બાપનો બનેલી, મારો સગો નવુદોઈ

એક જનાવર અઈઠ, તેની લાય ભોલે અઈઠ,
તેનો સરીયો સરદાર, તેની મુઠી મરહાલ.

એક પાંડ અદુ મંદુ, પડેરે ઇચ્છા વાણ,
વાણ પહેરી મટકા કરે, અંજ બધા ઉપાણ.

સુંદર સરોવર જળ કયું, તેમાં ન જુડે કાચ,
તમે આવો ત્યાં સુખી, તે વણ્યું મેં તાપ.

ચટકુડી છોકરીને ચટકુડા કાન,
મને બાપિ સીદ્ધ તે જટ કરે કામ.

૫૦
પાંચ વેતની પુતળી, મુખ દોહાના કંત,
નારી સમે નીલે રમે, ચતુર વિચારે મંત.

૧૦
આંટી ઘૂંટી જંતર વાસો,
મારો ઉપાસો નહિ કહે, તેનો કૂતરો માસો.

૧૧
જ્યે નારી, બે લાધરા, હજકે નાઠાં છી,
મૂંચે કૂંકે પૂંછડી, જોને જ્ઞરથ કહો.

૧૨
મુંદર સરોવર સાર, નહિવમ નીર જ્યાં છે,
નહિ જારો નહિ પાન, કારોઠાર ક્યાં છે;
નહિ વનસ્પતિ વેલ, પાન વિષુ મૂંચ મરે છે,
મૂંચ મારનાર બાણતો નથી, મૂંચ મારીને મરે છે.

૧૩
વાંકીમુંઠી વોંકળી, માંદી પઠ્યુ છે કાઠ,
જો જ્ઞરથ વરતે, જોના કાલેરકાં ગાઠ.

૧૪
લીલી પીળી વાસળી, બળવનાર કોણ ?
બીબી ચાલ્યાં સાસરે, મનાવનાર કોણ ?

૧૫
ત્રણ માથાં ને હથ પજ.

૧૬
જાજા મંદળમાં વર કહું, તારા ઘોડે તર;
તોણુ જાણવાને જાઈ જઈ, તેની સવ કુણુ પાસ કહું ?

૧૭
કાળી સાંઠી, તેલે છાંટી, જોને ઠકે તે લલો માટી

૧૮
જાવરી શી રતિ તે રાજની રાણીને રહાવે.

૧૯
કાળા કાળા કાકાજી, કાગરાના પીર,
જામ જામ કામ કામ, જાઈ જાવ ખીર.

૨૦

ઠાળી ઠાળો ક'કુબાઈ, આંખા ઢાળ એલે,
ઉનાળામાં ઠેરી ખાતી, મીઠા ટકુકા બોલે.

૨૧

ઠાળી છીપર નીચે ચાર ચાર.

[૨૨—૨૩

ચાંચે છે વણતુ, એ જનાવર મરતું નથી

૨૪

બાય વિવાહી ગોંદરે, વાછડુ વાડા માંદા;
હોનારી કુલે પારણે, તેનાં એફાં લશ્કર માંદા.

૨૫

તરકની હીકરી, તેજબાઈનામ, પહેરે પટોળાંને ભાગે છે ગામ.

૨૬

આપી ખુરની પાનહી, આપી ચોક્કનો નાળ;
આપી આઠમ કેરો આંદો, ચોથો અરપો કાળ.

૨૭

કુંજર ઉપર હવ બળે, નદી કરે પોકાર,
ચંતુર હોય તો ચેતલે, મૂરખ કરે ન વિચાર.

૨૮

કાકા રે મે કૈવલ હીકુ, લધાં તળાવમાં તરતું હીકુ,
પાણી છે પણ પીતું નથી, ઘાસ છે પણ ચરતું નથી,
એ જનાવર મરતું નથી.

૨૯

પરચોબન, ઉદરજીવણ, વંશવર્ધન મુખરૂપ
'લાળેથી જગ પોંટલે, તે મોકલ્યોને બૂપ.

૩૦

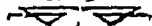
પુલનો કમર, કોંટનો નગર, સોપારીનો સહાળ, પાનનો દુકાળ.

૩૧

એ બાંધે છે પલ પકડાય નહિ

૩૨

એક નરને નારી ઘણી, પણ રાત પડે નર એકલો.

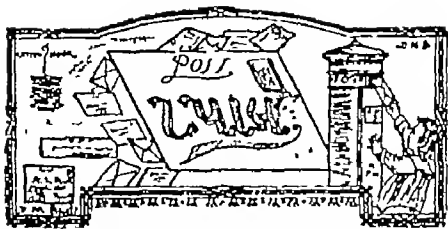

(૧) દાઘીને પગે તાળાં દમ આપો.

દાઘી બમ્મ બમ્મ આવે.
પાતાળ પાણી કાઢે;
પાતાળ પાણી કાળાં,
દાઘીને પગે તાળાં

(૨) હવે દાઘીને પગે કુણ બાંધી આપો.

દાઘી બમ્મ બમ્મ આવે.
પાતાળ પાણી કાઢે,
પાતાળ પાણી કાળાં,
દાઘીના પગે તાળાં

બાલભવન જય

(મઠક)

વિમલ, મંજલ, મુદ્રાદ, સૌખ્ય-સર, મમતાળુ, સમજાવી,
 રહ્યું વર વહાલ વરસાવી, સુજયસર બાલભવન જય !
 સદા હસતું સદા રમતું, સુહાગી સર્વને ગમતું;
 નિરંતર અતરે વસતું, સુજયસર બાલભવન જય !
 સહુનું શ્રેય અભિલાષે, અવરને ના કદી ત્રાસે;
 અધિન છે પ્રેમતા પાશે, સુજયસર બાલભવન જય !
 સુમન-સુંદર મધુર લાગે, ભર્યું ભરપૂર અનુસાગે;
 ન માન મહત્વને માગે, સુજયસર બાલભવન જય !
 શુષ્કી ગમરૂ સુશીલ-નમણુ, અલસલેકી કલાવંતું;
 શરત્ત સુવાસ સોહંતું, સુજયસર બાલભવન જય !
 સ્વતંત્ર વિચાર ઢાળે, મનોમાલિન્ય વણસાવે;
 ઉભાગે ઉર ચાહાવે, સુજયસર બાલભવન જય !

ચંદ્રકાન્ત મંગળજી જોગી

સખરસવાળો

[લખનાર—શ્રી જીતેન જયોત્સ્ના શુક્લ]

લીવાળીના બ્લાનદમાં 'સખરસ'ન શબ્દથી ઠેકઠો ઉમેરો થાય છે ! આ વાત એક સખરસવાળા ઓકરાની છે

અમારા ચહેરામાં નવા વેપ'નું પ્રભાવ બહુ મનોહર હોય છે તે દહાડે પાછલી શતના વાર વાગે " સખેરમે દહાડે સખરસ" ના પેઠારોથી અમે જાગી ઉઠ્યાં દશમાર વર્ષનો એક બાળક ઝંકપગ ધ આવતો હતો પણ 'સખરસ' વેચવા માટે તો ઘણા બાળકો આવે છે; તેમના એક જ ઓકરાની વાત હું ત્હમને શા માટે કહું છું ? તે ઓકરા દેખાવે કંઈ બીજા બાળકો કરતાં મુદર નહોતો ત્હેના હાડાં ફાટેલાં હતાં, એક ન્હાનકડી ટોપલીમાં ઘોડુ'ક 'સખરસ' લઈ તે વેચતો હતો .. પણ ત્હેનો ઉત્સાહ જગરો હતો, ત્હેની સ્વપળવા ને ત્હેનું હૃદયનું મ્હો બેઠ બધા ઘરવાળા ત્હેની પાસે 'સખરસ' લેતા હતા એમ અમે જોયું. અમે પણ એને બોલાવવાનો વિચાર કર્યો.

"સખરસ હો સખરસ.....આ! .. બિજેબેસતે વજળખેં સખરસ, સખપોઅખરમે દહાડાં સખરસ, સખરસ હો સખ-ખરસઅઅમ" બોલતો તે ઓકરા પાસે આવી પહોંચ્યો; અમે ત્હેને બોલાવ્યો ને એટલામાં તો ત્હેની પોતડીના એક ફાટેલા ઉઘમાં પણ બરાબાથી તે પડી ગયો ને બધું 'સખરસ' વેરાઈ ગયું ! સખરસ વેચીને કરેલી કમાણીમાંથી કંઈ કંઈ ખરીદવાનો ત્હેણે વિચાર કર્યો હશે તે આમ એક ઘડીમાં પૂજામાં મળી ગયો.

અમને તે ઠોકરાની બહુ દયા આવી. અમે ત્હેની પાસે જઈ જેમ તેમ ત્હેને રહતો રાખ્યો ને ત્હેને ખુશ કરવાના ઈરાદાથી ચાર છ આના આપવા માંડ્યા. વળી વેરાઈ જમણુ બધું મીઠું સાંભરી લઈ કરી વેચવા જવાનું પણ કહ્યું પણ ત્હેણે ન પેસા લીધા કે ન પેણુ મીઠું, સાંભરી લીધું ટોપલી ખંખેરીને તે ઉભો થઈ ગયો ને તેણે કહ્યું "ખેન! પેસાને હું શું કરું ? પેસા નહીં મળે એ માટે હું નથી રહતો તમે શું બલો ? હું આલ્યો જઈશ ને તમે કોઈ બીજા પાસે 'સખરસ' લેશો. પણ મ્હારું 'સખરસ' હું કેટલાં બધા બાળકોને વગર પેસે આપવાનો હતો. હજી તો કાલે સાંજે જ એપીપુરાનાં બાળકોએ મ્હારી સાસે 'સખરસ' લેવાનું નક્કી કર્યું હતું. એ બધાં મ્હારી શરૂ બેલાં હશે હું ઉતાવળથી જતો હતો ને મ્હારું 'સખરસ' વેરાઈ ગયું—એ ધૂળવાળું સાંભરી લઈને હું શું કરું ? ને ખેન ! વગર પેસા પણ હું કેમ લઈ શકું ? ખાલી હાથે એ લોકો પાસે હું શી રીતે જઈશ એ વિચારથી મ્હને રહવું આખું હતું, પણ નેહવે હું જઈશ "

અમને તેની વાત સાંભળીને બહુ નવાઈ લાગી કેવો બલો ને નિદોષ બાળક ! પણ એ કરતાંએ એ વધારે નિદોષ હતો અમે ઘરમાંથી થોડુંક મીઠું લાવી એની ટોપલીમાં નાખવા માંડ્યું ને "આ પેલાં બાળકોને આપી આવ" એમ કહ્યું પણ તેણે તે મીઠું પણ ન લીધું "ના બા, એ તો તે લોકોને ઉત્તમી એમ કહેવાય," કહી તેણે ચાલવા માંડ્યું. અતે અમે બીજા 'સખરસ' વાળાઓ પાસે થોડું ખરીદીને ત્હેને આપ્યું ને તે લઈ ખુશ થતો ને આભાર માનતો, "સખરસ લો સખરસ, સપોરમે હહાડે સખરસ ! આ સખરસ, સખરસ," બોલતો આંખમાં આંસુ સાથે હસતો હસતો તે આલ્યો ગયો.

અમને લાગ્યું કે આજની સવાર આવી સુદર લાગે છે તેવું, અમણ આ બાળકની નિદોષતા ને એના મીઠું ઉત્સાહ છે.

જે બાલુવાની ખાસ ધારણા હતી તે પાર પાઠવાનો આ વખત હતો આથી નીચે ઉતરીને હું ઉત્તમરામભાઈ સાથે જિવાનખાનામાં ગયો.

ઉત્તમરામભાઈ બોલ્યા, “ મહેમાનો તરફ મારી વિચિત્ર રીતભાત હોવાની વાતો સાંતરફ થાય છે, પણ ખેડૂં બેતા તેમાં મહેમાનોનો જ દોષ હોય છે. આપણા દેશી લોકો મહેમાનને બહોલે મોસલ ઘડને આવે છે જેને ત્યાં ઉતરે તેની સગવઠ સાચવવાનું તો કોઈ રહ્યું પણ મહેમાન ઘણા બેટલે મોટા ભાર શાક ઘણા એમ આપણામાંના ઘણા લોકો માને છે. સાધારણ રીતે મહેમાનોમાં નીચેની બોઠખાંપણો વધારે બોલા પ્રમાણમાં હોય છે.

“ ૧. કોઈ મહેમાનો એવા હોય છે કે જન્મવાનો વખત આવે તો તેમના બાપના જ ધર્મ ! સવારમાં ઉઠતવિત ઘાતણ કર્યું ન કર્યું કે બાનો ખાલો ઘડાવીને જેણ ઘડ બાધ તે ખાસ જાણે ઘણા ઘણા પછી દર્શન દે ! ન પૂછી બાધ જન્મવાનો વખત, તેમ ન જણાવી બાધ પોતાનો પત્નો કે આપણે વેળાસર તેમને શોધી ચઢીએ. કલાક બે કલાક પાટલા ઉપર રાક બેઈ બેસી રહીએ ત્યારે સાહેબ મહેરબાનની પધરામણી થાય અને કપડાં ઉતારતાં કહાપણુ રેખાય કે ‘ મને જરા વાર ઘડ હો ! બહુ તો બેસી રહેવું નથી પડ્યું ને ? ! મારે માટે કાંઈ મુશ્મું હોત તો અરથણુ નહોતી ! ’—વગેરે, ગણતા આવો કે એકે બેડો એનો !

“ ૨. આપણા નોકરોને કપડો કેતાં આપણે પોતે પણ કાચ વિચાર કરીએ છીએ કે માળા બાગી જશે અને રખડા-બશે, પણ કેટલાક મહેમાનરાએ મોટા લશ્કરી અમલદારો હોય તેમ આપણા નોકરની ધૂળ કાઢી નાખે છે,—ઘેર બહેને કાંયે વાસીદુ કરતા હોય ? !—કેટલાક મહેરબાનો વળી પોતાને કામે નોકરને બાણેબાર મોકલી દે છે અને આપણે તેને શોધીએ એટલે-મુઠા મુઠા બેવા કરે છે અને આખરે ઉચરે છે કે ‘ એને તો મેં કહ્યું કામે મોકલ્યો છે ! ’—અણે એક બેડો એનો !

“૩ આપણને કોઈ મળવા આવે તેને મેહમાન ગજ બિલકુલ ઐગળતા ન હોય તેએ ‘પધારો, પધારો’ કહીને પાન સોપારીની રક્ષાળી આગળ ધરે છે તથા જે કંઈ વાનગિત ચામ તેમાં પોતાને લાભે વગળે નહિ તોપણ હાથા ધામ છે. કદાચ મળવા આવનાર આપણો મત પૂછે તેનો જવાબ આપણે હંધએ તે પહેલાં તેઓ સાહેબ પોતાનો નેક અભિપ્રાય આગળ ધરવા મુક્તા નથી; એક જોડો એનો !

“૪ મહેમાને મેજબાનના કુટુંબ જોડે સદ્ગુણથી વર્તીયુ જોઈએ એ કાંઈ કહેવાની જરૂર નથી આમ છતાં ઘણાક ઉલ્લુ રાજે આપણાં બાળકોને ઠીટીયા ઠોળી કરી ચિઠ્ઠ્યા કરે છે અને રક્ષાવે છે; તથા પોતે કાંઈક મહાભારત પરાક્રમ (achievement) કર્યું હોય તેમ મનમાં મલકામ છે અને નફરત થઈ હસે છે એક જોડો એનો !

“૫ કોઈ જુજ લગ્ની મહેરબાનો આપણી ઘર ન્યવ હાશની બાજતોમાં પચાત કરે છે “તમારા ઘરમાં ફલાણુ આમ ધામ છે તે તેમ થવું જોઈએ, તમે કીમતી કપડા પહેરીને નકામા પૈસા તાણો છો, તમે બહુ સાદા છો અને વગર જરૂરનો દોશ કરો છો; તમે તેલ મચાલા વધારે પડતા વાપરો છો અથવા મોડા વાપરો છો; તમે અતિશય વહેલા ઉઠા છો અથવા મોડા ઉઠો છો, અમે તો અમારે ઘેર આમ કરીએ છીએ ને તેમ કરીએ છીએ, વગેરે—એક જોડો એનો !

“૬ ઘણાક મેહમાનો આપણી સુધી, ઠાવર, અગ્રુ વગેરે વસ્તુઓ પોતાના કામ માટે કદાવિત ઉપાડે છે અને પાછી મૂળ જગ્યાએ મેલવાને જઈને પોતે જ્યાં બેઠા હોય ત્યાં રખ-હતી રાખીને આપણને કેટલા ફાંફા મરાવે છે તેનો ખ્યાલ કરી ભેશો !—એક જોડો એનો !

“૭ મેહમાન થતાં પણ આવશ્યુ જોઈએ, અને એ કળા આપણા પોતાના મેહમાનો પામેથી બહુ સારી રીતે રીખી શકાય છે. જુદા જુદા મેહમાનોની જે જે રીતબાત કે વર્ત-

લુકને લીધે આપણને અડચણ, મુશ્કેલી છે અણગમો, ધાય તે તે રીતભાન છે વર્તણૂકથી કાપના મેહમાન થતી વેળા આપણે ફર રહેવું જોઈએ. આટલું છતાં પણ આપણા લોકો બિદર-કાર રહે છે અને તેથી માટે નહિ તો એ અહરખાનેથી અપ-માન પામે છે,—માટે એક જોડો એનો ! ”

ઉત્તમરામભાઈએ ઉમેર્યું, “ આ પ્રમાણે જાણ મુખીમાં મારે ત્યાં જેટલા મેહમાનો આવી ગયા છે, તેઓ દરેકમાં કાંઈ ને કાંઈ ખામી હોવાથી, તેઓને લાયકાત મુજબ એકથી માત્ર જોડા મુખી હું લગાવતો આવેલો છું આપની રીતભાવ મે પહેલેથી જોઈને મુખી લેવા કરી તો તેમા બિલકુલ ઠહેવાપણું હતું નહિ ખામચાલી વિધિમાથી આપ એકલા જ બાહર રહ્યા છો તે આતે અપને મુમારકબાલી થઈ છે ”

ઉપરનો ખુલાસો સાંભળીને મને ગમ્મત સાથે સંતોષ થયા થયો, અને કવિપ્રમા મેહમાનો ગમે એવા આવે તો પણ તેઓના તરફ ખાસકાળી કૃપા ન કરવાનું મારા મનમાનનું વચન મેળવીને મે રબા લીધી

વરસાદનું ટીપું

ઉત્તરનાં નમો વડે, ધા અગુ ગિન્દુ એક ૧ —
 “લહે-કુલ-સતાપર હું પડી ચમકી થશે મુખી અવન કે
 અવર થશે ધુળધાણી વા, અથવા પડીને કાઢવે ?
 હું પડીય અમિપર કરી, ના ના મને તે ના કળે ! ”
 ખતી વડે છે તે પ્રતિ — “ ૫૬ ગિન્દુ કાવે ત્યાં તને
 વળતે ખરનું કાઢતો, ના ! ના ! સતત વાસો મળે
 નમગ્રપ્રતિ તે જો કરે, ત્રિ લઈ જશે વળતે કરી,
 તર કુલસતાપર ચમકે છ, અથવા રહે કાઢવ પડી ! ”

—જનાર્દન પ્રભાસ્કર

વિનોદની વાતો

હાજર જવાબી

નામપુ ના રાષ્ટ્રધાન્યતા સત્યાગ્રહમાં ગુજરાતના જે દેસ મુક્ત પુર પોએ નામ કાઢ્ય છે તેમાંના એક 'જામાસ-મામરા' (૧) દેસમુક્ત યુવકની નામપુરના ન્યાયમંદિરમાં તપાન ચાલતી હતી ત્યારે ન્યાયાધીશ સાહેબ કટા-સમાં બોલ્યા કે, "દમારા ગુજરાતી બાપા શીખતેશ મિચાર હૈ" એક કેદી જતાક એક ચલાની બે હાથ કરી નામનાર હતો તેણે પટ લઇને જવાગ આપ્યો કે સાહેબ ! આપ રાષ્ટ્રધાન્ય લઈ ઝડા બોલમાં સત્યાગ્રહ કરી આવે ! આપને ૧ વર્ષની સજા થશે એટલે અમારા બેમારેથી ગુજરાતી બાપા સારી રીતે શીખાશે !

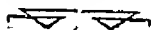
આ સાચક હાજરજવાગ નથી એમ કોણ કહેશે ?

* * *

આવી જ મન્યત ઉપસા સત્યાગ્રહસંગે મો કૃષ્ણજન્મરચાન-કારાને મકમાં-આવેલી એક ગુજરાતી દેસમુક્ત યુવકને જોઇ ત્યાંના દેશી ન્યાયાધીશ સાહેબ માવાથી બોલ્યા કે જો મારો આવો યુગ હોત તો હું તેને આવા સત્યાગ્રહમાં ન નાખત તરત જ તે વીર કુરુકે જવાગ આપ્યો કે સાહેબ ! મારે બાવા પિતા હોત તે હું તેમને સરકારની તોફારી છેડી દેવા વીનવ્ય વખત ન રહેત !

ન્યાયાધીશ સાહેબે જવાગ ન આપ્યો પણ તેમના હૈવામાં આ સાંભળ્યો, શી અસર થઇ હશે તે તો પરમાત્માને મ સમ ।

("ક્રાંતિ" અને "નવજીવન" ને આધારે)

પરા કોડીઆનું જીવું પુરાક્રમ

સમ - શ્રી હરિલાલ પ્ર ભવા, બી એ એલએલ બી.)

આપણા દેશમાં વસતર સરોમજી આપ । કોડીઆની પત્ની વાતો ચાલે
 િ, તેઓનું એક નવું પરાક્રમ તમારે સાંભળવું છે ?

એક વાર ગાંધના મહેલમાં આવર પાડતી વેળા ચોકીદારો આવી
 પડ્યા । કોડી - હા હા, પણ પત્નીને કેવળ આગળથી આપરો પકડાઈ
 મળ્યા મુન્દા પુ રા મ । ન ગુમતી હાની કોડીઆ પુરવામાં આવ્યો,
 દરબાન પ મોટું નામનું તાજું ટચકા પુ સાકડી મારીમાં મળ્યા
 સળીમાં જડેલા દત્તા, ક્યામથી નીકળી સકાય એમ હતું નહિ.

બીજી બાજુ કોડીઆ પોતાના મિત્ર । ડાહ્યાવવાનો સામ શોધતો
 હતો વિચાર કરતાં એક મુક્તિ મળી આવી મામડીઓનો વેપ લઈને
 પોતાના જિંટ સાથે તે કેલ્મનાના દરબાન પાસે આવ્યો અને પહેરેમીર
 સિપાઈને અરજ કરી, " મુખાઈ સાખ, આ દાંડાએ મારા મેલરમાં
 બગાડ થયો છે અને ટપામાં પુરોસે, તો હમણાં હાલકુટ આવે એટલી પડી
 અને અમ બાંધવા દેશે ? " પહેરેમીર વાતો લઈને નહિ તેણે આપણી
 કોડી સામે આવેલા ખોળામાં ફેંકી સાથે તેણે જા એવી રીતે માથું કે
 એના પાછલા પગ જરાજર નારજો પાસે પહે એ પછી ચોડી વાર સિપાઈ
 સાથે મર્યા મળીને પાછી પીવાનું બેઠું કોડી કોડીયા રસો પડ્યો.

આપરો મારીમાંથી સમજી ગેલા કરતો હતો તેણે કોડીઆને આગળથી
 કાઢ્યો અને જોકે એક અમુર પણ મોહાપો ન હતો તો પણ સમજી મુક્તિ
 તે સમજી ગયો. આપરો પત્ની મહા પહોંચેલ હતો તેણે જાણમાંથી એક
 કાંતી ખપાટ સંવતી કોડી અને હડે એક દરેજીઆ ચકારી મારીવાટે જાડતી
 મુઠ ઉપર ઉભાસે. સળવગાટ સતાજી કોટ ચમકતું અને મળાઈ - કોડીના
 મારજો રર પડોવડ પઠાડા મારવા સાચું નેતજેતામાં હમાડ દુટ્ટી
 પડ્યું, અને શુ મધુ તે તપાસવાની પહેરેમીરને તક મળે તે પહેલાં તો
 કોડીપર મારા મળીને કોડીઆને જાણ મળ્યા આપરો હવાય મળ્યો ગયો.

બાલ હજીસા

દુરબીન સાથો વધારે કેટલી કિંમતનું બો

અમેરિકાના વિકાસી દેશની નજીની મકર્ત વેધશાળામાં જે દુર્બીન છે તે દુર્બીનમાં સીધો મોટામાં મોટું છે તેના છુગ છુગ માથોનું વચન બાંધે ૮૧૦ મણનું છે નળીના ઉપરના ભાગનો દુર્બીનનો કાચ ચાર્ણસ ધન્ય જેણે વાસતો છે અને તેનું ચળન બાંધે ૨૭ મણનું છે તે કાચની કિંમત બાંધે બે લાખ રૂપિયા થાય છે તેને બેલાડોને દુર્બીન વધુ કરવાનો કલ્પ ખર્ચ બાંધે ૧,૮૦,૦૦૦ રૂપિયા થયેલો છે

દુર્બીનમાં બીજી મોટામાં મોટું દુર્બીન અમેરિકાના કલિફોર્નિયા પરમજીમાં જ. વેલો સીક વેધશાળામાં છે તેના કાચનું વજન બાંધે ૧૦૦ રવલ છે આ દુર્બીનનો કલ્પ ખર્ચ બાંધે સાડ ત્રણ લાખ રૂપિયા થયેલો છે

ધુમસ એ શું છે ? અને તનું બનેલું છે ?—ધુમસ એ પાણીની વરણી નેનું છે દરેકમાં પાણીની વરણીના જુદા જુદા રૂપાવરો વાંકા, ધુમસ ઝાકળ, વગેરે રૂપા દેખાય છે

હાલે પછાડીએ હીએ ત્યારે તે ઉછળે છે કેમ ?—એ જવાબમાં હાલે છે એક ઇન્ડિયન રજમનો જાણે રજમનો રજમનો દોઢા; અને જાણે પેણ રજમનો રેનીસ રજમનો દોઢા. રજમને પેણ અને નરમ દોઢા છે, અને તે કાચપેણ (Elastic) થઈ શકે છે, તેમજ પેણની મુળ સ્થિતિ પર આવવા પ્રયત્ન કરે છે રજમનો આ એક ખાત્ર શું છે તેને ખાત્રે પછાડીએ હીએ ત્યારે તેટલો ભાગ દેખાય છે અને તેને લઈને રજમનો હાલો મુજબે લીધે તે પેણની મુળ સ્થિતિ પર આવવા પ્રયત્ન કરેલો દોઢા તો તે દોઢા છે

જનાવરના શરીરમાં નેલું એર બીજાને તુકાન હોય છે અને તેને પોતાને તુકાન કેમ કરવું નથી ?—દરેક જનાવરના શરીરમાં આવજી તતો જુદા જુદા પ્રમાણના જાણે હોય છે એટલે કે

સપ્તના સરીરની જનાવટમાં જે પ્રકારના રસાયણિક વર્તવો છે તે પ્રકારનાં વર્તવો માધુસ જાવના અથવા ખીછ જાવના જનાવરના સરીરમાં તે જ પ્રમાણમાં હોતાં નથી જાને લીધે સપ્તના સરીરમાં રહેલું એર તેનાથી જુદી જાવના રસાયણિક વર્તવો જેના સરીરમાં છે તેને તુલ્યતા કરી શકે છે, અને પોતાની જાવને તુલ્યતા કરી શકતાં નથી.

દીનનાં પતરા કેમ બનતા હુને?—લેદની અદર સીસુ કે લાંબુ વિધેરે ધાવતો ભેગ કરી બહીમાં તેને ખૂબ અરમ કરવામાં આવે છે એ ગરમ થયેલા રસનાં પતરાં ઢાળવામાં આવે છે આ પતરાને પછી રોલરો (મિળ વાટા) વળે તાખીને પાતળાં જનાવવામાં આવે છે પહેલાં તો એક પતર દેખાય છે પછી જેમ જેમ પાતળાં થતાં જાય તેમ તેમ બીજા સાથે ૩૦૦ સુધી પતરાં દેખાય છે. આમ પતરાં તૈયાર થયા પછી તેને જોડતા માપનાં કાપે છે અને પછી તેના ૧૫૫ કાજલી, કાંડણ, રમકાં અને ખીછ અનેક મીઠાં બને છે. એ પતરાં ચોંદાડવામાં કઠાઈતું રેણુ દેવાય છે.

વંદન

વંદન કરીએ ઇશ,
અમે તો વંદન કરીએ ઇશ
સરસ્વતિના આ મંદિરમાં,
મળ । અમે ભણુવા,
દેલો રહું જ્ઞાન અમીને,
અમ છ વનઉદ્ધરવા અમે તો ૦-૧
માત-પિતાને દેશ ભક્તિમા,
પ્રેશવલો અમ ધ્યાન,
શુર પ્રત્યેની શુભ ભક્તિયો,
સુધરે જીવન સુકાન અમે તો ૦-૨

જીવરાજ રામજી મહેતા

ઈસ્લામના ખલીફા

ખલીફાએ ઈસ્લામ, અમીરુલ મોમીનીન હજરત મોહાના અબ્દુલ અઝીઝ
ખાન, વલદે અબ્દુલ મહદ ખાન, હામે ઇકબાલદુમ,
પેતાના શાહબદી સાથે

નાગપુર સંપૂર્ણ સત્યાગ્રહના ભેન-ઝાફ-ઝાફ

શ્રીમતી રવી સુભદ્રાકુમારી

જેમણે પોતાના પતિસહિત નાગપુરના સંપૂર્ણ સત્યાગ્રહના પુણ્યપ્રસંગે સત્યાગ્રહ કરવામાટે સ્વયં સેવકો મેળવી આપવા ભયાનક શ્રમ ઉઠાવ્યો હતો. ઉપશિષ્ટત વીર નારીને યોગ્ય કલાક સત્યાગ્રહને અંગે સરકારી ઠેકાણાનામાં પણ જવું પડેલું હતું

સુહા તુહા ને સુહા

સરવાયું —

દિવાળી આવે ત્યારે વેપારીઓ વર્ષના નફા તોટાનો હીસાત ૬૫ અને તે મુંઝવે ભવિષ્યમાં કેમ થામ કરવું તેની ચેતવણી નક્કી કરે જાણે આ જે પણ ગણ વર્ષમાં જતી અપેક્ષા જનાવેલું સરવાયું કાઢીયું જો દે આપણાથી ૬૫ આટલી નાનકડી જગ્યામાં જર્થ પડેલી ન તમામ વેપારી દુકાણમાં ગયા વર્ષમાં દુનિયામાં જો દિ વર્ધિ ને સમજે જતી અપેક્ષા જનાવેલું અવસોકન કરી જાય

હિન્દુસ્તાન —

પહેલાં તો આપણે આપણા દેશની જ રિવાજો વિચાર કરીશું જન-વત્તા એક મહાન અને સમર્થ પુરુષ મહાત્મા આપીશું હજી ચરોડાના કેદવાનામાં જે તેમના છુટામાંથી જાણાયો જોસમેર હંકેલી હતી અને તેથી તે વાતમાં ખુબ ગમ લેતા હતા

તે જતાને છે કે આપણે લોકો દરેક જે અનુભવ હાથ પાડી છે તે હજી જેવી ને તેવી જ છે પણ આપણે એક યોગ્ય સમજૂતી નથી આપી છએ જતાવેલા જો સાતમક અસદકરતા મળે આપણા નેવાએને આપણુ નથી તેમજ આપણને જોવાને નામોલીમગેરતે કેદમાંથી છુટવું નથી તેમ હજી પ્રજા એટલી નિર્માણ નથી ૬૫ અહીં કે આપણને હોડી મુકવાનું સરકારને સહીસલામત સાથે આવી રિવાજો આપણે કેમ છુડી કરે? કેદમાંથી હરે છે કે આત્મગાજીત નોખેય પ્રાપ્ત નામનું જમતના સૌથી છેલ્લું પુત્રને આપણમાં આપણું ઇનામ તે ઇનામ આપણે સમિતિ આપે આપણને આપણા વિચાર કરે છે અને ને ઇનામ જો આપણને મળે તો સરકારને તેમને હોડી મૂકવા પડે પણ આ જગ્યા આપણી અનુમાનો છે આપણા એકેધિક દેશનેવાની આપણનું રજાન લેવાની જમતનેવા નાલવકીને હોધે જે વર્ષ અગાઉ પ્રજામાં જાણીતા જે મહા પ્રચલ પુર આજના હતા તે આતરો જગ્યા આવેલા છે એટલે જો કંઈ ખાસ નવો જનામ ન જને તો આપણે તેમની પુરેપુરી મુદત લતાં મુખી કેદમાં જ રહે એવો સમજાવે છે

મહાસભા —

આધીજીના કેદમાં જવા પછી મહાસભાનું સમાન વડન કામકેળા થયું ત્યારે એ અને આ તો સહ વચરની વાત છે કે જેમ આધીજી નેટથો પ્રાગપર કાશુ કાષ્ઠપણુ દેશનેવામાં નથી. તેમ જેમના સિવાન્વોને જેરથી રાકવાની કાકાત પછી આપણા નેવાઓમાં નથી. એ વર્ષે સવિનય ભાગ સમિતિ તરફથી જે નિરાશા નામોથી અને નહરકાનું નિવેદન જકાર પડ્યું ત્યારથી માંદાને તે અમા સપ્ટેમ્બર અદિનામાં હીલ્લીમાં ભરાયલી ખાસ વિશિષ્ટ મહાસભા સુધીમાં આધીજીએ જે ઉમદા અસહકારનાં સિદ્ધાન્તો પ્રાગપરકાશુ રજુ કર્યા હતાં તેનું કાકે કાકે નિકાલ દેવામાં આપ્યું છે આપણા દેશનેવાઓ ધારાસભાનો જહીજાર કરીને સાકી અમા અને હવે આ દરીદ્રી દેશનું વચર સાથુએ ધોષ નાખવા માટે ધારાસભામાં જવાના છે. આધીજીના પક્ષવાળાઓએ કાકાસનું મોઢું કાશુ કરવાની ખાતર જે લોહા ધારાસભામાં જાય તેની વિષદ ચળવળ નાંદ કરવાનો હરાવ કર્યો છે.

અલગત એ વાત ખરી છે કે આપણા દેશનેવાઓ ધારાસભામાં જઈ મોઢું પકાતાઓની મારફતે મેળાપણું નાંદ વાપરે પણ તેથી એક દરે પશ્ચિમ દેશના લાભમાં આવે એવા કાંઈ ચિન્હો જણાતાં નથી.

હિન્દુ મુસ્લીમ અણુબનાવ.—

આ વર્ષમાં સૌથી વધારે નિરાશ થવા જેવા અભીર બનાવો જન્મ્યા છે તે એ છે કે પંજાબમાં અને બીજા જુદે જુદે કોણે હિન્દુ મુસ્લિમ માનો વચ્ચે વારવાર રમખાણો થયાં હતાં. આઠાલી સત્તાઅઢવણા બનાવ પછી કેદમાંથી છુટીને સ્વામી મહાનંદજીએ પર ધર્મમાં વરલાએલા હિન્દુઓને પાછા હિન્દુ ધર્મમાં લેવાની જાગી હીલચાલ શરૂ કરી હતી અને તેથી મુસ્લિમોનાં મન પણાં હુમળ્યાં હતાં. સ્વામી મહાનંદજીનું કામ થયું જ હવેલ અને વખાણવાળેલ છે તેમાં શક નથી છતાં પણ આ વખત એ હીલચાલને માટે અત્યુકળ નથી. કાશીમાં મળેલી હિન્દુ મહાસભામાં ભારતજૂલું પડિત માલમતીવાજના બાપજીથી પણ મુસ્લિમોનામાં અસતેલની લાગણી દેવાઈ છે હિન્દુ મહાસભાએ જીજા જમા કરાવેલું મહુ ડહાવણના કાર્ય પણ હજી આપણા અંતરજામાં કાંઈ જાને આજ્ઞાથી ઉતરવા અણુવાની જે નીચ પ્રમા માટે છે.

તે સળધમાં કાંઈ પણ દ્રાવ ન કરવાં તે હઠાવી મુખે. પંડિત માલવીવા-
જી સ્થાનમ પણ એ સળધમાં નિષ્ફળ નિવડી આપણને સ્વરાજ ભેષ્મ
છે કેનીવાના કિન્દી બાધજો ઉપર ને અન્યાય થાય છે તે મારે આપણે
પોઠાર કરીએ છીએ પણ આપણા પોતાના જ દેશમાં આપણા પોતાના જ
જાતનાના અત્યંત લોકોને આપણે હથુ દૂર ને દૂર જ રાખવા છે આ ખરે
ખર અસોસની વાત છે. ઈસ્લામના મહાન મોહામ્મદનેવાજો મોલાના
મહમદઅલી તથા કીશ્મ વિગેરે જેલમાંથી છુટી આવેલા છે હવે આજ
સાલમાં ચૌકતઅલી પણ છુટી જવાના છે, જેટલે આઠા રહે છે કે કિન્દુ
મુસ્લીમ વચ્ચેના અણગનાવોનો દુઝો હવે જલ્દીથી આવશે.

રાષ્ટ્રધ્વજ સત્યાગ્રહ.—

આખા વર્ષ દરમ્યાન જે કોઈ સરકારી વધારે જ્ઞાન જે મનારો અને
મહાત્મા માધીજીના સિદ્ધાન્તો પ્રતિપાદન કરનારો જનાવ જન્મે હોય તો
તે નામપુર રાષ્ટ્રધ્વજ સત્યાગ્રહને પ્રસન્ન હતો. આ જનાવે સ્પષ્ટ રીતે પુર-
વાર કરી આપેલું છે કે પોતાના રાષ્ટ્રધ્વજની પ્રતિજ્ઞાની અવગણના કિન્દી
પ્રજા હરિ થવા દેનાર નથી. આપણા દેશનેવાજો ધારામુખાની વફા-
રમાં પડવા હતા અને દેશમંદુહાસ જેને પોતાનો સ્વરાજ્ય પણ કહે છે
તેમાંના કોઈ પણ માણસે કશી પણ સકીલ મદદ કરી ન હતી છતાં શેઠ જમ-
નાલાલ બલ્લબ, મહાત્મા બમવાનદીનજી, સૌભાગ્યવતી સુભા કુમારી
શીશુલ વિઠ્ઠલભાઈ અને વલ્લભજી પટેલ, ડૉ. ચંદ્રલાલ, ડૉ. ધીબા, શીશુલ
મોહનલાલ કમિશ્નર પટ્ટના, વિગેરે અનેક વીરોએ સત્યાગ્રહ કરી રાષ્ટ્ર-
ધ્વજની પ્રતિજ્ઞાના શીમણેલ બેસાડવા છે ખાસ કરીને આ આખી લડ-
તમાં કેદખાનાના અત્યંત ભયંકર દુખો ખમીને પણ જે વિજય તેમણે
મેળવ્યો છે તેની પ્રતિષ્ઠાસખા સોનેથી અકુરમાં નોંધ રહેશે એમાં શક નથી.
છેવટમાં નામપુસ્તી તોફારવાદીને પ્રજાના અદમ નિષ્ઠાપતે માન આપવું
પડ્યું છે અને એકેએક સત્યાગ્રહી વીરને કેળ્પનામાંથી એડી મુલાવા પડ્યા છે.
આ આખી લડતમાં જે વિજય મળ્યો તેનું માન દેશમંદુહા શીશુલ વલ્લભ-
ભાઈ પટેલને થયે છે. આ સાથે ડૉ. ચંદ્રલાલ દેસાઈનું 'સામાયિક
આખું છે તથા જાણના ૮૦ માં પાના' ઉપર સૌભાગ્યવતી સુભા કુમારીનું
ચિત્ર પણ આપેલું છે.

કેશભક્ત ઝંઙ મ્હંદુલાલ કેસાઈ

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ—

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદની સાતમી બેઠક આ વર્ષમાં જાવનમરમાં
મગવખી હતી પણ એક સરકારી જાવનમરી અમલદાર વિભાગત સીધાવા
પે કોરબે તે મુખતરી રહી છે અને આવીતા વિભાગતી પ્રેરકરના વહેવારોમાં તે

માનવમર્યાદા ભરાયતી છે !! સમુદ્રતટવાળી આમળાવણીની આ તખ્તેતરી
મુજરાતી પ્રજા તથા તેના સાહુરોની કાલિને આવડત કસક સમારે છે. અસ્તુ.

આ પરિવહના પ્રમુખતરિકે મેની પસદગી કરવી એ સવાલ ઠાઠ
જોઈ એર ચર્ચા છે ઢાઢના સળેજો જોવા આ રથાન મારે જે મીઠી
સાધક વિદ્વાન છે તે રાષ્ટ્રપી મીડિયુત આ દેશર હરામજી મુજરાતર છે
તેમની પસદગી થશે તો સાંદિત્ય પરિવહની સાતમી મેઢક સૌમી વધારે
દીસે ત્યાર મુધી તો સાંદિત્ય પરિવહના મુશ્કાનીઓએ કસાપી, ઢાજ અને
મીઠાઓની કદર ન કરી મેકદર રહેવાનો આજ્ઞ વહોરો છે. આ વખત
તેઓ મુ કરે છે તે હવે જોરાવુ છે

ધરતીકંપ—

ચાલુ વપ માં મુરોષ ખડમાં એઠના તથા વીસુતીમસના જ્વાળામુખી
પર્વતો ફાટ્યા ફટા અને તેથી બારે મુકદાન ત્યા મુલુ હવુ તે પછી મયા
મે મહીના ઉપર જાપાનમાં કદી ન થયે એવો ભય કર ધરતીકંપ થયે કવો
અને તેથી તેનુ ચોકોહોમ નામનુ આજુ ઘરેર નાઠ પામ્યુ છે તથા મીઠા
કહેરો તથા મામેને ભવ કરમાં ભવ કર મુકદાન થયું છે ઇરાન અને મીઠા
દેશોમાં મુલુ ધરતી કંપના સખત અચ્છાઓ મયા દના તે મલુ મુકદાન
મુલુ હવુ આપણા કસકતામાં મુલુ નમ અચ્છો ઘાગો દતો આ એક
માલુમત મેલ થયુ હવુ વધુ આ વરે દિ-દુસ્તાનમાં વરસાદ મુલુ મલુ જ
અનિયમીન પડેરો હોઈ જ્યારે મુજરાત અને ઠાકીવાવડ માલુ દુકાળનો
મામથો હશે થયે છે ત્યારે મમાજ અને એમતી નદીનાં પાણીનાં ભય કર
પુરે આભિને અખાં મામેના મામે નાઠ પામ્યાં તે ખુદ મુજરાતમાં
મામથમાં કામ્ય હેલ પચાસ વર્ષમાં એક દિવસમાં નહિ પડેરો
એટલે ભય કર ૧૮ ઇસ જેઢશે વરસાદ ૧ દિવસમાં પડેરો દવેલ

ઈસ્લામનો જયજયકાર.—

આપણે હવે મીજ માલુ નજર નાખીયુ મુરોષના મોટા રાજ્યોની
રહિને હજમ કરી જવાની જે હરામ ફનત હતી તેમાં તેઓ મુરુપુરા નિષ્ફળ
નિવાના છે અને ઈસ્લામી ચીર મુસ્તફા કમાલ પાસાના જળજામળ
તેમને નમવુ પડ્યુ છે આમ થતે અંદે ઈસ્લામનો જય જયકાર થયો
છે રહીના જુના મુશ્કતાને પદમજ કરતા પછી માઠીર આવેલા નવા
મુલકવાન અમલુસ મજ્દખાનુ તેમના રાદખાની સાથેનુ સુદર ચિત્ર આ
સામેના પાન ૭૪ ઉપર આરોપુ-છે -

યુરોપનો મામલો—

ફ્રાન્સને હવે કોઇની ધાક ન રહેવાથી જર્મનીને તેણે પુરેપુરું છુટી નાખવાના ઉપાયો મેળવ્યા માંડ્યા છે. વેર અને ધિક્કારના બખર મૂળીયા રોપાઇ રહ્યા છે અને નજીકના ભરિખ્યા બખર લડાઇમાં આ બધાં રિન્દો છે. ટર્કિયા પ્રજાસત્તાક રાજ્ય જાહેર થયું છે. ગયા બે વર્ષ મહા-નાઓનાં મોસ અને છંટછી વચ્ચે કરેલી લડાઇઓએ ચોકખું દેખાડી આપ્યું છે કે યુરોપ ૧ મિત્રરન્તોથી નીતરશાસ્ત્રીય પ્રજા સમ (લોમ એન્ડ નેરન્સ) રહાયું છે તેનામાં જગતમાં ઠાંતિ દેલાવવાની એક કોડી બાર તાકાત નથી આપી દુનિયામાં વેપાર ધધામાં બખર મદી આવી રહેલી છે અને સ્થિતિ હવે ધ્યુ રૂપ લેશે તે, હાલ કદાચ યુરોપ છે.

આદીનો શણગાર

—ગરબી—

સન્ની! આદીનો શણગાર તારે ધારીએ રે લોલ,
 આપણે તૈતમ નિર્ભજ માણ હરિ સમારીએ રે લોલ.
 બેની! મનડા ફરા મોહ તે સપથો ઢાળીએ રે લોલ,
 લાગના દુર્લભ ને ને લોપ તે આપણે માણીએ રે લોલ.
 પ્રજુની સવિતવાની માન જગતમાં ઉતરીએ રે લોલ,
 દયાથી ના સપથો સસાર છડી જગ તારોએ રે લોલ.
 અધુરી! મહિમાકેશ માન ત્રિલોકે અભવોએ રે લોલ.
 પ્રજુને વિલનાં ઇશ સન્માન જગતમાં લાવીએ રે લોલ.

માધવરાવ શા. કલિકે

નિવેદન

બાલજીવન બાળે ચોથા વર્ષ માં કમ્પા કૃપાથી પ્રવેશ કરે છે. મળા વર્ષમાં વાચન વિભાગમાં તેમ જ ચિત્રોચ્છિત્રમાં બાલજીવને દેશી અને ફો પ્રવૃત્તિ કરી છે તે વાંચકોથી આનંદ થઈ નથી જા. બાળકોમાં જે વિનિધરમી ચિત્રો તેમજ બીજાં સુખ્યાનુધ ચિત્રો આપેલાં છે તે પાછળ બાળને અત્યંત અર્થ કરે છે પરંતુ અનેક મુશ્કેલીઓ વચ્ચે તે દેવે બાલજીવન પોતાના જમપર ઉપર રહેવાની તેવારીમાં છે એટલે અને આમ વર્ષમાં જ્યાં વર્ષથી પણ વધારે સમીપ પ્રવૃત્તિ કરવાનો ફોન કરેલો છે. બાળકો વાચકો પોતાનાથી જની સહો પ્રવૃત્તિ કરી આદરો અને દેશી વધારવામાં બાળને મદદ કરે તે બાલજીવન સીધી સરસ થઈ શકે.

આવશ્યક—બાલજીવન જે પ્રવૃત્તિ કરી શકે છે તે તેના આદરો લેખકો તથા શુભેચ્છકોની મદદને જ બાળકો છે. બાળકો અનેક રીતે મદદ કરનાર અને બાલ જીવન માટે માનસી મુશ્કેલી લેખો તેવાર કરી આપવા માટે અને શીશુના હાથ દે, મોહનવાલ ૫૬૬, મી. બાળેલાલ દેસાઈ, મી. ચંદ્રાન્ત ઓઝા, બ' કૃષ્ણ મી પાદરાકર મી કેસવ દ. રોડ, રિ. તો નેટલો બાલકો માનસે તેલે ઓઝો જ છે. બાળકો આ દિવાળી બાળકો માટે બાળકો વિનતીને માન આપી પેતલી નાણુક લખીવલ કાનાં ઉદાહરણથી મુશ્કેલીના ગીરવંચ રાષ્ટ્ર કવિરત્ન શીશુના બાળકોને બાળકો સુદર કવિતા મોહલી આપી છે તેમ જ બાળકો ઉપોમી સુચનાઓ કરી છે તે માટે તેમના બાળકો હોએ એ લખવાત જે અનેક સભ્ય તોએ બાળકો લેખો ચિત્રો વિચરે મોહલી આપી ઉપસારી કર્યા છે તે ફોના નામ જે કે બાળે લખવા નેટલી જગરા નથી તે પણ મી. બાળેલાલ બેથી, મી. મલ, મી. આવસત્થી, પહેલ દમીલાખાનમ, પહેલ પીપા મ. મહાત્મી બાળકો રતીલાલ દવાલ વિ. નાં નામો અને બાળે લખવાતી લાલચ પોતાની સહો નથી. મધુ આપુ વર્ષ બાલજીવને નાણુની સમત મુશ્કેલીમાં પસાર કરું છે અને જે આદરોની સખા સાની રીતે વધી ન હોત તે બાળે આટલી પ્રવૃત્તિ કરી શકત નહિ. ધધા (રાજમારને માટે મધુ આપુ વર્ષ તદન નજરું નીચડુ છે અને તેને બાળે કંઈ પણ સમીપ મદદ અને મેળવી શક્યા ન હતા. આવા બાળકો વખતમાં પણ રોડ મુશ્કેલી સ વસતી ખીમજીએ બાલજીવને ૨ ૫) બાળે પચામ આપેલા દવા તે માટે બાળે એ શીખત સભ્યનનો ફરીથી બાળકો માનીએ હોએ. આમ વર્ષમાં બાળકો ધારણ છે કે કમ્પા કૃપાએ બાળકો બાલજીવની પોચ પ્રવૃત્તિ કરવા માટે નેટલી રકમ મળી ગઈ છે જે બાળકો

વાચકો તેમજ સેખરો તથા શુભેચ્છકો તમામને અત્યાર મારક ૪ માસ-
જીવન પર તેમનો આઠ ચાંદુ રાખવા નમ્રતાપૂર્વક વિનંતિ કરીએ છીએ.
શ્રી કૃષ્ણ તુ અવિદ્યમ સુંદર રંગિના ચત્ર અને આ અઠર્મા આપી શક્યા છીએ
તે માટે શ્રી. ધર્મેણાસ તેવરીયાનો અને આમાર માનીએ છીએ એ ઉચ્ચાર
આ અસિક્ષિત હાથ ને સરસ રીતે નિમમિત નીચળી શકે છે તેનો તમામ
વચ જોત વિલમ છાપખાનાના અધિક શ્રેષ્ઠ મુળચંદ્રમાહનો છે અને માસ
જીવન તે માટે તેમણે રચી છે

ખુલાસો—માસજીવનની જોડપ્રિયતાનું માપ તેનો પરાક્ષપ્ત્ય સેખર
ને વાચકમણ તથા જુદી જુદી સરસાઓ વરદશી તેના થતા સ્વામ્ય
પરથી નીચળી શકે અને તે તમામ રીતે જોતાં માસજીવનની પ્રગતિ સંતોષ-
કારક થઈ છે એમ કોઈ પણ કહી શકશે. છતાં કોઈક કોઈક કારણે જે
કેટલીક રીતઓ થતી રહે છે તેમાની એક બેનો ખુલાસો અને થોડા જોડન
માસસાહિત્ય કેમ તૈયાર કરવું તે પ્રગટ કરવું તેની વહેવાર અકિતિ ન
ધરાવનાર કેલ્લ ચર્ચાત્રીઓ માસજીવન તૈયાર ચિત્રો વાપરે છે એમ લખે
તેનો ખુલાસો આમાર ન કરવાનો હોય કેલ્લક ધધાડાની માપજો પોતે
તૈયાર ચિત્રો મળે તો વાપરવાને તૈયાર હોવા છતાં અને વાપરીએ ત્યારે
કેટલું કરે તે માટે પણ આમારે ખુલાસો કરવાનો ન હોય મોટા ખીનામા
માસજીવન આખું નથી જણાવું તેટલા માટે તે નાનાં કાકરાં નથી વચમાં
અથવા તેમનો આંખે ને તુલ્યન થાય છે એવું બેકકુમ મનેજી નથી કંટકે
માસજીવન વધારે લખાણ આપવાના મોત્રે મોટા ખીનામા અંજી લખણ
આપવું થકદ નથી કરવું તે માટે પણ તથારે ખુલાસાની જરૂર નથી
પણ એક ખીલનો ખુલાસો કરવો રહે છે શ્રી 'હુ' નામના બેક 'બોન
વગર'ના સરતા સવયા યરાના સેખી ચર્ચાત્રીએ "સાહિત્ય"
માં "માસજીવન" ૫ કેલ્લક નિર્વર્ક અથેપો કરી પેતે સાહિત્યમાં
"જયવિજય" કરવાનું બીડુ ઝડપેલું દત્ત છેવરે જ્યારે તેમણે કરેલા
બહો આશીષોનો ખુલાસો મારો ત્યારે તેજે મું. ગમડી રહ્યા છે!
ખુલાસો હોય તો કરો! જાણ છે કે બાક 'હુ' જેઓ આમાર મિત્ર
જણ હોવાનો હાલો કરે છે તેઓ દને આમ મોટા "યશ" મેળવેલો છેડી
જે ખીલતી લખાણતી પરીક્ષા સેવાને બધે સરકારી વિદ્યાપીઠ માટે
પોતે પ્રીવીયસની પરીક્ષા આપે ત્યારે સાચી વધારે લાવરી જતાવરી ને
તે માટે અત્યારથી જ સામળકાસ અહોપાહશાળાના વસતિમહા
અખાસ વધારે હમજથી કરશે 'સાહિત્ય' ને પણ આમારો વિનંતિ છે
કે આ મહાન વિદ્યાન સામરવર્ધ વિધાર્થિની હાથ ભલુયા દેશે ન સેખ
લખવામાં વખત ન મુખવચા દેશે, કારણ નદીવર લેમના અખાસમાં
અમેજ કરવાનું માપ 'સાહિત્ય' ને માથે ચાશે !

આ અંકના પુષ્પર જે ચિત્ર આપ્યું છે તે ચિ. જ્ઞેન કમલા નામરદાસ પટેલનું છે તેની છબી બાલકવન માટે આસ મુખાઈના બાણીયા છબી લેનાર રૂપે તૈયાર કરી હતી. આ અંકના મુખ પૃષ્ઠપર મહાત્મા ઇશુક્રીસ્તે, હેશબક્ત જોખલે, સંત ટોલ-રટોલ વિદ્વદ્વરત્ન, રસ્તાન બાણીયા સસારમુખારક, શ્રી. કરસ-નદાસ ગુણજી, બાંધીજીના ગુરુ જામશેરીકન વીર સત્યાગ્રહી શ્રી. યોશી તેમ જ મધ્યમાં મહાત્મા ગાંધીજી છે બાંધીજીના હૃદય પ્રદેશમાંથી લામવાન શ્રી-કૃષ્ણચન્દ્રનાં હથેલ યામ છે.

પાન ૨૧ ઉપર લામવાન શ્રી બાલકૃષ્ણનું રંગીન ચિત્ર આપેલું છે અને તેના બીજાં અમને પુરા પાડવા માટે શ્રી ગોપાલ નિવંટીયાના જામે જાણારી છીએ. પાન ૨૨ પર મહાત્મા ગાંધીજીનું રંગીન ચીત્ર આપવામાં આવેલું છે અને તેના બીજાં જામેને પુરા પાડવા માટે જાંગવાડી કાલબાહેવી મુખાઈવાળા બાણીયા ચિત્રોનાં વેપારી શ્રી. જુમનરામ અને કંપનીને જામે આસ ઉપકાર માનીએ છીએ. પાન ૪૩ થી પાન ૫૦ સુધી શ્રી કૃષ્ણના બાલકવનને લગતા ૧૬ ચિત્રો આપવામાં આવેલાં છે અને તેને લગતી વિગત તે 'આમેના' લેખમાં છે. જે સિવાયના ચિત્રોને લખતી વિગતો તેની સાથેના લખાણો સાથે આપવામાં આવેલી છે એટલે તે સમજી જાતે વધારે લખવાની જરૂર નથી.

સુદૃઢિત્ય સુતકાર

હિન્દી સુદૃઢિત્ય ખર્ચ—મુજરાત વિદ્યાપીઠ પુસ્તક ૨૦ મુ રૂબા
કાઠન ૩૧૫૩૧, પાન ૧૦૪—કિમત આઠ આનુભ મુન્નાઈ સરકારી વિદ્યાપીઠના
સંપત્તિશાસ્ત્રના અધ્યાપક શ્રી ખુશાલ વસાકરી યાદે મુજરાત મહાવિદ્યાલયના
આપેલા વ્યાખ્યાનો વધા મુનાઈની મધ્યસ્થ કોમકાર મડળની સંસ્થાએ
લેઈ એચકેબની કસતર સમિતિમાં રજુ કરવા તેમની પાસે તેવારે કેરા-
વેલા ખરીવાનો આમાં થોડોક મતુવાદ છે. જ્યાં સુધી આપણને સ્વરાજ્ય ન
મળે ત્યાં સુધી આપણા કર્મમાં આવા આવક જનકની સરવૈયા જ પ્રસિદ્ધ
કર્વાના રહ્યાં. કારણ નોકશાહી તેવી બધામણેનો કેસો અને કેવો ઉપ-
યોગ કરવો તેની રીત પેલાના ખીસ્સામાં રાખે છે. ખૂબી બહુ નવાં
પ્રાર્થનામાં આમ ગણીનો અવકાર, ટવાલ ખાતુ, શરિફ રાણુ ખાતુ,
સામાન્ય વહીવટ ખાતુ વગેરે ખાતાઓમાં આવારે કર્મ કરવા પૂર્વ પીચેત્ ।
એ ન્યાયે કેવો કારભાર થાય છે અને તેમાં દરેક ખાતામાં ચોખ્ખો
સુધારા વધારા કરવામાં આવે તો એ ખાતાઓમાંથી ઉત્તમ રીતે સાબ વધ-
દિનુસ્તાનના મરીમ કર ભરનારાઓને કેવી રીતે રાહત મળે તે મુજબ
કુશળતાથી આપણાવાએ સમજાવેશું છે એમની વખામ બધામણેનો સીકર
વાળુ તો કુલે આવક રૂ. ૧૪૨ કરોડ અને ખર્ચ, રૂ. ૧૭૪ કરોડ થાય
કેમની આર્થિક રિધતિમાં રસ લેનાર માર્ગસેમિ આ પુસ્તકનો ખાસ
અવગત કરવો જોઈએ

મુજરાત વિદ્યાપીઠનાં વિજ્ઞાપનો—મુજરાત વિદ્યાપીઠ વરસથી
ખૂબી બહુ વિજ્ઞાપનો મળતાં રહ્યાં છે જેમાં સિદ્ધાંતે સુચનાને સમતાં
વિજ્ઞાપનો ખાસ નોંધ લેવા સાબ છે. તેમાંની કેટલીક સુચનાઓ સાથે
એ મળતા નથી ક્ષમ સહતા આ છતાં થોડાક અપવાદો નાહ કરતાં
ખાલીની વખામ સુચનાનો દરેક રાષ્ટ્રીય યાગાઓમાં સ્થાપર થાય એ
ખાસ જરૂરી છે

હાંત અને મોંઢાણું રક્ષણ—૫૪ સપ્તમી ૧૪૬, કમલ કાઠન ૧૬૫ ત્રી
 ૩૬ સારા કમળ, સ્વચ્છ હાથ ધરી. કેમ્બરોજી દેવદાસ નામ બાલકવનના
 વાંચનારને અભિનંદન નથી. આપણી છાત્રીના અમલનો આધાર આપણા
 હાંત પર છે. બહુ દિલ્લીરીની વાંત છે કે આપણે આ અમલના નિષ્પ
 તરફ મનથી બેરકારી બતાવતા રહ્યા છીએ આપણા દાસના બાલ
 કેના હિતો જોઈએ એટલા અનુભૂત નથી અને તેના પરિણામો મનથી
 આવવાના એમાં શંક નથી. વિદ્યાર્થી હોડો માંસ ખાત છે એટલે
 તેમના ઘાત વખારે મન છે પણ આપણા દેશનો મોટો ભાગ
 વનસ્પતિના આધાર પર જીવનાર હોય તેમના હાંતની દરમિયાન શોધ
 તો આરોગ્ય બહુ સરસ રીતે સમજાય. શ્રી. જ્યારે આ વિષયનો બહુ
 ઠંડો અભ્યાસ કરીને આ ઉપયોગી પુસ્તક બહાર પ્રજામાં મોકલે દેવાવવા
 માટે બહાર પાડ્યું છે તે કલકત્તાનાં એકેડેમિક પારસી કુટુંબમાં તેને મોકલી
 આપેલું છે. જે પુસ્તકલેખન આ ચોપડી જોઈતી હોય તેમણે આનાની
 ટીકીટ બાદ કેમ્બરોજી દેવદાસ, રોસન રસ્તો, પારમલીપુર (ઇ. ઓ. ૧૯૧૬)
 એ યોજનાને બિહારી મી. જ્યારે અરેબર આ પરમાર્થિક જનસેવાના
 કાગળો ધન્યવાદ પાટે છે. અગત્યની બાદે તમને લીધે આ અતિ ઉપ-
 યોગી પ્રાવકમાંથી બાલકોને રૂચે એની માનવો આ અકામલ અને આપી
 રકના નથી પણ હવે પછીના અકામલ તે આવવા માંથી છે છીએ.

સમુદ્ધ કાઠે સમજાવે વૈરાગ્ય—૭૩ મી. નાનુરામ પ્રેમજી પડવા
 શ્રી. એ. માવવાડી મુજબ, ૨. અમેજીમાં મહાકવિ શ્રી સ્વેલી 'એલીજ'
 ના કાવ્યથી અમેજી કાવ્યનો સિદ્ધિ કાઢવલ અનુભવ નહિ જ હોય.
 આ મુદ્દા કાવ્યને શુભરાતીમાં ઉતારવનો પ્રયત્ન એક પારસી માસિકમાં
 થયો હતો તે ઉપરાંત શ્રી મહાસુખમાલ મુનીશ્વરે પણ તેના સરળ
 અનુવાદ કરેલો છે. શ્રી. નાનુમાલએ પણ આ અનુવાદ મોકલે છે એમના
 લખવામુજબ "એક વર્સની ટીકીએ" મહત્તની ધૂનમાં લખ્યો છે.
 કિમ્મત ચાર આના રાખી છે

વૃદ્ધવૈદ્ય—પ્રકાશક શ્રી. રમણીકલાલ શ્રી. મોહી એમ. એ. સુરત
 કિમ્મત ૧ આના ૧૨૮ પાનાની નાનકડા કદની આ ચોપડીમાં આપણા
 દેશી ઉપચારો શુભ જુદા ૩૭૨ રોગોપરના આપેલા છે તે તેમના પલા
 અનુભવસિદ્ધ છે એમ સ્કેન જોઈ શકાય છે આ ચોપડી બહુ ઉપ-
 યોગી છે એમાં શંક નથી.

કરીમા	... (સચિત્ર) શ્રી કરીમ મહમદ ખાસ્તર...	૪
ઉદર માખાને	(સચિત્ર) . . .	૫
સોહ અને ઉદર	... (નામત્ર) શ્રી નામરસાસ ઇ. પટેલ ...	૬
પોઠે મારો કનૈયો	. (સચિત્ર) શ્રી અરદેશર અમરશર . .	૮
પાર માલક	. (સચિત્ર) શ્રી નામક	... ૧૧
એક માલા ને પશ્ચેને સવાહ	(સચિત્ર) શ્રી. વિવિંતુ	. ૧૩
દિલના દિલાવર	. શ્રી. ગોપુળદાસ રામચુરા	.. ૧૪
માથ ને વાપ	... સો સરલા દેસાઈ	૧૫
મોરી કાંતો હો રાજ નવસરીખા, સૌ. બ્લેન દુર્લભ		... ૧૬
શીશુડી જાળે મોરા રાજ	.. શ્રી. કથન રમણલાલ	.. ૧૭
વમોઠ	. સૌ મુખતિ નામગદાસ ઇ. પટેલ	... ૩૭
નામજીવન જમ ।	.. શ્રી. ચ પ્રાન્ત ધોળા	... ૬૭
માતૃશ્રુતિ રોગ	... શ્રી જમજીવન દયાગજી મોદી	. ૭૦
વરસાદનું રીધુ	. શ્રી. જનાર્દન નાનાખાઈ પ્રભાસ્કર	.. ૭૪
વદન	શ્રી. જીવરાજ મહેતા	... ૭૮
ખાદીનો લજ્જમાર	... શ્રી. માખવગર ઠર્ણિક	... ૮૬

વાર્તા

નાડી ન.ની વાનો	.. (સચિત્ર) ડો. મોહનલાલ જ. પાંક	... ૧૮
ચન્દ્રમુખી	. રમણલાલ નાનાલાલ લાલ	. ૨૩
સખરસવાનો	... શ્રી. જ્યોત્સ્વના મુલક	... ૬૮
ખાસાના મહેમાન	... શ્રી. હરીલાલ પ્રજલાલ બાવા	... ૭૧
ખાંપરો કોડીયો	... " " "	... ૭૬

હાસ્ય વિનોદ-રમત ગમત

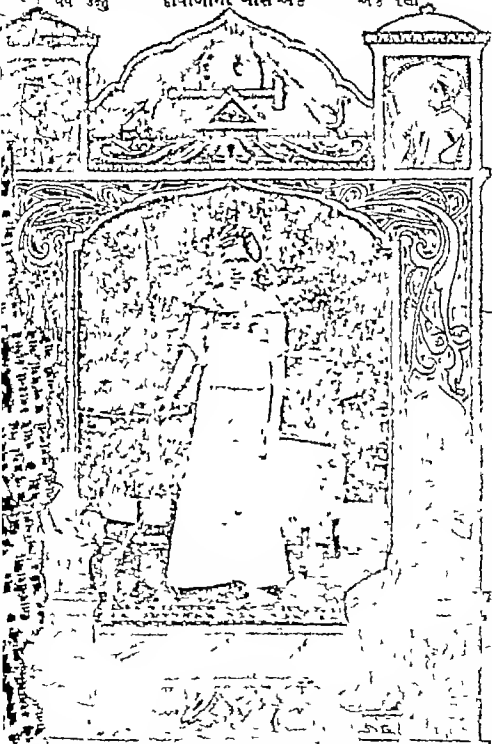
કનામ માળા (સચિત્ર)	...	... ૨૬
વાંચનાની વડવાડ (સચિત્ર)	. શ્રી હુમતર	... ૩૫
જેતુ નામ ખાસીરવાહ	. શ્રી હરીલાલ બાવા	.. ૩૬
પડીમાર ગમત	. શ્રી હુમતર	... ૩૮
કોળીની કસમન	.. શ્રી. અમેલાલ દેસાઈ	... ૩૯

ખાસ જીવન

વર્ષ ૩૨૭

દીવાળીનો ખાસ અંક

અંક ૧૯૧

ખાસ જીવન હાયોલોજી

વાર્ષિક સવાનમ ૨૧ ૩

નિહાળી, સાંજી રૂઢી,

પરદેશ માટે ૨૧ ૪ (૮ ખ. સાથે)

પાટનવાલા દુનીવા હેર ઓઈલમાં એવી તો કરોમત છે
કરે છે તરે મગજ હરહમ ખરી તો આમ બાબત છે
અને તેથીજ

મહાત્મ મનએએ સ્ત્રીની ખુબસુરતીમા સૌથી વધારે વખાણ
મુન્દર વાળની કરી છે

અને ખચીતજ વાળની શોભા વધર એક સ્ત્રીની તમે એટલી ખુબસુરતીમાં
ખામી પાવે છે અને તેટલાજ માટે આજે વાળ વધારવામાં
અને તેને સોજીના અને સફાઈદાર બનાવવામાં

દુનીયા હેર ઓઈલ

જનજ કમાલ કરનાર બાળતુ તેલ છે ખુબસુરત પમરતુ અને સ્ત્રીકાલ વધરતું છે
એકલા બનાવનાર—ઈ. એસ. પાટણવાલા,
હેર ઓઈલ, ખામ અને બીજી ઈંગ્લીશ દરેક મેકરની પરફ્યુમરીના વેપારી
ભાઈપાલા સેન, બોમ્બા જાગર—મુબઈ જમારા એજન્ડા—
હાઈઅબડુલકાદર મુઆલ્—લાગતળાવસરત સામએન્ડ ફાં મદ્રાસ

બાળાઓ! સુંદરીઓ! આ તમારે માટે છે.
જમતમાં સર્વતુ માનીતુ, મુન્દરીઓના રાજગારકપ મુમધીદારસેન્ટ

— સલવનાઈટ સેન્ટ —

છે. વિશ્વની મનોહર વાટિકાઓનાં પમરતા પ્રુષ્પોનો દિલ
બહેલાવનારો પમરાટ આ સેન્ટના બે લક્ષુ દીપાં રૂમાલમા નાખ-
વાથી ફેલાય છે પારીસની પુતળીઓ જીવી ગોરી મહમો અને
સમસ્ત વિશ્વની વનિતાઓની બહાલામાં બહાલી ચીજ "સલવનાઈટ
સેન્ટ" છે એક બાટલી આજેજ મ ગાવજો. કો રૂ. ૪-૦-૦

મોહનલાલની કપની,

ભાઈપાલા સેન, મુબઈ

દરેક નાણીતા પરફ્યુમરીવાળાએને ત્યાંથી મળશે

આ અંકના લખાણો

કાવ્યો

નવા વર્ષે બાલકોને (પાન ૩) ગુર્જરાધીના બાળ (પાન ૪)
 એનેરી શિખામણ [પાન ૫] આવી, દિવાળી (સચિત્ર) મુખ
 પૂષ્ટ, બાલકને સચિત્ર (પાન ૨) જીવનના પ્રભાતકાળે (સચિત્ર)
 (પાન ૬) પખીનું પૂજન (પાન ૧૦) પ્રાર્થના (પાન ૧૩) અમારા
 શબ્દગર (પાન ૨૫) ઓ શિશુઓ ઓ શિશુઓ (પાન ૩૫)
 નિર્દોષ, બાલકદુ (પાન ૩૬) જ્ઞાની વસ્તુઓ (પાન ૬૨) પ્રભાત
 (પાન ૭૦) મ્હારી બાલકલી (પાન ૭૦) નીતિનું ઉપવન (પાન ૭૪)

બાલગીતો

એ આખી ગુજરાતનો સચિત્ર (પાન ૭) આખીજીને ચરણે
 સચિત્ર (પાન ૭) ઘડો અને દોઢી (પાન ૮) મુઠ્ઠા મુઠ્ઠા કઢીને
 બોલાવે સચિત્ર (પાન ૨૬) બાત અને ચટલી (પાન ૩૦) બાલ
 જીવનપર દીકાનો પ્રેમ (પાન ૬૩)

વાર્તાઓ

વીર તાનાજી સચિત્ર ઐતિહાસિક વાત (પાન ૬) વીર
 રણવીર (અપ્સરાઓ અને રાજ કુમારીઓની સચિત્ર વાત (પાન
 ૨૦) બાળુની બહાદુરી સચિત્ર વાત (પાન ૨૭) જ્ઞાની જ્ઞાની વાતો.
 સચિત્ર આઠ વાર્તાઓ જ્ઞાની બોલકો માટે (પાન ૫૧)

હાસ્ય, વિનોદ, રમતમંમેત.

તમારી છોકરી પરણાવો. સચિત્ર વાર્તા (પાન ૧૪) ઇનામ
 મળ્યા સચિત્ર (પાન ૧૭) ઘડીસર - અમ્મત સચિત્ર (પાન ૨૬)
 મુઠ્ઠામણી સચિત્ર (પાન ૩૪) વિનોદની વાતો (પાન ૭૩)

બાલકોના લેખો

બહુઈ માંછલીની વાત (પાન ૩૮) ભોવના ભૂખ્યા ભગવાન
 (પાન ૪૬) રમુજી વાતો (પાન ૫૮)

અવિતો અક

બાલકોને ગા. શ્રી સંદકાન્ત ઓજાની નરપુત્રના બાલકો
રેડી દોષા જિંદગી તે દર્શાવતી બાલકો દર્શાવતા.

અર્ધાનું અમૃત રા. પાંચગાંની જન્મ સાવળી બરપુર માનુ
બાલકોવાપણુ જામરેની રસીથી દર્શાવતા.

ગુજરાતની ગુજરાત રા. શ્રી દર્શકની અમાકની બેદર વખબાલથી
દર્શાવતી બેદર બેસે તેની બાળકો માટે ખમ તૈર ૨ બેસેથી ગમ્મી.

બાળ ઉપાખ્યા (રા. પીરજ) આ વર્ષે અમોએ સુખ્યામમ ઉપાખ્યા
આપવાનું નેકડી ક્યુ જે અને તેના જા બોમા મિત્રોની સૌથી દાખત દરી છે.

નહીની નહીની વાતો ન્હાના ન્હાના બાળકો માટે આ ન્હાની ન્હાની
વાતો ન્હા ન્હા મિત્રો સાથે ન્હાની ગીતો શ્રી પરેશ રંજુ દર છે અને તેને
બાળકો પુર્ણ હોમવધી વાચ્યો.

પંચતંત્રો સિંહ (રા. રામચાલ શાહ) સુપ્રસિદ્ધ પાનની વીર દેશ
મકર્ત સાંસા સમર્પનરામ દાહત્ય નોકરોદાહીના પ્રતાપે કોનનુદ સૌથી ગદેશ
છે તેમનાં હર્ષનંતી કુલ ઓગખાણુ મુદર ચિત્ર માથે.

બાલ પાકમાળા રા. સગરરામ આ પાકમાં બાળકોને દેશકા મમથી
જાલુચ ગેરી તેમામ દહીકન ગમ્મી રીતે સમગ્રને છે.

બોવાયેલું કામદાન અમોરી ખાસ વિનંતિથી દિનાગી અક માટે
ગા. ગા. શ્રી દર્શક લખાએ તેપર દરેકી પરેશ મોડી બાળકોની રદી
અમેથી આ વીગરમપૂર્ણ વર્તામા એક અમેજ બચ્ચાના માદમ કમોનો
શગિષ દેવાલ આપવામા આવે છે (અો મુદર એનિદાસિક ચિત્રો માથે.)

દાષ (અચિત) દે. પાક આપવા સરીકુના સૌથી વધારે ઉપયોગી
જાલુચ મમથી જાલુચ, જોતી વિજ, સરમે વાળામા ગુદાકરે છે.

દેકીર, મનુ એક લક્ષ્મી પ્રમના કુલવત્ય પલટની દિશ ઉગરેતારી વારા
જાલુચ નેતીમાં બાલ કુખાલસ અમર રંજુ દર છે.

આકાશની અમર ગા. પાકરકર

બાલ લેખમાળા આ વિભાગમા બ્દેન, પ્રમ, બાલ અમાકકમાર
મદુમામ કાલચાણ વનેરે બાળકોના મેજો આપવામા આવેશ છે.

તે ઉપરાંત હતામમાળા, દરાલ નિવેદન, સદિન અતાર, ઇન્ધાખને
જાલુચકા નાખને ચાલુ વાલકખને સેખ હતાદિ રાખેના મુજબ
આપવામા આવશે.

“દીલાવર” દેશની સાડી

(ગજલ)

સ્વદેશી વૃત્ત ને ધારી, હમન નિતિ ને હરનારી,
દીલાવર દીલ કરનારી, “દીલાવર” દેશની સાડી, ૧
સ્વદેશી શુદ્ધ ખાદી, ને, વળી નવરમ આબાદી,
જરીની છે ઝમક વાળી, “દીલાવર” દેશની સાડી ૨
મનોહર મોહની વ્યાપે; દીલાસો દીલને આપે,
સરળતાથી સજાવે ને “દીલાવર” દેશની સાડી. ૩
અમો સાહસિક વેપારી, બતાવી છે વફાદારી,
ઉત્તેજન આપશે ભારી, “દીલાવર” દેશની સાડી. ૪
અમો શોધતમાઈ ફરીએ, નવીન ભતો બહણ કરીએ;
આકર્ષિત “આરકા” ભરીએ “દીલાવર” દેશની સાડી ૫
અમારો ભાવ છે એકજ, પ્રમાણિક નામનો ટેકજ
હજબખાલ વણ છેકજ, બતાવી દેશમા સાડી. ૬
ઠહર દાનો ઠહર કરશે, દયા દીલ દેશની ધરશે,
દારિદ્ર હીંદુ હરશે, દીલાવર દેશની સાડી. ૭
અમારૂં ક્ષમ ઠેકાણુ, સુદેશર શઠનુ લેશે,
“દીલાવર સાડી દીપા”મા પ્રદર્શન પ્રેમથી ભેશે. ૮
પ્રદર્શન પ્રેમથી ભેશે, ખસીરી ખતથી ઠરશે;
સમય સમજાને સચરશે; સમયની છે બલિદારી. ૯
પ્રભુની પ્રાર્થના કરીએ, નિતિથી નામ મેળવીએ
સામાજિક શેવામાં ધરીએ; “દીલાવર” દેશની સાડી. ૧૦

વા. ૬.

(દુહો)

દીલાવર સાડી નામનો, દૂડ માર્ક ભેશે સહી;
નકલી દીલાવર નામથી નાહક લેખાયો નહિ.

નોંધ—ખાદીની દીલાવર સાડી પાણીના સાવે એટલે રાત ૧ ૫-૨-૦ અને
૧ ૫-૧૦-૦ માં મળી રહેશે જ્યારે આમ બુદ્ધ કરાવવામાં દીલાવર
કરતલાજ ૧ ૨-૨-૦ પડે છે ત્યારે ૧ ૫-૧૦-૦ માં ખારી શુ. અને
કરત શુ તે આપજ વીચારી રહેશે કે ભાવ કેટલા રસ્તા છે

મળવાનું દેખાવું—“દીલાવર” દીપા

લાલનાવાના મંદીરની બાજુમાં સુદેશ્વર મુબલ

આવી દીવાળી

સુખમયજી

[કલમની પરોડી જુલડ
આવનો ગીતની ગાથા]

આવી દીવાળી
ગાઠ ગાળ,
આગલે, આગલે
દીપક માળ,
મારલે, મારલે
તોરણ હાર,
કુરે ફટાકા
સ્થાંજી-રહવાર-
—આવી

(૨)

હસતી રમતી
નાચુકે નાર,
ઠઠમા પ્હેરી
નવસર હાર.

સોતેરી સાદી ને રૂપેરી ઢોર, સચલી મહાપતી આસે ચઢોર—આવી
રમઝુમ—રમઝુમ હાંજર નાદ, ધમ ધમ પુષરી ડેરો જવાળ
સાહેલી સગમાં દર્શન જાય, માતાનાં શ્રીદાં ગીતો ગાય—આવી
“પધારો સદ્ગમી ! મારે મન્દીર, પિરસુ જોગલે ખાંડ ને ખીર
રેળે ! મા ! જમતે પુત્રનાં દાન, ધરણ નિત્યે આપનું પધાન”—આવી
“પધારો માણ ! મારે મન્દીર, જોડાડુ જોડણી નવરત્રી સ્પીર !
માતાના વેળતો દિવ્ય પ્રકાશ, પર પર હો ! મા ! તમારા વાસ—જુગી

આસજીવન

વિક્રમ ૧૯૭૬ [૧૮૫૮] નવા વર્ષનો આસજીવન [આરંભ ૧૯૨૨, તા ૨૧મી]

- ત્રીજું વર્ષ

મારાં બહાણાં આસજી,

જોનાજોતામાં તો મારૂં ૨ જી વર્ષ પસાર થઈ ગયું અને આજે ત્રીજા વર્ષની શરૂઆત થઈ છે. હું તમારા પ્રતાપે તમારા આસજીવને આ ૩ જી દિવસી રેખી મારા અધ્યક્ષતાએ આગ્રીથી માને છે કે આ નવા વર્ષમાં પણ હું તમે સ્વ આજીવની વધારે સરસ સેવા મળવી સહીય મારે જે જોઈએ છીએ તે તમારી સહી સામજીઓ, અને તમારા રમ આગ્રીઓ.

મારી જન્મજયંતીનો આ મોંઝીક પ્રસંગ વીર વિક્રમની જન્મ જયંતીના દિવસેજ સર થાય છે અને એ શુભ પર્વણના મજસ ટાણે તમારી સેવામાં આજે હું જનતા ઠાઠગાઈથી રજી થઈ છું. તમેને હું મનીષ તો મને આજની સ્થાતીએ લાવવા મારે મારા આસજીએ જે મહેનત લીધી છે અને ખર્ચ કર્યો છે તેનો બદલો વળી મેં જણાવે.

જન્મમાં સુખે મોઝ નથી મારામાં પણ અપુર્ણતાઓ હશે. મારી ખોટાપણ ને મારી જુલો મને તમે હમેશ મુજબ મતાવતા રહેશો અને તમારા વડીલોને તેમ કવચાનુ રહેશો. મારાથી જની સહી રીતે મુધરવા હું હમેશાં તેવારજ છું.

વીર વિક્રમના આ ૧૬૭૬માં સવત્સરના શુભ પ્રસંગે તમે સર્વને સહજ વર્ષ છપ્પીને જાહોજ હું મોલીય, અને હવે તમને જાહની વિજતો વાંચવા વીનવીય.

હી તમારો વહાલર સેવક,

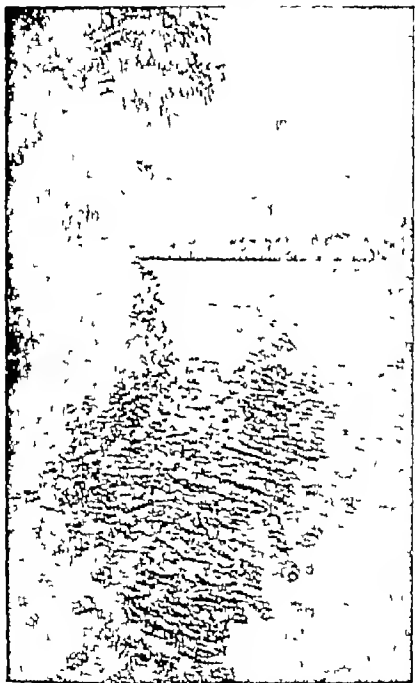
"આસજીવન"ના જદિમાલરમ.

જીવનના પ્રભાત કાળે

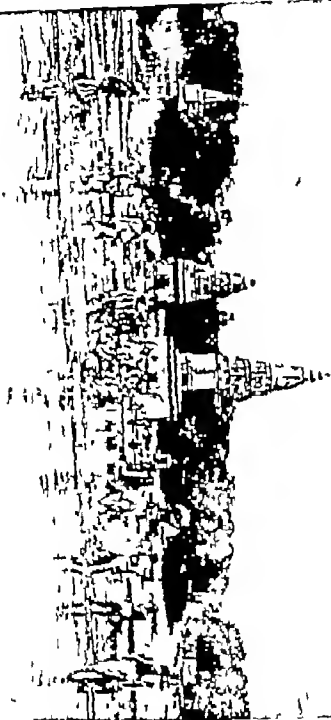
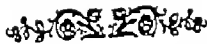
(“પ્રભાત પ્રભે પાથર્યું, મુખ કુલ સમ ઉડું”—કવિ ન્હાનાલાલ
કૃત ઇન્દુકુમાર નાદકમા આવતા એ ગીતને રાગ)

પ્રકટે પનેતુ પ્રભાત ને પખી કરે કિચકાર,
જન એ ઝીંઘે લગકાર,
રસબાળકો પૂઠ બીતધી એવા ગુમે ઉર-તાપ,
ઉગતાં જીવન સ્વપ્ન,
કોમળ કમળજી ઉડે રવિતેજને અંબાર,
સોઢે દૂડા કાચાર;
પ્રભુ, તેજ જ્યોતિર્મય ધરી રસબાળનો અવતાર,
સોહાવતા સચાર,
વનવન ખીલી કુદરત કમે પ્રત્યેક પ્રાત કાળ—
અન્દેશ જેવી ચાર,
અન્દેશવાદી બાલના આદેશ શા ઉચ્ચાર,
મેતન નવા પાનાર;
એ બાલ ! બહા બાલ ! છે ભાવિપ્રજા સુજનાર,
મુજ રેશનું કલ્યાણ;
ફળ ફુલ ખીલ્ય-વન ઉપવનોસમ સૃષ્ટિ શોભન બાળ,
ભવદપતી શલુબાર,
આ શુભ ઉજજ્જલ વિશ્વ સૂનું ઘોર ભગ્ન અન્ધાર,
ત્યા બાલ ઉજ્જવલ બાણ;
કાલા, મૂઢ, ઘેલા, અને નિર્દોષ મુખ ટહુકાર,
કષ્ટોલ મય વિહાર,
એ બાલ, એ વિનોદ, એ વલ્લ્લી જતા અંધાર—
જીવન રહે શો ચાર ?
અમરવાદનું કેશવ હ. મેઠ

પ્રભાત

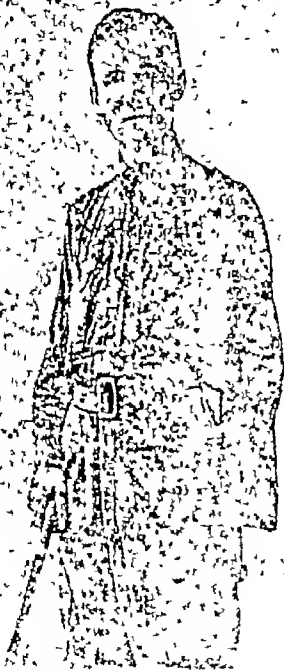

"પ્રકટ પન્હોળ પ્રભાત ને પન્હો ફર ફિચાર નજ એ રીસે ઝળકાર."

150101 ମୈତ୍ରୀ ସିନାସନୀ ୨୦୧୫ ମସିହା ୨୫

જ્યાં એવો સ્વાવેશીયા રાજના પાટનગર પ્રેમનો એક વિદ્યાર્થી પોતા આ મીત્રમાં
 અને પો છે આ સાહસિક વિદ્યાર્થી જ્યાં મે માસની ૧૫મી તારિખે પગવડે જનતની
 મુદ્દાપરી થઈ હતી અને જ્યાં મદિનામાં તે મુજાબ આવી પહોંચેલા હતા

— શ્રીમાળ રમુજ—એક સંવાદ—

ઘડો અને દોણી.૬

દોણી—ઘડો ઘડો તું ઘડુછીઓ, ઘડી ન જવયો રાજે, +
એ પડ્યાછ પાસે હોવ તો તને મશવત પાણે
ઘડુછા, તને મશવત પાણે

ઘડો—બાલ મા દોણી બાલવા શીખી, નાની છલે બારી,
ચુલા ઉપર તને ચઢવું, હેઠ નાખુ વારી +
દોણી, હેઠ નાખુ વારી

દોણી—વારી તો મને ચઢાય બહારી, હેઠ નારી ફૂટે,
મુલા માણસની ટારી કારે તે ઉપર તને મૂકે, +
ઘડુછા, તે ઉપર તને મૂકે

ઘડો—તે ઉપર હું સારો ગોણુ, આવતા જવા જુએ,
પરમા માખીઓ ગણજણે ત્યાં મુજ વિના દોણુ ધૂંજો
દોણી, મુજ વિના દોણુ ધૂંજો

દોણી—દાળ રાખું, બાત રાખું, ઘડ બધાચની રાખી,
પરમા બેડી દુકમ બઝાવું, તને બરાવું પાણી,
ઘડુછા તને બરાવું પાણી

ઘડો—પાણી બરતાં પ્યાગે લાગુ ઘડી ન ચાહુ પાળો, +
અઠધી રાતના ઊકરા મુતરે + બાળ મનખો તારો.
દોણી બાળ મનખો તારો

(બહારવા)

સપાહક—શ ધીરજ

૬ આ બૂના સવાદમાં ઘડનાં અને દોણી—દાહલીના
કામો સારાં ગણાવ્યા છે. કારણે=કુબાર. પાણે=પચ્ચર,
+વારી=બગતલ, મુડદુ બાજ્યા પછીની રાખ એકડી કરી
પાણી વઢે કાગી નાખી તે ઉપર ઘડો મૂકે છે + પાળે
+પગે ચાલનાર, +ગત્રે બીકને લીધે ઊકરા બહાર ન નીક-
ળતા માટીની દાહલીમાં પેચાળ કરે છે, માલ માણસથી
ઉઠી શકાતું ન હોય ત્યારે પણ એવાજ માટીના વાસણમાં
પેચાળ કરે છે

વીર તાનાજી

[લખનાર—અબેલાલ સવરામભાઈ દેસાઈ]

૪ સ. ૧૯૭૦માં શિવાજી મહારાજના માતૃધી જીજ્ઞાસક ની ઇચ્છા સિદ્ધગઢનો કિસ્સો પોતાના તાબામાં લેવાની યઠ, અને તે ક્ષત્રીકત તેમણે શિવાજી મહારાજને જણાવી જીવના એળમે પણ માતાની ઇચ્છા પૂરી કરનાર શિવાજી મહારાજે જો કિસ્સો સર દરવાનું કામ પોતાના જમણા હાથ રૂપ ગણાતા વાનાજીને સોંપ્યું

સિદ્ધગઢનો કિસ્સો તે વખતે મોગલોના તાબામાં હતો, અને તેનું રક્ષણ કરનાર ઉદયભાનુ નામનો એક રજપૂત સરદાર હતો. તે કિસ્સો જીતવાનું કામ ઘણું જ વિકટ હતું કારણ કે કિસ્સામાં ઘણું લશ્કર હતું અને તે વખતે શિવાજી મહારાજ પાસે અમળીના વેદા પર ગણાય જોટણ જ લશ્કર હતું આવા કિસ્સાપર કેવી રીતે હલ્તો કરવો જો પ્રશ્ન તાનાજી આગળ ખરો થયો. સેંકડો દિવસ સુધી કિસ્સાને ઘેરો ઘાલી રાખે તો પણ તે જીતાય તેમ ન હતું છેવટે તાનાજીએ પૂર્ણ હિમ્મત, અને દેહલાક માણસો સાથે કિસ્સામાં પ્રવેશ કર્યો

વશતજ કિસ્સાનું રક્ષણ કરનાર ઉદયભાનુ ને ખબર પડી; અને તે એકદમ તાનાજી ઉપર ધરી આવ્યો. બન્ને વીર પુરૂષો સેવાથી લગ્ન યુગ્મ એકસેજ થાવી લડતા લડતા તાનાજીની શબ તૂટી ગઈ, તેથી ન ગભરાતા તેણે પોતાનું ચેહું હાથે વીંટાળ્યું અને ફરમનના ધા ચૂકવવા લાગ્યો. છેવટે તે વીર અને રજ નિપુણ પુરૂષનો એક હાથ કપાઈને નીચે પડ્યો

ઉદયભાનુના માણસોએ તેને ચશ્મે આવવાનું પણ કહ્યું પણ તે તેણે માન્યું નહિ અને એકજ હાથે લગ્ન બરી સખી.

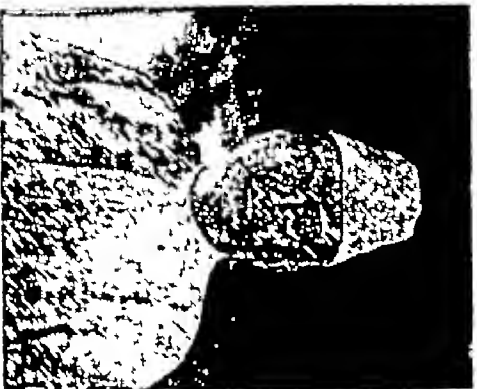
સ્વામીભક્તિ અને સ્વદેશ સેવાનું સૌથી જેની રજે રમમાં વડી
 રહ્યું હતું તે શી રીતે શત્રુને લાવ્યાં રાખે બરાબર વાઘ પ્રમાણે
 તેણે ઉદયભાનુ પર હાથો કર્યો, પણ યોગ વખતમા તેનો
 પ્રાણ ગમરાવા લાગ્યો. મરતા મરતાં તે એક હાથ વાળા વીર
 વાનાળએ ઉદયભાનુ ઉપર એવો ઘા કર્યો કે તુર્તજ તે મરણ
 પામ્યો, અને મહાઓએ કિલ્લો સગ કર્યો ત્યારે મરાઠાઓએ
 કિલ્લો સર કર્યો ત્યારે સ્વામીભક્તિ અને સ્વદેશસેવામાં વાનાળ
 પોતાના પ્રાણની આહુતી આપી સ્વર્ગે ગયો હતો. ત્યારે
 શિવાળ મહારાજને આ હદીકતની ખબર પડી ત્યારે તેઓ
 રામા અને બોમ્બા કે “ગદ આણ, પણ સિદ્ધ મેડા” અને ત્યાં
 પછી એ કિલ્લાનું નામ સિદ્ધગદ રાખવામા આવ્યું તે પહેલાં
 એનું કમક બીજું નામ હતું વાનાળનું સ્મરણ કરાવતો એ
 કિલ્લો દક્ષિણમાં પુના શહેરની ૨૦ માઈલને ઉટે હતો પણ
 વસેલો છે

પંખીનું કૂગળ

પંખી ! તું કેવું સુંદર છે !
 અને હાં એવું કાઈ ન સજો
 જવણ તું મુકત કઠથી છે !
 અને મુજ વિલ ખવાયલ રહે !
 વિમલ તું પ્રકૃત પ્રાણે છે
 પ્રણય—રમણે રસપેલા બૂંડે !
 અજબ તું અલીક મધુર છે.
 મર્મ એ લલિત લલિતાં બૂંડે !
 ચંદ્ર તું ‘પ્રભુ’પ્રભુ’પ્રભુ’પ્રભુ’ છે
 દૃઢવની રસ-પ્રભુતા ત્યાં ફૂંડે !

મુરતી
 નવ
 યવનગા
 બે
 મહાન
 ને
 તા
 યો

અપના - મોહનલાલ જગન્નાથ પાઠક

છોકરાઓને અપના કાવાના ઓળખા દિવાની ચિમની માતીએ આજે ઉમગી પોષને સ્વ-ક કરી, અને કટકાથી ડુધી તગતગ દિવા પર બેસાડી. ચિમની સાક કદેલી હોવાથી જોરજમા પાવુજ અજવાળું પડતું હતું થોડા વખત પછી નટ પર ત્યાં વાચવા બેઠો એવાગા ચિમનીનો એક કાચનો કટકો ખનનન કરતો પડ્યો. યયુ ચિમની કુટી પાલુ તે ફાટી ઢાલે? તંદવર બોલ્યો 'મો તો ચિમનીને દાઘ પલુ સગાડ્યો નમી' અને માતીએ કહ્યું, 'મો તો પોપા પછી લાક કરીનેજ દિવા પર બેસાડી, નને ત્યાં ને સારી હતી' છોકરાઓનો પોપાટ આંખથી ખુશમનગાય ત્યાં આવ્યા અને બોલ્યા "ચિમની તમામ માના એકેને ફાટી નથી તે દિવાએજ ફાટી."

ખને બાળકો સાથે બોલી ડાયા "વાદ! દિવો તે વગી કેની રીતે ફાટી?"

ખુશમનગાય—"તે દિવને તમે કાચનુ તોલ્લુ બનાવ્યુ, ત્યાં તમે બમીના કાચ લઈને વાજા તે ફરી ફીતે?"

માતી—"દિવા પર ધરીને, પલુ તે તો જે બાલુ તપી જાય તેજ બાલુએ વગે છે!"

ખુશમનગાય—"બાલની ચિમનીનુ પલુ નેમજ યયુ"

તંદવર—"પલુ હ'મેગ કેમ જોન નથી યતુ પાડ?"

ખુશમનગાય—"જોતુ કારણ દર્શોજ ચિમની દરેક બાલુએ ચરખી તપે છે આજે ને જે બાલુ તદન મુકી હતી તે પાપીજ

中華民國二十九年
 十月一日
 財政部
 財政部

0" ରେଖା, ଗୁଣ୍ଡା ଓ ଗୁଣ୍ଡା

சென்னை

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।
श्रीकृष्णाय नमः ॥

તરતજ મીલુબત્તી બુઝાઇ ગઇ કાણુ કે નીચેથી આગતી હવા
બધ થઇ ગઇ હતી. બુશમનરાય બોલ્યા, “હવે નીચેની બાળીતુ
કામ પણ ઉપરનો રસ્તોજ કરે એવી દુ તમને એક મુક્તિ
બતાવુ છું.”

હવે તેણે એક નાનો પત્રાનો ટુકડો લઇ તેની એક બાજુ
પર ઘોડી લટકાવી તેમા એક લાખો ખીલો પરીચો. ફરીથી
મીલુબત્તી સળગાવી જમીન પર ઘોંટાડી તે પર ચિમની મૂકી
જને તરતજ ઉપરના ટોકામા ખીલો જાડો મુકી પણ અદર
લટકતું શખું આ વળતે મીલુબત્તી ન બુઝાતાં બળતીજ રહી

બુશમનરાય—“આ પત્રાના ટુકડાથી ચિમનીના બે ભાગ
મથા તેમાથી એક રસ્તે સારી હવા અદર લાખલ થાય છે
અને બીજે રસ્તે બસબ હવા બહાર જાય છે ફરેક ચિમની
પ્રિયારવાના દિવાને બે રસ્તા હોય છેજ પણ અહીંઆ આપણે
તે બે રસ્તા પત્રા વડે એકજ જગ્યાએ બનાવ્યા છે”

બાળકો માટે પ્રભુ પ્રાર્થના.

(પ્રિયતમ પ્રભુ નમીએ આપને એ રાહ)

હે ઇશ્વર સન્મતિ આપણે;
તમ લલિત હૃદય પ્રકટાવજો—હે ઇશ્વર
માર્તા-પિતા ને શુરને શરણે,
નિત્ય બુદ્ધિ વિકસાવજો—હે ઇશ્વર
માતૃ ભૂમિની સેવા કરજો,
અતર ભગૃત શખજો—હે ઇશ્વર
સકળ હિન્દના હીંદી જનમા;
સ્નેહ, એકથ પ્રસરાવજો—હે ઇશ્વર
વિદ્યા હૃન્નરથી અમ રેણે;
રિદ્ધિ સિદ્ધિ ઉભરાવજો—હે ઇશ્વર

[પરલ-મુંબઈ]

અવશ્ય આર. મહેતા.

લખનાર—રમણલાલ નાનાલાલ શાસ્ત્રી

વલ્લભ નામે એક મોટું શહેર છે તેમાં શ્રી નર્મદાજીનું મોટું મંદિર આવેલું છે એ મંદિરમાં આવ્યો એક મોટી ઊંચી દીપમાળ આવેલી છે દીપમાળ એટલે હયા મિનારા જેવું મકાન એ દીપમાળના બોયતગીયાના ભાગમાં એક ઉંદર અને ઉંદરડી એક દરમાં રહેતા હતા તેમને એક નાનું ઉંદરનું બચ્ચું હતું. એ બચ્ચું જ્યાં મોટું થયું ત્યાં તેણે વિચાર કર્યો કે હવે પરજીવાનો વખત પામે આવી લાગ્યો છે આપણે ક્યાં ગોધી કાઢવી જોઈએ

આપણા ઉંદરના બચ્ચાએ પૂછ વિચાર કરીને નક્કી કર્યું કે બધા આપણે તો દુનિયામાં ગોધી વધારે મોટું હોય તેની છોકરી પરજીવી આપણે કાંઈ આપણીજ નાતમાં પરજીવું છે એમ નથી

એમ નક્કી કરી તે જીતે દહાડે ઇંદ્ર મહારાજની પામે સ્વર્ગમાં ગયો. વાદળાની ગાદીમાં એક ગરી તેને બેસાડીને ઇંદ્ર પામે લઈ મળે ઉંદર બોલ્યો, “મહારાજ ! મને તમારી છોકરી ઇંદ્રાસનવરી પરજીવો; કાળજી આપે દુનિયામાં ગોધી મોટા પુરુષના જમાઈ થઈને નામ કાઢવું છે” હવે ઇંદ્ર મહારાજ તે પોતાની પુત્રીને મુવકુમાર સાથે પરજીવી દીધેલી હતી, પણ ઉંદરને જરાજર નમજાસુ આપવા માટે તેને કહ્યું કે, “માગથી મોટા સૂર્યદેવ છે માટે તું સૂર્ય પામે લા”

ઉંદર સૂર્યદેવ પામે ગયો અને સૂર્યકુમારી સાથે પરજીવાની

માત્રની કરી સૂમંદેને કહ્યું, -મારાથી મોટા વાદળા છે માટે તું તેની પાસે જ વાદળાગમ મને પણ ઢાકી દેવાની પ્રક્રિયા છે." ઉદર ગયો વાદળા પાસે વાદળાઓએ મ્હુ કે "જો બાઈ મારાથી મોટા છે વાયુદેવ, કારણ મને લીંગેરી ખસેડી મૂકી શકે છે માટે તું જ તેમની પાસે." ઉદરનાઈ વાયુદેવ પાસે ગયા અને તેમની છાકરી પરજીવવા જણાવ્યું વાયુદેવ બોલ્યા, "શી વાત કરે બાઈ ! મારાથી મોટા નથી જોમ નથી જો ! દીપમાળ જેવા ઉંચા મિનારા મને પણ દાદ નથી હેતા હુ કુંદ્રી કુંદ્રીને ઘાકી જાઉં છુ પણ સેકડો વરસથી તેઓ જોમને જોમ રહે છે. માટે જ, તેની છાકરી જમને પરણુ"

ઉદર જાવ્યો પોતાના રહેઠાણવાળી દીપમાળમા. દીપમાળને તેણે કહ્યું કે મને તમારી છાકરી પરજીવો કારણ કે, મારે સૌથી જળવાન હોય તેની છાકરી પરજીવી છે "દીપમાળે કહ્યું કે મારાથી પણ વધારે શક્તિવાન પ્રાણી આ દુનિયામાં વસે છે મને તળીઓથી પોકળ જનારી હર્ષ મારો પાવો ઉદરનાઓ કોતરી ખાય છે હુ વાયુદેવને દાદ નથી દેતો પણ જો ઉદર આજળ મારુ દાદ નથી આવતુ માટે મારાથી શક્તિવાન હશે છે"

ઉદરે વિચાર કર્યો કે આ આમ બાબત છે મારી, જાતના માણસો સૌથી જળવાન છે માટે આજ રાત્ર આજની જ નાતની કોઈ સારી રૂપાળી કન્યા શોધી કાઢીએ

દીપમાળના એક ખુલ્લાના ઠંઠમાં એક આબ-દાર ગૃહસ્થ ઉદર રહેતો હતો. તેને એક ઉદરની કન્યા હતી. હવે આ, ઉદરનાઈ તો મૂળથીજ આપણા ઉદરનાઈના ઉમદા રૂપ પર મોહી પડેલા હતા પણ ઉદરનાઈ દાદ નહોતા દેતા પણ હવે વાત બદલાઈ ગઈ હતી, અને ઉદરે પોતાના મનની વાત કુમારી ઉદરનીમાઈને મહી સબજાંરી ઉદરનીએ શરમાઈને દા પાડી અને તેમના કળત ખામખમથી ગયા

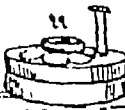
૪ આ નીચે એક ચિત્ર આપ્યું છે તેમા કુતરો બસે છે,
અને છોકરો રડે છે એ ઉપરથી જોને બધબેસતી વાત વધારેમા
વધારે સો શબ્દોમા લખી મોકલો. તેથી મોટી વાત નકામી
અણગમે તેથી નાની લખાય તો હરકત નહિ

બાલકલ્પન

૫. નીચેના બેળસેગ શબ્દોમાંથી દશ કહેતો બનાવો દશ કહેવતમાં બધા શબ્દ આવી જવા બેઠાં

ધરડી લક્ષ્મી આપણે ગોળા ને, સહીઆર લગામ,
આવડે જાય, નાચા, બે રહત પાનરી આવવું દેખી, નહિ,
નહિ, નહિ, પરાણો, વાટે સરુણા ત્યાડે દીનિ વેશ, આપ
કેરાં, તે, કક્કે ને લાલ, નિયાની, ગર્થેકા હાથ, ટાપ્પા, થાવ
માથે, શિંગડા પાઠયા, નહિ સુનીવર કોટલા, કહે વારકે
મારે મરવાની રાધવા ચડે, ઘેર, હરખા, મુરખ વાઈ રહેતા
પડત, બોલીને કસ્તા આપને, તારે ઘો, આવ નામ પેશ

૬. નીચેનું ચિત્ર પેનસીલથી દોરી મોકલો.

ઈનામો.

૧ પહેલું ઈનામ ત્રણ રૂપીઆનું બીજું ત્રીજું તથા ચોથું
એક એક રૂપીઆનું, બીજા નવ રૂપીઆનાં પરમુરુષ ક્ષણે પડતા
ઈનામો. દરેક ક્ષેત્રમાં બાળકને ઈનામ મળવાની તક રહેશે

જવાબો તા ૩૦મી નવેમ્બર સુધીમાં મોકલી આપવા

ઉમર જરૂર લખતી તે સિવાય જવાબો નકામા પ્રવાશે
બીજી સુગનાઓ માટે પાછાના નિયમો જુઓ

[બાલકો માટે એક સ્વચ્છ વાતો]

[નવાલક—શ્રી સુમતિ નાગરદામ પટેલ]

એક રાજાને રણધીરનામે પુત્ર મળ્યો હતો. રણધીરને જાણ થઈ
અવળાન દોરના હતા. એક પ્રાણપુત્રો દિકરા બીજો નગરશેઠનો
ત્રીજો પટેલનો, અને ચોથો મુથારનો દિકરા હતો. તે દેવેક પામે
બધી બધી વિદ્યાઓ હતી.

હાલકુ જડે તો જીવ મુકી જીવન કરવાની વિદ્યા પ્રાપ્ત
નામા હતી. બંને ન બધા છતાં કોઈની પણ વડુ જોગબતની.
કોઈ પણ જીનો પતિ કોણ છે તે એક દમ કરી શકવાની વિદ્યા
નગરશેઠના પુત્રમાં હતી. ગમે તેનું ઝીણામાં ઝીણું હાલકુ ચોધી
કાઢવાનું કામ પટેલને સારી રીતે આવડતું હતું. અનરચ દનના
લાકડાં કોય તો હાલકુ વિમાન કરવાની વિદ્યા મુથારનામાં હતી.
રાજપુત્ર રણધીરમાં એકે જટકે વાઘ કે ત્રિહ મારવાની
તાકાત હતી.

એક વખત પટેલને હાલકુ જડ્યું તે સેપ્ર પ્રાણ પામે
આવ્યો ને કહ્યું 'ક્યો આમાં જીવ મુકો' પ્રાણસે સિદ્ધનું હાલકુ
જોગબતું જોટલે રાજકુમારે કહ્યું 'હું એકે જટકે એને મારીશ
માટે તું સજીવન કર' પ્રાણ મત્ર બધો કે સિદ્ધ 'સજીવન
ધરો અને પુથવા' કયો રાજકુમાર તેને તળાવ લઈ માગ્યા

હાડયો. આરે મિત્રો ભય પાગી એક બાજુ નાહા અને બીજી બાજુ સિંહ અને રાજકુમાર નાહા. જતા જતા ઘાટી જવોથી એક મોટા બાઠ ઉપર રજુધીર ગડી ગયો. સિંહ ધોડીવાર આગતેમ રાખડી ગાલનો મગો.

રાજકુમારે બાઠપર ગડીને લેયું તો દૂર એક શહેર જણાતું તે જોઈ તે ત્યાં ગયો. આખા શહેર માં એક પણ માણસ મળે નહિ. ડુકાનોગા માલ જયો હતો પણ કોઈ માણસજ નહિ હતું. કન્તો ફરતો તે એક બોયરા આગળ ગયો, ત્યાં તેને હાંથમનો ખુદખુડાટ, લલગાયો. અદર જઈને જુએ છે તો એક મુંદર બાલિકા હાંથિકા ખાતી હતી. તેણે રજુધીરને જોઈ કહ્યું “અદોદો ! આપ કપાત્રી આવ્યા ? મ્હારો રાક્ષસ બાપ બારમાર બાઠ મુખી મનુષ્ય નથી રહેવા દેતો.” રજુધીરે પોતાની બધી વાત કહી, તે સાંભળી તે ઘણી ખુશી થઈ અને તેનો સારો આદર સત્કાર કર્યો. જ્યારે પોતાના રાક્ષસ ગાપને આવવાની વખત થઈ ત્યારે તે બાકાએ રજુધીરને માખી બનાવી કંઈ લાગણીમાં ધાલી પોતાના વાગની ચેળીમાં મુકી દીધો. ધોડીવાગમાં એનો બાપ “બાઈ, બાઈ” કન્તો આવ્યો.

તેણે કહ્યું ‘મને માણસની ગંધ આવે છે’ એટલે બાલિકાએ જવાબ આપ્યો કે ‘ના બાપુ ! કોઈ નથી આવ્યું. હું મોટી થઈ એક એટલે તમને ગારી ગંધ આવતી હશે.’ બાપ પડી સુઈ ગયો અને સવારે ઉઠી બહાર ગયો.

પછી તેણે રજુધીરને પોતાની મૂળ સ્થિતિમાં ફેરવી દીધો. રજુધીરે તેને શીખવ્યું કે ‘જાન વાતમાં તું પરજાવવાનું કહેશે અને એનું મરણ થાય છે તે પૂછી લેશે’

બીજો દિવસે તેણે તેમ કહ્યું ‘રાક્ષસે કહ્યું ‘જે વળુ વખત હું તારે માથે વર ડાલેલો. પણ રસ્તામાં મૂળ લાગવાથી ખાઈ

અમેવો," તેને કહ્યું નહિ ખાઈ જવાનું વચન આપે તો હું ચોખી લાવું." બાપે વચન આપ્યું એટલે તેને રજૂખીરને રજુ કર્યો અને પસંદાવવાની મામતી કરી.

સાક્ષ્ય ઉપરથી તે એક જાણવા વાદ કરતો હતો તેને લઈ આવ્યો. આ પાદ બોલી જાણતો બેઠેને ગરજાબા સાક્ષરે સુપડું ભરી મોના મહેર દક્ષિણમાં આપી

એક વખત રજૂખીરની ઓ-ફુલારીએ બાપને પૂછ્યું, કે "તમે બહાર જાઓ છો તો વખતે કોઈ તમને મારી નાખે તો અમે શું લાખીએ ? બાપે કહ્યું "આપણા બગીચામાં માત્ર દેવ વચ્ચે લોહનો સ્તંભ છે તે જો દોઈ એક અટકે કાપી નાખે તો માફ મેંત થાય તે સિવાય થાય નહિ" ફુલારીએ જો વાત રજૂખીરને કહી

ખીજે દહાડે રજૂખીરે ત્યારે સાક્ષ્ય બહાર ગયો હતો ત્યારે એક અટકે ચાલે કેળ અને લોહનો સ્તંભ કાપી નાખ્યા; એટલે સાક્ષ્ય મળ્યું પામ્યો.

એક દિવસ ફુલારી તળાવમાં પેવા ગઈ હતી ત્યાં કોઈ લાખા તાડ જેવા સ્ત્રીને જોઈ નાસવા ગઈ એટલામાં પગની મોજડી પડી ગઈ

જો મોજડી ફુલારીએ લઈને દુરના મામના એક મામને આપી મામને તેને એક મામડું ઇનામમાં આપ્યું અને મોજડી પડેનારીને પોતાની રાખી બતાવવા માટે લાવવા આડે જડી માલકુને કહ્યું

માલકુ જડી માલકુના બોયસ આગળ જઈને દેવા લાગી કે 'જો મોજડી બાઈરે !' એને જાની જાણી ફુલારી બહાર આવી 'અંદરે નેઈ ગઈ, તેને લાખ્યું કે તેને કહાય દોઈ હશે પણ નેની પોમાને ખજન નહિ લાય

ધીરે ધીરે જડી ઉાર દુવારીને વિશ્વાસ બેઠો. એક વખત
 રણધીર ઉઘતો હતો અને જડી પીછાના મુંઝર પખાંચી વા
 નાખતી હતી એવામા દુવારી પમે આવી બેડી અને વાતમા
 ને વાતમા જડીએ દુવારીને
 કહ્યું કે “રણધીર ધણે દુર મુખી
 વાય છે તો કહાચ એને તમ
 માડુ અવશ્ય ધયું તો આપણે
 શુ બાણીએ મારે છુ એને
 પૂછી બેઠો” દુવારીએ
 હા પાડી અને પછી

બીજે દિવસે તેણે રણધીરને પૂછ્યું.

રણધીરે કહ્યું “મારી દેહમા કેળા છે તે કેમ ચલનમા બીક

ધીકતા લાકડામાં નાખી હાં ઓગાળી નાખે તો માંડ મૃત્યુ થાય તે સિવાય નહિ” એ વાત છાનીમાની જડીએ સામગી દીધી

દરેક દિવસમાં ચઢનના લાકડાં એકઠા કરી જડીએ રણધીરની કટાર સૂતો હતો ત્યારે કાઠીને લાકડાં સળગાવી ઓગાળી દીધી, એટલે રણધીર ગરજી પામ્યો.

જડીને દુલારીએ ધુલકારી કાઠી રણધીરના રાજીરમાં ઠસતુરી ભરી જાગવી રાજ્ય અને પછી તે રાજા પામે જડો સાથે ગર્ભ રાજાએ તેને પોતાની સાથે પરણવા માટે કહ્યું.

દુલારીએ કહ્યું “માટે હું મહિનાનું બારીએ બેઠી નહાવું અને બારીએ બેઠી ખાવું એવું મન છે તે મુઠ્ઠો ત્યારે તમારી સાથે લગ્ન કરીશ

એમ કહતા કહતા પાગ મહિના વધી ગયા એક દહાડો કહતા કરતા પેલા ચાર મિત્રો ત્યાં આવી ચડ્યા. નમરોઠના ઠિકરાએ કહ્યું કે “માનો ન માનો પણ આ રણ ધીરની વડુ છે” બીજો કહે “નાટે” હાથ રાજપુત્રી છે જલ્લો કે સાંભળ્યો તો ગરબન માગ્યો”

રકતક સાંભળી દુલારીએ એ ચારેને પોતાની પાને તેડા-જ્યાં અને તેમને પૂછ્યું એટલે ઠરના માયાં ચારેએ પોતાની વાત કરી વાતવાતમાં પોતાને શી વિદ્યા આવડતી હતી તે પણ કહ્યું

દુલારીએ મુધારના પુત્રને ગંદનના લાકડાં મગાવી આપ્યાં તેનું તેણે ઉડ્યું વિમાન કર્યું. દુલારીએ રાજા પામે ચાર કૃવા રીકાએ મગાવી એક જાલણની દીકરી, બીજી વણિકની ત્રીજી ખેલની અને ચોથી મુધારની

ઉડ્યું વિમાનમાં દુલારી બેઠી અને ચારે કુવારીકાએ તથા જડીને બેસાડી. પેલા ચાર રોમ્નો પણ બેઠા અને વિમાન ઉડ્યું.

પણે ઉડ્યું વિમાન ઉડ્યું એટલે દુલારીએ જડીને ધકકો માર્યો અને પાડી નાખી તે સગર હાં બોલે પડી તેના દુકડાં યદી ગયા.

સૌ શક્તિના લોચનમાં જ્યાં રણધીરનું સુહૃદ્ કાઠી પ્રાણલેખને
તે સજીવન કરવા કહ્યું પ્રાણલેખે તર્તીજ મેલ બણી રણધીરને
સજીવન કયો રણધીર ઉધમાથી ઉઠતો હોય તેમ ઉઠ્યો અને
સૌને જોઈ ખુશી થયે.

ઉઠણ વિમાનમાં સૌ પોતાને ગામ આત્મા અને ઘણીજ
ધામધુમથી રણધીર ચારે મિત્રોના લગ્ન પેલી કુવારિકાઓ
સાથે કર્યા.

તમને પણ જોના લગ્નમાં જવાનું નોતરું દેવાની અમને
કરમાશ થઈ છે કેમ આવશે કે નહિ ?

અમારા શણગાર.

પનાથી

સુંદર જો શણગાર, અમાસ સુંદર જો શણગાર.
માત તાલ પ્રભુને નિત નમિયે જન્મ તણા આધાર;
અમારા સુંદર જો શણગાર.

મુખ સપત સાપઠવી સ્હેજે, સહવિદ્યામાં સાર,
અમારા સુંદર જો શણગાર.

ભાઈ બહેન ભાડુ સજાયે હજિયે મળીયે ચાર,
અમાસ સુંદર જો શણગાર.

હૈવ ભયો હળવા વહવામાં વેણ વિવેક વિચાર,
અમારા સુંદર જો શણગાર.

સુખઈ]

કૃષ્ણદાસ ગોવિંદજી આસર.

બાળુની બહાદુરી

(લખનાર — રા. જેઠાલાલ હરિલાલ શાહ)

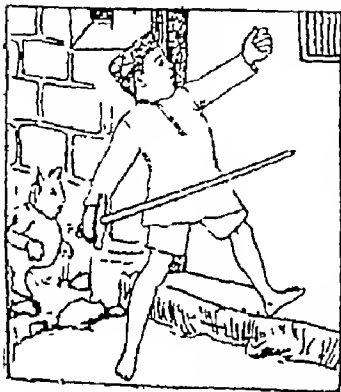
બાળુને સમુદ્ર કાંઠે બેઝી મોળની જમત બેવાની ધણી
બા પડતી હતી. તેને લાગતું કે, આપણે સમુદ્રમાં લાંબા

||સે જઈએ તો કેવી મળાહ પડે | એક દિવસ તે એવો વિચાર
તો બેઠો હતો એવામાં એક નાની હોડી તેની છેક નજીક
વીને ઉભી રહી | હોડી પોતાને ફરવા જવાને માટેજ બોલાવે
એમ બાળુને લાગ્યું, અને તે જઈને તેમાં બેઠો.

તે બેઠો એટલે હોડી ચાલવી યઇ, અને ડાલવી ડાલતી
સમુદ્રમાં લાગે અંધ ઉવટ યજ્ઞનો એક બેટ આવી પડ્યો.

ત્યાંનો એક ઘસ બાબુને પોતાના રાબા પાસે લઈ ગયો. રાબા બોલ્યો, “મહારાજ તમે આવ્યા એ જોઈ મને ઘણો આનંદ થયો. અમારી આ યક્ષનમરીની બહાર એક શક્તિ રહે છે તે માણસના જ હાથે મરશે એમ મેં આજણેલું છે તો તેને મારી નાખ્યો તો અમારા ઉપર મોટો ઉપકાર થશે આ હો તલવાર.”

“હીકડે” એમ કહી બાબુએ રાબા પાસેથી તલવાર લીધી અને કિનારા ઉપર મળેલા મુક્તને તેગલસનું ઠેકાણું બતાવવા માટે આમેલમ્મતિતુરતજ રાજનારાની બહાર ગયો. મરે બહીના બહીતાં શક્તિનો કિસ્સો જાણી દીધો, અને તરતજ બાબુ દિશ

ના બારણા આગળ ખડો થયો. “કોણ છે?” એમ કહી ગુમ્સાના આવેશમાં બૂમો પાડતો શક્તિ બહાર આવ્યો. પરંતુ બાબુએ તેની આગે મુદ્દ કરીને તેને હાર કર્યો.

આ વાતની ખબર યક્ષના રાજાને થતાજ તે બાબુની સામે આવ્યો. પછી તેણે તેને બબઝાબ મિત્રબાની આપી ખુશ કર્યો અને તે બેટ ઉપર મોટાક દિવસ બંદી પછી બાબુ પોતાને યજ્ઞવાને નીકળ્યો ત્યારે તે ગાંધજી મોડોગાની ૨૦ મેટ્રીઓને તેને નજાગણો કર્યો દોડી દઈ બાબુ ગાંધી નીકળ્યો ત્યારે તે બોલ્યો, “મફત દગ્ગામા ખરી મળદ છે!”

x નજાગણો કર્યો-બેટ આપી. નમ્રક-મુગાદગી

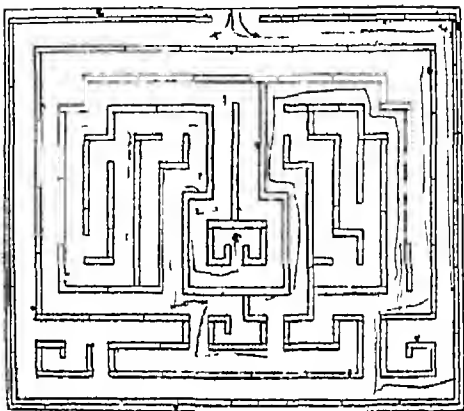
ખુલખુલ કહીને બોલાવે!

ખુલ ખુલ કહીને બોલાવે ! માડી મને-ખુલખુલ કહીને બોલાવે !
 પાટછુન ડગલો ને ટોપી ખાદીના-માથા હોથે શિવરાવે !
 ગહાર મથો ઢે બેલી બની, મા-ચોધતી પુઠે પુઠે આવે ! માં
 નિશાળે બાઉ કે ન્હાસુ બબ્બરે-તો માતાને ઘેન ન બતાવે !
 'ખુલખુલ કહીને બોલો ! કોઈ બતાવો !' કસ્તી(મધી)ચેરી ફરી આવો માં
 તમડી પહેરાવી-ટોપી ચઢાવી-કક્કર બગલમા મરાવ !
 બપલ સગાવી ઉભો રહુ ત્યા-રીઝી મા ગમ્મીએ નવસવે ! માં
 પ્રેમની ઈશ્વરદાસ-વાત્સલ્ય મૂર્તિ !-દેવી ક્યાની બા કહાવે !
 અક્ષય રહો મહારી માવડી-મહિમય-વિશ્વ ત્હારે તોલન આવે ! માં
 પાદશી

ભુલ ભુલામણી.

(લેખક—રા. નાગદાસ ઇ પટેલ)

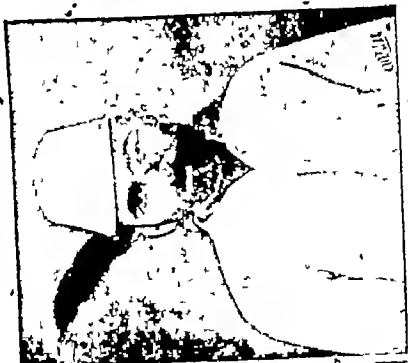
વડોદરાના કામાડી બાગમાં મેદીની સદર ભુલ ભુલામણી
કરેલી છે જેણે તે એક વાર જોઈ હશે અને તેમાં જઈ એકવાર
ભુલ પડ્યું હશે તે જીતી મુદી એ વાત બૂલશે નહિ.

આ સાથે તમારે માટે ઘરમાં રમાઈ શકે તેવી ભુલ ભુલા-
મણી તૈયાર કરી છે આ સાથેના ચિત્રમાં બતાવ્યા મુજબ એક
કાગળ ઉપર ચિત્ર દાખો, અથવા એ ચિત્ર કાપી લઈ પુઠા ઉપર
ચોટાડો પછી દીવાસળીઓના કકડા કરી બાહ્ય ગૃહરથી પ્યાન
દઈ ચોટાડો અને તમારી ભુલ ભુલામણી તૈયાર કરો.

હવે એક ન્દાની સરખી ગોળી લો. છેક બાજુએથી અંદરના
ધોડામાં જતા કેટલો વખત જાય છે તે જુઓ ત્યાર બાદ જણ
વાળા કરતી ગોળીને બરાબર મધ્યમાં લઈ જાત જે ઓળીઓમાં
દાઈમમાં આ કામ કરી શકે તે જાત ને બીજે તે વજર

આ.દા.નં. આ પ્રેમ અને પ્રીતી સી. એ. પ્રેમ પ્રેમ

1915-1916

ઓ શિશુઓ ! ઓ શિશુઓ !

(ઓ ગુજરાત ! ઓ ગુજરાત ! ને પગે)

ઓ શિશુઓ ! ઓ શિશુઓ !

પધારીએ શું પડ્યા હજી ઓ, જુભા વે ? માઝમ રાત,
પુણ્ય પતોત પ્રભા પમરત, પૂર્વે ખીર, મ પ્રભાત.

ઓ શિશુઓ ! ઓ શિશુઓ ! .. ૧

જાણે ! જો ! કામે

માનુષ્યમિતી બીડ પ જો, શુ ભૂડા એના ઉપકાર ?

(૧) મઈ દાસકે મજા જો, જન્મ ભૂમિતો જન્મજમાર

ઓ શિશુઓ ! ઓ શિશુઓ ! .. ૨

સેદ તાળી ' સુતા છે ?

ધેર ધેરમાં ખૂન (૨) ખૂન ને નપટે નીકળી નવ આપ,

(૩) રવિ ઉગમતે દાસ પ્રગટે, હસે અણુમણુ એ કહેવાય.

ઓ શિશુઓ ! ઓ શિશુઓ ! .. ૩

મીત શુભાને માય જુલુસો,

મામ જગીરો વિક્રમો હશે, પખીલો કરતાં કરશે,

નવજીવનની અડગ છેલો, (૪) પેળો આ ઉભો અણુમણુ,

ઓ શિશુઓ ! ઓ શિશુઓ ! .. ૪

પૂરો ખાંચે તેજ મરાણા,

એતન એકે ચાર પૂણા, મરિરમાં જાણા છે દેવ,

આશીના પદારવ પમકે, તદા ત્યારે સદા તતલેવ.

ઓ શિશુઓ ! ઓ શિશુઓ ! .. ૫

(૧) મઈ દાસકે મજા જો પોદર (૨) ખૂવા=ખુશવાયા, પડ્યા

(૩) રવિ ઉગમતે . કહેવાય=દેવ કળના પ્રસંગે મેકમાં સપાકાએ

જે દિક ન અણુમ. (૪) પેળો=પુણ્ય

સ્વર્ગ ભૂમિ સમ ભારત માતા,
 મર પશુ જેના ચુલ્લમણુ માતા, પ્રકૃતી પુરવ થીલાનુ રમાન;
 તારા જેણે કદમ દેસને, સરકુતિના છ સરસ પ્રદાન
 ઓ સિયુઓ! ઓ સિયુઓ! ૬

રસકસની બાં ભરચંક ભરતી,
 કલા કુશલતા જન મન દરતી, મ્હો માખા બા વરસે મેઠ,
 કણના કળશી મોલ લુપ્તજી, આજે તેનો દુખમો દેઠ.
 ઓ સિયુઓ! ઓ સિયુઓ! ૭

સપ જતાં મુખ નાસ્ત્યાં સર્વે,
 દુખી યથા સદુ મિથ્યા મર્વે, અન્યોઅન્ય વધો કલવાસ,
 મીઠાશ માલી છવતર દેરી, પર પ્રાણી મેઠા કલાસ.
 ઓ સિયુઓ! ઓ સિયુઓ! ૮

લક્ષ્મી દુખી મદા સાવરમાં,
 મગ સર્વે ખખા કાવરમાં, વચ્ચે ન તોય અરે વિખવાડ,
 મલદુર દુખરતી આનાદી, હાલ! પલકમાં થઇ બરનાદ
 ઓ સિયુઓ! ઓ સિયુઓ! ૯

નર તેજ કરમાયાં સાથે,
 રહી ગરીબી એકજ હાથે, પરાધીનતાની (૪) જાજર,
 દેખાહીર ઓગાયા ધીમા, નવજાણી નીજગતાં નીર
 ઓ સિયુઓ! ઓ સિયુઓ! ૧૦

અધાધાધી ભાગી ભાષ!
 પરદેશીઓ આબાં ધાઇ, દયા તણે દેખાહી ઠેળ,
 આઠ હથેલીમા જતણાની, હાથ ચાખ્યા સદુ છત ને ઠેળ
 ઓ સિયુઓ! ઓ સિયુઓ! ૧૧

મ્હો નેશીને નરી ગુલામી,
 હા ઠીક જો દુઃખીની જામી, સ્વામિમાનના નામ નિશાન,
 જલમુખી ઈખડાં અતરથી, જા ખુદામતની ગુલુમાન
 ઓ સિયુઓ! ઓ સિયુઓ! ૧૨

મેલ્ય ભારત અતે હર્ષે,
 નવજાનના મનસ પર્વ, નિજ જાતિનું પ્રમદ્ય જાન
 પરાધિ ધર્મ તણાં ઝટ જાખ્યા ઈરમા ગરવા બબ મુખાન
 ઓ સિયુઓ! ઓ સિયુઓ! ૧૩

માર્ગ નધો ઉઘાં છે આજે,
 ખોલવ જન્મ-ભૂમિના ગાળે, એક દિસે હિંદુ યુરપીન,
 હવ તણા હવિવાર સજીને, ગમડાવે જપના હિંદિમ.
 'ઓ સિયુઓ' 'ઓ સિયુઓ'... .. ૧૪

રહો તમે શુ કદી પઝાડી,
 -મોક્ષને મમતાણુ માડી, ધણે મોખરે મૂકી દોટ,
 પડો વામતા મઈ મુજાણા, મમે (૫) વસે ૫૦ જામલુ ભોટ.
 'ઓ સિયુઓ' 'ઓ સિયુઓ'..... ૧૫

રૂપ કેવેલ વિસરવાનાં છે,
 (૬) આત્મ વિસર્જન કરવાના છે, હાલ જશે છતવાં છે, જુદા,
 હવિવારો પુઠાં જટ જનરી, ચલો જાલોરો ધાવ (૭) પ્રયુદ્ધ
 'ઓ સિયુઓ' 'ઓ સિયુઓ'... .. ૧૬

વધી લલમખામી વર મીઠે,
 દ્રેલ રીપ, જાતે સવરથીલે, માર્ગ વલો, કરીને સન્ધાસ,
 પમલે પમલે પ્રમુના પમરે, હમલે હમલે દિવ્ય વિદાસ
 'ઓ સિયુઓ' 'ઓ સિયુઓ' ૧૭

જહાં રહા રેની રાખે,
 (૮) વીઝો તમ મેતનવી પાખે, મનોજલે મેગવવુ ધેન,
 સતત ઉવમે ઉમગ રમે, માનુભૂમિતું કરવુ મેન
 'ઓ સિયુઓ' 'ઓ સિયુઓ'... .. ૧૮

નહાના પલુ હેસરી સતતોલે,
 કુમળા પલુ જહાદુર જગવને, નિરર કુમો રુમો દિનરાવ,
 સુખતતા જમને સીખવના, ઓવારો જૂમિ કાળે જાવ
 'ઓ સિયુઓ' 'ઓ સિયુઓ'... .. ૧૯

હડો હડો જા મમલ ટાલે,
 જન્મભૂમિનાં મરનાં જાલે, જામ મરો સીરો પાતાજ;
 સખળ ઘાંત ઉલોમે જાવત, ચગકે પાલુ કાઠમાળ.
 'ઓ સિયુઓ' 'ઓ સિયુઓ'... .. ૨૦

રામકેહ.] ચિદ્રક્ષન્ત મળાજી ઓઝો.

(૫) વસે ૫૦...ઓટનામન જાવણાઓ ૫૦માં બરાઈ રહે
 (૬) આત્મ વિસર્જનપ્રાણ ત્યાગ. (૭) પ્રયુદ્ધ=ખલોતાં, ખખરદાર
 (૮) વીઝો=વીઝો, હાલો

સ્વરાજ્ય એટલે શું? સ્વરાજ્ય

(સેપ્ટેમ્બર માસવાચક ૧૯૨૧)

દાસતા પર્વતમાનવરોમા, સમાજોમા, અને ખાનગી વાતચીતમાં પણ 'અમને સ્વરાજ્ય જોઈએ' છે! સ્વરાજ્ય એટલે શું? દિલ્હીવાની ધારણા છે, સ્વરાજ્ય મળ્યા વિના બીજા કશી દેને દિલ્હીવાની જૂન માટે એમ નથી " આપ આવા વચને સમજાવ છે. આ અને એવા બીજા બોલોનો ખરો અર્થ બાંધીવળના બાગ વાચકોને સારી રીતે સમજાવવાનો આ પ્રયત્ન છે. સ્વ એટલે પોતાનું, અને રાજ્ય એટલે રાજસત્તા. પોતાની રાજસત્તા તે સ્વરાજ્ય કહેવાય. આપણું પોતાનું એટલે શાહજોડું કે વાણીવાળું નદી પણ આપણા દિલ્હીવાનના હોઠોનું મરાઠાઓના ધર્તિ દાસમાં મદાન સિવજીવતિએ સ્વરાજ્ય સ્થાપે છે તેનો અર્થ પણ જુદો છે એમ સ્વરાજ્ય એટલે મદારાજ (મરાઠાનો મુખ) તેનું રાજ્ય એટલે દિલ્હીવાનના હોઠનું રાજ્ય. એનો અર્થ બધા દેશી રાજાઓનો અમલ એમ પણ કહેવાનો નથી કારણ જો દેશી રાજા કાનો અમલ સ્વરાજ્ય દોવ તો કદાચ દેશી રાજાઓની પ્રજા પણ સ્વરાજ્યની માન્યતા કરી રહી છે તે ન કારણ તેથી સ્વરાજ્ય એટલે દેશીરાજ્ય નહીં એ તો સમજાવું દરેક ત્યારે સ્વરાજ્યનો અર્થ કદાચ કદાચ છે તેમ દિલ્હી સ્વરાજ્ય છે બિરહિ સત્તા વળે દેને તેને રહેવું નથી મળતું, તે અંગ્રેજોની સત્તા ઉપરથી નાખવા ઈંગ્લેંડે છે એમ કહેવામાં કદાચ અર્થ નથી. સ્વરાજ્યનો મૂળ અર્થ તો સ્વરાજ્ય રાજ સાથે મળે છે અને સ્વરાજ્ય એટલે પોતાના તત્ત્વ-જનના મુખ્ય વર્તે તે. 'સ્વ' નિર્ણય' મોતે મારવું એટલે પોતાના કમલ પેલે પાયા એ સમજાવવામાં છે દિલ્હી લોકોને જે પ્રજાની રાજ્યવતિ જોઈએ તે પ્રજાની રાજ્યવતિ તેમને મળે એમ સ્વ નિર્ણય, સ્વરાજ્ય-ને સ્વરાજ્ય એ સમજાવવામાં છે પોતા પર અંગ્રેજ અમલ ન જોઈએ એમ મારવું કહેવું નથી તેમ દાસ વર્તે તેની કમલ પણ નથી. અંગ્રેજ મદારાજ્યમાં પોતાને મરે છે કાનમ, એસ્ટેસિયા, ન્યુરી.

લાંક, દક્ષિણ આફ્રિકા વગેરે અગ્રેષ્ઠ સંસ્થાનેને પોને અગ્રેષ્ઠ મહારાજાઓ
 જે મોભો મોજવે છે તે મોભો અને માન પોતાને હોય એમજ દિલ્લી
 છાંદા છે જો કે દિલ્લી બિટિશ સામ્રાજ્યનું કેન્દ્ર રત્ન કહેવામાં આવે છે
 પણ તેની સાથે તેમ વર્તન નથી થતું કાનડા ઓરિસ્સા વગેરેની જેમ
 સમાનતાના હક દિંને નથી । ત્યાંની પ્રજાને જે હક છે તેવા ને તેહલા
 દિલ્લી પ્રજાને નથી । । એ બધા હક છે અહીંની તોફરયાલીના ખીસામાં
 પડેલા । । હાંખલા તરીકે રાષ્ટ્ર સધ પશ્ચિદમાં કે સર્વ રાષ્ટ્રીય મજૂર
 પશ્ચિદમાં દિલ્લિસ્તાનના પ્રતિનિધિ મોદસવામાં આવે છે તેમની ચૂટણી
 કરવાનો અધિકાર-મીજી વસહતોની જેમ દિંને હ્યા છે । તેમની નિમ-
 લ્લોકો સરકાર કરે છે । દિલ્લિસ્તાનને સ્વતંત્ર પાસમિટ તે નથીજ પણ
 વિલાયતની પાસમિટમાં પણ પોતાની પસમીતો બિજપણ પ્રતિનિધિ મોદ-
 સવાની તેને સચા નથી. ભારતમાં ને, ભારતમાં અત્રેનો અધિકારી વર્ગ
 નીમવાનો મદસવાનો કે છી કરવાનો અધિકાર આપણા મોકોને નથી ।
 અર્થાત્ આ અધિકારી મોકો કોઇ રીતે આપણ મોકોને જવાબદાર નથી ।
 આવી આજે દેશ છે આ દેશ મદલાઇ પોતાના (દિલ્લી મોકોના) તત્તથી
 અત્રેનો રાજકારબાર ચાલે, અધિકારીઓ ત્રેરા હોય કે ઢાળા (દેથી) હોય,
 તે અહીંના મોકોની સચા નચે અને દુમતમાંના મોકો જોઇએ તે પ્રજાના
 મામીક નહી પણ ખરેખરા મોગર હોવા જોઇએ એજ દિલ્લી મોકોનું
 કહેવું છે સ્વમનિર્ણયનો હક-સ્વતંત્રતા કે સ્વરાજ્ય કરીને જે કઇ કહેવાય
 છે તે આનુજ નામ એનો બીજો કોઇ અર્થ નથી

અગ્રેજોની સચા જવાબદારી નામની એમ દિલ્લી છાંદા સ્વરાજ્ય
 મજે ઓરે એટ દઇ બધા મોરાઓને દિલ્લી જદાર મદો મુકવામાં આવશે
 એ બીક પણ ખોટી છે, અગ્રેજો પાસેથી હજુ દિલ્લી પશ્ચી વાતો શીખવાની
 છે. તે શીખવા દિલ્લી મુલ્કમદી મોકો અગ્રેજોનું સ્વમત કરશે, અને તેમને
 દિલ્લી મોકોની જેમ જ સમાનતાથી જોશે મુરોનીઓ હાથમાં બધે મોદા
 થઇ મોકો છે અને બધી સચા એકદમ્યુ કરી દિલ્લી પ્રજાને તેના વાજબી
 હક આપવા અધિકારી વર્ગ નાખુશ છે-એ રિશતિ પસચાઇ જતી જોઇએ,
 મોકે દિલ્લી બિટિશ મહારાજાઓજ રહે પણ કેનેડા વગેરે વસાહતોની જેમ
 અહીંની પ્રજાના હાથમાં બધી સચા રહે અને અહીંના બધા અધિકારી
 વર્ગ પ્રજાને જવાબદાર રહે એનુજ નામ છે દિલ્લી સ્વરાજ્ય

શરદ્ પૂર્ણિમા.

(બાલ નાટક)

(સમતારા—શ્રીમતિ ગચ્છાસના શુભ-વત્રી—“ચેતન”)

પાત્રો—શરદ, દેવભક્તિ માટે તલસતો એક અગ્નિ બાળક
મહાસાધુમની બાળાઓ.

રાષ્ટ્રીય મહાસભાની બાળ સેનામાંના કેટલાક કુમારો.

સ્થળ.—નદી કિનારા પરનો રમણીય જાગ. સમય.—ચંદ્રસ્પર્શી રાત.

શરદ—(એકસો બેઠો બેઠો બબડે છે) હવે કુ શુ કરે ? અરે સમયાન !
કષ્ટ તો રસ્તો મને મુઝાડ, મ્હારા દેશને માટે કુ શુ કરે—શી શી સેવા
કરે તે તું તો મ્હને સમજાવ ? હાથ ! મ્હારો દેશ ! મ્હારો દેશ !

(દૂરથી ન્હાની બાળાઓનો અસ્થો સમજાવ છે)

“બાણો બાણો શરદ પૂનમની રાત ને,
ચાંદીયો હાથે રે મદન ચોકમા”

શરદ—આ શુ સમજાવ છે ? બાળે યાના ગરમા છે ? હાથ ! હાથ !
આ જવા બેઠોને શુ થયું છે ? અરે ! ગરમા ને ઓર ને એ બધું બાપણે
ત્યા શુ માટે લેખ્યું ? આ મ્હારા હિદ ! મોજ શાય ને જાનવાનમાં
તું પાવમાસ થઈ ગયું તેણે હજીયે તારાં સવાનો યાનો બાનદ ઉભી
રહ્યા છે ?

(હાથમાં કુસળી હાથ લાખે કેટલીક બાળાઓ માતી માતી પ્રવેશ કરે છે)

“મ્હારી કપડીમાં મ્હેક મ્હેક ન્હેરી દો રાજ !

કોઈ કુમુદ સ્થો, કુમુદ સ્થો !”

૧લી બાળા—(ચમત્તે) બાઈ, સ્થો કુસ બેઠો ?

શરદ—કેમ પ્હેન, બાળે આ બધું શુ છે ?

બાળા—બાળે શરદ પૂર્ણિમા છે

૨જી બાળા—બાપણે જેતે મણ્ડેકારી પૂનમ હતીએ હોએ ને-તે. તમે
નથી જાણવા ?

ચરત—હું ? ના ..હા જલ્લુ કુ તો ખરો જલ્લુ તેમાં—ત્કમે જ્યાં
અહીં થુ કરો છો ?

૧ લીલાળા—અમે આગે, અહીં ઉત્તરુ કરવા આગાં છીએ

૩ છ જાળા—ત્કમે આવશે અમારી સાથે ?

ચરત—ના ખડેન, મ્કને તો એ જલ્લુ નથી મમલ

૨ છ જાળા—ત્કમે ! ત્કમે તે કેવા છો ? એમાં વળી ન થુ મમે ?
આથોને ? મ્કલ કરીશું.

૧ લી જાળા—આલો આધ, આવશે ? અમારી સાથે જાળસેનાના
થોડા છોકરાઓ પણ છે.

ચરત—જાળ સેનામાંના છોકરાઓ ? ત્કમારી સાથે ? હેં ! તેઓ
થુ કરવા અહીં આવે-હે ?

૧ લી જાળા—કેમ વળી ? ઉત્તરુ કરવા

ચરત—જાળસેનામાંના છોકરાઓ ઉત્તરુ કરવા આવે ? જાળસેનાના
છોકરાઓ ?

૩ છ જાળા—હાથ ! હાથ ! તેમાં આવુ થુ કરો છો ? આવે જ ને ?
કેમ ન આવે ?

ચરત—હાથ ! ન મોલો, ન મોલો, આ ! મ્કલ મ્કલ મમે છે,
ખડેન, કહો કે એ વાત જુદી છે, જાળસેનાના મોકલાઓ ઉત્તરુ કરે !
ના, ના, જુદી વાત

(ખાલીના પિણાકમાં સજ્જ દયલા છોકરાઓ ફરવા રમતા જાના માતા
આવે છે)

જમ જમ ધરણી કુળવશુ, અમ દેવવર્ણ કરી માન,
જમ, જમ, જમ, નાદ કરીશું, રુદ્ર મેધા અમ પ્રાણુ,
અમે દિહી દિહી દિહી, એ દિવ અમારો દેશ

ચરત—(મિકદમ ઉરકેરાધ જમતે) ચરમ છે ત્કમને. આ થુ કરી રજા હો ?

૧ લો જાળક—અહો ! ઠાણુ ચરત ? કેમ મધ થુ છે-ત્કમે થુ થાય છે ?

૨ જો જાળક—આસો એને આપણી સાથે રમવા તેડી જઈએ.

૩ જો જાળક—ચાલ ચરત ! અહીં એથો મેક્ષીત થુ કરે હ ?

ચરત—ના, આઈ ના. મ્કને અકસો મરી રહેવા દો.

૨ જો જાળક—પણુ છે થુ ?

ચરત—ત્કમે જ્યાં ઉત્તરુ કરવા આગાં છો ?

જાળક—હા, કેમ ?

શરત—જસે થઈ મુઠ્ઠું ખસી જાએ, ખસી જાએ, ત્હમે જાવા
નહી પાસેથી. એ મ્હારા દિલ ત્હારું બાળ કોણ ઉપાડશે ?

૧ બાળક—(શરતની પાસે જઈ તેને સાત પાડતાં) દિલનું બાળ
ખાવણું જખાજ ઉપાડીશું હોં ! નથી લેતો ? જો —

સત્તાં છે સત્તાં સત્તાં જની સત્તાંયદી વીરો,
હરીશુ સત્તાની રક્ષા અમારા દેશને માટે
અમારી ખાલૂખિના અમારા દેશખંડના
દુખો સૌ દર કરવાને અને આ ભેખ સીધા છે.

શરત—હા હા હા ! વાદરે તમારો ભેખ ! ભેખ લેનારા આમ ઇલાણીએ
નીકળતા દશે ખરે ?

બાળક—દેખ ન નીકળે ?

૩ જો બાળક—જો શરત ! તું નહામા વિચારો કરીને દુખી થાય છે.
તું બદી શું કરે છે ? એકઠો ભેટો ભેટો 'દાખ દિલ, એ મારા દિલ'
કર્તો કરે છે ને દુખી થાય છે નથી કમ કામ કરતો કે નથી કોઈ જાતની
રમત અમતમાં આગ લેતો તું ધારે છે કે એથી દિલનું બાળ ઉપાડશે ?

શરત—તું શું કરે તે મ્હને તો કંઈ સુઝતું જ નથી. પણ ત્હમને જખાને
આમ મળા કરતા લેઈને મ્હારો છવ જળી જાય છે.

૧ બાળા—તેમાં અમારી આંખે રમતા નથી આવતા ?

શરત—હા મ્હને એમ થાય છે કે ત્હમે જખાં આંગે આનંદ થી રીતે
કરી શકો છો ?

૧ બાળા—જરૂર છે સાહ, બ્યારે આપણો દેશ આવા દુખમાં હોય ત્યારે
મુખ ને આનંદને મેળા મઝા કરવા અને તો નહીં, પણ

શરત—પણ પણ કંઈ નહીં ત્હમને દેશને માટે કંઈ સાચતું જ નથી.
ત્હમે દેશદિનના કંઈ સમજવાજ નથી નહીં તો આમ આનંદ કરવા
ન નીકળો શકો.

૧ બાળા—શરતભાઈ, કાજની વખતે કામ કરીએ ને ધૂસંદની વખતે
આવા પુતમ જેવા દિવસે સૌ સારે મળીને નિર્દોષ આનંદ કરીએ ને
રમીએ એમાં શું ખોટું ? ને એમાં દેશદિલ શું જમડયું ?

શરત—શું જમડયું ? આ આખો દેશ ત્રાણ ત્રાણ પોતાની રચો છે ને
ત્હમને પુતમ ને આનંદને વળગી ને એ જમું મુઠ્ઠું છે કેમ ? જરૂર ! આ
૧૯૭૮ની આવમાં પણ ત્હમે ઉત્સાહ ને આનંદના કમાં કર્યો ?

૧ માળા—ચરત ! કોઈન જાતના જ્ઞાન ન ભોમવવા, સદાકાળ હામ હામ
કર્તા કરવું, એમાંજ દેશભક્તિની સમાપ્તિ થાય છે એમ તું સમજે છે ?

ચરત—એમ નહીં, પણ એટલું તો ખરું છે—

જ્યાં પુત્રો બ્યારે જનમ જૂનિના સેવક થશે,
અને સેવા ધર્મે સદા સુખ દીર્ઘ વિસરશે,
તેજ સૌ જ્ઞાનદો જનનીદિવનાં કામ કરશે,
તકારે આ દિવે પરિપૂરણ સુખાનંદ થશે.

૧ માળા—તેની કોણ ના કહે છે ? એવો ક્યો બાળક હશે કે જે
માતાની સેવા કરવાની ના પાડે ? પણ ચરત ! ગમે એવું જ્ઞાનના પ્રસન્ન
પણ માણસે મહુ શોક ન કરવો જોઈએ. આશ્વત્થી સામે થવું, તે ટાળવાના
મની શકે એટલા ઉપાય કરવા, ને સદા ઉમમી રહેવું કે જોવી શત્રુ સાથે
યુદ્ધ કરવા માટે આપણુ જળ ટહી રહે. હમેશાં શોકન કર્યા કરવો ને
કંઈ કામ પણ ન કરવું એના કરતાં તો જ્ઞાનદ કરવો એ વધારે સારું.

૧ માળા—ખરૂં છે હોં જાણ ! અમારા મહિમામમતા માતૃમીતો તો
એ જ ઉપદેશ છે કે થાંય એટલું કામ કરો ને કુરસના વખતે ખુશ જ્ઞાનદ કરો.

૨ છ માળા—ચાલો બાઈ, ચાલો શોક છોડી દો ને અમારી સાથે
રમવા ચાલો, જુઓ કેવી મજાની રાત છે

સુંદર સુંદર પૂનમની રાત,
મનહર જોષતી દો રાગ !

૩ છ માળા—મને તો એમ થાય છે કે ખુશ માણસે ને ખુશ ફરીએ
ને જ્યાં ખુશ અમત કરીએ—ચાલે ને જાણ

૧ માળા—ચરતબાઈ, ચાલો પ્રથમ આપણે ભારત માતાની સ્તુતી
કરીશું ને પછી હલણી કરીશું ને પછી કેની સ્વદેશ ભક્તિની ખુશ ખુશ
વાતો કરીશું, હ

૩ છ માળા—ને પછી ખુશ રમીશું ને પાછા જાણું. અમારા ગરબા
તો સાંભળજો

“જનની સેવનનો મહુ મહુરો જવસર કર્યા મળે !”

એવું એવું મહુ જાણીશું

ચરત—ચાલો હવે જ્યાં કહેશો એમ કરીશું.

(જ્યાં જાય છે જતાં જતાં માળાઓ ગાય છે)

“મદાગે મળીમાં મેક મેક મેકી દો રાગ !”

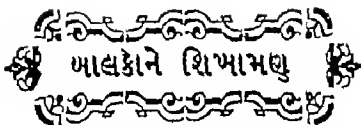
કાઈ કુસુમ સો, કુસુમ સો ?”

નાતબાવના કુવારા, ડાળલા, દીવીઓ, રમકઠાં, વાળાં વગેરે બનાવતો પણ ઈરેક પ્રકારનું એક એક નાંજ તેનાર કરતો; બાકી તેનો સમગ્રો વખત નવી નવી બાંધીઓ અને નમુનાઓ શોધવામાં જતો અને પરીણામે બૂખનો બૂખ રહેતો.

“હું, દેશી કારીગરોની ખરાબ વ્યાવસ્થા જોવી હોય છે કે, કોઈ બીજા અરેખર જેવી ઘવી એકંએક તેના કરતાં કેટલે દરજ્જે ઉતરતી ચીજ ઘણાક પસંદ કરી લે છે, તે તરફ તેઓ વધુ ધ્યાન આપે છે. ઘણેલા તરીકે તમે પાટણન શીવદાવવા જશો તો કેવા કટનું પાટણ તમે પહેર્યું છે તેનો ક્યાસ ફરજી કરી લેશે કે ‘બાઈ આવું પહેરવાવાળા છે.’ પછી તેનાથી જરાક સારૂ સીવીને તમને સાલના રેડ કરી દેશે. અરેખર એવું કરવું એકંએક કે બનવા સુધી પાટણનું માપ દેવી વેળા પોલીયું પહેરવું અને કાટનું માપ આપતી વેળા બજારનું પહેરવું. ખમીસ શિવદાવતાં પહેરવું પહેરવું અને બૂટનું પરમાણું આપવા થપ્પત પહેરીને કે ઉઘાડે પગે જવું.

“બોતરફથી પોઠાર આવે છે કે ‘બાઈઓ ! દેશી માલને ઉત્તેજન આપો ! ઉત્તેજન આપો !’ પણ કોઈ એમ કહેતું નથી કે ‘બાઈઓ ! દેશી કારીગરોને સુધારો ! સુધારો !’ એ દેશી લોકો માલ સારો બનાવશે તો પ્રજાને દેશી માલ ખરીદવાની જાલામલ કરવી પડશે નહિ. વિલાયતી માલ વિલાયતી હોવાથી નહિ, પણ સારો સસ્તો અને ગંધ બેસતો હોવાથી ખરીદાય છે બધી નહિ તો ઘણીક વસ્તુઓ જોવી હોય છે કે રહેજ કાળજી અને સાફ ઘનતથી વિલાયતીને ટક્કર મારે જોવી જતી રહે છે, માટે દેશી કારીગરોને સુધારવા એ આખાલીતું પહેરું પગથીકું છે.”

(સંજ્ઞક—જા સા. સમલુખા ગોવિ હસાઈ દેશઈ)

પ્રીતિ બાળકો, બાવો બાળે તમને શીખામણની જોડાઈ
વાત કહું, તે તમે ખુબ ધ્યાન રાખેને યાદ રાખશો જોવી જાણ
રાખું છું. હમેશાં સવારમાં વહેલાં ઉઠીને હાલુ પાણી ઠરીને
નાહી પીધેને પોતાનો કબજાસ કરવો. વહેલાં ઉઠવાથી બાળો
હીવસ મન બાળકમાં રહે છે જલદી નહાવા પોવાથી બાળો
હીવસ ખુશ રહેવાય છે અને શરીર તથા મન સ્વચ્છ રહે છે.

ગાળઠા, કહી પણ જુઠું બિલવું નહિ જુઠું બિલવું તે મહા
પાપ છે પાપી અને નીચ માણસનું તે જુઠું અપલક્ષણ છે નાની
બાળતોમાં તેમજ હસતાં હસતાં મસ્કરીમાં પણ જુઠું બિલવું
નહી જુઠું બિલવાથી ઇશ્વરનો બ્રહ્માન્દ્ર ધાય છે અને જોડીને
પૃષ્ઠ છે, તેનું પુરિષ્કારમાં ટેવો ખીમી ધીમી પવવા પ્રસીદ્ધ
નાની અને નાની જુઠીમાં ટેવો ખીમી ધીમી પવવા પ્રસીદ્ધ
માટપણમાં તમને અસહ્ય દુઃખામક થઈ પડશે ગમે તેવું અશબ
કામ થયું હોય અમર દર્શ પણ તુલ્યાન થયું હોય તો પણ સાચે
સાચું કહેવું, સાચું બિલવાથી તુલ્યાન થઈ હોય અથવા શિક્ષા
થતી હોય તો પણ તે સહન કરીને હિંમત રાખી સાચું બિલવું
તેમ કરવાથી ઇશ્વર રાજી રહે, માઆપ, સખા વેઠાલાં તમા પાસ
પાંચેથી પણ રાજી રહે અને વઠાણ રાખી આપણને બિલવા
સન કાંઈ આપણને અઘરાય તેવી રીતે વર્તવું બેઠકે જુઠું બિલવી
આપણે પ્રભુને તથા માઆપને ઉતરીને રાજી થઈએ છીએ પણ
અરુ ભોતા તે ઉતરતાં નથી પણ આપણેજ ઉતર્યાં છીએ
વણાં ઉકારીને જુઠું બિલવાની ટેવ હોય છે જરા જરા બાળતમા
પણ જુઠું બિલવી સર્વને ઉતરે છે કાંઈને મારે, કાંઈને ગાળે
વથા કાંઈ સાચે લક્ષણી કરે છતાં સાચાઈનો રોળ કરી ગમે તેમ

જુકું 'બાલી છેતરે છે. પણ તેની શીશ્યા કોઇ વખત એટલી સજ્જન થાય છે કે બધી છાત્રી સુધી યાદ રહ્યા કરે. માટે કહી પણ જુકું બાલવાનો યત્ન સુદાં કરવો નહિ

બાળકો, જુકું બાલવાની ટેવમાંથી ચોરી કરવાની ટેવ પડી જાય છે. આ ટેવ ઘણીજ ખરાબ છે નાની નાની પેન, સીસપે-નની ચોરીમાંથી મોટી ચોરીઓ કરવાની ટેવ પડે છે અને તેમાંથી ભયંકર પરિણામ આવે છે કોઇ દીવસ કોઇની પણ પડેલી ચીજ લેવી નહિ. કહી કોઇ જગ્યાએથી જડી ક્ષેપ તો તે જાણુબાણુના સર્વને જતાવવી અને જેની હોય તેને આપવી. કોઇ માલીક ન મળી આવે તો કોઇ વહીવટને સોંપવી જે તેનો યોગ્ય જાંઠાબસ્ત કરશે. વખતે યાદ તો કરો કે એક છાત્રી નાનપણથી નાની નાની ચોરી કરતાં ચીખ્યો હતો તેના મનમાં તે એમ ધાસ્તો કે આટલી ચીજ લીધો તેમાં શું ! તેમાં કોણ જાણવાનું છે ? પરંતુ જેમ જેમ ઉંમર વધી તેમ તેમ તેની ટેવ પણ વધી અને અમળ જતાં મોટી ચોરીઓ કરવા માંડી અને છેવટે શીશ્યા થઈ અને જહાં જુકું ૧૭ નંદ કાળ ને જીવી નહિ પાળનાં બહો જસાય ત્યારે પુટયા વગર રહે નહિ, પછી તે પચ્ચાદાર કે ગરીબ કોય પ્રભુને ત્યાં ગયાં કરખાંજ છે ત્યાં કોઇ જાતનો ભેદ છેજ નહિ. માટે હમેશા સદાચરણી થવું કોઇને નુકસાન થાય તેવું વર્તન રાખવું નહિ સર્વ સાથે માયાથી રહેવું વિવેક, વિનય શોખવે. નાનપણથી સારી ટેવો પાડશે તો પડશે મોટા ઘણા પછી સુધરવું મુશ્કેલ પડશે. તમે હમેશાં બાળક રહેવાના નથી પણ મોટા થવાના છો અને દુનિયાના બીજા મોટા માણસો માંતા એક પણ થાઓ. માટે નાનપણથી તમારા આચાર વિચાર સુધારતા શીખો. બાળક તથા બાળકીને સસારનાં પીતા માતાની ઉપમા આપવામાં આવે છે, માટે યોગ્ય માતા પીતા થવા નાન પણથીજ યોગ્ય વર્તન રાખતાં શીખો, જેથી તમારું ભવિષ્ય ઉજવણ અને કીર્તિવત બને.

(૧)

મીઠાઈબાજીરે
બે ધોકરા

(૨) શિમાબાનું
મરમા

(૩૨) સાલસી કુતરો

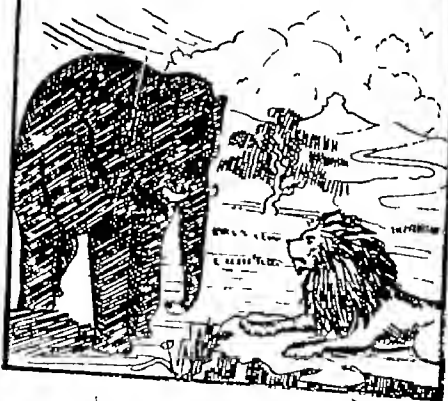
(૩૩) દેડકાનો રાજ

૫) સીંહનું બામકુ જોડેલો નાક

૬) સીંહ અને હાથી

(૭) કાગડો અને મોર

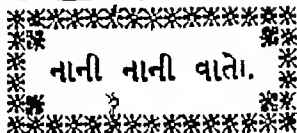
(૮)

ગરૂડ પક્ષી અને તીર

ખાસ વાર્તાઓ

[અખનાર—રમણલાલ નાનાલાલ શાહ]

(૧) મીઠાઈવાળો અને બે છોકરાઓ

એક વખતે બે છોકરા એક મીઠાઈવાળાની દુકાને ગયા. મીઠાઈવાળાની નજર બીજા બાણુ હતી એ તકનો લાભ લઈને એક છોકરાએ માલાહીથી મોઝક પેડા લઈવ્યા અને સુપમાપ પોતાના દોસ્તદારને આપી દીધા તેણે સહાઈથી પોતાના ખીસામા પેડા સેરવી દીધા. મીઠાઈવાળાએ બ્યારે પોતાની નજર પેડા તરફ ફેરવી ત્યારે તેને મોઝક પેડા જોયા લાગ્યા અને શક આવવાથી પેડા બંને છોકરાઓને પકડ્યા. જેણે પેડા પકડેલા લઈવ્યા હતા તે છોકરો બોલ્યો, “ભગવાનના સોગન ખાઈને કહું છું કે તારા પેડા મારી પાસે નથી” બીજો છોકરો જેના ખીસામા પેડા હતા, તે બોલ્યો—“અને હું પણ સોગનપર જણાવું છું કે તમારા પેડા મેં લેયાં નથી”

મીઠાઈવાળો સુચંવાઈને બોલ્યો “તમારા બેમાથી ચોર કાણુ છે તે જો કે હું કહી નથી શકતો, છતાં પણ મારી ખાત્રી છે કે તમારા બેમાથી એક જણ ચોર જરૂર છે અને તમે બન્ને પાકા બદમાશ છો. અહીંથી તમારું કાણુ કરો”

સાર—ચંદબજારી દાલિક રીતે કદાચ માણસ જગતમા પોતાનો બસાવ કરી શકે, પરંતુ તેથી તેની કરામતોરી બીજાઓ જાણવકજ નથી એવું બદમાશ માણસો ધારતા હોય તે તેમની શુભ છે.

❀ લોકડી અને કુકડો ❀

એક ખેડુતે પોતાના ખેતરમાં એક છટકુ લોકડીને માટે રાખેલું હતું. એક દિવસ એક લોકડી બાઈ ભુલથી તે છટકામાં સપડાઈ ગયા. તરતજ ખેડુતના મંરણસંજ્ઞાએ જમાવૂંમ કરી મૂકી. લોકડીએ છટકવાને બહુ ફાંફા માર્યા પણ તે ન છટકી શકી એટલે તેણે એક નવો ઉપાય શોધી કાઢ્યો. તેણે કુકડાને મીઠું અવાજે કહ્યું, "કુકડાભાઈ! આ બાબુશી હું જતી હતી એટલામાં મેં તમારો અવાજ સાંભળ્યો અને તમારી ખબર અતર પૂછવા હું અહીં આવી ત્યાં આ છટકામાં સપડાઈ ગઈ જરાક એકાંક લોકડી લઈ આવો તો આ ફાયરમાં રાખી દહને હું છુટી જઈ શકું."

આ સાંભળીને કુકડો તરતજ ત્યાંથી પોતાના માલિક પાસે દોડી ગયો અને તેને બધી વાત કહી સંભળાવી. પ્રજ્ઞાતના તપસ્વીની તમામ વાત સાંભળતા જ ખેડુત લાજલો એક બજરુંજ લઈ લઈને ઉઠ્યો અને લોકડીની જોવી તો ખબર લઈ નાખી કે લોકડીનો પ્રાણ તરત ચાલ્યો ગયો.

સાર — આપણા દુઃખનના ગમે તેવા મીઠા બોલ ઝેર સમાન જ આપણે બોલવા ભેળંએ અને મીઠા શબ્દોથી છેતગાઈ ન જવું ભેળંએ.

❀ સાહસી કુતરો ❀

એક વખતે એક કુતરો એક રસ્તે ઘડને જતો હતો એટલામાં ગામના બીજા કુતરાઓએ તેને ભેળ્યો અને તે તમામ તેની પાછળ પડ્યા. આખરે કુતરાએ વિચાર કર્યો કે નાસવાની હવે મારામાં શક્તિ નથી અને નાનું નક્કિ તો પ્રાણ બચવાનો પણ સમય નથી માટે જ્યારે હવે મોત નક્કિ છે ત્યારે લાવ ગામખર આ કુતરાઓની ખબર લઈ નાખું.

એમ વિચારી "હુહુહુહુહુહુ !!!" કહીને તેણે પૂછડી ઉમી કરી હાત દેખાડી દુમલો કરતી હવે જ્યાં મુરકવું શરૂ કરી યુદ્ધના ચિન્હો દેખાડ્યા કે વસ્તુ જ તેનો પીછો કરનાર કુતરા પાછલા પગમાં પૂછડી ઘાલી ત્યાંથી પલાયન થઈ બધા અને પેલો દિગ્મતવાન કુતરો પોતાને રસ્તે બાલતો ઘયો.

સાર:— ગમે તેવા કટોકટીના અનુભવમાં પણ દિગ્મત ન હોય. યાદ રાખવું કે "દિગ્મતને મહાં તો મદદે પુઠા."

દેડકાઓનો રાજા.

એક તળાવમાં હજારો દેડકા રહેતા હતા. એક વખત તે સર્વેએ સેના મળીને એવો વિચાર કર્યો કે આપણા મામે એક રાજા હોય તો કીક ઇશ્વરની પ્રાર્થના કરવાથી ઇશ્વરે પ્રસન્ન થઈ એક લાકડાનો દુકડો આકાશમાંથી પેલા તળાવમાં નાખ્યો, અને કહ્યું કે હો આ તમારો રાજા.

પહેલા તો દેડકા ઝબકાયા પણ પછી તો તેઓ રાજાની આજુબાજુ ફરફટાઈ કરવા લાગ્યા. રાજા તો કાર્દજ બોલે નહિ અને દેડકા મન ફાવે એમ મોજ કરે.

પણ તેઓ અસતોષી હતા. તેમને આ નિર્દોષ રાજાથી સતોષ ન થયો. આથી તેમણે તમામે એકઠા મળી ફરીથી ભગવાનની પ્રાર્થના કરીને બીજો ભોરાવર રાજા માગ્યો. ઇશ્વર ચીકારા ગયા અને તેમણે એક મોટો બગલો તે તળાવમાં મોકલ્યો. આવડા મોટા રાજાને જોઈને પહેલા તો દેડકાઓ બહુજ ખુશ થયાં પણ બગલાએ રોજ અપાઝપ દેડકાને આરામવા માડ્યા. મોઝાક વખતમાં તો સેકડો દેડકા પુરા થઈ ગયા. આ જોઈને તેમણે ભગવાનને ફરીથી પ્રાર્થના કરી કે મહારાજ ! અમારો આ રાજા તો બહુ ભુટા છે ! અમારે તે તથી ભ્રષ્ટ્રો, મારે તમે તે પાછા લઈ લો.

તરતજ આકાશવાણી થઈ કે જેવી તમારી ઇચ્છા હતી તેવો રાજા તમને મળ્યો છે હવે તમારી પ્રાર્થના ફાકટ છે. અસતોષીને કમે સદા હુ ખજ છે.

છેવટે પોતાની જ મૂર્ખાઈને લીધે બધા દેડકાઓએ પોતાનો જીવ આમ ગુમાવ્યો.

સ્ત્રી:—“પ્રભુને ગમે તે સમે, સૌ સહેવું,”

“સદા રાજી રાજી હૃદમાં રહેવું” —ક. દ. ડા,

❀ સીંહનું ચામડું ઓઢનાર ગધેડો ❀

એક ગધેડાને એક વખતે સીંહનું ચામડું કોઈક જાણીએથી મળ્યું અને તે પહેલો લઈને તે બહાર ફરવા નીકળ્યો. સીંહના ચામડાને ભેટને બધા જનાવરો ઠરીને ત્યાંથી ભાગી જવા લાગ્યા. એટલામા તે ગધેડાને ધણી ઓચીંતિ તે જંગલમા આવે ચડ્યો અને પહેલા તો તે પણ સીંહના વેશમા ગધેડાને ભેટને ઠરી ગયો, પણ ત્યારે તેણે બાણુ કે આ સીંહ(!)ને તો બે લાખા લાખા ઠાન છે, ત્યારે તે જટ ચમચ ગયો કે આ તો આપણા ગજાજી જ છે ! તેણે પોતાના હાથમાના ધોધાવટે બિચારા ગધેડાની સારી રીતે પૂછા કરી નાખી ગધેડાએ સીંહનું ચામડું ઠાઠી નાખ્યું અને તેનો ધણી તેને ઢોરીને ઘેર લઈ ગયો.

માર — મૂખ માણસ વિદ્વાન બનવાનો ગમે તેટલો કેળાવ કષ્ટ, પણ છેવટે તેની હાત્રી જ થાય છે

❀ સીંહ અને હાથી ❀

જંગલમા વચનાર એક વનરાજ એક દિવસ મનમા વિચાર કરવા લાગ્યો કે માણ જોયો બગવાન વનનો રાજ્ય એક સાંધારણ મનવજના અવાજથી બીલે એ ખરેખર શબ્દમરેલી વાત છે આ વિચારેને લીધે તે બહુ દુઃખી હતો એટલામા તેણે એક મદોન્મત્ત હાથીને પણ દુઃખમા બેઠેલો જોયો. સીંહ તેને પૂછ્યું, “મદાસજ હસ્તિસેન ! આપને શું દુઃખ છે કે આમ ચિંતાગુર દેખાવો છો ?” હાથી દિલગીર વ્યહેરે બોલ્યો. — “હાઈ ! બલ-ભલાને હું જોર કરી ચક્ર એવો બગવાન છું પરંતુ આ નાનકટા મગવરાજી આગળ હું તમ્ન લાભા યઈ નઈ છું મારા ઠાનમાં તેઓ પેત્રી જઈ મને મરણને શરણ કરી દેવાને ચક્તિવાન છે.”

હાથીનાં આ વચનો સાંભળીને સીંહ સમજી ગયો કે હરેક બગવાન પ્રાણીને પણ કાંઈ ને કાંઈ સકદ તો હોય છે જ

મતલબ—આ અસાર સંસારમાં સદાકાળ કોઈ સંપૂર્ણ મુખી હોતું જ નથી. એક યા બીજા પ્રકારના દુઃખો તેને લાગેલા જ હોય છે

—કોટાંગી કાગડો—

એક કાગડાને પોતાની બાત અને ન્યાત તરફ બહુ તીવ્ર રુકાર હતો. તેને હમેશા મોઝ જેવી સાગે બાતના પક્ષી તરિકે ગણવાની ઇચ્છા રહેતી હતી. આ કારણને લીધે એક દિવસ તેણે ઘોડાકે મોઝનાં પીછા પોતાના શરિર પર પહેર્યાં અને મોરના ટોળામાં જઈ ચડ્યો. પણ શ્રીમાનનુ આમ સ્વરૂપ જોઈને જ બધા મોરોએ સેગા મળી પોતાની આશ્ચયવતી તેને કરી ખાધો તથા અધમુજો કરી નાખ્યો. છેવટે ઘણે જ માર ખાઈ નિશ્વસ બની દુઃખી બિલે તે પોતાના બાતલાઈઓ સેજો પાછો ગયો. પરંતુ તેના બાત બાઈઓ તેના મગજની ખુમારીની આ વાત જાણતા હોવાથી બોલ્યા—“રે દુષ્ટ ! ઇશ્વરે તને જે બાતિમાં જન્મ આપ્યો એ બાત તરફ ધિક્કાર બતાવી તે કોગી બનવાનો લોભ ન રાખ્યો હોત તો આજે તારી આવાં કથા ન થાત.”

સાર—ઇશ્વરે જે સ્થિતિમાં આપણને પેદા કર્યાં હોય તેમાં સંતોષ ન માનતા બીજાની નકલ કરવા શીખવામાં તુકથાન જ થવાતું.

—ગરૂડ પક્ષી અને તીર—

એક ગરૂડ પક્ષી એક વખત એક જાડની ડાળીએ બેઠું હતું ત્યાં અચાનક એક પાણીના બાણથી તે તરફડીને જમીન પર પડી પડ્યું. પણ ત્યારે તેણે તે તીરને છેઠે ગરૂડનાજ પીછાં જગગાઠેલાં બોધાં ત્યારે તેના સંતાપનો પાર રહ્યો નહિ. નિશ્વાસ નાખીને તે બોલ્યો—“હાય ! ગરૂડના પીછાવાળા તીરથી જ માફ મેલ થાય છે એ કેટલી કમનસીબીની વાત છે !”

મતલબ—ત્યારે આપણને આપણા કોઈ સંબંધી તરફથી જ દુખ કે તુકથાન થાય છે ત્યારે આપણા સંતાપની સીમા નથી રહેતી.

બાલ લેખો.

આવના બૂખ્યા બગવાન

[સપ્તમાર — ૪ વન

અમુકાદ ૩ ૫ ૧૬]

૦૦૦૦૦૦૦૦

૦૦૦૦૦૦૦૦

[નોંધ—દુનિયામાં બધી ચોળે કરતા નાનાં બાલકો બગવાનને વધારેમાં વધારે બ્લાધા હોય છે તેવું કારણ એ છે કે નાનાં બાલકો તરુ બોળા ને નિર્દોષ હોય છે તેમના મસ્તીવોદાન પણ વેરભાવ વમરનાં હોય છે. તેમના મુસ્સાવું વધારેમાં વધારે ખરાબ પરિણામ કેવળ રહી પડવામાંજ આવે છે. અદેખાઈ તેમને દોતી નથી. બીજા સવાળની પણ તેમને દરકાર નથી દોતી. જાજ કારણકર બગવાનને નાનાં બાલકો સાથે વધારે બ્લાધાં છે, અને એવાજ એક નાના બાલકથી બગવાન કેમ રાજ થવા લેતી આ વાત છે—તત્રી બાલકજીવન]

એક દત્તા ડેસીમાં તે બહુ અમરદમકત અને મરજાદી દત્ત હાકોરજીવી તેઓ બહુ રહી રીતે સેવા કરતાં ને તેમને મજલા, રજુમાર, મોવાળ, રાજ મોજ, ઉત્થાપન, મોમકુમાર, સધા, રથન, વિગેરે આઠ વખતનાં લાડકાં હતાં. પવિત્ર બ્રહ્મચારસના દ્વારે પોતે રેડીયા પર સાથે ક્ષતિયા મુતંગના ૩૫૦ વાંતજાનાં પવિત્રાં હાકોરજીવી અર્જણ કરતાં, અને એમ બહુ લાડકાં કરતાં મેલીને હેતુ હેઠળ કેટલું નહોતું પણ એક દુઆ નામની આઠ નવ જાની પેલતી દીકરીની દીકરી તેમની સાથે રહેતી હતી ને તેની સાથે તેઓ બ્લાધા ચુલરવાં દતાં.

એક વખત ડેસીને ટાંધક જરૂરના કારણે બદારગામ જવાનું થયું પણ હાકોરજીવી સેવા કેણુ કરે? તેમણે દંસાને કહ્યું,—“જો બેટા, આજનાં ખડોલના મજી કાઢીને ત્યાં જ રહેજે, પણ સવારે હાકોરજીવી સેવા કરજે અને તેમને રાજમોજ પચાચીને જહી જ જામજે. જો હો બહેન! વિચરી જહી મા” દંસા મોલી,—“વાર જા, જાએ. હું જરૂર તેમ કરીશ.”

હાસી તો મળ્યાં. બીજે ત્રિસે સવારે દંસા લી. હાકોરજીવી રજુમાર તથા વચો પચાચી જહી પોતે રાધેહો રાજ તેણે હાકોરજી આગળ મુખે દંસાના જનમા કે હાકોરજી દમજી આપી એમ કરતાં પાઠ અર્પા કાઢાં થઈ ગયે. પણ હાકોરજી કંઈ ખાજે? દંસા મોલી, “કેમ હાકોરજી! અમવાન.”

મારા જોડે કેમ રીસાયા છો ? ખાઈ જાએતે ? જુઓ, મને જૂન મફત લાગી છે, મારા પ્રશ્ન ' તમે જમી શો તો પછી હું જમી શકું ' "

કલાક બે કલાક થઈ ગયા સ્નેહ ડૂરી મઈ પણ ઠાકોરછએ તે કાઢી ખાધી નહિ. હસા રહી પડી રડતી રડતી બોલી, - ' એમ ને ? મારા માણનાં હાથે જમો, ને મારે હાથે તો ન જ જાએતે ! કાંઈ હરકત નહિ, તમે નહિ જમો તો હું પણ ક્યાં જમવાની છું ? મારાં માતાજી આવશે ત્યારે બધું કહી છડાઈ ! "

સાંજ પડી મધ્ય ગત પડવા લાગી. હસાએ તજખાણ કે ન પીધું તે તો હાલ લઈને જ બેઠી. કુલ જોવા મળ્યું. ' આખો દહાડો જૂનું રહેવાથી મિચારી હસા તદ્દન તજખાણ મધ્ય છેડે કાઢી જૂનું રહે ? પણ ટેકીલી હસાએ ટેક ન છેડ્યો. રાતના તો ઠાકોરછને પોતાની દીવાલ પોતે પણ જુની જ રહી.

બીજે દિવસે સવારે પણ એ જ પ્રમાણે મળ્યું. સાંજ બીજા દિવસની પડી આખરે હસા ખૂન રડીને બેઠી - ' ઠાકોરછ ! મારી જૂલ દોષ તો મારું કરો અને હવે ક્યાં સુધી જૂની રાખશો ? દેવ ! તમે માંદા થવા હો તો માન એક બે કોળાખા ખાઈ કહો તો રહેને તેમણે પણ ન ખાઓ તો બચવાન ! તમને મારા આવડા આવડા સોમન છે ! "

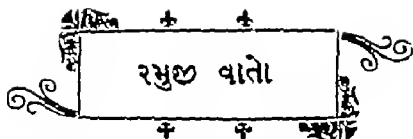
ઠાકોરછએ હાથ લાંબો કરી ' હસા ! ખાપુ ! વારા નિર્ભંગ સ્નેહ અને વારી અનુષ્ઠાન ટેક્યા હું મફત રાજી થયો છું ' શે, આ હું ખાઈ છું ' એમ બોલો બચવાન રાત્રીસોમ આરોગ્ય લાગ્યા ! ' ' હસા બેઠી, - ' પ્રશ્ન હું તમને ખવાડું ? ' ઠાકોરછ હસીને બોલ્યા, - ' બહે, હસા, વારો ઉમમ પુરો પાડ ' બચવાને હસાના હાથનું બોજન આરોગ્ય.

હસાની ખુશાલીના પાર રહ્યો નહિ તે હરખથી નાચવા લાગી ને ઠાકોરછને પોતાની રહેને પછી તેણે પેટ ભરીને ખાણ ડોસીની વર્ષોની સેવાએ તેના જાગમમાં નહતું તે હસાના જાગમમાં બે દિવસમાં આવ્યું. બચવાને હસાના હાથે આરોગ્ય મટે જ આવડા થઈ ગયા કહે છે કે બચવાન માવના જૂન્યા છે.

અસમત હસાએ આ વાત ડોસીનાને કહી પણ તેમણે તે હસી કહ્યું. " હરે હરે ! માડી ! બચવાન તે કાંઈ ખાઈ ? એ તો વાસ જ શે ! "

હસા બેઠી, - ' એ તો મા ! તમે જમ માનો તેમ ! મારા હાથેય એ તો ઠાકોરછને જમાડ્યા. ' "

પ્રભુને આજકો પર દરમો ગયા પ્રેમ ! ગાલો ! ' તમારાં કૃત્યોથી તમે પ્રભુને પ્રસન્ન કરશો કે ?

(જાનનાર—બંદેન વિશાખા મહાભારત ન હસા હર મહેલા, ૪ વ ૧૨)

(૧) પહેલો નવર !

એક માણસે પોતાના ઠોઠ હોઠરોને પુછ્યું. અસ્થ મોતી, તું રસો નંબર
સેમાં રાખે છે ?

મોતી—માપા, રમવાતો, ખરતી કાઢનો ને પડી રહેવામાં મારો હમેશાં
રસો નવર આવે છે

(૨) શેઠ મરી ગયા ?

એક શેઠ પોતાના મીઠને મળવા આવ્યા પછી ત્યાં કોઈને રીઠા નહીં
તેના ગુપ્તવાને—અસ્થા મમન ! શેઠ ક્યા મયા

મમન—સાદેમ, શેઠ તો મરી ગયા

આ સાંજળી પેરો શેઠીઆએ તો પોરપોર મુગીને ગદગા માદમુ આ
સાંજળી મનને પૂછ્યું—શેઠ, કેમ ગો હો ?

શેઠ - કેમ શેઠ મુજલી મયા ને ?

મમન—ના, એ તો મરી આમ હતા ખાવા ગયા છે

(૩) હું કેમ ન દસી ?

એક દિવસે એક હોઠરી પે દસી મા સાથે ફર્સન કરવા જતી હતી.
ચાલતાં ચાલતાં હોઠરીએ પોતાની આંખે જુવું કે મા, મધ કાલે સારી
આ જગા પર એક હોઠરી પડી અર્ધ હતી તે વેળે જખી હોઠરી પુન
દસી પપ્પુ હું તો ના દસી

મા—ત્રેટા તું કેમ ના દસી ?

હોઠરી—મા, એ તો મુંજ પડી મધ હતી !

ਦੀਨੋ ਪਾਖਸਰਾਏ ਟੋਟ ਰੀਡਿੰਗ

ખાસજીવન

ભારતના ચાર મહાપુરુષો

સ્વામી મહાનંદજી

ભરત શુક્રજી માસધીવજી

મોતીભે કુનિક્ષના
આગતત્રી-બી. જી. દ્વૈર્નિમાત

સરકારતુ કરામદ પાતન જી આતનાર
પૌકત નેહરુજી

કર્તવ્ય

સખજાગીન ગિઝની

[લેખક—શ્રી. સ. વિક્રમજી મ. જાવહરજી]

બાદશાહ—સખજાગીન ! મારો ઘોડો લાવ, આને આપણે શિકાર કરવા જવું છે

સખજાગીન—જેવો બાદશાહનો હુકમ, ઘોડો તૈયાર છે

બાદશાહ—આલો જ મલમાં કોઈ જ ગલી જાનવરોનો શીકાર કરીએ

શિકારીઓ—જહાપનાહ ! બેઠાની ખીણો પામેના જ મલમાં ચિંહોની બહુ સઠ છે

સખજાગીન—જગજર છે એ સિંહોનો નાશ કરવાની આપણને આશ શિકાર મળશે, અને વેપારીઓને કિલ્લા સોદો કરવા સારું જવાનો માર્ગ નિર્ણય થશે

બાદશાહ—આજથી કહે છે સખજા ! આલો બેજ જ મલમાં પડાવ નાખીએ

પૂરપાટ ઘોડા દોડાવીને બેઠાના જ મલમાં શિકારીઓ આવી પહોંચ્યા

સખજા—નામવર ગિઝનીશાહ ! આ વિશાળ ઝૂક નીચે સવટીમાં જમે તપાસ ગળતા બિચીએ, અને આપ નામદાર ઝૂક ઉપર બાધેલા માથા ઉપર બિરાળે શિકાર નજરે પડતાજ આપ નામદારને ખબર કરશું

બાદશાહ ઝૂક ઉપર ચડી માથામાં બિંસે છે અને જરા આરામ લે છે, એટલામાં દુશ્મી ગિઝની ગજંના સખગાય છે,

સખતગીન—બાદશાહ ! સલામત ! મુલો, - સિંહની ત્રાઠ પડે છે તે

બાદશાહ—સખત ! સાવધાન થાઓ, ત્રાઠ સાથે હલ બો મારતો આ તરફ આવતો સિંહ દૂરથી દેખાય છે

સખતગીન—મારી બંદુક અને તલ્વાર તૈયારન છે. આવવા ઘો બે શેરને, આ બંદુકનો ધા બોલે હલ બણ્યો નથી.

શિકારીઓ—અમારું જાણ પછુ સજ્જ છે. આવવા ઘો બે ફૂતરાને.

બાદશાહ—(સિંહને નજીક આવતો જોઈ) ખાસદાર, સખત ! તૈયાર, દુ' મારી નેમ છોડુ છુ

સખતગીન—છોટો નામદાર, મે પછુ-આ છોડી.

બાદશાહ—સાબાશ ! સખત, સાબાશ ! તારી નેમે તો બરાબર કપાળથી વીંધીને શેરને ચતોપાટ લોચ પર નાખ્યો અને મારી ગોળી તો તે પડ્યા પછી પેટમાં વાગી.

સખતગીન—અહાપત્તાહ ! આપના જોરે આ બંદો જોરવાન છે, અને બાદશાહની મીઠી નજર એજ સખતગીની તાકાત છે

બાદશાહ—વારુ, શિકારીઓ ! જ ગલમા તલ્લાચ કરો, બીબા હુપાઈ રહેલા હલ કેટલા સિંહો છે ? તે બધાનો ફેરા લઈ કાઢે બધાને બહાર ! જોટલે આજેજ આ જ ગલ ચોખ્ખુ અને નિર્ભય કરીએ

શિકારીઓ—જેવો બાદશાહનો હુકમ—એમ કહી પોતાના સાલં લઈ શિકારીઓ સિંહો જોળવા ઉપડ્યા.

તેઓ જ ગલમા ચોમેઝ ઘણો વખત ભમ્યા, પણ જોકે સિંહ નજરે નહિ પડવાથી આખરે પાછા આવ્યા

બાદશાહ—કેમ સિંહનો કાર્થ પત્તો ?

શિકારીઓ—અહાપત્તાહ ! જોકે પછુ સિંહ ક્યાર્થ માલુમ પડતો નથી કેણ બલે આ જ ગલ છોડીને ક્યા નાસી ગયા !

સખતગીન—બાદશાહ સલામત, સિંહના પછુ શેર મહંની બમા ત્રાઠ પડે ત્યાં બે ફૂતરાઓ શી રીતે ટકી શકે ?

બાદશાહ—વારુ, ચાલો ત્યારે આજે પાછી ફર્યા કરીએ. ફરી ફાર્મવાઝ આ જ ગલમા આવશ્ય

સખતગીન—શિકારીઓ ! થઈ જાઓ તૈયાર, નગર તરફ
ફરકો.

બાદશાહ—સખત ! જમણના ઝાડોમાંથી ફર ગીઝનીની
રાયનીનો પ્રકાશ દેખાવા લાગ્યો છે હું આમળ જાઉં છું, અને
તું એમજ મુંઢર હરણુ જડે તો છવ્તુજ પકડતો આવજો

સખતગીન—જેવો હુકમ, આપ સુખેથી પધારો

બાદશાહ, બે ચાર શિકારીઓને લઈને આગળ ચાલ્યો જાય
છે, અને સખતગીનની નજરે ઘોડી જ વારમા એક હરણુ
બચ્ચુ પડે છે

સખતગીન—(હરણુ બચ્ચુ જોઈ) યા અલ્લાહ ! કીસ્મ-
તવાનની તો બલિહારી બાદશાહના નસીબે મુંઢર હરણુ બચ્ચુ
છે ? એમ કહીને પકડી પોતાના ઘોડા ઉપર લઈ ખોળામાં રાખે છે

શિકારી—જમાદાર સખતગીન ! જુઓ, જરા પાછળ તો
જુઓ ! એ બચ્ચાની મા હજી ઘોડી આવે છે !

સખતગીન—(પાછળ મોં ફેરવીને) અરે બિચારી હજી !
પોતાના બચ્ચા માટે કેવી ટળવળે છે ! મારે તો આ બચ્ચુ
નથી પકડવું લે હરણુ ! તારા બહાલા બચ્ચાને છોડી દઉં છું
તું તેને બહાલ કરી કરીને ચાટ શિકારીઓ ! જુઓ માતાનું
હેત ! મુગા પ્રાણીમા પણ આદમના જેટલું જ હેત અલ્લાહને
મૂક્યું છે

શિકારીઓ—જમાદાર ! તમારી આ કયામી ખુદાની પણ
રહેમ તમારા ઉપર ઉતરશે

તેજ રાત્રે સખતગીનને અલ્લાહના હયાન યમા

દેવતાઈ ફિસ્તો—સખત ! તારી બહાદુરીથી અને નેકીથી
બાદશાહ તારી ઉપર પ્રસન્ન છે અને હરણુ તરફ બતાવેલી
તારી કયામી અલ્લાહ ખુબ પ્રસન્ન થયા છે તને ખબર કરવાને
મને ફરમાવ્યું છે કે તારી કયામી નોંધ ખુદાના ફરજામાં લેવાઈ
છે, અને તેના બહાલામાં તને બીઝનીની ગાદી આપવાનું સુકરર
વશું છે

સબક્તગીન—અરે, પુદાના બમુસ ! દેવના ફિસ્તા ! ગીઝ-
ની શાહ સલામત થલુ છવો-એમ હુ આહું છુ એમનું રાત્ય
એમને સલામત હો. હું તે એમનો દાસ છું તેમની પાસેથી
હુ રાત્ય છીનવી લેવા સ્વપ્ને પણ કષુલ નથી

ફિસ્તો—સબક્ત ! બાદશાહની હેયાતી, મુખી તે એ જ
મુખે રાત્ય કરશે પરંતુ તારી જવામહી અને નેહી બેધને
તેમણે મનમા એવો જ સ્વ કલ્પ કર્યો છે કે તેમની બેઠની બેઠ
હુરી જેવી શાહબદીની તારી બેઠે શાદી કરવી. અને બાદશાહ
આ ફાની દુનિયા એકીને જવા પછી તુ જ તેમનો જમાઈ અને
ગાદીનો વારસ થવાનું નિર્માણ છે, અને અસ્લાહની એવી મરણ છે

સબક્તગીન—પુદાની—પરવરદિગાસ્તી મહેરબાની !

ફિસ્તો—વળી તને અસ્લાહનું ફરમાન છે કે-તું એ કીતે
મોટો થઈને તારા દિલના મોટા બુલે બુમાવતો નહિ. જે દયા
તે ગુજા પ્રાણી ઉપર બતાવી છે તે કરતા પણ વધારે દયા તું
મનુષ્ય બાતિ કે આદમ સાઈએ ઉપર રાખજે.

સબક્તગીન—અસ્લાહની મરણ બર આવો આમીન !

નહાની વસ્તુઓ.

—દરિગીત—

નહાની કણો મેઝી રહેં કદાક રહેને થઈ જતો,
નહાના વિચારો ગુ થતાં ગુ થાય અથ ખલા રહે,
ને બીજ વેરેં નહાણાં ફર ને મજાતો વર છેએ,
પાણી તણા દીપે દીપે બરછટ સરોવરેં થઈ રહે,
બદા અને પ્રીતિ પરી, એા મામુદાં ભમવાનનાં
કર્યોં જાયાં કરતાં કરીશુ પૃથ્વી સ્વર્ગ સમેવામાં,
ને નહાણાં માયો વરો ગ્રાધા સમા રીત આખરે,
જે મુખ સર્વ જતાં કરી નિજ દુનિયાં માટે લોડે

વડોદરા]

[વિવિધ]

* આંગ્રેજ ઉપરથી મુખારા વધારા સાથે

બાલજીવન પરના કીકનો પ્રેમ !

રાજનમરતી રતનપેળામાં, કીકો રહેતો આનંદ !
 બપુના પછી રમવાને જઈએ, માથો બાલજીવન રહે !
 ફર માટે નિયમીત એ જાણે, ચિત્ર રસ વળી લાવે છે !
 વાર્તા-કવિતા કીકો નિતે, જગલીને જ મતાવે છે !
 આવી જોટણે આજ દુનિયાં બે, બાલજીવનની રાહ જુએ !
 ટપાલી ભ્રમ દર્શાવે ના આવે, મૂર્ખ વંચવને કેમ ખુએ ?
 સ્વારે આવશે બાલજીવન મુજ, ફેડીત વાચીત એ મારે ?
 તથા પાપક કીકો જનવો ત્યાં, પોષ્ટ્રેન તો પોષારે !
 ટપાલમાં માનિત, માસિક, જોતા કીકો કુટુંબુ છે !
 ફેડી વચવા બેસે ત્યાં તો, જગલીતું જૂન આવતું છે !
 "મને-મને-જસ કેમ ન આવે, બાલજીવન મુજને વહાઈ !"
 તમે રાજ ભો આજ મને નહિ ? રહી પડી બોલી કહુ !
 કીકો અધિરો વાંચી જોવા દેવાતું મન ના ચામુ !
 જમી રહે, મા જુઓ પાડે, આ સફર ક્યાંથી પામુ ?
 કીકો જમી હા-ના કરવામાં, મોતો મોલી લઈ પડ્યાં !
 બેમાર્ગેથી બાલજીવનની, કરી-સપીને રહી પડ્યા !
 "જમી વાચ વા-ના બાહ વા રે," બહુ બીજાને આવે છે !
 પછી સપી સાથે બેસીને, બાલજીવન બેઠ વાંચે છે !
 "બેન માફ કરો માફ જુલી ફર," માફ પરસ્પર મળે છે !
 સહજુલિ બાલક સ્વાર્થે આજીવો, માફ-માટે ત્યાં છે !
 નવિન વર્ષના બહુ રૂપાંતરો મોટા મુન્દર આવે છે !
 હસી કહે કીકો જગલીને, અલિપ્ત મુજને આવે છે ! !

કે કદી શકે છું કે તેમણે મારા સવાલ તેમજ તેના જવાબ જરાજર આપેલા હતા.

એ ઉપરાંત તેમણે બીજી રીતે પણ પોતાની શક્તિની સાબીતી આપી. એ વખતે મારી પાસે *My Magician* નામના કોઈએ માસી. કોનો એક બેક હતો. મી. મીરે અને એક કોરા કાગળ ઉપર એ ચોપાની. આમાંથી મારી મરણ પડે તે પાનામાંથી ગમે તે થોડીક લીટીઓ લખવા હજી અને તે મુજબ જરાજર કાગળ રાખીને મેં અદરના એક પાનામાંથી થોડીક લીટીઓ લખી. ફરીથી બીજા કોઈ પાનામાંથી અને તે જ કાગળ પર બીજી થોડી લીટી લખવા હજી અને મેં તેમ હમ્. પછી તે કાગળ એક પાકીટમાં મેં મધ કર્યો અને મારા ખોસ્સામાં મુક્યો. મારા માસીક તથા એ પાકીટ મારા ખોસ્સામાં રાખીને તેમણે મને મેં મીનીટ પોતાની બાજુના ખડમાં બેસાડયો. માર મે જ મીનીટ પછી મી. મીરે અને મારો મોલાબો અને પોતે લખેલું એક કાગળકુ મારા હાથમાં આપ્યું મેં મારા ખોસ્સામાંના પાકીટમાંના કાગળ સાથે તે લખાણ સરખાવી જોઈું તો આ જાનને તે જરાજર મળતું હતું ! !

આ વિદ્યાને ચેતવિષા કહે છે ગમે તે કહે. પણ એક વાત તો નહીં છે કે મુલાકાત લેનારના મન પર મી. મીરે પોતાની બેરી શક્તિની સચેટ હાથ પાડવા સિવાય રહેતા નથી. તેઓ કહે છે કે જે મદદમાં પાસેથી તેમણે આ વિષા મેળવેલી છે એ જ મદદમાંના પ્રતાપથી આપણા દેશના જ મનોની કેટલોક જડી પુટીઓ વડે તેમણે કેટલીક ફાઓ પણ તેનાર ફરેલી છે અને તે દવાથી જાગડો તથા આ પુરોના ધર્માં ફરેલા તેઓ સાળ ફરી શકે છે. આ બેરી આદમી સખથી જોને વધારે જાણવા હજી તેમણે તેમને જાને મળવું અથવા જન લખીને પૂજાવડું

વ્યાસજીવન મારે અવિશ્રાપો

"x જુનને બેક અને મરેખર જડું મચ્છે. x x x"

અર્થાના-અમેરિકા]

પરેસ મળાજીમલ શીવાલાઈ

"x x x રાજકીય પરિસ્થિતિ પરતેના તમારા લેખો અને જડું જ ઉમમથી વાંચીએ છીએ અને એવા વિષયો "My Magician" માં આવતા વિષયોની માદ આપે છે.

અમતવાદ]

અતુરસીંગજી

હાલ (મીસર)ના મહાન સ્વદેશભક્ત વીર

વમણજીભાઈ

એમણે મહાત્મા ગાંધીજીના અસહકારની ધોરણે મીસરી પ્રજામાં અસહકારના અવગળા
અમીલ સ્વાધીપતી સામે બેરબી ફેસીલી હતી અને એમણે તે મારણે હાલ અસહકાર રાષ્ટ્રમાં
તેમના પત્ની સાથે અંગ્રેજોએ નજર દેહ રાખેલા છે, હાલ તેને સ્વરાજ્ય અપાઈ ગયું વળાંક છે
હતા આ મહાન સ્વદેશ ભક્ત તો હજી નજર દેહમાં છે । । કેટ સુદર સ્વરાજ । ।

— સુપ્રજ્ઞા — ડૉ. ધીયા

સરત શૈલેષ કમીનના પ્રમુખ ભણીતા વક્તા

સરત શૈલેષ કમીનના પ્રમુખ ભણીતા વક્તા

— ડૉ. દીક્ષીત —

સરતની સ્મૃતિપ્રસાદીના માહ પ્રમુખ

અસદમારના સુરતી આયોજન નેતા

